

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Czasopismo:

Rocznik IV Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych oraz źródła zakupu
wyrobów fabryk zrzeszonych w P.Z.P.M [1924]. Warszawa, 1925.

Czasopismo zdigitalizowane i udostępnione cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

BIBLIOTEKA W.S.H. W POZNANIU

5237

BIBLIOTEKA
WYŻSZEJ SZKOŁY HANDLOWEJ
W POZNANIU

Dar

5237

5237

ROCZNIK IV

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

ORAZ

ŹRÓDŁA ZAKUPU WYROBÓW FABRYK ZRZESZONYCH w P. Z. P. M.

OPRACOWANE PRZEZ BIURO ZWIĄZKU POD REDAKCJĄ S. J. OKOLSKIEGO

ANNUAIRE IV

DE L'ASSOCIATION POLONAISE DES INDUSTRIELS DU MÉTAL

ANNUAL IV

OF THE POLISH FEDERATION
OF METAL INDUSTRIALS

JAHRBUCH IV

DES POLNISCHEN VERBANDES
DER METALLINDUSTRIELLEN

IV ЕЖЕГОДНИК

ПОЛЬСКОГО СОЮЗА
ПРОМЫШЛЕННИКОВ-МЕТАЛЛИСТОВ

ZWIĄZEK EKSPORTOWY PRZEMYSŁU METALOWEGO PRZETWÓRCZEGO

Sp. z o. o.

Warszawa, Traugutta 4. Telefon 211-15.

Adres telegr: „METALOWCY-WARSZAWA”.

ZWIĄZEK MA NA CELU:

popieranie produkcji eksportowej
uzyskanie rynków zbytu dla polskiego przemysłu metalowego
wywóz zagranicę i sprzedaż wszelkich wyrobów tego przemysłu.

**Związek posiada nawiązane stosunki handlowe
z Rosją Sowiecką,
Rumunją
Bliskim Wschodem,
Finlandją, Łotwą,
Estonją i Litwą**

**Związek reprezentuje przemysł metalowy przetwórczy,
zrzeszony
w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych**

ROCZNIK IV ^{zn 1924}

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

ORAZ

ŹRÓDŁA ZAKUPU WYROBÓW FABRYK ZRZESZONYCH w P. Z. P. M.

OPRACOWANE PRZEZ BIURO ZWIĄZKU POD REDAKCJĄ S. J. OKOLSKIEGO

ANNUAIRE IV

DE L'ASSOCIATION POLONAISE DES INDUSTRIELS DU MÉTAL

ANNUAL IV

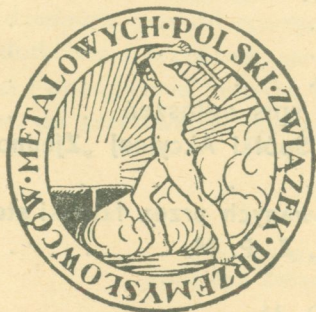
OF THE POLISH FEDERATION
OF METAL INDUSTRIALS

JAHRBUCH IV

DES POLNISCHEN VERBANDES
DER METALLINDUSTRIELLEN

IV ЕЖЕГОДНИК

ПОЛЬСКОГО СОЮЗА
ПРОМЫШЛЕННИКОВ-МЕТАЛЛИСТОВ

T R E Ś C.

Table des Matières. Contents. Inhalt. Содержание.

I. Wstęp.	
1. Przedmowa	3
2. Avant-propos	5
3. Foreword	9
4. Vorwort	13
5. Предисловие	14
II. Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych:	
1. Sprawozdanie Centrali	19
2. „ Oddziałów	35
a) Oddział Warszawski	35
b) „ Radomsko-Kielecki	37
c) „ Lubelski	40
d) „ Łódzko-Kaliski	41
e) „ Cieszyński	41
3. Sprawozdanie Grup Zawodowych:	
a) Grupa II Wytwórni Maszyn i Narzędzi Rolniczych	42
b) Grupa IV. Podgrupa Wag	43
c) Grupa Drutu i Gwoździ	43
III Zdolność wytwórcza Hut Polskich	45
IV. Maszyny w kraju niewyrabiane	48
V. Źródła zakupu Polskiego Przemysłu Metalowego	51
A. Wykaz członków P. Z. P. M.:	
1) Oddział Warszawski	54
2) „ Podwarszawski	80
3) „ Łódzko-Kaliski	82
4) „ Kujawsko-Płocki	86
5) „ Radomsko-Kielecki	90
6) „ Dąbrowski	96
7) „ Lubelski	102
8) „ Kresowy	104
9) „ Lwowski	106
10) „ Krakowski	108
11) „ Poznańsko-Pomorski	110
12) „ Cieszyński	116
13) „ Górnośląski	122
14) „ Gdański	122
B. Skorowidz wyrobów:	
a) Po polsku	126
b) „ francusku	133
c) „ niemiecku	140
C. Skorowidz fabryk i spis ogłoszeń	
VI. Sprawozdanie Zarządu Spółki Akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“	149
VII. Wykaz obrabiarek, budowanych przez fabryki stowarzyszone w P.Z.P.M.	169
VIII. Ogłoszenia członków P. Z. P. M.	201
Plansze.	
Obraz rozwoju P. Z. P. M.	31
Mapa rozmieszczenia fabryk, zrzeszonych w P. Z. P. M.	34
Portrety Prezesów Rady i personelu P. Z. P. M.	—

PRZEDMOWA.

Niniejszy Rocznik IV Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych jest dalszym etapem w rozwoju tego wydawnictwa, etapem wyrażającym się z jednej strony w sprecyzowaniu danych, które Roczniki poprzednie już podawały, z drugiej zaś strony w dodaniu do skorowidza francuskiego, poraz pierwszy umieszczonego w Roczniku III, również skorowidza niemieckiego, oraz – w formie przedmowy – streszczeń części ogólnej, mogącej zainteresować zagranicę, w językach: francuskim, niemieckim, angielskim i rosyjskim.

Układ zatem Rocznika jest następujący: po przedmowach w 5-ciu językach pomieszczone jest sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, składające się z trzech części: sprawozdania centrali, sprawozdania oddziałów i sprawozdania grup zawodowych. Następnie w pracy inż. W. Kuczewskiego zanalizowana jest zdolność wytwórcza hut polskich, wyrabiających podstawowe surowce dla przemysłu metalowego przetwórczego. W dalszym ciągu, wzorem roku ubiegłego, rozpatrzone są maszyny, dotąd w kraju niewyrabiane i obrabiarki, budowane przez fabryki stowarzyszone.

Następnym i podstawowym działem Rocznika są źródła zakupu wyrobów zrzeszonych przemysłowców metalowych; dział ten zaopatrzony jest w skorowidze: polski, francuski i niemiecki.

Ważnym uzupełnieniem Rocznika jest sprawozdanie z działalności Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”, będącej organem handlowym Związku ściśle z nim – faktycznie, lecz nie formalnie – złączonej. Wreszcie w końcu pomieszczone są ogłoszenia członków Związku.

*

*

*

Rok ubiegły, w którym wprowadzona została w Polsce nowa waluta złotowa jest okresem coraz więcej wzmagającego się kryzysu gospodarczego, będącego z jednej strony wynikiem hyperinflacji końca roku 1923 i wprowadzenia waluty stałej, z drugiej zaś – dużego nieurodzaju, który w roku 1924 dotknął rolnictwo polskie.

Niedostateczne środki, zastosowane przez rząd, by złagodzić objawy ostrego kryzysu, doprowadziły do stanu wyjątkowo ciężkiego w chwili obecnej i który napawa wielką troską i obawą każdego działacza gospodarczego. W przemyśle metalowym kryzys ten odczuwa się bardzo dotkliwie i przebrnąć go będziemy mogli tylko dzięki wielkiej oszczędności, wytrwałości i opanowania nerwów kierowników fabryk związkowych. Oby te czynniki, niezbędne do przetrwania, nas nie zawiodły.

S. J. Okolski.

Członek Rady i Dyrektor Zarządzający
Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych

i

Wiceprezes Zarządu Sp. Akc.
„Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“.

Warszawa,
dn. 20 września 1925 r.

AVANT-PROPOS.

C'est pour la seconde fois que nous donnons en français dans ce 4-me annuaire publié par l'Association Polonaise des Industriels du Métal une liste des produits de nos usines réunies. Dans le but d'intéresser à cette publication tous nos lecteurs étrangers, connaissant cette langue, nous avons crû utile de leur donner quelques explications sur la composition et la disposition du texte de cet annuaire.

L'Association Polonaise des Industriels du Métal (A.P.I.M.) a été fondée en 1920, remplaçant une association similaire, créée en Pologne en 1909, sous le nom d'Association Professionnelle des Industriels du Métal du Royaume de Pologne. Les explications relatives au développement de cette association est indiquée à la page 31. Son rayon d'action, réparti en 14 groupes locaux, ou sections, s'étend actuellement sur l'ensemble des territoires de l'Etat Polonais. Au point de vue technique, cette association se divise en onze groupements professionnels, correspondant chacun à une branche ou à une spécialité de l'industrie du métal en Pologne. L'emplacement de ces usines associées, et le nombre d'ouvriers qu'elles occupent dans chaque centre, suivant les spécialités qu'elles produisent, font l'objet de nos tableaux Nr. 1 et 2, page 18.

Sur la base des chiffres qui y sont indiqués, nous avons établi deux tableaux, que nous reproduisons ci dessous, suivant la situation constatée à la fin de 1924.

SECTION de:	Nombre d'usines	Nombre d'ouvriers
1. Varsovie	129	20 530
2. Région immédiate de Varsovie	14	1 834
3. Lodz — Kalisz	22	1 825
4. Kujawy — Plock	14	971
5. Radom — Kielce	31	6 242
6. Dombrowa	25	5 725
7. Lublin	11	1 900
8. Provinces de l'Est	5	211
9. Lwow	12	1 130
10. Cracovie	7	2 512
11. Poznań — Poméranie	23	5 531
12. Cieszyn	24	4 380
13. Haute — Silésie	1	108
14. Dantzig	1	3 298
	319	56.197

GROUPES PROFESSIONNELS:	Nombre d'usines	Nombre d'ouvriers
1. Construction de machines en général	77	18 337
2. Machines agricoles	61	7 846
3. Industrie de l'électricité	14	1 330
4. Instruments de mesure	21	1 160
5. Fonderies	51	6 888
6. Construction de chaudières à vapeur, et construction métalliques en général	12	1 200
7. Installations sanitaires	5	551
8. Articles en fer et en acier	41	8 524
9. Articles en métal	21	3 277
10. Industrie des armes	1	5 014
11. Fil de fer et clous	15	2 070
	319	56 197

D'après le nombre des ouvriers qui y travaillent, les 319 usines associées, se repartissent de la façon suivante:

Nombre d'ouvriers par usine jusqu'à	Nombre d'usines
jusqu'à 50	134
de 50 à 100	83
" 100 — 200	45
" 200 — 300	22
" 300 — 400	7
" 400 — 500	7
" 500 — 600	4
" 600 — 700	4
" 700 — 800	3
" 800 — 900	—
" 900 — 1000	—
" 1000 — 1500	5
" 1500 — 2000	1
" 2000 — 2500	2
" 2500 — 3000	—
au-dessus de: 3000	2
	319

Le tableau Nr. 4 indique en zloty (1 zl. = 1 fr. or), par sections et groupements professionnels, le chiffre d'affaires, fait par les usines associées. Ces chiffres d'affaires, classés suivant leur importance, sont reproduits à nouveau dans les deux tableaux suivants Nr. 5 et 6.

En y exceptant l'industrie des armes, les usines réunies ont fait au cours de l'année 1924 un chiffre d'affaires total de 233.600.000 zł., bien qu'un grand nombre d'entre elles ne travaillaient que partiellement et que la production fut ralentie par une réduction des heures de travail, conséquence de la crise économique, dont toute l'Europe a cruellement souffert.

La gestion de l'A. P. I. M. est assurée par un Conseil d'Administration, composé de 24 membres titulaires et de 12 membres assesseurs. La direction des opérations de l'Association est confiée à 7 administrateurs délégués, et à un Directeur Général.

Le Conseil d'Administration pour l'exercice 1924/25 a été composé comme suit:

- M. Ambrożewicz K., copropriétaire de la fonderie de fer „W. Ambrożewicz“ à Varsovie.
- M. Banachiewicz K., directeur de la fabrique des machines et articles de transmission, „Krawczyk et Co“ à Zawiercie.
- M. Bartelmus A., copropriétaire de la fabrique de vis „Bartelmuss et Suchy“ à Bielsk.
- M. Bienkowski St., directeur général de la fabrique „Metal“ à Lwów.
- M. Czarliński J., directeur en chef de la Sté par actions „Unia“ à Grudziądz.
- M. Dubieński J., directeur de la fabrique „Kres“ à Biała, (Silesie de Cieszyn).
- M. Hafner L., directeur en chef de la Sté par actions „M. Wolski et Cie“ à Lublin.
- M. Jeziorański J., président de la Sté par actions „Sté Polonaise d'Electricité“ à Varsovie et Katowice, directeur général de la Sté A-me „Drzewiecki & Jeziorański“.
- M. Klarner Cz., *) membre du conseil d'administration de la Sté A-me: „Sté Polonaise d'Electricité“ (P. T. E.) à Varsovie et à Katowice, de la Sté A-me „Fitzner & Gamper“ à Sosnowice et de la „Première fabrique des Locomotives“ à Chrzanów.
- M. Lewalski A., directeur en chef de la Sté par actions „L. Zielniewski“ à Cracovie.
- M. Łubieński J., directeur de la Sté Anonyme „Perkun“ à Varsovie.
- M. Markowicz J., directeur de la Sté Anonyme „W. Hess“ à Lublin.
- M. Okolski S. J., membre des conseils d'administration: de la Sté A-me „Sté Polonaise d'Electricité“ à Varsovie et à Katowice; de la Sté A-me „Pocisk“ à Varsovie; de la Sté A-me „Kraj“ à Kutno; viceprésident du conseil d'adm. de la Sté A-me „M. Lisowski“ à Varsovie.
- M. Ortwein E., directeur en chef de la Sté par actions: „Orthwein, Karasiński & Co“ à Varsovie.
- M. Przanowski S., directeur en chef de la Sté par actions „Norblin, Br. Buch et T. Werner“ à Varsovie; ancien ministre de l'industrie du commerce.

*) Monsieur Cz. Klarner, nommé vice-ministre des finances au cours de l'exercice, a résilié ses fonctions, il est actuellement ministre de l'industrie et du commerce.

- M. Samulski S., président de la Sté par actions „H. Cegielski & Co“ à Poznań.
- M. Skibiński L., directeur de la Sté par actions „L. Borkowski & Co“ à Varsovie, et des usines „Bialogon“ près Kielce.
- M. Suchanek F., directeur de la Sté par actions „H. Cegielski & Co“ à Poznań.
- M. Weigt E., copropriétaire de la fabrique „St. Weigt & Co“ à Łódź.
- M. Weinschenck T., président de la Sté Anonyme „G. Josephy's Erben“ à Bielsk.
- M. Wilde H., directeur en chef de la fabrique des machines et articles de transmission „Sté par actions J. John“ à Łódź.
- M. Witwicki J., copropriétaire de la fabrique „Kamienna, Jan Witwicki“ à Kamienna.
- M. Włodek G., directeur en chef de la Sté A-me „K. Rudzki & Co“ à Varsovie.
- M. Woszczyński W., directeur gérant de la fabrique des machines „Sté A-me Lilpop, Rau et Loewenstein“ à Varsovie.
- Directeur en chef de „A. P. I. M.“ M. S. J. Okolski occupe ce poste depuis la création de notre association. M. Chorzewski, professeur et ingénieur, vice-directeur, remplace au besoin M. Okolski.

Le journal hebdomadaire „L'Industrie du Métal“, rédigé par le professeur M. Chorzewski, est l'organe officiel de l'association. Cette publication indique dans chacun de ses numéros, les cotes du marché des matières brutes, indispensables à l'industrie du métal. En outre, le groupe professionnel, le plus nombreux, (groupe N. 2), produisant les machines et instruments agricoles, possède sa propre publication mensuelle „Les machines Agricoles“ rédigée par M. K. Pichelski, ingénieur.

A. P. I. M. fait parti, comme membre, de l'Association Centrale de Industrie Polonaise, du Commerce, de l'Industrie Minière et des Finances, qui englobe dans son ensemble 46 associations particulières.

Fondée par les membres de notre association, sous ses auspices, et intimement liée à elle, existe une ancienne coopérative, actuellement transformée, qui est la „La Société Anonyme des Industriels Polonais Réunis“. Son but est, d'une part, l'achat pour la collectivité des associés, des matières premières utilisées par les usines, et d'autre part la recherche de l'écoulement des produits fabriqués par les usines, appartenant aux membres de l'Association. Le compte rendu de l'activité de cette Société, que nous allons présenter dans cet annuaire, est intéressant à tout point de vue, pour les raisons, que nous allons citer ci après.

La comparaison entre la liste actuelle de nos acheteurs permanents, comprenant 139 fabriques, et les listes des comptes rendus précédents, affirme un développement constant et systématique de notre clientèle; d'autant plus, que notre liste actuelle ne comprend pas les usines n'appartenant pas à notre clientèle permanente, ce qui aurait augmenté à 250 le nombre de nos clients.

Parmi les articles principaux, objets de ses opérations commerciales, la Société place au pre-

mier rang, en regard au chiffre des transactions: la fonte brute — 7,6, puis, il y a lieu de noter: le charbon—22,4%, le coke de Karwina—13,2%, débris de fer—9,1%, le coke de la Haute Silésie—8,3%, l'acier—7,1%, le fer—4,6%, les métaux chers—3,4%.

Le tonnage total des marchandises fournies se monte au chiffre de 31.983.2 tonnes, représentant une valeur de 1.934.808 zł.

Il faut également mentionner, que la Société possède, dans son propre immeuble, de grands dépôts, réunis à un magasin destiné à la vente au détail aux fabriques associées de certains articles qui ne sont employés qu'en quantités restreintes. Ces dépôts permettent également d'organiser dans le hall d'exposition, la vente des machines-outils provenant de la plupart des fabriques de notre pays, avec la possibilité d'en compléter la série par les types, que nos usines ne produisent pas, grâce à l'autorisation donnée à la Société par le ministre des finances d'avoir un entrepôt de franchise en douane.

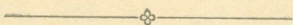
Notre annuaire est composé de la manière suivante:

1. Compte rendu annuel de l'activité de l'Association.	19
2. Compte rendu des sections	35
3. Compte rendu des groupemens professionnels.	42
4. Une étude, concernant les possibilités de production des usines métallurgiques polonaises.	45
5. Aperçu sur les machines importées et que notre pays ne fabrique pas	48

6. La liste alphabétique et générale des maisons associées, établie par groupement local, avec l'indication des produits de chacune d'elles	51
7. La liste alphabétique, en langue polonaise, des produits, avec l'indication du numéro de référence des maisons productrices; chaque maison, avec son numéro de référence, est indiquée dans le Nr. 6.	126
8. La liste N. 7 traduite en français	133
9. La liste N. 7 traduite en allemand.	140
10. La liste alphabétique des maisons associées, avec indication du numéro sous lequel ces maisons figurent dans la liste générale	146
11. Compte rendu annuel de l'activité de la Société Anonyme des „Industriels Polonais du Métal Réunis“	149
12. La liste des machines - outils, construites par les fabriques associées	169

Notre annuaire possède aussi une partie constituée par de annonces, réservée exclusivement aux maisons faisant partie de l'Association.

La manière de se servir de notre annuaire pour trouver les sources de production est très simple: après avoir cherché dans la liste du N. 7, le produit désiré on note le numéro de référence, imprimé à côté du nom de la marchandise. Dans la liste générale N. 6, on retrouve, sous le numéro relevé à la liste du N. 7, la raison sociale, l'adresse etc. des maisons productrices.

FOREWORD.

This fourth annual of the Polish Federation of Metal Industrials deals with one of the most important branches of Polish industrial life. Since the Federation includes almost all the metal works in Poland which employ 30 or more workmen.

The Polish Federation of Metal Industrials has its branches in 14 of the most important centres of industry, and is subdivided into 11 professional groups (Table No. 1 and 2).

The year 1924 was the heaviest of all post-war years for our metal industry, and the great industrial crisis which commenced in the second half of 1923 — is still continuing, but in spite of it the past year was one of further development of our Federation, though not so rapid as might be desired for the much needed development of the industrial life of our country.

The membership of our Union in 1924 increased from 301 metal works to 319 (+ 6%), representing an increase in the number of workmen from 51764 to 56197 (+ 8.66%). This last increase was due both to the increase in the number of workmen employed in some of the works and also to the addition to our Federation of the International Shipbuilding and Engineering Co. Ltd., at Danzig, with its 3300 workmen. The adjoining table Nr. 1 shows the membership of our 14 territorial branches with their respective number of workmen in 1923 and 24.

We gather from the above table, that only one part of the districts (viz: Lodz-Kalish, Radom-Kielce, Poznań-Pomorze, Lwów and Cieszyn), was crisis stricken, — on the other hand the works of the district Dombrowa have increased the number of workmen by 20% and in the district of Cracow even by 58%. The other districts do not show much important changes. In the largest district, Warsaw, the increase in the number of works is larger, than the resp. increase of workmen.

The subdivision of the professional groups of the Union is shown on table 2. The number of groups has not changed and is 11, but several sub-groups have been added, viz: weighing machine makers, cutting tool makers, flour-mill machine makers, machine tool makers and, recently, fittings (boiler, water- and gas works accessories) makers; further sub-groups, which are being formed, will include: the railway rolling stock makers and steel foundries.

The changes in the membership of the 11 professional groups, are chiefly the result of members changing production and consequently joining different groups; such was the case in the general engineering (1-st group). The table shows that the crisis was worst with the boilermakers (gr. 6-th), nail and wire manufacturers (gr. 11-th); non ferrous metal works (gr. 9-th) and agricultural engineering (gr. 2-nd).

Table 3 shows the number of works and of workmen of the 11 professional groups, divided into territorial branches.

Table 4 includes the yearly turnover (in thousands of zloty) of the various professional and territorial divisions of the Federation. These figures are included for the first time in the Annual, as hitherto it has been impossible to compare yearly turnovers owing to the rapid changes of exchange in Poland.

Table 5 gives the importance of the territorial branches judged by the amount of yearly turnover (in thousands zloty), and table 6 the same, but in order of the professional groups.

Table 7 allows us to compare the value of the yearly turnover in the various branches and groups per individual workman. These figures are only approximate, because some works were working short time during 1924. The figures show clearly how much more one workman can produce yearly in works where manual labour is eliminated, — i. e. group XI — wire and nail manufacturers, — as compared with engineering works where manual labour is considerable (groups I or II).

Table 8 — gives the idea of the size of works in the diverse branches, giving the amount of workmen employed.

In the year 1924 the Union of Polish Metal Industry held 3 general meetings. The first one on February the 20-th was an extraordinary one and dealt with the support to be extended by our Union to the Polish Bank which was then to be established and which was finally created by the Government as a private Bank and given the privilege of emitting Polish currency.

The second general meeting on 21-st June was an ordinary yearly one, when the Directors submitted their yearly report for approval and when new members of the board were elected. The third had to change the statute of the Union and to introduce

a clause to admit members with a lower number of workmen than 30. The second question was the right for members to use the registered mark of the Federation.

In 1924 chairman (Dr. T. Weinschenck) and two vice-chairmen (Messrs. S. Samulski and J. Jezioranski) were elected - one representative from each of the three parts of Poland. The Council of the Federation sent one of their members (Mr. J. Jezioranski) to the Custom Committee which consisted of industrials and met at the Ministry of Industry and Commerce. The Council of the Federation had 9 meetings in order to look into current questions and to discuss the state of employment of market, credit questions and so on.

At the Council's meetings were discussed: the Customs - Policy, the new Commercial Treaty with France, Czechoslovakia and Germany, the new decrees of the Government, the Foreign Loan and the Stock subscription of the Polish Bank. The members of the Union, without the aid of any foreign loan, subscribed two million zloty. The introduction of the gold currency was the cause of a great many difficulties for the Union, complicated by the duty on property. For the Commercial Treaty with France the Polish Government sent as delegate one of our Council's members (Mr. S. J. Okolski).

The leaves' workers act, insurances and funds against unemployment, have increased considerably the costs of production. The legislature of labour has rendered it possible to pay the workers at the close of each week viz. on Saturdays for six real working-hours instead of eight as was practised before.

Poland has not only the shortest working year, but also the shortest working week. The Washington convention fixed a work week of 48 hours but the Polish Legislation assigned 46 hours to the week, because on Saturdays only six hours work are allowed.

The Federation sent to Geneva to the VI Labour Conference one of our Council's member as delegate for Polish employers (Mr. S. J. Okolski).

The stabilisation of the currency also stabilised salaries at the close of 1924 and table 9 shows daily salaries. This brought also a decrease of strikes and more steady work in the factories (table 10).

The economic crisis which began in 1923 is not yet over. The Government and the Federation had upon this matter a number of conferences. In February and March 1924 the Managing Director of the Federation Mr. S. J. Okolski took part in the Economy Council which held 8 meetings, with the Prime Minister Grabski in the chair, assisted by the Ministers of Industry and Commerce, of Agriculture, of Railways and of Labour. The questions were: the industrial crisis and the means of aid. One commission was engaged in the question of credit, the second with the costs of production. One meeting was held by the members of industry and workmen unions. From these meetings the Federation worked out their demands with a view in bettering the conditions of industry in Poland and every part of the economic life as for instance: in organisation of works, in the credit policy, in joint stock companies, in custom duties, railway and investment policy and labour. A part of those demands which were sent to the Economy Council was sanctioned.

The Government helped as much as it could, but credit proved too inadequate under such conditions

and the Federation looked for foreign credits without results.

The Federation of Polish Metal Industrials, by reason of their large membership and the extent of their work, has an important influence upon the Central Union of Polish Industry, Commerce, Finances and Mining, with 46 associated members - organisations. Several members of the Federation worked during the past year in different committees organised by the Government.

The economical difficulties have detrimentally influenced the amounts of payments, nevertheless the Federation was able to support the courses of supplementary technical education for foremen and youths in addition to some social associations.

The Federation of Polish Metal Industrials is engaged in every enterprise in connection with the economic life of the Country and publishes the Annual, a weekly paper „Przemysł Metalowy“ (the Metal Industry) and a monthly paper „Maszyny Rolnicze“ (Agricultural Machines). Its Headquarters are in Warsaw, Krakowskie Przedmieście Nr. 5.

The Members of the Federation's Council are:

- K. Ambrożewicz, partner of the iron-foundry „Wł. Ambrożewicz“, Warsaw, vice-president of the „Polish Electrical Co.“ (P. T. E.), Co. Ltd., Warsaw and Katowice, Member of Council of „Kraj“ Co. Ltd. Kutno.
- K. Banachiewicz, partner of the Engineering Works „Krawczyk and Co“, Zawiercie.
- A. Bartelmuss, partner of Screw Works „Bartelmuss and Suchy“ Bielsk.
- St. Bieńkowski, partner of Works „Metal“, Lwów.
- J. Czarliński, Managing Director of Agricultural Machinery Works „Unia“ Co. Ltd., Grudziądz.
- J. Dubieński, Director of Works „Kres“, Biała.
- L. Hafner, Managing Director of Agricultural Machinery Works „M. Wolski and Co. Ltd.“, Lublin.
- J. Jeziorański, Chairman of the Polish Electrical Co. (P. T. E.) Co. Ltd. Warsaw and Katowice, partner of Messrs. Drzewiecki and Jeziorański, Co. Ltd. Warsaw.
- Cz. Klarner, Member of Councils of the „Polish Electrical Co. (P. T. E.)“ Co. Ltd. Warsaw and Katowice and of Boiler Works „Fitzner and Gamper“ Co. Ltd. Sosnowiec (formerly Vice-Minister of Treasury, now Minister of Industry and Commerce).
- A. Lewalski, Managing Director of Engineering Works „L. Zieleniewski“, Cracow, Lwów and Sanok.
- J. Łubieński, partner of Engine-Works „Perkun“ Co. Ltd., Warsaw.
- J. Markowicz, Director of Weighing Machines Works „W. Hess“, Lublin.
- S. J. Okolski, M. I. Mech. E., Member of Councils of Munition Works „Pocisk“ Co. Ltd. Warsaw, of the „Polish Electric Co. (P. T. E.)“ Co. Ltd., Warsaw and Katowice, of the Agricultural Machinery Works „Kraj“ Co. Ltd., Kutno and Vice-President of Engineering Works „M. Lisowski Co. Ltd.“, Warsaw and Kaczy Dół.
- E. Ortwein, Managing Director of Steam and Gas Engine Works „Orthwein, Karasiński and Co.“ Co. Ltd., Włochy near Warsaw.

- Š. Przanowski, formerly Minister of Industry and Commerce, Managing Director of Metal and Tube Works „Norblin, Br. Buch i T. Werner“ Co. Ltd., Warsaw and Osiny.
- S. Samulski, Chairman of Engineering Works „H. Cegielski and Co.“ Co. Ltd., Poznań.
- L. Skibiński, Director of „Ł. Borkowski“ Co. Ltd., Warsaw and Chlewiska, and of „Białogon“ Works near Kielce.
- F. Suchanek, Director of Engineering Works „H. Cegielski and Co.“, Poznań.
- Dr. T. Weinschenck, Chairman of Textile Machinery Works „G. Josephy“, Bielsko.
- H. Wilde, Managing Director of Engineering Works „J. John“ Co. Ltd. Łódź.

- K. Witwicki, partner of iron-foundry „Kamienna“ Jan Witwicki, Kamienna, near Skarżysko.
- G. Włodek, Managing Director of Engineering and Bridge Works „K. Rudzki i S-ka“, Co. Ltd., Warsaw and Nowo-Mińsk.
- W. Woszczyński, Managing Director of Waggon Works „Lilpop, Rau and Loewenstein“ Co. Ltd., Warsaw.

The Managing Director of the Federation is Mr. S. J. Okolski, Member of Council; the Vice-Director — Prof. M. Chorzewski, Director of the Warsaw Branch; and the General Secretary — Mr. K. Pichelski, Metal. Eng.

VORWORT.

Das vorliegende vierte Jahrbuch des Polnischen Metallindustriellen-Verbandes enthält zum ersten Mal das Verzeichnis von Erzeugnissen der dem Verbands angegliederten Werke in deutscher Sprache. Um unseren ausländischen Lesern deutscher Mundart den Gebrauch unseres Jahrbuches zu erleichtern, halten wir es für angezeigt, sie im Folgenden mit dessen Inhalt in Kürze bekannt zu machen.

Der Polnische Metallindustriellen-Verband (P. M. I. V.), entstand im Jahre 1920 aus dem im ehemaligen Kongress-Polen seit 1909 tätigen „Fachverein der Metallindustriellen des Königreichs Polen“. Die stetige Entwicklung des Verbandes in den nachfolgenden Jahren ist aus dem Diagramm Seite 31 ersichtlich. Augenblicklich erstreckt sich die Tätigkeit des Verbandes, welcher 14 Zweigverbände umfasst, auf das ganze polnische Zollgebiet. In technischer Hinsicht zerfällt der Verband in 11 Fachgruppen, welche nach ihren Benennungen die fachliche Teilung der polnischen Metallindustrie kennzeichnen.

Die Verteilung der Verbandswerke und der darin beschäftigten Arbeiter nach Zweigverbänden und Fachgruppen ist in den auf Seite 18 abgebildeten Tabellen (Tablica Nr. 1 u. 2), angegeben. Die dort angeführten Zahlen sind in folgenden zwei Tabellen nach dem Stande Ende 1924 zusammengefasst:

Zweigverband	Anzahl der Werke	Arbeiterzahl
1. Warschau	129	20.530
2. Warschau's Umgebung	14	1.834
3. Lodz - Kalisch	22	1.825
4. Kujavien - Plock	14	971
5. Radom - Kielce	31	6.242
6. Dombrowa	25	5.725
7. Lublin	11	1.900
8. Randgebiet	5	211
9. Lemberg	12	1.130
10. Krakau	7	2.512
11. Posen - Pommerellen	23	5.531
12. Teschen	24	4.380
13. Oberschlesien	1	108
14. Danzig	1	3.298
Zusammen	319	56.197

Fachgruppe	Anzahl der Werke	Arbeit erz.
I. Allg. Maschinenbau	77	18.337
II. Landwirt. Maschinen	61	7.846
III. Elektrotechnik	14	1.330
IV. Messinstrumente und Werkzeuge	21	1.160
V. Giessereien	51	6.888
VI. Kesselbau u. Eisenkonstr.	12	1.200
VII. Gesundheits-Anlagen	5	551

VIII. Eisen- u. Stahlwaren	41	8.524
IX. Metallwaren	21	3.277
X. Rüstungsindustrie	1	5.014
XI. Draht- u. Nagelfabr.	15	2.070
Zusammen	319	56.197

Die Grösse der 319 dem P. M. I. V. angehörenden Werke — gemessen nach der Arbeiterzahl — ergibt sich aus nachstehender Zusammenstellung:

Anzahl der Arbeiter im einzelnen Werke	Zahl der Werke
Bis 50	134
50 „ 100	83
100 „ 200	45
200 „ 300	22
300 „ 400	7
400 „ 500	7
500 „ 600	4
600 „ 700	4
700 „ 800	3
800 „ 900	—
900 „ 1000	—
1000 „ 1500	5
1500 „ 2000	1
2000 „ 2500	2
2500 „ 3000	—
über 3000	2

Die von den Verbandswerken im Jahre 1924 erreichten Umsätze in Tausenden von Zlotys (1 Zloty = 1 Goldfrank), sind in der Tabelle Nr. 4 nach Zweigverbänden und Fachgruppen, und in den Tabellen Nr. 5 und 6 nach der Reihenfolge der Werke gerndnet, angegeben.

Der Gesamtumsatz aller Verbandswerke, die Rüstungsindustrie ausgenommen, erreichte im Jahr 1924 rund 233 260 000 Zl., wobei mehrere Werke nur teilweise beschäftigt waren und mit verkürzter Arbeiter — und Stundenzahl gearbeitet haben, was in der allgemeinen Wirtschaftskrisis seine Ursache hat, welche sich in der Industrie von ganz Europa bemerkbar machte.

Die Verwaltung des P. M. I. V. erfolgt durch einen Verwaltungsrat, welcher aus 24 Mitgliedern und deren 12 Vertretern besteht. Die Geschäftsführung ist dem aus der Mitte des Verwaltungsrates erwählten Vorstände, bestehend aus 7 Mitgliedern und dem Generaldirektor des Verbandes, anvertraut.

Der im Geschäftsjahr 1924/25 tätige Verwaltungsrat setzt sich aus folgenden Herren zusammen: Ambrozewicz K., Mitinhaber der Eisengiesserei „Wł. Ambrozewicz“ in Warschau.

Banachiewicz K., Direktor der Maschinen und Transmissionsfabrik „Krawczyk et Co“ in Zawiercie.

Bartelmuss A., Mitinhaber der Schraubenfabrik „Bartelmuss & Suchy“ in Bielitz.

Bieńkowski St., Direktor der A. G. „Metal“ in Lemberg.

Czarliński J., Generaldirektor der A. G. „Unia“ in Graudenz.

Dubieński J., Direktor der Fabrik „Kres“ in Biala (Schlesien).

Hafner L., Generaldirektor der A. G. „M. Wolski & Co“ in Lublin.

Jeziorski J., Präsident der Polnischen Elektrizitäts-Gesellschaft A. G. in Warschau und Kattowitz, und Generaldirektor der A. G. „Drzewiecki & Jeziorski“ in Warschau.

Klarner Cz., Mitglied des Verwaltungsrates der „Polnischen Elektrizitäts-Gesellschaft“ A. G. in Warschau und Kattowitz. Herr Cz. Klarner ist auf den Posten des Viceministers der Reichsfinanzen berufen worden und infolgedessen aus dem Verwaltungsrat des P. M. I. V. ausgetreten. Augenblicklich ist Herr Klarner Minister für Industrie u. Handel.

Lewalski A., Generaldirektor der A. G. „L. Zieleniewski“ in Krakau.

Lubiński J., Direktor der A. G. „Perkun“ in Warschau.

Markowicz J., Direktor der A. G. „W. Hess“ in Lublin.

Okolski S. J., Mitglied des Verwaltungsrates der „Polnischen Elektrizitäts-Gesellschaft“ in Warschau u. Kattowitz, der A. G. „Pocisk“ in Warschau, A. G. „Kraj“ in Kutno und A. G. „M. Lisowski“ in Warschau.

Ortwein E., Generaldirektor der A. G. „Orthwein, Karasiński & Co“ in Warschau.

Przanowski S., Generaldirector der A. G. „Norblin, Br. Buch & T. Werner“ in Warschau. Ehem. Minister für Industrie u. Handel.

Samulski S., Vorsitzender der A. G. „H. Cegielski & Co“ in Posen.

Skibiński L., Direktor der A. G. „L. Borkowski & Co“ in Warschau und der Fabrikanlagen „Bialogon bei Kielce.

Suchanek F., Direktor der A. G. „H. Cegielski & Co“ in Posen.

Weigt E., Mitinhaber der Fabrik „St. Weigt & Co“ in Lodz.

Weinschenck T., Präsident der A. G. „G. Josephy's Erben“ in Bielitz.

Wilde H., Generaldirektor der Transmissions- u. Maschinenfabrik „J. John A. G.“ in Lodz.

Witwicki Jan, Mitinhaber der Fabrik „Kamienna, Jan Witwicki“ in Kamienna.

Włodek Gustaw, Generaldirektor der A. G. „K. Rudzki & Co“ in Warschau.

Woszczyński Wacław, Direktor der Maschinenfabrik „Lilpop, Rau & Loewenstein“ A. G. in Warschau.

Generaldirektor des P. M. I. V. ist seit dessen Gründung Dipl. Ing. S. J. Okolski, sein Stellvertreter- Vicedirektor Dipl. Ing. Prof. M. Chorzewski.

Als offizielle Verbandszeitung erscheint seit 1922 die Wochenschrift „Przemysł Metalowy“ („Die Metallindustrie“), unter der Leitung von Prof. M. Chorzewski, welche u. a. in jeder Ausgabe die für die

diversen Rohstoffe der Metallindustrie geltenden Marktpreise notiert. Ausserdem wird von der grössten Verbandsgruppe, der Fachgruppe II für Landwirtschaftliche Maschinen und Werkzeuge eine Monatsschrift herausgegeben, welche den Titel „Maszyny Rolnicze“ („Landwirtschaftliche Maschinen“), führt und vom Bürochef des P. M. I. V., dem Dipl. Ing. K. Pichelski geleitet wird.

Der Polnische Metallindustriellen-Verband ist dem Zentralverband der Polnischen Industrie, des Bergbaues, des Handels und der Finanzen angegliedert, welche Organisation 46 Einzelverbände vereinigt.

In enger Verbindung mit dem Polnischen Metallindustriellen-Verband steht die von seinen Mitgliedern gegründete, aus einer Genossenschaft entstandene Aktiengesellschaft „Vereinigte Polnische Metallindustriellen A. G.“ mit dem Zwecke, den genossenschaftlichen Ankauf der von der Metallindustrie benötigten Rohstoffe für ihre Mitglieder zu bewerkstelligen, sowie den Vertrieb ihrer Erzeugnisse zu übernehmen, beziehungsweise zu fördern. In dem Jahrbuche ist ein ausführlicher Bericht dieser Schwesterorganisation der P. M. I. V. enthalten.

Das vorliegende Jahrbuch hat folgenden Inhalt:

1. Jahresbericht über die Tätigkeit des Verbandes (Seite 19).
2. Berichte der Zweigverbände (Seite 35).
3. Berichte der Fachgruppen (Seite 42).
4. Aufsatz über die Produktionsfähigkeit der polnischen Eisenhütten (Seite 45).
5. Angaben über die vom Auslande bezogenen und im Inlande nicht gebauten Maschinen (Seite 48).
6. Alphabetisches General-Verzeichnis der Firmen, welche Verbandsmitglieder sind, nach Zweigverbänden geordnet, nebst Angabe ihrer Erzeugnisse (Seite 51 bis).
7. Alphabetisches Verzeichnis (in polnischer Sprache) der Erzeugnisse unter Angabe der betreffenden laufenden Nummern der im General-Verzeichnis angeführten Firmen (Seite 126).
8. Dasselbe Verzeichnis in französischer Sprache (Seite 133).
9. Dasselbe Verzeichnis in deutscher Sprache (Seite 140).
10. Alphabetisches Verzeichnis der dem Verbande angegliederten Firmen unter Angabe ihrer laufenden Nummern im General-Verzeichnis (Seite 146).
11. Jahresbericht über die Tätigkeit der „Vereinigten Polnischen Metallindustriellen A. G.“ (Seite 149).
12. Verzeichnis der von Verbandswerken gebauten Werkzeugmaschinen (Seite 169).

Das Jahrbuch enthält schliesslich einen Inseratenteil, in welchem nur die Azeigen der Verbandsmitglieder aufgenommen werden.

Die Benutzung der im Jahrbuch angegebenen Bezugsquellen für Erzeugnisse der polnischen Metallindustrie geschieht, indem man zunächst im Verzeichnis der Erzeugnisse auf Seite 146 die betreffende Ware nachschlägt und sodann mittels der daneben befindlichen laufenden Nummer im Generalverzeichnis den Namen, die Adresse u. s. w. der liefernden Firma auffindet.

ПРЕДИСЛОВИЕ.

Для облегчения нашим заграничным читателям пользования настоящим IV Ежегодником Польского Союза Промышленников-Металлистов, считаем необходимым познакомить их вкратце с содержанием и планом Ежегодника.

Польский Союз Промышленников-Металлистов (П. С. П. М.) организовался в 1920 году, вместо существовавшего перед ним с 1909 года „Профессионального Общества Металлических Промышленников Царства Польского“. Непрерывное развитие этого Союза представляет чертеж на стр. 31. Его деятельность, проявляющаяся в 14 районных отделах, распространяется теперь на всю территорию объединенного Польского Государства. В техническом отношении Союз делится на XI профессиональных групп, названия которых дают представление о специализации польской металлообрабатывающей промышленности. Распределение объединенных предприятий, равно как и число zatrudненных в них рабочих, по районам и специальностям, представлены на таблицах № 1 и № 2 на стр. 18.

На основании цифр, приведенных в этих таблицах, составлены две нижеследующие таблицы (согласно данным конца 1924 года):

Отдел:	Число предприятий:	Число рабочих:
1. Варшавский	129	20 530
2. Подваршавский	14	1 834
3. Лодзь-Калишский	22	1 825
4. Куявско-Плоцкий	14	971
5. Радомско-Келецкий	31	6 242
6. Домбровский	25	5 725
7. Люблинский	11	1 900
8. Краков	5	2 1
9. Львовский	12	1 130
10. Краковский	7	2 512
11. Познанско-Поморский	23	5 531
12. Тешинский	24	4 380
13. Верхне-Силесский	1	108
14. Данцигский	1	3 298
	319	56.197

Профессиональная группа:	Число предприятий:	Число рабочих:
1. Машиностроительная	77	18 337
2. Сельско - хозяйственных машин	61	7 846
3. Электротехническая	14	1 330
4. Измерительных инструментов	21	1 160
5. Литейная	51	6 888
6. Паровых котлов и железных конструк.	12	1 200

Профессиональная группа:	Число предприятий:	Число рабочих:
7. Санитарных устройств	5	551
8. Железных и стальных изделий	41	8 524
9. Металлических издел.	21	3 277
10. Военнопромышлен.	1	5 014
11. Гвоздильно - проводочная	15	2 070
	319	56 197

По числу zatrudняемых рабочих 319 объединенных предприятий делятся следующим образом:

Число рабочих в отдельном предприятии:	Число предприятий:
до 50	134
от 50 — 100	83
„ 100 — 200	45
„ 200 — 300	22
„ 300 — 400	7
„ 400 — 500	7
„ 500 — 600	4
„ 600 — 700	4
„ 700 — 800	3
„ 800 — 900	—
„ 900 — 1000	—
„ 1000 — 1500	5
„ 1500 — 2000	1
„ 2000 — 2500	2
„ 2500 — 3000	—
свыше 3000	2
	319

Обороты объединенных предприятий в 1924 году, выраженные в злотых (1 злотый = 1 золотому франку) и розделенные по отделам и профессиональным группам, указаны в таблице № 4. Те же обороты, распределенные по их величине, повторены в двух следующих таблицах № 5 и № 6-ой. Общий оборот, достигнутый всеми предприятиями Союза, кроме военнопромышленных, представляется в 1924 году в круглой сумме 233 600 000 злотых, причем значительное число предприятий было затруднено только частично и работало сокращенное число часов, причиной чему был общий, охвативши всю Европу, хозяйственный кризис.

Делами Союза заведывает совет правления, который состоит из 24 членов и 12 заместителей, управление же ими лежит на правлении, состоящем из 7 членов, избранных из числа членов совета;

восьмым членом совета состоит директор распорядитель Союза.

В 1924/25 операционном году совет правления Союза состоял из следующих лиц:

- К. Амброжевич — совладелец литейного завода „Вл. Амброжевич“ в Варшаве; член правл. Машиностр. Завода „Край“; товарищ председателя Акц. О-ва „Польское Электрическое Товарищество“.
- К. Банахевич — директор завода машин и трансмиссий „Кравчик и К-о“ в Заверце.
- А. Бартельмусс — совладелец завода „Бартельмусс и Сухи“ в Бельске.
- Ст. Беньковский — главный директор завода „Металл“ в Львове.
- Я. Чарлинский — главный директор Акц. О-ва „Уния“ в Грудзендзе.
- И. Дубенский — директор завода „Крес“ в Белой, (в Силезии).
- Л. Хафнер — главный директор Акц. О-ва „Вольский и К-о“ в Люблине.
- Я. Езиоранский — представитель Акц. О-ва „Польское Электрическое Товарищество“ (П. Т. Е.) в Варшаве и Катовицах и главный директор Акц. О-ва „Држевецкий и Езиоранский“ в Варшаве.
- Ч. Кларнер¹⁾ — член совета правления Акц. О-ва „Польское Электрическое Товарищество“ (П. Т. Е.) в Варшаве и Катовицах, Акц. О-ва „Фитцнер и Гампер“ в Сосновце и Акц. О-ва „Первый Паровозостроительный Завод“ в Хржанове.
- А. Левальский — главный директор Акц. О-ва „Л. Зеленецкий“ в Кракове.
- И. Лубенский — директор Акц. О-ва „Перкун“ в Варшаве.
- Я. Манкович — директор Акц. О-ва „В. Гесс“ в Люблине.
- С. Я. Окольский — член совета правления Акц. О-ва „Польское Электрическое Товарищество“ (П. Т. Е.) в Варшаве и Катовицах, Акц. О-ва „Поиск“ в Варшаве, Акц. О-ва „Край“ в Кутне и Акц. О-ва „М. Лисовский“ в Варшаве.
- Е. Ортвейн — главный директор Акц. О-ва „Ортвейн, Карасинский и К-о“ в Варшаве.
- С. Пржановский — главный директор Акц. О-ва „Норблин, Братья Бух и Т. Вернер“ в Варшаве, бывший Министр Промышленности и Торговли.
- С. Самульский — представитель Акц. О-ва „Г. Цегельский и К-о“ в Познани.
- Л. Скибинский — директор Акц. О-ва „А. Борковский и К-о“ в Варшаве и заводов „Бялогон“ под Кельцами.
- Ф. Суханек — директор Акц. О-ва „Г. Цегельский и К-о“ в Познани.
- Е. Вейгт — совладелец завода „Ст. Вейгт и К-о“ в Лодзи.
- Т. Вейншенк — представитель Акц. О-ва „Наследники Г. Иозефи“ в Бельске.

Г. Вильде — главный директор завода машин и трансмиссий „Акц. О-во И. Ион“ в Лодзи.

Я. Витвицкий — совладелец завода „Каменна—Ян Витвицкий“ в Каменной.

Г. Влодек — главный директор Акц. О-ва „К. Рудзкий и К-о“ в Варшаве.

В. Вошинский — директор машиностроительного завода Акц. О-ва „Лильпоп, Рау и Левенштейн“ в Варшаве.

Директором распорядителем П. С. П. М., с самого его начала, состоит инженер С. Я. Окольский, его заместителем — вице-директор Союза профессор инженер М. Хоржевский.

Официальным органом Союза состоит, издаваемый с 1922 года под редакцией проф. Хоржевского, еженедельник „Металлическая Промышленность“, который в каждом номере помещает рыночные цены на сырье, употребляемое в металло-обрабатывающей промышленности. Кроме того, самая значительная из профессиональных групп, группа II — сельскохозяйственных машин и орудий, издает свой собственный орган, ежемесячник „Сельскохозяйственные Машины“, редактируемый инж. Пихельским.

Польский Союз Промышленников Металлистов состоит членом Центрального Союза Польской Промышленности, Горного Дела, Торговли и Финансов, объединяющего 46 различных союзов.

В непосредственной связи с П. С. П. М. находится организованное его членами и существовавшее первоначально в кооперативной форме акционерное общество „Объединенные Польские Промышленники Металлисты“, целью которого есть производство коллективных закупок необходимого для членов сырья, а одновременно распространение и сбыт предметов производства объединенных в Союзе предприятий. Из отчета упомянутого Акционерного Общества, помещенного в этом Ежегоднике, особого внимания заслуживают следующие моменты.

Сопоставление приведенного в отчете перечня постоянных покупателей, заключающего 139 заводов, с данными прежних отчетов показывает неустанный и систематический рост количества Общества, тем более, что в данном перечне не указаны заводы и фабрики, не являющиеся постоянными покупателями, которые однако увеличивают число клиентов Общества до 250.

Среди главных предметов, являющихся объектом коммерческих операций Общества, первое место — по стоимости заключенных сделок — занимает литейный чугун — 27,6%, после него идут: уголь — 22,4%, кокс карвинский — 13,2%, лом железный — 9,1%, кокс верхнесилеский — 8,3%, сталь — 7,1%, железо — 4,6%, полублагородные металлы — 3,4%.

Общий тоннаж доставленных товаров достигает цифры 31 983,2 тонн, стоимостью 1 934 808 злотых.

При этом необходимо отметить, что Общество имеет собственные обширные склады, а равно и магазин, предназначенный для продажи технических предметов в меньших количествах для тех из объединенных заводов, которые потребляют их лишь в ограниченном количестве.

Благодаря этим складам Общество имеет возможность организовать постоянную выставку машин-орудий, производимых польскими фабри-

¹⁾ Ч. Кларнер покинул свой пост в совете правления П. С. П. М. вследствие назначения его Вице-Министром Финансов; в настоящее время он состоит Министром Промышленности и Торговли.

ками, и продажу их со склада, пополняя их комплектеты заграничными машинами невырабатываемых в стране типов. Благодаря льготам, предоставленным Обществу Министерством Финансов, склады Общества пользуются правами вольнопошлинных складов.

Содержание настоящего Ежегодника состоит из следующих статей:

1. Годовой отчет о деятельности Союза. . .	19
2. Отчеты отделов	35
3. Отчеты профессиональных групп . . .	42
4. Исследование производительной способности польских металлургических заводов . . .	45
5. Данные о машинах не производимых в стране и ввозимых из заграницы . . .	48
6. Общий алфавитный перечень всех фирм, объединенных в Союзе, составленный по территорияльным отделам, с указанием продуктов производства их предприятий . . .	51
7. Алфавитный указатель (на польском языке) изделий, с указанием текущих номеров фирм, которыми они обозначены в перечне.	126
8. Тот же указатель на французском языке	133
9. Тот же указатель на немецком языке	140
10. Алфавитный перечень фирм, объединенных в Союзе, с указанием их текущих номеров в перечне	140

11. Годовой отчет о деятельности Акц. О-ва „Объединенные Польские Промышленники-Металлисты“	149
12. Список станков производимых союзными заводами машин-орудий	169

Содержание Ежегодника дополнено отделом объявлений, в котором помещены исключительно объявления фирм, состоящих членами Союза.

Пользоваться Ежегодником надлежит следующим образом.

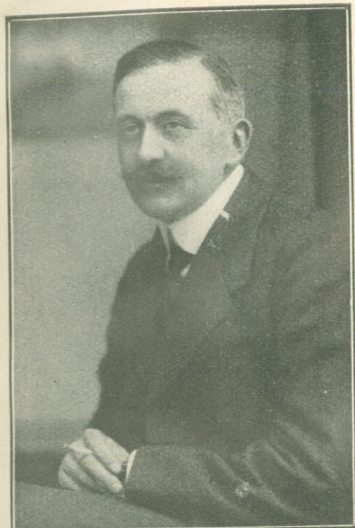
Желая узнать, какие заводы производят данное изделие, следует найти название этого изделия в алфавитном указателе изделий на польском, французском или немецком языке¹⁾ и заметить указанные при нем числа. Эти числа обозначают номера, под которыми падлежит искать в общем перечне названий тех фирм, которые производят данное изделие.

Желая узнать, какие изделия производит данный завод, падлежит отыскать его фирму в списке заводов на стр. 146 и под указанным там номером найти в перечне напротив его фирмы перечисление производимых им изделий.

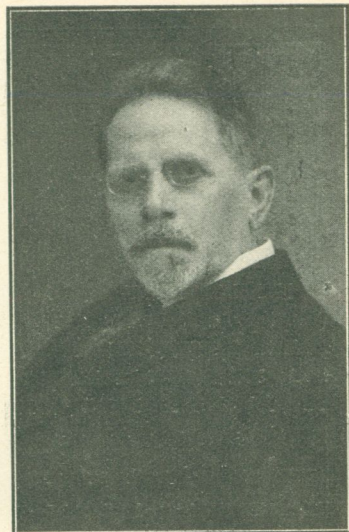
¹⁾ Указатели изделий на русском и английском языках приготавливаются в настоящее время и будут замещены в ближайшем издании Ежегодника.

PREZESI RADY

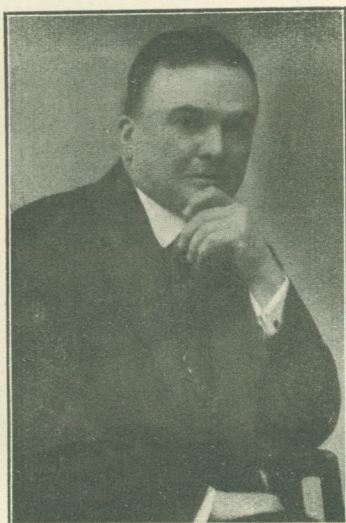
POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

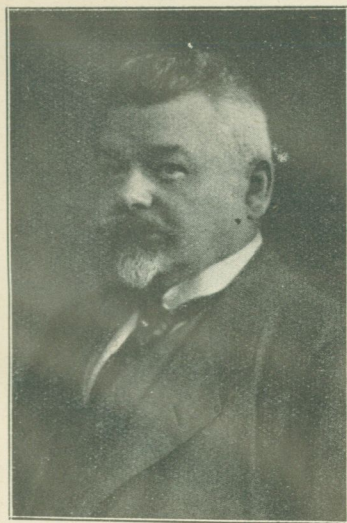
Stanisław ks. Lubomirski
1920 – 1921.

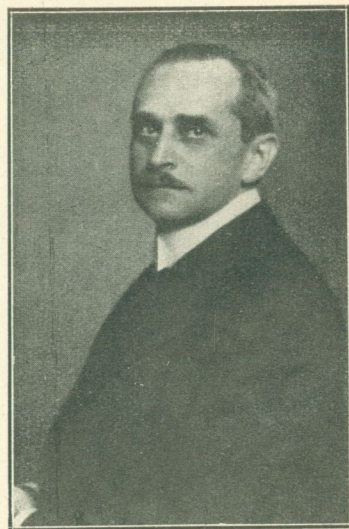
Ś. p. Stanisław Najman
1921 – 1922.

Inż. Jan Jeziorański
1922 – 1923.

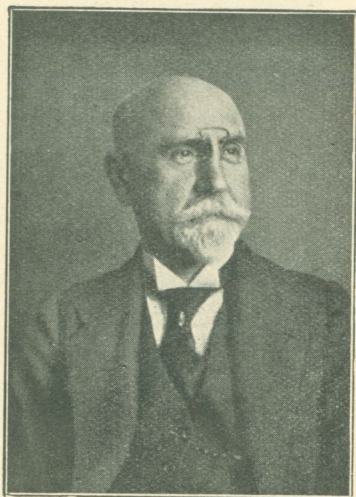
Seweryn Samulski
1923 – 1924.

Teodor Weinschenck
1924 – 1925.

DYREKCJA

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

Inż. Maurycy Chorzewski
Wice-Dyrektor.

Inż. Stanisław Jan Okolski
Członek Rady,
Dyrektor Zarządzający.

Inż. Kazimierz Pichelski
Szef Biura.

PERSONEL BIURA POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

Z A R O K 1924.

Żegnając rok 1924, redakcja organu prasowego Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, którym jest tygodnik „Przemysł Metalowy”, wyraziła opinię, że był to dla polskiego przemysłu metalowego rok chyba najcięższy ze wszystkich lat powojennych. Doświadczenie pierwszych miesięcy roku 1925 wykazuje w chwili, gdy to piszemy, że ciężki kryzys, który w roku sprawozdawczym dotknął ten przemysł na równi z życiem gospodarczym całego Państwa, trwa w dalszym ciągu. Tak więc przewidywanie redakcji „Przemysłu Metalowego”, że początek roku 1925 będzie jeszcze cięższy, sprawdziło się w zupełności.

Z wielką natomiast radością i otuchą na przyszłość musimy stwierdzić na podstawie rezultatów dorocznej

ankiety, którą Związek przeprowadza wśród swoich członków, w celu zgromadzenia liczb sprawozdawczych, że kryzys ubiegłego roku nie zachwiał stanem posiadania Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych i że rozwój Związku nie został zahamowany, aczkolwiek nie postąpił w tym stopniu, w jakim byłoby to pożądanem ze względu na zadania o znaczeniu państwowem, które przemysł metalowy ma do spełnienia.

Liczba członków Związku wzrosła w roku sprawozdawczym z 301 do 319, czyli okragło o 6%, natomiast liczba zatrudnionych robotników wzrosła z 51764 w dniu 1 stycznia 1924 r. do 56197 w dniu 31 grudnia tegoż roku, powiększyła się więc o 4433 robotników, czyli o 8,66%. Ponieważ wzrost liczby robotników jest stosunkowo

Tablica № 1.

Stan w dniu 31 grudnia 1924 r.

N <i>r</i>	O D D Z I A Ł Y	Siedziba oddziału	I L O Ś Ć				Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
			Zakładów		Robotników		w r. 1923	w r. 1924
			w r. 1923	w r. 1924	w r. 1923	w r. 1924		
1	Warszawski	Warszawa	125	129	20326	20530	162	160
2	Podwarszawski	”	13	14	1596	1834	123	131
3	Łódzko-Kaliski	Łódź	20	22	1947	1825	97	83
4	Kujawsko-Płocki	Włocławek	14	14	1061	971	76	69
5	Radomsko-Kielecki	Radom	29	31	9454	6242	224	201
6	Dąbrowski	Sosnowiec	25	25	4780	5725	191	229
7	Lubelski	Lublin	11	11	2018	1900	184	173
8	Kresowy	Białystok	5	5	191	211	38	42
9	Lwowski	Lwów	11	12	1280	1130	116	94
10	Krakowski	Kraków	7	7	1587	2512	227	359
11	Poznańsko-Pomorski	Poznań	17	23	5653	5531	333	240
12	Cieszyński	Bielsko	23	24	4732	4380	206	185
13	Górnośląski	Katowice	1	1	137	180	137	108
14	Gdański	Gdańsk	—	1	—	3298	—	3298
Ogółem			301	319	51764	56197	73	73

większy, aniżeli wzrost liczby zrzeszonych zakładów pracy, wynika stąd, że średnia liczba robotników dla wszystkich zakładów nie tylko nie cofnęła się, lecz nawet wzrosła o drobny odsetek. Na taki rezultat wpłynęło atoli nie powiększenie liczby robotników w dawnych fabrykach, lecz przyjęcie do Związku nowych, w szczególności „Stoczni Gdańskiej”, stanowiącej, jak wiadomo, w połowie własność Państwa Polskiego, a liczącej w dniu 31 grudnia 1924 roku około 3300 robotników.

Analizując tablicę Nr. 1, która podaje podział terytorjalny P. Z. P. M. na 14 oddziałów, widzimy, że kryzys dotknął niektóre oddziały więcej, inne mniej, dwa zaś oddziały — Dąbrowski i Krakowski — przy tej samej ilości zakładów, co w roku poprzednim, zwiększyły ilość zatrudnionych robotników bardzo znacznie: Oddział Dąbrowski prawie o 20%, Oddział Krakowski nawet o przeszło 58%. Kryzys dał się odczuć dotkliwie w Oddziałach: Łódzko-Kaliskim, Radomsko-Kieleckim, Poznańsko-Pomorskim, Lwowskim i Cieszyńskim, w których wbrew zwiększeniu się ilości zakładów zrzeszonych,

ilość zatrudnionych robotników spadła w końcu roku w porównaniu ze stanem na początku roku. To samo da się powiedzieć o Oddziałach: Kujawsko-Płockim, Lubelskim i Górnośląskim, w których ilość zakładów pozostała bez zmiany, zmniejszyła się w nich jednak liczba robotników. Największy Oddział Warszawski również ucierpiał wskutek kryzysu, gdyż zwiększenie ilości robotników jest w nim stosunkowo znacznie mniejsze, aniżeli zwiększenie ilości zrzeszonych zakładów.

Podział członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych na grupy zawodowe i zmiany, które w nich zaszły po upływie roku sprawozdawczego, widoczne są w tablicy Nr. 2. Ilość grup pozostała bez zmiany i wynosi jedenastą; zwiększyła się natomiast ilość podgrup. Do dawniej zorganizowanych: podgrupy wag, podgrupy narzędzi stalowych ostrych i podgrupy maszyn młyńskich przybyły: podgrupa obrabiarek i świeżo zawiązana, już w r. 1925-ym, podgrupa armatur. W organizacji jest grupa wytwórni taboru kolejowego i podgrupa odlewni stali.

Tablica № 2.

Stan w dniu 31 grudnia 1924 roku.

Lp.	G R U P A	Ilość zakładów		Ilość robotników		Średnia ilość robotników w 1 zakładzie	
		w 1923 r.	w 1924 r.	w 1923 r.	w 1924 r.	w 1923 r.	w 1924 r.
I	Maszynowa	59	77	12788	18337	217	166
II	Maszyn i narzędzi rolniczych	60	61	9469	7846	158	129
III	Elektrotechniczna	12	14	1068	1330	89	95
IV	Wag i wyrobów precyzyjnych	23	21	1372	1160	60	55
V	Odlewni	54	51	7822	6888	745	135
VI	Kotlarni	12	12	2303	1200	192	100
VII	Urządzeń zdrowotnych	5	5	418	551	84	110
VIII	Wyrobów żelaznych	34	41	5262	8524	155	208
IX	„ metalowych	20	21	4071	3277	204	156
X	Zaopatrzenia wojskowego	2	1	4062	5014	2031	5014
XI	Drutu i gwoździ	20	15	3129	2070	156	138
	Ogółem	301	319	51764	59197	73	73

Ilość zakładów w poszczególnych grupach uległa zmianie nie tyle z powodu przybycia lub wystąpienia członków Związku, ile z powodu przegrupowania zakładów związkowych, to znaczy przejścia z jednej grupy do innej. Dotyczy to specjalnie grupy maszynowej. Znaczne zwiększenie ilości robotników w tej grupie jest także skutkiem wstąpienia do Związku „Stoczni Gdańskiej”. Jak widać z tablicy Nr. 2, kryzys dotknął najbardziej

grupę VI Kotlarni, grupę XI Drutu i Gwoździ, grupę IX Wyrobów Metalowych i grupę II Maszyn i Narzędzi Rolniczych.

Tablica Nr. 3 podaje ogólne zestawienie podziału fabryk, stowarzyszonych w P. Z. P. M., na grupy zawodowe i oddziały terytorjalne wraz z ilością zatrudnionych robotników podług stanu w dniu 31 grudnia 1924 r.

Tablica № 3.

O D D Z I A Ł Y	1 Warszawski		2 Podwarszaw.		3 Łódzko-Kaliski		4 Kujawsko- Piocki		5 Radomsko- Kielecki		6 Dąbrowski		7 Lubelski		8 Kresowy		9 Lwowski		10 Krakowski		11 Poznańsko- Pomorski		12 Cieszyński		13 Górnoląski		14 Gdański		R A Z E M	
	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.
I. Maszynowa	35	6627	2	386	7	1040	1	54	1	—	4	1224	1	452	1	30	6	704	4	2156	5	725	9	1641	—	—	1	3298	77	18337
II. Masz. i Narz. Roln.	3	128	7	603	6	181	11	771	5	563	4	266	7	1154	2	69	2	224	2	346	12	3541	—	—	1	108	—	—	61	7846
III. Elektrotech.	11	1032	—	—	—	—	1	112	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	78	—	—	—	—	14	1330
IV. Wag i Wyr. Precyz	13	596	1	97	—	—	—	—	1	30	—	—	2	230	1	82	1	10	—	—	2	115	—	—	—	—	—	—	21	1160
V. Odlewni	16	755	1	15	4	242	—	—	17	3212	7	1118	—	—	—	—	1	30	—	—	1	962	4	554	—	—	—	—	51	6888
VI. Wyr. kotlarsk.	3	274	2	650	2	52	—	—	—	—	1	16	1	64	—	—	1	95	—	—	—	—	1	49	—	—	—	—	12	1200
VII. Urz. zdrowotn.	3	475	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	30	—	—	—	—	—	—	1	46	—	—	—	—	5	551
VIII. Wyroby żelazn.	23	2783	1	83	2	205	—	—	4	2127	5	1705	—	—	—	—	—	—	—	—	1	110	5	1506	—	—	—	—	41	8524
IX. Wyrób metalow.	13	2359	—	—	1	105	—	—	2	230	—	—	—	—	—	—	1	67	—	—	2	78	2	438	—	—	—	—	21	3277
X. Zaopat. wojsk.	1	5014	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5014
XI. Drutu i Gw.	7	482	—	—	—	—	1	34	1	80	4	1396	—	—	—	—	—	—	1	10	—	—	1	68	—	—	—	—	15	2070
R a z e m	129	20530	14	1834	22	1825	14	971	31	6242	25	5725	11	1900	5	211	12	1130	7	2512	23	5531	24	4380	1	108	1	3298	319	56197

Tablica № 4.

**Obroty w tysiącach złotych, osiągnięte w r. 1924 przez fabryki związkowe
ze sprzedaży swoich towarów.**

Grupa \ Oddział	1 Warszaw.	2 Pod- warszawski	3 Łódzko-Ka- liski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Kresowy	9 Lwowski	10 Krakowski	11 Poznańsko- Pomorski	12 Cieszyński	13 Górnośląski	14 Gdański	RAZEM
I. Maszynowa	35582	2084	4464	207	—	6212	3196	138	2794	4501	4352	7857	—	18060	89447
II. Maszyn i narzę- dzi rolniczych	648	2013	475	2403	3131	762	4081	210	235	704	14490	—	—	—	29152
III. Elektrotechniczna	8368	—	—	650	—	—	—	—	—	—	—	211	470	—	6999
VI. Wąg i wyrobów precyzyjnych	2277	3773	—	—	70	—	902	524	31	—	588	—	—	—	8165
V. Odlewni	4259	75	1461	—	8688	3344	—	—	150	—	3842	2285	—	—	24104
IV. Kotlarni	1366	1959	166	—	—	51	84	—	307	—	—	128	—	—	4061
VII. Urządzeń zarow.	1746	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	351	—	—	2247
VIII. Wyrob. żelaznych	11223	261	1179	—	8248	5118	—	—	—	—	144	6364	—	—	32537
IX. Wyrobów metalo- wych	15170	373	—	—	276	—	—	—	126	—	277	1621	—	—	17843
X. Drutu i gwoździ	4149	—	—	3173	600	6706	—	—	—	547	—	830	—	—	16005
Razem	84788	10538	7745	6433	21013	22193	8263	1022	3643	5752	23695	19647	470	18060	233260

Ciekawe liczby znajdujemy w tablicy Nr. 4, która podaje w tysiącach złotych wartość produkcji fabryk związkowych, sprzedanej w roku 1924, z podziałem na oddziały terytorjalne i grupy zawodowe. Liczby te podajemy po raz pierwszy w niniejszym „Roczniku”, gdyż stało się to możliwem dopiero dzięki utrwaleniu się w Polsce stałego pieniądza. W następnych dwóch tablicach podajemy kolejność obrotów pod względem terytorjalnym i pod względem zawodowym, a mianowicie: tablica Nr. 5 wykazuje kolejność obrotów fabryk związkowych w złotych podług Oddziałów, zaś tablica Nr. 6— podług Grup.

Tablica № 5.

Nr. kolejny	O D D Z I A Ł Y	Obrót w tys. zł.
1	Warszawski	84.788
2	Poznańsko-Pomorski	23.693
3	Dąbrowski	22.193
4	Radomsko-Kielecki	21.013
5	Cieszyński	19.647
6	Gdański	18.060
7	Podwarszawski	10.538
8	Lubelski	8.263
9	Lubelski	7.745
10	Łódzko-Kaliski	6.433
11	Krakowski	5.752
12	Lwowski	3.643
13	Kresowy	1.022
14	Górnośląski	470
	Ogółem P. Z. P. M.	233.260

Tablica № 6.

Nr. kolejny	N A Z W A G R U P Y	Obrót w tys. zł.
1	Maszynowa	89.447
2	Wyrobów żelaznych	32.537
3	Maszyn i narzędzi rolniczych	29.152
4	Odlewni	24.104
5	Wyrobów metalowych	17.843
6	Drutu i gwoździ	16.005
7	Elektrotechniczna	9.699
8	Wąg i wyrobów precyzyjnych	8.165
9	Kotlarni	4.061
10	Urządzeń zdrowotnych	2.247
	Ogółem P. Z. P. M.	233.260

W tablicy Nr. 7 podajemy wartość produkcji sprzedanej fabryk związkowych w r. 1924 w przeliczeniu na robotnika, to znaczy, że liczby podane oznaczają w złotych wartość sprzedażną produkcji, wytworzonej przez 1 robotnika w ciągu roku. Liczby te są przybliżone, albowiem niektóre fabryki pracowały mniejszą ilość dni w ciągu roku 1924, co w rachunku było uwzględnione, natomiast inne pracowały ze zmniejszoną ilością godzin roboczych w ciągu dnia i to nie było ujawnione w ankiecie. Z tem zastrzeżeniem liczby w tablicy 7-ej dają wyobrażenie o faktycznej wydajności robotnika w każdej z grup zawodowych każdego z Oddziałów. Rzecz jasna, że w tych grupach, które reprezentują przemysł bardziej zmechanizowany, jak np. w grupie XI Drutu i Gwoździ, wydajność ta jest większa, aniżeli w grupach, gdzie praca ręczna ma większe znaczenie.

Średni obrót roczny na 1-go robotnika w roku 1924.

Tablica № 7.

Grupa \ Oddz	1 Warszaw.	2 Podwarsz.	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Kresowy	9 Lwowski	10 Krakowski	11 Poznańsko- Pomorski	12 Cieszyński	13 Górnośląski	14 Gdański
I	5400	4950	7080	3630	—	5240	7260	—	3930	1890	5940	4920	—	—
II	4200	4740	3420	4170	6930	3180	4590	3320	1200	1710	3870	—	—	—
III	9750	—	—	5550	—	—	—	—	—	—	—	2700	4110	—
IV	4350	5460	—	—	2340	—	5460	900	—	—	5040	—	—	—
V	5790	—	7620	—	4560	5340	—	—	—	—	6330	5340	—	—
VI	5250	2925	—	—	—	—	2550	—	—	—	—	2670	—	—
VII	5070	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8670	—	—
VIII	5595	3780	8580	—	5610	4200	—	—	—	—	6000	4560	—	—
IX	6960	—	—	—	7590	—	—	—	2070	—	2940	8550	—	—
X	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI	10500	—	—	12660	—	6420	—	—	—	10500	—	—	—	—

Tablica Nr. 8 podaje charakterystykę wielkości fabryk stowarzyszonych w poszczególnych Oddziałach pod względem ilości zatrudnionych robotników.

W roku sprawozdawczym Polski Związek Przemysłowców Metalowych odbył 3 Walne Zgromadzenia swoich członków. Pierwsze z nich odbyło się dnia 20 lutego 1924 r., jako nadzwyczajne i było poświęcone sprawie subskrypcji na akcje polskiego banku emisyjnego, zaprojektowanego przez rząd Rzeczypospolitej, jako bank prywatny, z nazwą „Bank Polski”. Drugie Walne Zgromadzenie, odbyte dnia 21 czerwca, było zwyczajne doroczne, poświęcone sprawozdaniu z działalności Związku

za rok ubiegły i wyborom uzupełniającym do władz Związku. Trzecie Zgromadzenie Walne odbyło się jako nadzwyczajne dnia 10 grudnia 1924 r. i było zwołane w celu zatwierdzenia budżetu na rok 1925 i przyjęcia zaprojektowanych przez Zarząd Związku zmian Statutu Związku. Projekt tych zmian, przyjęty w całości przez Zgromadzenie, podany był w Nr. 49 „Przemysłu Metalowego” z r. 1924. Najważniejszą z nich było wprowadzenie do Związku, obok członków rzeczywistych, nowej kategorii członków współdziałających, którzy mogliby przystąpić do Związku, mając mniejszą liczbę robotników, aniżeli statutowo przepisana liczba 30-stu.

Wielkość fabryk pod względem ilości zatrudnionych robotników.

Tablica Nr. 8.

Fabryka z ilością robotników	O D D Z I A Ł Y														O g ó ł e m
	1 Warszaw.	2 Podwarsz.	3 Łódzko- Kaliski	4 Kujawsko- Płocki	5 Radomsko- Kielecki	6 Dąbrowski	7 Lubelski	8 Kresowy	9 Lwowski	10 Krakowski	11 Poznańsko- Pomorski	12 Cieszyński	13 Górnośląski	14 Gdański	
Do 50	70	5	11	6	12	6	4	3	6	2	5	4	—	—	134
50 — 100	28	3	8	5	8	8	2	2	3	1	4	11	—	—	83
100 — 200	16	2	2	3	4	3	1	—	—	1	8	2	1	—	45
200 — 300	8	1	—	—	3	4	1	—	—	1	1	3	—	—	22
300 — 400	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	7
400 — 500	—	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	1	—	—	7
500 — 600	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	4
600 — 700	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	4
700 — 800	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	3
800 — 900	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
900 — 1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1000 — 1500	1	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	5
1500 — 2000	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
2000 — 2500	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
2500 — 3000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
powyżej 3000	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
	129	14	22	14	31	25	11	5	12	7	23	24	1	1	319

Członkowie ci korzystają ze wszystkich praw i przywilejów Związku, prócz czynnego prawa wyborczego do władz Związku i prawa głosu decydującego na zgromadzeniach walnych. Członkowie tej kategorii mają natomiast prawo bierne wyborcze, to znaczy, że mogą być wybierani na stanowiska urzędowe w Związku, jak również mogą uczestniczyć w zgromadzeniach walnych z głosem doradczym.

Następną zmianą, a raczej uzupełnieniem statutu Związku było nadanie członkom Związku prawu noszenia znaku związkowego, jako żetonu lub breloku i umieszczenia go na swych blankietach, wywieszkach i wyrobach. Znak ten został już zarejestrowany w Urzędzie Patentowym, o czym wiadomość była podana w Nr 21 „Przemysłu Metalowego” z r. 1925.

Po dokonaniu wyborów uzupełniających do władz Związku na zwyczajnym zgromadzeniu walnym w dn. 21 czerwca r. ub., Rada Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych składała się zgodnie ze statutem z 24 członków i 12 zastępców. Członkami w kolejności kadencji byli pp.:

z wyboru 1922 r.	1. Przanowski Stefan
2. Dubieński Józef
3. Czarliński Janusz
4. Markowicz Jan
5. Bieńkowski Stanisław
6. Witwicki Jan
7. Weinschenck Teodor
8. Weigt Edward
z wyboru 1923 r.	9. Jeziorański Jan
10. Hafner Ludwik
11. Klarner Czesław
12. Łubieński Józef
13. Samulski Seweryn
14. Wilde Herman
15. Woszczyński Wacław
16. Bartelmuss Alfred.
z wyboru 1924 r.	17. Ambrożewicz Kazimierz
18. Banachiewicz Kazimierz
19. Ortwein Edward
20. Okolski Stanisław Jan
21. Skibiński Leon
22. Lewalski Antoni
23. Suchanek Fryderyk
24. Włodek Gustaw

Zastępcami członków Rady byli pp.:

z wyboru 1922 r.	1. Sochacki Zygmunt
2. Weliński Julian
3. Wellisz Leopold
4. Starke Stanisław
z wyboru 1923 r.	5. Gross Franciszek
6. Jagodziński Zbigniew
7. Ślósarski Zygmunt
8. Stankiewicz Kazimierz
z wyboru 1924 r.	9. Wierzejski Witold
10. Lisowski Maksymilian
11. Mirowski Józef
12. Strasburger Józef

Członek Rady inż. Czesław Klarner, obecny minister przemysłu i handlu ustąpił ze swego stanowiska na początku r. 1924 wskutek powołania go na wiceministra skarbu.

Prezydium Rady składało się do lipca 1924 r. z pp. Seweryna Samulskiego, jako prezesa i Jana Jeziorańskiego i Teodora Weinschencka, jako wiceprezesów. Do Zarządu Związku wchodził w tymże okresie czasu, prócz wyżej wymienionych członków prezydium, pp. członkowie Rady: Kazimierz Ambrożewicz, Janusz Czarliński, Stefan Przanowski i Wacław Woszczyński z wyborów oraz dyrektor zarządzający Związku, także członek Rady, inż. S. J. Okolski, z urzędu. Po Walnym Zgromadzeniu wyborczym, na pierwszym posiedzeniu nowej Rady w d. 28 lipca 1924 r. nastąpiło jej ukonstytuowanie się w sposób następujący. Zgodnie z ustalonym już zwyczajem powoływania na prezesa Rady Związku kolejno przedstawiciela jednej z 3-ch dzielnic Polski, godność przewodniczenia Radzie przypadła w tym roku przedstawicielowi Małopolski i na prezesa Rady został wybrany jednogłośnie dr. Teodor Weinschenck, dotychczasowy wiceprezes. Wiceprezesami zostali pp.: Jan Jeziorański i Seweryn Samulski. Do Zarządu Związku zostali powołani pp.: Kazimierz Ambrożewicz, Janusz Czarliński, Stefan Przanowski i Zygmunt Sochacki. Na dyrektora zarządzającego Związku został wybrany ponownie członek Rady inż. Stanisław Jan Okolski, który w tym charakterze wszedł do Zarządu. Na temże posiedzeniu Rady został wybrany ponownie na członka Komitetu Celnego przy ministerstwie przemysłu i handlu p. Jan Jeziorański. Wyborowi temu towarzyszyło wyrażenie uznania Rady p. J. Jeziorańskiemu za energiczną obronę spraw przemysłu metalowego w Komitecie Celnym.

Rada P. Z. P. M. odbyła w roku sprawozdawczym 9 posiedzeń. W pierwszej połowie roku 1924 odbyło się pięć zebrań Rady: w styczniu, lutym, marcu, maju i czerwcu; w drugiej połowie tego roku — 4 zebrania: w lipcu, wrześniu, listopadzie i grudniu. Posiedzenia odbywały się w godzinach wieczornych, przy udziale 13 do 21 członków Rady. W zebraniach brali udział przedstawiciele Oddziałów Związku. Jako stałe punkty porządku dziennego każdego posiedzenia Rady były: sprawozdanie dyrektora Związku z działalności za ubiegły okres czasu, sprawozdania rachunkowe i stan finansowy Związku, sprawy bieżące i wnioski członków. Na każdym posiedzeniu obecni członkowie Rady, reprezentujący rozmaite grupy zawodowe Związku, składali zebranu informację o stanie zatrudnienia, widokach i warunkach zbytu, sprawach kredytowych i t. d. w poszczególnych gałęziach wytwórczości metalowej; meobecni członkowie Rady proszeni byli o dostarczenie takich wiadomości na piśmie. Informacje te, nader interesujące, składały się na ogólną charakterystykę stanu przemysłu metalowego przetwórczego w całej Polsce i były ogłaszane stale w organie prasowym Związku i w prasie codziennej. Na każdym posiedzeniu Rady następowało przyjmowanie do Związku kandydatów na członków, którzy złożyli odpowiednie podania. Poza tem, przedmiotem obrad na posiedzeniach Rady były sprawy zapisów na akcje Banku Polskiego, sprawy celne i polityki celnej, sprawy nowych traktatów handlowych z Francją, Czechosłowacją i Niemcami, udział przemysłu metalowego w wystawie polskiej w Konstantynopolu, sprawy podatkowe, sprawy robotnicze w związku z nowymi ustawami i rozporządzeniami rządowymi i t. p.

Początek roku 1924 zaznaczył się w działalności

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych usilnie starał się o uzyskanie pożyczki zagranicznej w celu ułatwienia członkom Związku wydatnej subskrypcji na akcje Banku Polskiego w myśl odezw Prezydium Związku, zamieszczonej w Nr. 5 „Przemysłu Metalowego” z d. 2 lutego 1924 r., której początek brzmiał w sposób następujący:

„Statut Banku Polskiego, jako centralnego polskiego banku emisyjnego, został podpisany przez p. Prezydenta Rzeczypospolitej dn. 20 stycznia r. b. i zapisy na akcje już się rozpoczęły. Bank Polski ma się stać podwaliną sanacji Skarbu polskiego, dostarczając mu zdrowego pieniądza, bez którego trwałe zrównoważenie budżetu państwowego byłoby nie do osiągnięcia. Każdy Polak, który przyczyni się swym zapisem na akcje Banku Polskiego do jaknajrychlejszego rozpoczęcia jego uzarawiającej działalności, spełni czyn patriotyczny. Nie ulega wątpliwości, że członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych pośpieszą wszyscy do zapisania swych nazwisk na zaszczytnej liście pierwszych akcjonariuszów Banku”.

Pomimo usilnej akcji prezydium Związku w kierunku uzyskania stosownego kredytu pod zabezpieczenia hipoteczne fabryk stowarzyszonych na rynkach pieniężnych Szwajcarii, Anglii i Szwecji, pomimo usiłowań dyrektora Okolskiego wyzyskania w tym celu swych osobistych stosunków, starania Związku nie dały ostatecznie pomysłnych wyników, wobec czego trzeba było zrezygnować z większego udziału w zapisach przemysłu metalowego, który zmuszony był leżyc tylko na własne siły. Choćżto wszak o wpłatę na akcje tylko złotem lub walutami szlachetnymi, temu zaś przemysł metalowy jako meeksportowy, nie rozporządzał wcale. Pomimo tych wszystkich trudności, zapis grupowy członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych na akcje Banku Polskiego, za pośrednictwem Związku, osiągnął sumy około 2 milionów złotych, co stanowiło około 40 proc. zamierzonej poprzednio sumy, jako obowiązującej wszystkich członków w razie otrzymania pożyczki zagranicznej, w myśl uchwały nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dn. 20 lutego 1924 r. Należy zaznaczyć, że ze strony ministerstwa skarbu; dzięki inicjatywie wiceministra skarbu, poczynione były wielkie ułatwienia w stopniowem wpłacaniu należności za akcje.

Sanacja pieniądza w Polsce poprzedzona była waloryzacją wszelkich podatków i należności do skarbu, zaś po wprowadzeniu, jako waluty polskiej, złotego o stałym kursie, zaszła konieczność wprowadzenia tej nowej waluty do całej rachunkowości przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych. W tej sprawie wyszły trzy rozporządzenia władz rządowych. Pierwszem było rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 czerwca 1924 r. „O bilansowaniu w złotych oraz określaniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw, obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych”. (Dz. Ust. Nr. 55 z r. 1924 poz. 542). Drugiem — rozporządzenie ministerjalne z dn. 1 lipca 1924 r. „O oszacowaniu przedmiotów majątkowych oraz sposobie księgowania przy sporządzaniu bilansów otwarcia (w złotych)” (Dz. Ust. Nr. 61 z r. 1924 poz. 612). Trzeciem — rozporządzenie ministerjalne z dn. 21 września 1924 r. „O ustanowieniu komisji dla dokonywania szacunków przedmiotów majątkowych przy sporządzaniu bilansów

otwarcia w złotych” (Dz. Ust. Nr. 92 z r. 1924 poz. 863). Treść tych rozporządzeń podana była na użytek członków Związku w „Przemysle Metalowym”. Na zaproszenie Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnicztwa, Handlu i Finansów Prezydium Rady P. Z. P. M. przedstawiło swych kandydatów na członków komisji szacunkowych. Przewodniczącym komisji szacunkowej na m. st. Warszawę został mianowany inż. Karol Jenike, współwłaściciel fabryki, należącej do P. Z. P. M., członkiem komisji na województwo warszawskie został p. Maksymilian Lisowski, członek Rady P. Z. P. M.

Przejsie do waluty złotej wymagało pokonania olbrzymich trudności przy obliczaniu podatku dochodowego za rok gospodarczy 1923, w szczególności zaś za lata łamane 1922/1923. Rozporządzenia rządowe w tej sprawie, określające wartość franka złotego w markach polskich w różnych okresach czasu, były liczne i zmieniały się kilkakrotnie. O sposobach przerachowania pozycji markowych na złoto-frankowe toczyły się długie i mozolne narady władz skarbowych z przedstawicielami interesów gospodarczych, zrzeszonych w Centralnym Związku Polskiego Przemysłu, Górnicztwa, Handlu i Finansów. Dyrektorzy handlowi największych przedsiębiorstw przemysłowych, dyrektorzy banków i najwytrawniejsi księgowi, różnili się w interpretacji rozporządzeń ministerstwa skarbu w tej materji. W celu ułatwienia swym członkom przerachowania bilansów markowych na złotowe, co było konieczne do składania zeznań o podatku dochodowym, Zarząd Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. zorganizował poradnię fachową, do której zaprosił dwóch buchalterów Spółki Akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”. Z poradni tej korzystali nie tylko członkowie Oddziału Warszawskiego, lecz także członkowie innych Oddziałów z całej Polski, gdyż obwieszczenie o udzielaniu porad podane było w Nr. 17 „Przemysłu Metalowego” z r. 1924.

Sprawy podatkowe wogóle były nad wyraz skomplikowane i stanowiły stałą troskę członków Związku. W celu umożliwienia członkom zapoznania się z wymaganiami ustawy o podatku majątkowym, Zarząd P. Z. P. M. zaprosił w styczniu 1924 roku członków Związku, przebywających w Warszawie na specjalne posiedzenie informacyjne, na którym zaproszeni prawnicy Centralnego Związku udzielali informacji i wyjaśnień w sprawie składania zeznań o podatku majątkowym.

Drugą sprawą, której poświęcona była specjalna uwaga Zarządu P. Z. P. M., była sprawa rewizji polskiej taryfy celnej. Taryfa z dn. 4 listopada 1919 r. wymagała licznych poprawek i uzupełnień, jak również większego zróżniczkowania pozycji, stosownie do potrzeb, wysuniętych przez życie gospodarcze Państwa. Komitet Celny przy ministerstwie przemysłu i handlu, pracujący pod przewodnictwem inż. S. J. Okolskiego, wyłonił z siebie do opracowania poszczególnych grup towarów komisje, które podzieliły się na podkomisje, rozważające stawki celne podług pozycji taryfy celnej. Przedstawiciel Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Komitecie Celnym, wiceprezes Związku i równocześnie przewodniczący związkowej komisji celnej, inż. Jan Jeziorański zarządził utworzenie z członków P. Z. P. M., interesujących się sprawą przyszłych cel na swoje wyroby, podkomisji związkowych, analogicznych do podkomisji urzędowych Komitetu Celnego i polecił im zebranie

i opracowanie szczegółowych materiałów, niezbędnych do określenia i obrony w Komitecie Celnym stawek celnych na wyroby przemysłu metalowego. Wyteżona praca podkomisji związkowych trwała kilka miesięcy, począwszy od lutego r. 1924 i uwieńczona była zasłużonym skutkiem, gdyż z nielicznymi wyjątkami propozycje komisji celnej P. Z. P. M. dały się przeprowadzić w Komitecie Celnym i znalazły uznanie zainteresowanych członków Związku.

W tem miejscu godzi się wspomnieć o charakterystycznej różnicy zapatrywań na sprawy celne członków P. Z. P. M. z dwóch dzielnic Rzeczypospolitej, z byłych zaborów rosyjskiego i pruskiego. Podczas, gdy pierwsi byli prawie bez wyjątku stronnikami wysokich cel protekcyjnych, to drudzy wypowiadali się raczej za umiarkowaną ochroną celną, mając na względzie możliwość eksportu wyrobów polskich na rynki światowe.

Nowa taryfa celna, wprowadzona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 26 czerwca 1924 r. z mocą ustawy, została ogłoszona w Nr. 54 „Dziennika Ustaw R. P.” z dnia 28 czerwca 1924 r. i obowiązuje dotychczas. W chwili, gdy to piszemy, dowiadujemy się, że zamierzona została przez rząd ponowna rewizja taryfy celnej, której celem będą, jak przypuszczamy, zmiany samych zasad taryfikacji polskiej. Potrzeba tych zmian ujawniła się podczas układów o zawarcie traktatów handlowych i znalazła swój wyraz w rozporządzeniu ministerjalnem z dn. 22 listopada 1924 r. o cłach maksymalnych (Dz. Ust. Nr. 102 z r. 1924).

Prace referatu celnego P. Z. P. M., prowadzone przez inż. Ignacego Gruszczyńskiego, obejmowały także przygotowanie i umotywowanie wniosków do komitetu celnego o ulgach celnych, których wprowadzenia lub skasowania domagały się fabryki związkowe w miarę rozwoju wytwórczości rodzimej. Do prac tego referatu należą również badania, jakie maszyny sprowadzane z zagranicy nie wyrabiają się w kraju. Potrzeba tych badań wynika stąd, że ministerstwo przemysłu i handlu przyznało Polskiemu Związkowi Przemysłowców Metalowych prawo wydawania zaświadczeń o maszynach niewyrabianych w kraju osobom, sprowadzającym je z zagranicy, które na podstawie tych zaświadczeń mogą czynić starania w ministerstwach przemysłu i handlu i skarbu o udzielenie im ulg celnych. W celu rozszerzenia podstaw do wykonywania tego prawa, jak również dla zdobycia wiadomości, niezbędnych do popierania interesów całego polskiego przemysłu metalowego, Polski Związek Przemysłowców Metalowych rozpoczął już w 1923 r. prowadzenie specjalnej kartoteki przemysłu metalowego w Polsce, z wyszczególnieniem przedmiotów wytwórczości. Do chwili obecnej zarejestrowanych zostało przeszło 500 mniejszych fabryk i warsztatów metalowych, prócz tych, które należą do Związku. W badaniach tych, nieraz bardzo żmudnych i kłopotliwych, wymagających dużej znajomości przedmiotu bierze udział obok p. inż. Gruszczyńskiego, p. Zygmunt Breitenwald, współpracownik spółki akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”.

W ciągu r. 1924 Polski Związek Przemysłowców Metalowych wydał osobom zainteresowanym 1116 zaświadczeń o maszynach niewyrabianych w kraju, czyli średnio 93 zaświadczenia na miesiąc. Szczegóły co do

tej kategorii maszyn, które były sprowadzone z zagranicy, zamieszczone są w niniejszym Roczniku, w osobnym rozdziale, pod tytułem: „Maszyny niewyrabiane w kraju”.

W październiku roku sprawozdawczego toczyły się układy w sprawie nowej umowy handlowej polsko-francuskiej w Paryżu. Jako rzeczoznawca polski brał w nich udział z ramienia rządu inż. St. J. Okolski. P. Okolski otrzymał następnie nominację na przewodniczącego komisji traktatowej przy ministerstwie przemysłu i handlu.

Wśród spraw, którym Rada P. Z. P. M. poświęciła wielką uwagę, jedną z najważniejszych była sprawa ciężarów, spadających na przemysł, wskutek zbyt pośpiesznie wprowadzonych reform socjalnych. Pod tym względem rok 1924 zaznaczył się szczególną ich obfitością.

Dnia 5 stycznia 1924 r. została uchwalona przez Sejm w trzecim czytaniu ustawa o obowiązkowym stosowaniu wskaźnika zmian kosztów utrzymania do regulowania płac zarobkowych. Ustawa ta była wywołana gwałtownym spadkiem wartości marki polskiej ku końcowi roku 1923, spowodowanym waloryzacją wszystkich należności skarbowych. Swadczy ona wymownie o chaosie, jaki panował przed przywróceniem trwałego pieniądza, opartego na złocie. Ustawa ta w życie nie weszła. Skutkiem orzeczenia Sądu Najwyższego z d. 20 grudnia 1923 r., iż za dni świąteczne, przypadające podczas urlopu dla robotników, mają oni otrzymywać zapłatę taką samą, jak za dni powszednie, ciężar urlopowy zwiększył się o 25% do 33 1/3%. Ustawą z dnia 30 stycznia 1924 r. przepisy austriackie o ubezpieczeniu od wypadków zostały rozciągnięte na ziemie polskie b. zaboru rosyjskiego, począwszy od dnia 1 lipca 1924 roku, zwiększając znacznie obciążenie przemysłu z tego tytułu, gdyż system austriacki ubezpieczeń jest dużo uciążliwszy od stosowanego dotychczas na tych ziemiach systemu rosyjskiego. Ustawa z dnia 18 lipca 1924 r. o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, ogłoszona w Nr. 67 „Dziennika Ustaw”, włożyła na pracodawców obowiązek płacenia na taką zwany „Fundusz Bezrobocia” 2% od sumy wypłaconej robocizny, z których 1 1/2% płać pracodawcy z własnych funduszy. Na skutek tej ustawy ministerstwo pracy zażądało od przemysłowców zawiadamiania urzędów pośrednictwa pracy o każdym nowoprzyjętym robotniku i o każdym wolnym miejscu w fabryce. Płynące stąd zwiększenie aparatu biurowego i rachunkowego i związanych z tem wydatków, jest dalszem obciążeniem przemysłu. Wreszcie z dniem 15 grudnia 1924 r. weszła w życie ustawa z dnia 2 lipca 1924 r. o pracy młodocianych i kobiet, która obciążyła w wysokim stopniu koszty własne przedsiębiorstw, zatrudniających te kategorie pracowników.

Tylko w jednej sprawie ustawodawstwa robotniczego rok 1924 przyniósł ulgę przemysłowi. Jest nią sprawa zapłaty za pracę w sobotę. Jak wiadomo, Polska ma nie tylko najkrótszy na świecie rok pracy, wskutek licznych świąt, ale ma także najkrótszy tydzień pracy, który wynosi 46 godzin, zamiast 48, uchwalonych przez konwencję waszyngtońską, gdyż w Polsce ustawowo w sobotę praca może trwać tylko 6 godzin zamiast 8-miu. Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1924 r. rozstrzygnęło wreszcie spór pomiędzy robotnikami a pracodawcami w tym sensie, że za ustawowe 6 godzin pracy w sobotę nie można domagać się wynagrodzenia umówionego za 8 godzin, które pracuje się w inne dni tygodnia.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych brał żywy udział w posiedzeniach Komisji Pracy Centralnego Związku P. P. G. H. i F. Przewodniczącym Komisji był ś. p. Julian Sykała, poseł sejmowy, zmarły w r. 1925, wiceprzewodniczącym był p. inż. Okolski który najczęściej przewodniczył na posiedzeniach Komisji. Podczas jego nieobecności w Warszawie zastępował go w tej czynności wicedyrektor P. Z. P. M. inż. Maurycy Chorzewski. W posiedzeniach Komisji Pracy Centralnego Związku brali udział w charakterze członków członkowie Komisji Pracy P. Z. P. M. pp.: Kazimierz Ambrożewicz, Tadeusz Graff, Jan Jeziorański i Zygmunt Sochacki. W szczególności p. Graff podejmował się chętnie opracowania niektórych zagadnień, dotyczących przemysłu metalowego. W r. 1924-ym Komisja Pracy Centralnego Związku odbyła 11 posiedzeń.

W roku sprawozdawczym delegatem pracodawców na VI sesję Międzynarodowej Konferencji Pracy, która

rozpoczęła się w Genewie dnia 16 czerwca 1924 r., był p. inż. St. J. Okolski, zaproszony w tym charakterze ponownie przez Centralny Związek P. P. G. H. i F. Dzięki wyczerpującym korespondencjom p. Okolskiego, zamieszczonym w kilku numerach „Przemysłu Metalowego”, członkowie P. Z. P. M. byli dokładnie informowani o przebiegu konferencji.

Wskutek stabilizacji marki polskiej przed wprowadzeniem złotego płace robotnicze na terenie Rzeczypospolitej uległy większym zmianom tylko na początku roku sprawozdawczego, stabilizując się równolegle do stabilizacji pieniądza. W celu porównania płac w rozmaitych ośrodkach przemysłu metalowego, podajemy tablicę Nr. 9, zawierającą wykaz średnich płac dniówkowych w grudniu 1924 roku w poszczególnych oddziałach P. Z. P. M.

Tablica № 9.

Tablica porównawcza płac dniówkowych w polskim przemyśle metalowym w grudniu 1924 roku
(W groszach za godzinę pracy)

KATEGORJA ROBOTNIKÓW		Oddział War- szawski		Oddział Lubelski		Oddział Łódzko-Kaliski	Oddział Radomsko- Kielecki		Oddział Kujawsko- Płocki		Oddział Poznańsko-Pomorski				Oddział Dą- browski												
											Poznań		Pomorze														
		od	do	od	od		od	do	od	do	od	do	od	do													
Rzemieślnicy		62	89	58	67	64	50	75	47	65	47	65	41	60	75												
Pomoc fachowa . . .		47	65	51		48	37	48	46		48	51	41	45	40												
Pomoc podwórzowa .		40	55	46		40	22	34	42		20	47	14	43	32												
Kobiety	od lat 16--18	34	49	39	-	-	-	-	15		14		16		-												
	od lat 18--21															22		19		21							
	od lat 21 . . .																					27		23		25	
	wykwalifikow.																										
w I-ym roku .	16	17	11	13	15	-	15	30	-	-	-	-	09														
w II-im roku .	20	30	22		15	-			-	-	-	-	11														
w III-im roku .	28	33	27		20	-			-	-	-	-	14														
w IV-ym roku	-	-	31		-	-			-	-	-	-	-														
małoletni . . .	23	28	24		-	-			-	-	-	-	-														
powyżej 20 lat		-	-	51		-			-	-	-	-	-	-	-	-											

Tablica № 10.

Tablica porównawcza strajków w r. 1923 i 1924 w zakładach, będących członkami P. Z. P. M. które odpowiedziały na ankietę.

ODDZIAŁY	Ilość zakładów		Średnia liczba robotników w zakł.		Suma utraconych dni roboczych		Średnia ilość dniówek straconych na 1 robotnika		% dni strajkowych do 290 dni roboczych w roku	
	które odpowiedziały na ankietę									
	r. 1923	r. 1924	r. 1923	r. 1924	r. 1923	r. 1924	r. 1923	r. 1924	r. 1923	r. 1924
1. Warszawski	109	115	17850	18942	190219	19277	10,65	1,02	3,67	0,35
2. Podwarszawski	10	13	1010	1825	10042	11861	9,94	6,49	3,42	2,24
3. Łódzko-Kaliski	16	17	1822	1516	22814	16148	12,52	10,60	4,31	3,65
4. Kujawsko-Płocki	13	14	1040	990	26290	6251	25,27	6,31	8,71	2,18
5. Radomsko - Kielecki	21	29	4361	5075	74118	29454	16,09	5,80	5,40	2,00
6. Dąbrowski	18	22	3864	2753	46693	47925	12,08	17,40	4,16	6,00
7. Lubelski	14	11	5713	1886	4468	36643	0,78	19,45	0,26	6,71
8. Kresowy	7	3	1636	135	5590	—	3,41	—	1,17	—
9. Lwowski	10	11	1888	1235	12546	1826	6,69	1,48	2,50	0,51
10. Krakowski	4	7	328	2899	1335	—	4,07	—	1,40	—
11. Poznańsko - Pomorski	1	20	70	5751	1120	745	16,00	0,13	5,51	0,04
12. Cieszyński	22	24	4855	4064	118724	14373	24,25	3,53	8,36	1,22
13. Górnośląski	1	1	133	117	998	351	7,50	3,00	2,58	1,28
14. Gdański	—	1	—	3926	—	—	—	—	—	—
	246	288	44570	51144	514957	184854	11,55	3,62	3,98	1,25

Staość wartości pieniądza, którą osiągnęła reforma walutowa w Polsce, wpłynęła dodatnio na uspokojenie ruchów strajkowych i umożliwiła powrót do równego biegu pracy w zakładach przemysłowych. Świadczy o tem, w stosunku do zreszonego przemysłu metalowego, tablica Nr. 10, wykazująca porównanie strat dni roboczych z powodu strajków na 1 robotnika w r. 1924 i 1923. Jak widzimy, straty te są więcej niż trzykrotnie mniejsze w roku sprawozdawczym w porównaniu z rokiem poprzedzającym.

Zarysowujące się w końcu roku 1923 przesilenie gospodarcze, które trwało przez cały rok sprawozdawczy i trwa wciąż jeszcze, nie osiągnawszy do chwili, gdy to piszemy (czerwiec 1925 r.), swego punktu kulminacyjnego, wymagało środków zaradczych, których rząd poszukiwał w całym szeregu konferencji i narad z przedstawicielami sfer gospodarczych. Powierzchniowa obserwacja przypisywała przyczynę kryzysu reformie walutowej, która była tylko nieuniknioną operacją, niezbędną do uzdrowienia organizmu gospodarczego. Właściwa przyczyna leżała dużo głębiej. Była nią trwająca od początku istnienia Państwa, rujnująca kraj, gospodarka budżetowa sejmu, czerpiąca środki z podatku emisyjnego, który zdeprecjonował niemal doszczętnie wszelkie zasoby gotówki w obiegu. Niemcy, opuszczając kraj w końcu r. 1918, pozostawili stworzoną przez siebie markę polską na wysokości 50% wartości w stosunku do złota, gospodarka skarbowa Sejmu Niepodległej Polski obniżyła wartość odziedziczonej po Niemcach marki papierowej, do chwili ostatecznej stabilizacji jej kursu, do jednej milionowej i stutysięcznej części tej, zdeprecjonowanej do połowy, wartości.—czyli w stosunku do początkowej wartości w złocie gotówka każdego Polaka zmniejszyła się dwa

miliony dwieście tysięcy razy. Nic dziwnego, że kraj, pozbawiony środków pieniężnych najprzód przez trwającą przeszło 5 lat inflację, a następnie przez regularne podatki, odpowiednio waloryzowane, które były niezbędne do przeprowadzenia uzdrawiającej reformy walutowej, znalazł się w nad wyraz ciężkim położeniu, gdyż nie mógł liczyć na niczyją pomoc. Przemysł polski, pozbawiony przez inflację własnego kapitału obrotowego, skazany na opłacanie niesłychanie wysokich procentów od pożyczonej gotówki, gnębiony z jednej strony podatkami, z drugiej—ciężarami, wynikającymi z reform socjalnych, nie mogący wyzyskać dostatecznie swych urządzeń i aparatu administracyjnego skutkiem najkrótszego na świecie czasu pracy, zawarowanego ustawodawczo pod karą pozbawienia wolności przemysłowca do 3-ch miesięcy,—produkował tak kosztownie, że wytwórczość jego, nie znajdując zbytu, uległa ograniczeniu, co w następstwie podnosiło jeszcze wyżej koszt własny wyrobu. Rząd, zaabsorbowany doprowadzeniem do skutku reformy walutowej, interesował się tylko zarysowującym się bezrobociem, natomiast mało zwracał uwagi na utyskiwania, petycje i memorjały przemysłowców, lekceważył je nawet, uważając, że skoro 'nie ma jeszcze bankructw, to położenie nie jest tak groźne, jak je malują przemysłowcy. Przewódcy mas robotniczych, broniąc zawzięcie tak zwanych „zdobyczy socjalnych”, które w Polsce nie odpowiadają bynajmniej żądności narodu, nie brali poważnie przestroż przemysłowców, że krajowi grozi ciężkie bezrobocie i nie chcieli słyszeć o przedłużeniu czasu pracy w celu zwiększenia wydajności fabryk i obniżenia tą drogą kosztów wytwarzania. Znamiennem pod tym względem było posiedzenie Rady P. Z. P. M. dnia 20 czerwca 1924 r., na którym ujawniła się ciężka troska o przyszłość przemysłu

w Polsce. Padły wówczas z ust nieżyjącego już dziś członka Rady ś. p. inż. dr. Józefa Strasburgera słowa ostrzegawcze: „rząd dopiero wtedy zareaguje, gdy skarb odczuje zastój w przemyśle i gdy masy przyjdą do przekonania że tak dalej być nie może”. Te prorocze słowa już się częściowo spełniły. Skarb już odczuł zastój w przemyśle i zaczął się interesować potrzebami przemysłu, ale przewodcy mas robotniczych trwają dotychczas w doktrynerskim uporze, pomimo, że wśród tych mas zaczyna świtać przekonanie, „że tak dalej być nie może”, że czas jest powrócić do rzeczywistości, którą jest twarda konieczność dłuższej pracy.

Narady, o których była mowa wyżej, rozpoczęły się dnia 4 lutego 1924 r. konferencją pod przewodnictwem wiceministra skarbu prof. Rybarskiego. Skarb poszukiwał środków na zrównoważenie budżetu i powziął projekt wypuszczenia „bonów podatkowych”, których sprzedaż przemysłowcom, kupcom i t. d. dostarczyłaby mu ich na rachunek przyszłych podatków, uiszczanych w następstwie w przepisanych terminach owemi bonami. Pod wpływem uwag krytycznych zgromadzonych przedstawicieli sfer gospodarczych projekt został zaniechany. W naradach na ten temat brał udział wicedyrektor P. Z. P. M. inż. M. Chorzewski. Następnie w związku z reformą walutową, odbył się szereg posiedzeń wielkiej narady gospodarczej, w której uczestniczył dyrektor naczelny P. Z. P. M. inż. St. J. Okolski. W drugiej połowie lutego i pierwszych dniach marca odbyło się pod przewodnictwem premiera i ministra skarbu p. Wł. Grabskiego 8 plenarnych posiedzeń tej narady; szczegółowe sprawozdania o jej przebiegu podaliśmy w Nr. 9 i 10 „P. M.”. Dnią 12 maja odbyło się pod przewodnictwem p. premiera Grabskiego posiedzenie poświęcone naradzie nad kryzysem przemysłowym i środkami zaradczymi. Rezultatem tej narady było wyznaczenie dwóch komisji: jednej, pod przewodnictwem p. wiceministra skarbu inż. Klarnera, która w dniu 15 maja rozważała sprawę zaopatrzenia przemysłu w dostateczny kredyt, drugiej — pod przewodnictwem p. prof. Rybarskiego, która w dn. 19, 22 i 23 maja rozpatrywała wysokość kosztów produkcji i sprawy celne. W tym samym czasie, dnia 17 maja, odbyła się wielka narada zaproszonych sfer przemysłowych, z udziałem przedstawicieli związków robotniczych w ministerstwie przemysłu i handlu pod przewodnictwem p. ministra Kiedronia, poświęcona rozważaniu przyczyn kryzysu przemysłowego i zaprojektowaniu środków zaradczych. Jako wstępna przed tą naradą, odbyła się dn. 16 maja narada w Centralnym Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów przedstawicieli wszystkich gałęzi przemysłu polskiego. Ostatecznym rezultatem tych licznych narad było opracowanie przez Centralny Związek P. P. G. H. i F. szeregu postulatów, dotyczących naprawy stosunków przemysłowych w Polsce, we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego a mianowicie: w dziedzinie organizacji przedsiębiorstw, w dziedzinie polityki kredytowej, polityki względem spółek akcyjnych, polityki podatkowej, celnej, kolejowej, inwestycyjnej, wreszcie w dziedzinie ustawodawstwa pracy. Memorjał, zawierający te rezolucje, był złożony Radzie Gospodarczej dnia 14 czerwca r. 1924. Niektóre z postulatów doznały częściowego zrealizowania, realizacja innych jest dziś jeszcze na porządku dziennym, na resztę, w szczególności na postulaty, dotyczące ustawodawstwa

pracy, rząd pozostał głuchy, obawiając się oporu radykalnej większości sejmowej.

Sprawiedliwość przyznać nakazuje, że rząd, krępowany w swej działalności chwiejnością stosunków sejmowych, robił co mógł, ażeby opanować wzrastający kryzys. Wśród środków, stosowanych przez rząd, należy wspomnieć o przeznaczeniu sumy 50 milionów złotych, zmniejszonej następnie, na kredyty krótkoterminowe dla życia gospodarczego, których udzielanie było polecane Bankowi Gospodarstwa Krajowego. Repartycja sumy, przypadającej na przemysł zrzeszony, — około 36 milionów złotych — nastąpiła w Centralnym Związku. Na przemysł metalowy wypadło z początkowej sumy około 4-ch milionów, co, wobec potrzeb tego przemysłu, było sumą nader szczupłą. Podział teoretyczny tej sumy między członków P. Z. P. M. a właściwie wskazanie Bankowi Gospodarstwa Krajowego sum, do których każda fabryka związkowa miałaby prawo starania się o kredyt, nastąpiło na podstawie opracowanego przez Zarząd klucza. Wobec szczupłości sum, przypadających na mniejsze fabryki, i wielkich utrudnień proceduralnych, stosowanych przez Bank G. K., znaczna część fabryk związkowych nie korzystała wcale z tego kredytu.

Równoległe do starań Centralnego Związku o ułatwienia rządowe dla utrzymania przy życiu przemysłu krajowego, szły usiłowania w tym samym kierunku Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych. Wielką energię pod tym względem wykazała Grupa II Maszyn i Narzędzi Rolniczych, która prócz nieustannych starań o kredyty i ulgi eksportowe, zaczęła w celach propagandowych ku końcowi roku sprawozdawczego, wydawać pismo pedagogiczne pod tytułem „Maszyny Rolnicze”. Jest to miesięcznik fachowy, zasilany pracami profesorów i wybitnych przemysłowców w dziale maszyn rolniczych, wydawany w ilości 4000 egzemplarzy. Tak więc Polski Związek Przemysłowców Metalowych wydaje dwa pisma periodyczne: „Przemysł Metalowy” jako tygodnik i „Maszyny Rolnicze”, jako miesięcznik. Trzeciem jest „Rocznik”, ukazujący się co rok.

Mając nadzieję otrzymania kredytu zagranicznego dla swoich członków, Polski Związek Przemysłowców Metalowych rozwinął w tym kierunku energiczną akcję. W tym celu w końcu roku 1924 Rada Związku zarządziła ankietę wśród członków Związku. Ankieta wykazała, że około 50% członków Związku, t. j. 160 fabryk związkowych, które odpowiedziały na ankietę, pożądamy kredytu w wysokości około 50 milionów złotych, z czego około 20 milionów na inwestycje. Starania Związku dotychczas nie odniosły skutku.

Wśród 46 organizacji gospodarczych, połączonych w Centralny Związek Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, Polski Związek Przemysłowców Metalowych zajmował jedno z przodujących miejsc z racji swej liczebności i wysokości płaconej składki. Członkami Rady Centralnego Związku z wyboru byli następujący członkowie Rady P. Z. P. M.: inż. Jan Jeziorański, obrany na wiceprezesa Rady Centralnego Związku, którym również jest p. Teodor Weinschenck, oraz pp. Stanisław ks. Lubomirski, St. J. Okolski, Leopold Wellisz i Stefan Zieliński. P. S. J. Okolski był równocześnie także członkiem Zarządu Centralnego Związku. Wicedyrektor P. Z. P. M. inż. M. Chorzewski był członkiem Komisji rewizyjnej Centr. Związku. Prócz wymienionych w toku spra-

wozdania przedstawicieli P. Z. P. M. w różnych instytucjach urzędowych i społecznych, członkowie P. Z. P. M. pracowali w roku sprawozdawczym w następujących organizacjach: p. S. J. Okolski — w Państwowej Radzie Przemysłowo-handlowej, w Radzie Towaroznawczej przy ministerstwie Skarbu i jako przewodniczący komitetu celnego i komisji traktatowej przy ministerstwie przemysłu i handlu. P. inż. Karol Jenike był powołany do Zarządu głównego Funduszu Bezrobocia, pp. inż. Jan Kroege i inż. Kazimierz Raczyński — do Zarządu obwodowego tego Funduszu, pierwszy na m. Warszawę, drugi — na województwo warszawskie. Pp.: Jerzy Komorowski i Stefan Zieliński byli członkami Rady Kolejowej Dyrekcji Warszawskiej; p. Zieliński był prócz tego już poprzednio członkiem Państwowej Rady Kolejowej przy M. K. Ż.

P. Stefan Przanowski, członek Rady i Zarządu P. Z. P. M., b. minister przemysłu i handlu, został wybrany na członka rady Banku Polskiego. Z pośród członków Związku, przedstawionych przez Zarząd Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych na kandydatów do komitetu dyskontowego Banku Polskiego, otrzymał nominację p. Kazimierz Ambrożewicz, członek Rady i prezes Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.

Pomimo szczupłości środków, gdyż członkowie P. Z. P. M. skutkiem przesilenia ociągali się z wpłacaniem składek w roku sprawozdawczym, działalność społeczna i filantropijna Związku nie doznała uszczuplenia. Przewodzącym P. Z. P. M. popiera finansowo szkołę dokształcającą i kursy dla majstrów Towarzystwa Kursów zawodowego wykształcenia pracowników przemysłu metalowego (ul. Kopernika 28, w Warszawie), prócz tego większe ofiary złożono na Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej — 700 złotych i Kasę im. Mianowskiego — 400 zł. Ogółem na cele społeczne złożono około 6.000 zł. Kończący chlubnie kurs dla majstrów p. Andrzej Kąsperek otrzymał nagrodę od P. Z. P. M.

Za przykładem lat poprzednich Polski Związek Przemysłowców Metalowych zebrał drogą ankiety zaoliarowanie miejsc przez fabryki związkowe dla praktyk studentów. W czerwcu roku sprawozdawczego, dzięki akcji Związku, 128 studentów otrzymało praktyki wakacyjne w fabrykach metalowych.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych, reprezentowany przez swych członków oraz członków Rady, Zarządu i Dyrekcji, brał żywy udział we wszystkich prze-

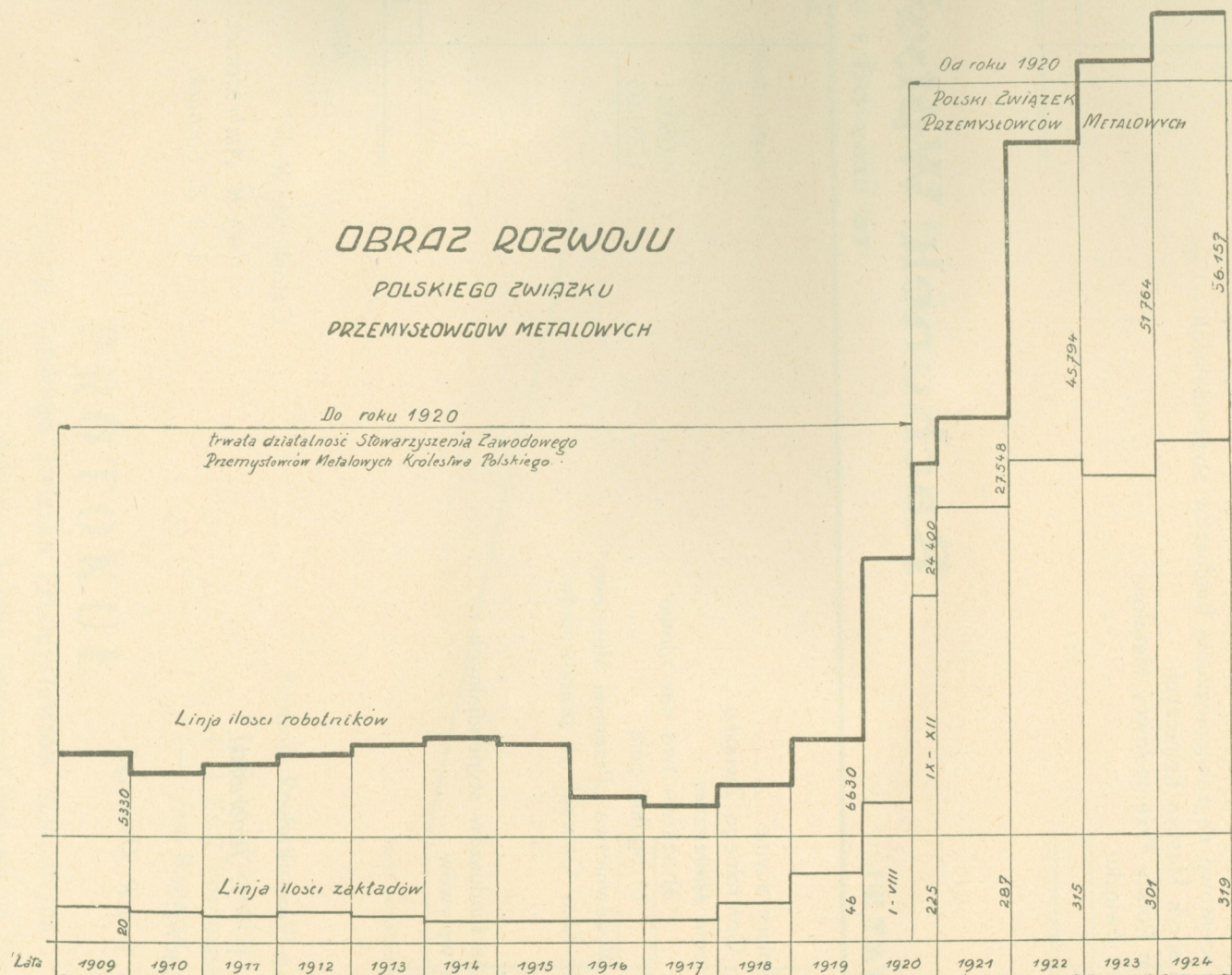
jawach życia gospodarczo-politycznego kraju i stolicy zarówno urzędowych jak i prywatnych, a więc na zjazdach, wystawach, w przyjęciach wycieczek przedstawicieli sfer gospodarczych zagranicznych i t. p. W pierwszej połowie września roku sprawozdawczego odbyła się pod patronatem rządów polskiego i rumuńskiego wycieczka dziennikarzy polskich do Rumunii, w której na zaproszenie Syndykatu Dziennikarzy Polskich brał udział redaktor „Przemysłu Metalowego” inż. Maurycy Chorzewski, wicedyrektor P. Z. P. M. Sprawozdanie z tej wycieczki, zamieszczone w „P. M.” dało materiał do obszerniejszego studjum ekonomicznego, które wyszło na początku roku 1925 nakładem P. Z. P. M., jako odbitka z „Maszyn Rolniczych”, p. t. „Rumunia pod względem gospodarczym”. Wycieczka dziennikarzy spotkała się w Konstancji, w drodze do Turcji, ze zbiorową wycieczką przemysłowców polskich na polską wystawę przemysłową w Konstantynopolu. Wycieczce przemysłowców przewodniczył na zaproszenie Centralnego Związku P. P. G. H. i F. p. Stefan Przanowski, przemysł metalowy reprezentował p. Kazimierz Ambrożewicz. Na bankiecie, wydanym przez Izbę Handlową Turecką w Konstantynopolu na cześć przemysłowców polskich i Komitetu Wystawy, którego prezesem był p. Zygmunt Kiltynowicz, toasty oficjalne wymienili pp.: prezes Izby p. Hussein Bej i p. Maurycy Chorzewski.

W roku sprawozdawczym personel pracowników Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych składał się, prócz dyrektora zarządzającego, p. inż. Stanisława Jana Okolskiego, z wicedyrektora p. inż. Maurycy Chorzewskiego, który równocześnie był redaktorem organu związkowego tygodnika „Przemysł Metalowy”, szefa biura, p. inż. Kazimierza Pichelskiego, który został redaktorem organu Grupy II Związku, miesięcznika „Maszyny Rolnicze”, p. inż. Ignacego Gruszczyńskiego, który prowadził referat celny, i pp.: Henryki Zdunkiewiczówny, Jadwigi Poławskiej i Haliny Jabłońskiej-Radliczowej.

Biuro P. Z. P. M. mieści się w Warszawie przy ulicy Krakowskie-Przedmieście Nr. 5 m. 4. Telefon dyrekcji ma Nr. 222-44, telefon kancelarii i referatu celnego — 114-26, telefon naczelnego dyrektora — 157-40.

Biuro otrzymało w roku sprawozdawczym 5760 listów (w roku poprzednim 4446), wysłało zaś 4635 listów i okólników, w tem 1489 zaświadczeń (w roku poprzednim 3876 listów, w tem 765 zaświadczeń)

OBRAZ ROZWOJU POLSKIEGO ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH

Bilans Polskiego Związku

AKTYWA.

na dzień 31 gru

	Złotych	gr.
Kasa	526	21
Banki	2.406	93
Udziały		05
Ruchomości	1	00
Papiery procentowe na zabezpieczenie funduszków stypendjalnych	4.531	50
II Grupa Fabryk Maszyn Rolniczych	3.742	33
Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi	468	32
Pracownicy Związku	1.067	12
	12.743	46

Rachunek Wpływów

WYDATKI.

za czas od 1 stycznia

	Złotych	gr.
Koszty administracyjne	65.860	62
Składki do Centralnego Związku	31.835	90
Ofiary na cele społeczne:		
a) szkolnictwo zawodowe	4.650,11	
b) ogólne cele	1.281,93	
Niedobór Wydawnictwa „Przemysł Metalowy”	5.045	72
Składka do Kasy Chorych za pracowników	1.327	65
Delegacje	2.953	66
Procenty	67	61
Waloryzacja funduszków stypendjalnych	4.372	36
Nadwyżka wpływów	438	14
	117.833	70

Warszawa, dnia

Wice-Prezes Rady:

(—) J. Jeziorański.

Księgowy:

(—) R. Osterczyk.

Członkowie Rady:

(—) K. Ambrożewicz

(—) Z. Sochacki.

Przemysłowców Metalowych

dnia 1924 rok.

PASYWA.

		Złotych	gr.
Fundusz stypendjalny im. ś. p. Br. Załęskiego	6.276,50		
" " " " " St. Najmana	1.515,00		
" małżonków Ambrożewiczów	500,00	8.291	50
Podgrupa wag.		271	83
Kasa Przeworności Pracowników		2.808	02
Sumy Przechodnie		933	97
Nadwyżka		438	14
		12.743	46

i Wydatków

do 31 grudnia 1924 r.

WPŁYWY.

		Złotych	gr.
Składki członkowskie		81.709	16
Dochody nadzwyczajne		35.208	14
Wydawnictwa „Rocznik III“	409,50		
" Okólniki	61,90	471	40
Ekspertyzy		445	00
		117 833	70

19 marca 1925 r.

Dyrektor Zarządzający:

(—) S. J. Okolski.

Komisja Rewizyjna:

(—) St. Wierzbicki
 (—) Emil Voellnagel
 (—) Jan Węgrzyn.

PROTOKUŁ

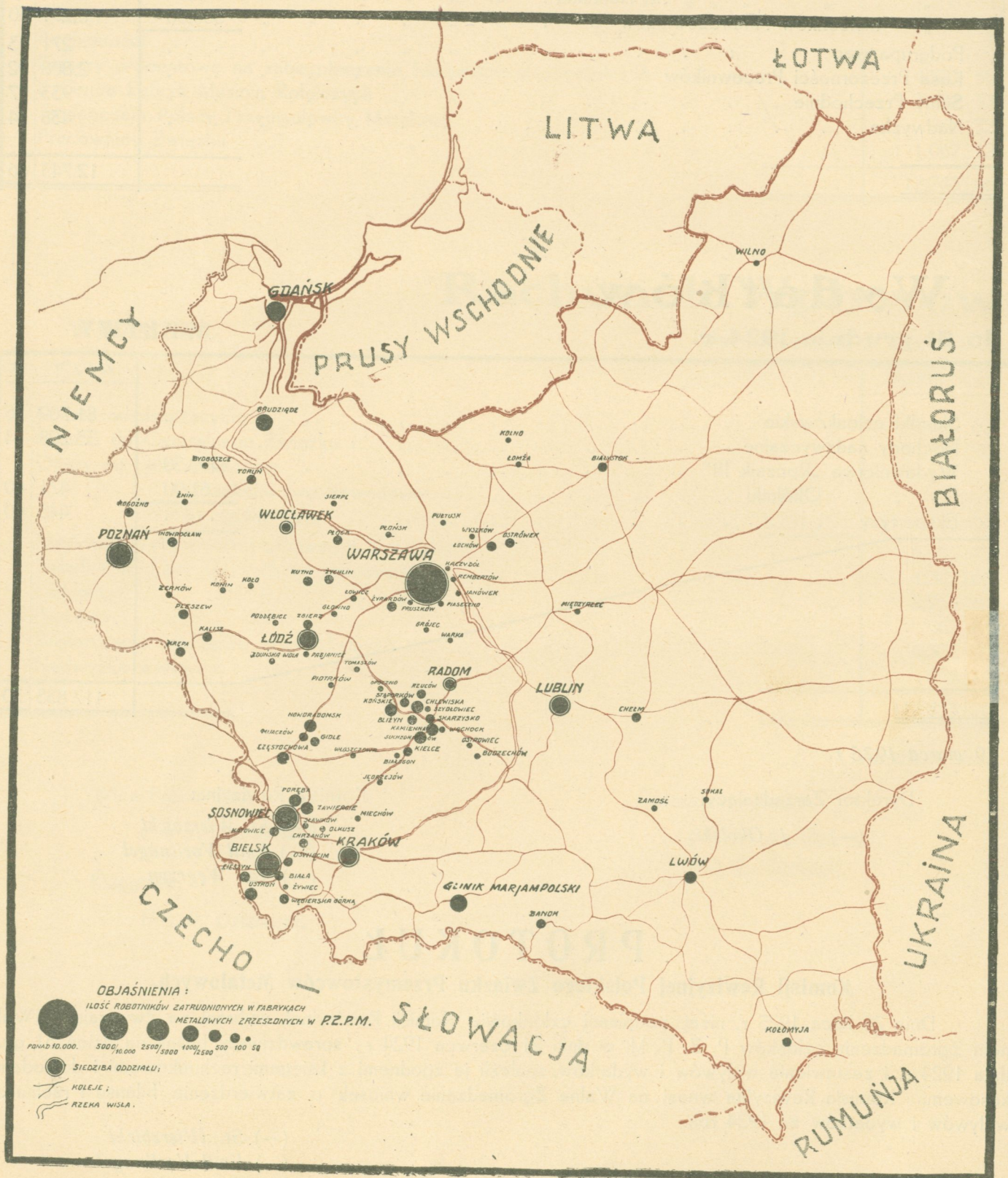
Komisji Rewizyjnej Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Dnia 24 lipca 1925 r. niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, wybrani na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu członków P. Z. P. M. w dniu 21 czerwca 1924 r., sprawdzili bilans na dzień 31 grudnia 1924 r. i zestawienie wpływów i wydatków, znaleźli je zgodnymi z księgami rachunkowymi i dowodami kasowymi. Komisja Rewizyjna wnosi na Walne Zgromadzenie wniosek o zatwierdzenie bilansu i rachunku wpływów i wydatków za 1924 rok.

(—) St. Wierzbicki
 (—) Emil Voellnagel
 (—) Jan Węgrzyn.

TABLICA

rozmieszczenia fabryk metalowych, zrzeszonych w Polskim Związku
Przemysłowców Metalowych.

Sprawozdanie Oddziałów

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

Oddział Warszawski. Na początku roku sprawozdawczego Oddział Warszawski liczył 125 fabryk stowarzyszonych, które zatrudniały 19862 robotników. W końcu grudnia tegoż roku Oddział liczył 129 fabryk, zatrudniających 20530 robotników. Pomimo ciężkiego przesilenia, które dotknęło cały przemysł polski w roku sprawozdawczym, stan posiadania Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M. nie tylko się nie zmniejszył, lecz wykazał nawet drobny przyrost.

Z 26-ciu członków Zarządu Oddziału Warszawskiego, wybranych w 1923 r., ubył ś. p. inż. Leopold Świderski, Zarząd więc na początku roku sprawozdawczego liczył 25 członków. Walne Zgromadzenie członków Oddziału w dn. 17 lipca 1924 r. powołało na rok 1924/25 Zarząd w tym samym składzie, a mianowicie (podług grup) pp.:

- I. Hartwig Władysław,
Januszewski Wiesław,
Komorowski Jerzy,
Lubieński Józef,
Ortwein Edward,
Sochacki Zygmunt,
Zaporski Józef,
Zieliński Stefan,
- II. Wierzejski Witold,
- III. Landau Henryk,
- IV. Dubeltowicz Józef,
- V. Ambrożewicz Kazimierz,
Mieszczański Józef,
- VI. Bormann Stanisław,
Włodek Gustaw,
- VII. Jeziorański Jan,
- VIII. Gostyński Stanisław,
Graff Tadeusz,
Młodzianowski Stanisław,
Śniechowski Gustaw,
- IX. Dmochowski Jan,
Strassburger Józef,
- X. Płuzański Stanisław,
Przanowski Stefan,
- XI. Weliński Julian.

Na konstytucyjnym posiedzeniu nowego Zarządu dokonano wyboru prezydium Oddziału, powołując na prezesa p. Kazimierza Ambrożewicza, na I wiceprezesa p. Zygmunta Sochackiego, na II wiceprezesa p. Tadeusza Graffa i na członka Komitetu Wykonawczego p. Juliana Welińskiego. Dyrektorem Oddziału był wicedyrektor Związku inż. Maurycy Chorzewski. Skutkiem śmierci ś. p. Józefa Strassburgera, która nastąpiła dnia 9 listopada 1924 r., liczba członków Zarządu zmniejszyła się w końcu roku sprawozdawczego do 24.

Na zasadzie porozumienia Zarządu O. W. ze Związkami Robotniczymi, które nastąpiło w r. 1923 i obowiązywało do końca stycznia 1924 r., członkowie Oddziału obowiązani byli zmieniać automatycznie place robotnicze w takim samym stosunku, w jakim zmieniały się koszty utrzymania w War-

szawie. Ostatnia automatyczna podwyżka, zastosowana także do pracowników, nastąpiła w styczniu roku sprawozdawczego. W pierwszej połowie lutego 1924 r. Zarząd przyznał po raz ostatni w tym roku podwyżkę plac, wywołaną spadkiem marki polskiej, ale już tylko częściowo dla robotników wykwalifikowanych. W następstwie, po wprowadzeniu złotego polskiego, place lutowe zostały przeliczone na złote i do końca 1924 r. nie uległy zmianie. W tym czasie zresztą wahania kosztów utrzymania, wykazane przez Komisję przy Głównym Urzędzie Statystycznym w Warszawie, były bardzo niewielkie, jak wynika z tablicy 11. Place w markach styczniowe i lutowe, a także te ostatnie, przerachowane na złote, są podane w tablicy Nr. 12.

W roku sprawozdawczym Zarząd Oddziału Warszawskiego odbył 8 posiedzeń. Na posiedzeniach tych był przedstawiany przez obecnych członków stale niepomyślny stan przemysłu metalowego w ciągu całego roku, głównie z powodu braku zamówień i braku środków obrotowych, których nie mógł zastąpić nader szczupły kredyt, uzyskiwany niesłychanym trudem i kosztem.

Pozatem Zarząd, mając na uwadze konieczność eksportu niektórych wyrobów fabryk metalowych, popierał usiłowania indywidualne członków Oddziału w tym kierunku i starał się o zapoznanie z nimi ogółu stowarzyszonych. W ten sposób na zaproszenie Prezydium odbyło się na jednym z posiedzeń Zarządu sprawozdanie p. dyrektora profesora J. Dmochowskiego z jego podróży zawodowej do Turcji, Egiptu i Palestyny, a następnie sprawozdanie pp. dyrektorów S. Przanowskiego i K. Ambrożewicza z wystawy polskiej w Konstantynopolu. Pozatem z inicjatywy p. profesora Z. Sochackiego i przy pomocy Dyrekcji Związku, została zorganizowana pod kierunkiem p. inż. Rytla wycieczka kilkunastu inżynierów z większych fabryk warszawskich na wystawę we Wrocławiu w celu zaznajomienia się z nowymi metodami pracy warsztatowej.

Prócz tego Zarząd Oddziału zajmował się sprawami bieżącymi, jak wprowadzeniem zapłaty za rzeczywistą ilość godzin pracy w soboty, zbieraniem wiadomości o rzeczywistych zarobkach w fabrykach Oddziału, ustaleniem wytycznych przy składaniu wadów i kaucji wymaganych przy otrzymywaniu zamówień rządowych i komunalnych, a także sprawami podatkowymi i t. p.

Działalność Oddziału Warszawskiego łączyła się bardzo ściśle z działalnością Centrali P. Z. P. M., w szczególności w tych wypadkach, gdy chodziło o stosunek do instytucji rządowych i komunalnych. Pod tym względem szczegółów należy szukać w sprawozdaniu głównem. Wyjątek stanowi stosunek do Kasy Chorych m. Warszawy, który dotyczył tylko członków Oddziału Warszawskiego, aczkolwiek i w tym wypadku doświadczenie Oddziału Warszawskiego służyło za przykład dla innych Oddziałów. Polski Związek Przemysłowców Metalowych był reprezentowany w radzie Kasy Chorych przez swego wicedyrektora p. M. Chorzewskiego, zaś w Zarządzie Kasy przez pp. dyrektorów Z. Sochackiego i T. Graffa.

Tablica № 11.

Wykaz procentowego wzrostu kosztów utrzymania w Warszawie
według notowań Komisji Urzędu Statystycznego.

MIESIĄC:	Styczeń		Luty		Marzec		Kwiecień		Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
Grudzień r. 1923 15—30	+89,66	+149,82	+145,00	+144,44	+132,19	+140,15	+141,69	+142,05	+139,87	+133,75	+137,07	+146,62	+156,71	+174,91	+176,83	+179,79
Styczeń r. 1924 1—15	—	+ 31,72	+ 29,18	+ 28,89	+ 22,43	+ 26,63	+ 27,44	+ 27,63	+ 26,48	+ 23,25	+ 25,00	+ 33,71	+ 39,18	+ 49,05	+ 50,09	+ 51,70
16—31	—	—	— 1,93	— 2,16	— 7,28	— 3,61	— 2,95	— 2,80	— 3,72	— 6,36	— 4,85	+ 2,46	+ 6,65	+ 14,21	+ 15,01	+ 16,24
Luty 1—15	—	—	—	— 0,23	— 5,25	— 1,64	— 0,99	— 0,84	— 1,75	— 4,34	— 2,76	+ 4,40	+ 8,68	+ 16,37	+ 17,18	+ 18,43
16—29	—	—	—	—	— 5,01	— 1,31	— 0,66	— 0,51	— 1,41	— 4,00	— 2,53	+ 4,61	+ 8,89	+ 16,61	+ 17,43	+ 18,69
Marzec 1—15	—	—	—	—	—	+ 3,43	+ 4,09	+ 4,24	+ 3,30	+ 0,67	+ 2,10	+ 9,21	+ 13,65	+ 21,74	+ 22,59	+ 23,90
16—31	—	—	—	—	—	—	+ 0,64	+ 0,79	— 0,12	— 2,67	— 1,22	+ 5,83	+ 10,16	+ 17,97	+ 18,79	+ 20,06
Kwiecień 1—15	—	—	—	—	—	—	—	+ 0,15	— 0,75	— 3,32	— 1,89	+ 5,21	+ 9,51	+ 17,27	+ 18,09	+ 19,35
16—30	—	—	—	—	—	—	—	—	— 09,0	— 3,47	— 2,00	+ 5,10	+ 9,40	+ 17,16	+ 17,98	+ 19,24
Maj	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 2,55	— 1,09	+ 5,96	+ 10,29	+ 18,11	+ 18,94	+ 20,21
Czerwiec	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 1,42	+ 8,49	+ 12,93	+ 20,94	+ 21,79	+ 23,09
Lipiec	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 6,97	+ 11,34	+ 19,23	+ 20,06	+ 21,34
Sierpień	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 4,09	+ 11,47	+ 12,25	+ 13,45
Wrzesień	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 7,09	+ 7,47	+ 8,99
Październik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 0,7	+ 2,78
Listopad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	+ 1,07
Grudzień	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tablica № 12.

**Płace dniówkowe robotników w fabrykach metalowych Oddziału Warszawskiego P. Z. P. M.
za 8-mio godz. dzień pracy.**

P Ł A C E			Rzemieślnicy	Pomoc fachowa	Pomoc podwózowa	Kobiety	Uczniowie w 1 roku	Uczniowie w 2 roku	Uczniowie w 3 roku	Małoletni od 15—18 lat
			w m a r k a c h p o l s k i c h							
Styczeń 1924	od dnia 1 . . .	od	4.095.864	3.335.328	3.038.320	2.587.632	1.188.232	1.537.672	2 030.760	1.756.288
	do 15 włącz. . .	do	5.862.744	4.578.592	4.162 128	3 727.608	1.305.648	1.820.368	2.495.040	2.125.120
	od dnia 16 . . .	od	7.766.576	6 324.448	5.761.264	4.906 664	2.253.128	2.915.736	3.850.728	3.330.272
	do 31 włącz. . .	do	11.116.936	8.681.928	7.892.224	7.068.288	2 475.768	3.451 784	4.731.096	4.029.656
Luty 1924 r. . . .		od do	8.931.580 12.784 480	6.798.784 9.333.072	5.761.264 7.892.224	4.906.664 7.068.288	2 253.128 2.475.768	2.915.736 3.451.784	2.850.728 4.731.096	3.330 272 4.029.656
			w z ł o t y c h							
Marzec do Grudn. 1924 r. włącznie (do końca rok.)		od op	4.96 7.12	3.76 5 20	3.20 4.40	2 72 3 92	1.28 1.36	1.60 2.40	2.24 2.64	1.84 2.24

Oddział Radomsko-Kielecki. W poczet członków Oddziału Radomsko-Kieleckiego P. Z. P. M. zaliczało się na początku roku sprawozdawczego 21 fabryk, zatrudniających ogółem 2415 robotników. W ciągu roku sprawozdawczego zapisały się do Oddziału 3 fabryki, 4 natomiast wypisały się z Oddziału. W końcu roku Oddział liczył 20 członków, zatrudniających ogółem 2833 robotników. Z tej liczby na terytorjum miasta Radomia położonych było 8 fabryk, zatrudniających w końcu roku sprawozdawczego 436 robotników, na terytorjum miasta Kiele i okolicy 3 fabryki, zatrudniające 582 robotników, na terytorjum miasta Końskich 4 fabryki, zatrudniające 565 robotników, w Skarżysku jedna fabryka, zatrudniająca 300 robotników, w Suchedniowie jedna fabryka, zatrudniająca 600 robotników, oraz w Szydłowcu i okolicy 2 fabryki, zatrudniające 183 robotników.

Stan ogólny przemysłu zrzeszonego w r. 1924.

Rok sprawozdawczy nie był pomyślny dla rozwoju przemysłu metalowego naszego okręgu, w szczególności zaś jego pierwsza połowa była nad wyraz ciężka dla wszystkich bez wyjątku fabryk stowarzyszonych. Zbiednienie ludności wskutek wojny, a później dzięki inflacji. Idące w parze z zubożeniem osłabienie jej zdolności nabywczej było w okresie inflacji i spadku marki zamaskowane przez sztuczny i niezdrowy zbyt towarów, spowodowany nie rzeczywistą potrzebą na cele konsumpcji, lecz mający swe źródło w ucieczce od marki, dla uchronienia się od skutków deprecjacji waluty. Zjawisko to pozwalało fabrykom pracować, z chwilą jednak urzeczywistnienia przez rząd Władysława Grabskiego reformy walutowej zniknęło wraz z innymi znamionami zawrotnej koniunktury inflacyjnej, ustępując miejsca pełnemu zastojowi w handlu i przemyśle.

Zamagazynowane towary w ilościach większych, niż mogły być szybko skonsumowane, ukazały się na rynku w zafiarowaniu po cenach niższych, niż koszty produkcji, które w międzyczasie wzrosły zarówno na materiałach, jak i na robociźnie. Nic więc dziwnego, że zbyt natychmiast ustał i fabryki w braku kapitałów na fabrykację, na magazyn, zmuszone były zawiesić produkcję, lub znacznie ją ograniczyć. Do braku zbytu przyczynił się również słaby ruch budowlany, na potrzeby którego pracuje większość fabryk, stowarzyszonych w Oddziale.

Wzrost kosztów produkcji, a więc i cen surzędnych fabrycznych, wpłynął ujemnie na eksport wyrobów do Rumunii i Estonii, na Łotwę i Bałkany. Mimo wyrobionej już klienteli przez fabryki stowarzyszone w tych krajach, eksport wkrótce ustał zupełnie, gdyż fabryki stowarzyszone nie mogły konkurować z fabrykami czeskieimi i niemieckimi,

które oferowały swe wyroby nie tylko po cenach wielokrotnie niższych od naszych, ale nadmiar na warunkach kredytu długoterminowego, na udzielanie którego fabryki krajowe, pozbawione własnych kapitałów i taniego kredytu, pozwolić sobie nie mogły.

W tych warunkach brak gotówki płynnej był zjawiskiem stałym i przy braku odpowiedniego kredytu lombardowego i hipotecznego groził katastrofą.

Wszystkie te objawy nie wyczerpywały jeszcze liczby bóleczek przemysłu; towarzyszyła im „waloryzacja“, która dotyczyła przede wszystkim podatków, które stale wzrastały w sposób zawrotny, pozbawiając fabryki, i tak już walczące z trudnościami finansowymi, reszty rozporządzalnej gotowizny. Szczególnie dotkliwymi okazały się podatek obrotowy i podatek majątkowy. Ten ostatni, jako niezależny zupełnie od obrotów, ani od dochodów fabryk, obciążał jednostkę obrotu tem silniej, im obrót się kurczył. Fabryki stowarzyszone, które przed wojną pracowały w 70 proc. na eksport do Rosji, przedstawiają pod względem wartości majątku obiekty bardzo poważne; z utratą rynku rosyjskiego fabryki zmuszone były ograniczyć swą produkcję, co pociągnęło za sobą zmniejszenie obrotów w stosunku do majątku. W ten sposób podatek majątkowy obciążał jednostkę obrotu wydatniej, niż miało to miejsce w innych okręgach w przemyśle metalowym. Zwiększenie podatków przy jednoczesnym zmniejszeniu obrotów w porównaniu z okresem przedwojennym, nie mogło pozostać bez poważnego wpływu na kształtowanie się kosztów produkcji.

Stan ekonomiczny kraju po urzeczywistnieniu reformy walutowej, nieurodzaj, jaki miał miejsce w roku sprawozdawczym, nie wróżyły dobrych nadziei na przyszłość tem więcej, że głównym odbiorcą stowarzyszonych fabryk, poza działem artykułów, mających zbyt w okresie ruchu budowlanego, jest rolnik.

Dlatego też ożywienie ruchu i zwiększenie zapotrzebowania, jakie nastąpiło w drugiej połowie roku sprawozdawczego w dziale artykułów gospodarstwa domowego i rolniczego, było całkowicie niespodziewane.

Z tych względów sezon nie mógł być należycie wykorzystany, tem więcej, że na przeszkodzie stały szczerpie granice kredytu dyskontowego, z jakiego fabryki, i to nie wszystkie, korzystały w roku sprawozdawczym w Banku Polskim; sprzedaż bowiem odbywała się wyłącznie na weksle. Duże szkody sprawiły strajki robotników, które rozpoczęły się z chwilą ożywienia działalności fabryk.

Ruch sprzedażny w fabrykach dosięgnął zenitu we wrześniu roku sprawozdawczego, poczem stopniowo słabnął, aby całkowicie ustać w drugiej połowie grudnia.

Działalność Oddziału.

Sprawa robotnicza. W dziedzinie spraw robotniczych uwzględnić należy w roku sprawozdawczym trzy okresy odrębne, które różniły się między sobą pod względem intensywności działalności Oddziału, jak również jej cech zewnętrznych. Okresy te organicznie były uzależnione od rozwoju wypadków w naszym życiu gospodarczym.

Okres pierwszy, który obejmował miesiące od stycznia do końca marca był okresem początkowego stadium likwidacji stosunków, wynikających z druku papierowych marek. Był to okres wzrostu drożyzny, który w styczniu jeszcze nosił charakter gonitwy za spadającą marką, w następnym miesiącu natomiast stał się faktycznym wzrostem cen w stosunku do złota i groził katastrofą życiu przemysłowemu. W okresie tym działalność Oddziału w dziedzinie spraw robotniczych ograniczyła się na ustalaniu podwyżek procentowych, stosowanych generalnie do płac wszystkich robotników w stowarzyszonych fabrykach. Za podstawę do określenia tych podwyżek brane były pod uwagę wyniki badań komisji statystycznych w Radomiu i Kielcach, przyczem uwzględniano były z pewnemi korektami, zależnie od konjunktury, średnie arytmetyczne pomiędzy wynikami badań tych komisji.

Uchwały, jakie były podejmowane przez Walne Zgromadzenia Oddziału, były następnie komunikowane okólnikami członkom i obowiązywały wszystkie fabryki stowarzyszone. Następujące podwyżki płac były uchwalane:

8 stycznia na pierwszą połowę stycznia 50 proc.

22 stycznia na drugą połowę stycznia 90 proc.
w stosunku do poprzedzającego okresu.

Podwyżka 90 procentowa na drugą połowę stycznia była już ostatnią zbiorową podwyżką płac. Na luty postanowiono pozostawić już płace niezmiennione, a to wskutek słabnącej konjunktury, jaka dała się odczuć fabrykom, w ciągu miesiąca stycznia. W marcu roku sprawozdawczego Walne Zgromadzenie Oddziału, biorąc pod uwagę zmienioną konjunkturę, jaka wytworzyła się pod wpływem stabilizacji marki polskiej, uchwaliło przystąpić do opracowania nowego cennika akordowego, jakoby obowiązywać miał we wszystkich fabrykach stowarzyszonych. W ciągu miesiąca marca i kwietnia odbyły się 3 zebrania komisji cennikowej, z których 2 w Kielcach i jedno w Końskich, na których to zebraniach porównane zostały ceny na poszczególne artykuły, płacone w akordzie, oraz ustalony został projekt nowego cennika, w którym ceny podane były już w złotych i groszach, przyczem po raz pierwszy zamiast cen akordowych od kilograma wzgl. metra wprowadzono cenę od sztuki.

W zebraniach komisji cennikowej uczestniczyli pp. S. Starke, prezes Oddziału, Cz. Galiński, dyrektor fabryki „Kamienna — Jan Witwicki“, K. Kamiński, dyr. Zakładów „Bliżyn“, inż. J. Kronenblum J. Rozenberg, współwłaściciel fabryki „Glinice“, K. Szynkiewicz dyr. huty „Stąporków“, S. Otrębski, dyrektor odlewni w Suchedniowie, S. Szartowski, dyr. fabr. „Białogon“, L. Śniadowicz, urzędnik fabryki „Słowianin“ i W. Eychler, dyrektor Oddziału.

Obszerny materiał, jaki został opracowany na posiedzeniach komisyjnych, był w następstwie rozesłany wszystkim członkom Oddziału do opinii. Ponieważ jednak w nowo opracowanym cenniku ceny były naogół wyższe niż dotychczas stosowane, cennik w praktyce nie mógł być niezwłocznie zastosowany, gdyż w międzyczasie zastrzył się kryzys i szereg fabryk zmuszony był do wypowiedzenia pracy swoim robotnikom. W tych warunkach nie mogło być mowy o wprowadzeniu nowego cennika, podwyższającego dotychczasowe zarobki, wskutek czego postanowionem zostało późniejsze jego zastosowanie. Jakkolwiek cennik nie był później nigdy już urzędowo wprowadzony, to jednak projekt okazał się w okresie późniejszym bardzo użytecznym materiałem, służył bowiem fabrykom stowarzyszonym dogodnym drogowskazem przy ustalaniu nowych cenników w poszczególnych fabrykach.

Z początkiem kwietnia zakończył się pierwszy okres działalności Oddziału w roku sprawozdawczym.

Okres drugi, który przetrwał do końca sierpnia, był okresem indywidualizacji fabryk w zakresie płac robotniczych. Przyczyną tej indywidualizacji szukać należy przede wszystkim w konieczności podporządkowania systemu płac względem kalkulacyjnym, które w okresie inflacji nie odgrywały tak poważnej roli, a które w nowej konjunkturze; znamienną powróć do warunków przedwojennych, wystąpiły na plan pierwszy. Z drugiej strony nierównomierne położenie poszczególnych fabryk stowarzyszonych pod względem finansowym miało ten wpływ, że żądania robot-

ników co do wysokości płac nie wszędzie mogły być w równym stopniu zadowolone. Niepośledni wpływ na indywidualizację fabryk w stosunku do płac robotniczych miało przeniesienie siedziby Oddziału Związku z Radomia do Kielc, co utrudniało fabrykom, położonym w tym mieście, jako też i Końskich częste komunikowanie się z dyrekcją Oddziału.

Z chwilą zbliżania się okresu żniw — a w związku z niemi wzrastała nadzieja uzyskania korzyści materialnych przez rolników, — ruch w fabrykach, pracujących na zaspokojenie potrzeb ludności rolniczej, stawał się coraz żywszy, osiągając we wrześniu maximum natężenia. Wraz z napływem zamówień i wzrostem produkcji pojawiły się szybko żądania ze strony robotników o podwyżki płac zarówno dniówkowych, jak i akordowych. Zważywszy niejednakowy napływ zamówień w poszczególnych fabrykach, podwyżki, jakie zostały przyznane, były bardzo rozmaite i wahały się w szerokich granicach od 15 do 90 proc. Najwyższe stosunkowo podwyżki były udziałem robotników fabryk radomskich, w których zarobki odlewników akordowych osiągnęły wysokość, wahał się w granicach od 4 do 12 złotych dziennie przy 8-godzinny dniu pracy.

Wkrótce jednak praktyka wskazała, że indywidualizacja rezultatów pomyślnych nie przyniosła, co skłoniło członków Oddziału do silniejszej konsolidacji.

Żądanie to urzeczywistnione zostało na Walnych Zgromadzeniach, jakie się odbyły: dnia 25 września pod przewodnictwem naczelnego dyrektora Związku inż. S. J. Okolskiego i 1 października przez powzięcie uchwały zasadniczej, mocą której wszelkie zatargi z robotnikami o wysokość płac winny być być likwidowane wyłącznie przy udziale Oddziału Związku. Celem ułatwienia procedury postanowiono przenieść siedzibę Oddziału ponownie do Radomia, zaś dyrekcji Oddziału polecono uczestniczyć we wszystkich pertraktacjach z robotnikami w poszczególnych fabrykach, celem zabezpieczenia interesów ogółu stowarzyszonych. Jednocześnie ustalona została taryfa zarobkowa robotników akordowych, która miała służyć fabrykom stowarzyszonym za podstawę do obliczania akordów po uwzględnieniu lokalnych wydajności pracy.

Taryfa stawek przewidywała następujące zarobki wyjściowe:

Dla giserów I-szej kategorii do 7 zł. za 8 godzin pracy.

Dla giserów II-giej kategorii do 5 zł. za 8 godzin pracy.

Dla giserów III-iej kategorii do 4 zł. za 8 godzin pracy.

Dla tokarzy, kowali, ślusarzy do 6 zł. za 8 godzin pracy.

Dla pracujących w emaljni od 2 do 6 zł. za 8 g. pracy przyczem 6 zł. tylko palacz i pobielacz I-szy.

Dla pomocy fachowej, pracującej na dniówkę od 1.80 do 3 zł. za 8 godzin pracy.

Dla dniówki niewykwalifikowanej i placowych od 1.80 do 2.50 za 8 godzin pracy.

Taryfa ta obowiązywać miała w Radomiu i Kielcach, zaś w Końskich, Skarżysku i okolicach winna była być od 10 do 15 proc. niższa.

Od powzięcia tych uchwał rozpoczął się trzeci okres działalności Oddziału Związku, w czasie którego dyrekcja była wielokrotnie powoływana do likwidowania zatargów z robotnikami w poszczególnych fabrykach.

W okresie tym podwyższono na zasadzie uchwały Oddziału płace robotnicze od 10 do 15 proc. w fabrykach „Stąporków“, „Neptun“ i „S. Kronenblum“; zlikwidowano przy udziale dyrekcji Oddziału zatarg z robotnikami w fabryce H. E. Goldblum w Radomiu przez podwyższenie zarobków od 30 do 33 proc., zlikwidowano zatarg w fabryce „Kamienna — Jan Witwicki“, w fabryce „Słowianin“, oraz w końcu roku zlikwidowano przy udziale pana starosty Koneckiego i dyrekcji Oddziału ciężki konflikt natury politycznej z robotnikami fabryki S. Kronenblum, pozostającymi pod wpływami sekretariatu związku robotników w Sosnowcu.

Prócz spraw dotyczących wysokości płac robotniczych zajmował się Oddział Związku w roku sprawozdawczym praktycznie i teoretycznie wszelkimi zagadnieniami, mającymi styczność z ustawodawstwem pracy.

W początku roku w związku z wnioskiem przez rząd projektem ustawy sejmowej o obowiązkiem stosowania wskaźników drożyznianych dla ustalania wysokości płac robotniczych, Oddział rozesłał dn. 23 stycznia ankietę do swoich członków, celem zbadania płac przedwojennych, czyli t. zw. parytetu płac złotego, mającego mieć znaczenie, jako górna granica automatycznych podwyżek, przewidziana ustawowo.

W lutym ingerowano w inspektoracie pracy w Kielcach w sprawie komentowania art. 53 (96) ustawy przemysłowej przez tamtejszego inspektora pracy, domagającego się na zasadzie tego artykułu zastosowania automatycznie podwyżek płac robotniczych według wskaźnika drożyznianego.

14 lipca, opierając się na wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 1924 roku, zalecono fabrykom stowarzyszonym obliczanie zarobków robotniczych w soboty wyłącznie za godziny przepracowane, t. j. za 6 godzin przy normalnym tygodniu pracy.

27 czerwca rozesłano fabrykom stowarzyszonym okólnik informacyjny w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia robotników od wypadków, wprowadzonego ustawą z dnia 30 stycznia 1924r. W tejże sprawie rozesłano obszerny okólnik w dniu 12 sierpnia z podaniem ważniejszych obowiązków, spadających na pracodawców z racji tej ustawy.

12 sierpnia wydano okólnik informacyjny o obowiązkowym zabezpieczeniu robotników od bezrobocia. O rozpoczęciu akcji ubezpieczeniowej na poszczególnych terytoriach poinformowano fabryki zrzeszone okólnikami z dnia 11 września, 25 września i 6 października.

Prócz tego dyrekcja Oddziału udzielała szeregu porad stowarzyszonym fabrykom w zakresie ustawy przemysłowej, ustawy o urlopach pracowników oraz ustaw o ubezpieczeniu od wypadków i bezrobocia.

W miesiącu maju roku sprawozdawczego odbyły się w Radomiu pierwsze wybory do rady powiatowej Kasy Chorych. Oddział Radomsko-Kielecki P. Z. P. M. wystąpił wówczas z inicjatywą stworzenia wspólnej listy kandydatów na członków rady z kurji pracodawców. Wniosek Oddziału został przychylnie przyjęty przez przemysłowców innych gałęzi, stowarzyszonych w T-wie Przemysłowców Ziemi Radomskiej. W porozumieniu z innymi organizacjami pracodawców utworzony został „Blok pracodawców”, który przeprowadził podczas wyborów wszystkich swoich kandydatów.

Z ramienia P. Z. P. M. weszli do rady kasy pp. Jakób Dżament, współwłaściciel fabryki „Glinice”, M. Bluman, dyr. fabryki H. E. Golblum i Eliasz Tennenbaum, dyr. fabr. „Gwoździarnia”.

Sprawy kredytowe. Reforma walutowa, jaka przeprowadzona została przez rząd p. premiera Władysława Grabskiego odsoniła w całej pełni zjawisko, które w okresie inflacji tylko dla nielicznych trzeźwych obserwatorów naszego życia gospodarczego było widoczne. Nieustający druk banknotów i spadek marki był przyczyną złożeń przez cały kraj daniny ze swych oszczędności, zebranych w ciągu szeregu lat pracy, tak, że z chwilą wprowadzenia złotego wszystkie przedsiębiorstwa spostrzegły, że pozbawione są całkowicie kapitałów obrotowych własnych; pozyskanie ich zaś w drodze kredytu stało się niesłychanie utrudnione i kosztowne. Zagadnienia kredytowe poczęły wysuwać się na czoło zagadnień, omawianych na Walnych Zgromadzeniach Oddziału. Sprawa uzyskania kredytu była tem więcej aktualną, że brak gotówki odczuwany był przez tutejsze fabryki z siłą spotęgowaną, zważywszy sezonowość tego przemysłu.

Już dnia 19 lutego roku sprawozdawczego wystąpił Oddział Związku do Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej z umotywowanym memorjałem, wskazującym na konieczność stosowania kredytów lombardowych. W tym czasie jednak P. K. K. P. przystosowało swą działalność do przyszłego statutu „Banku Polskiego”; który to statut kredytów lombardowych nie przewiduje, wskutek czego starania Oddziału spotkały się z odmową wydziału kredytowego P. K. K. P. Listem z dn. 23 lutego P. K. K. P. poinformowała o niemożności udzielenia kredytów lombardowych, zgłaszając jednocześnie gotowość rozszerzenia kredytów dyskontowych dla poszczególnych przedsiębiorstw z zastrzeżeniem, że wnioski w tej sprawie przedłożone zostaną każdorazowo przez właściwe Oddziały P. K. K. P.

Zorganizowanie przez rząd w roku sprawozdawczym Banku Gospodarstwa Krajowego obudziło pewne nadzieje w członkach Oddziału Związku. Sprawą tą zajmowano się po raz pierwszy w maju i czerwcu roku sprawozdawczego, kiedy na porządku dziennym była repartycja kredytu przyznanego przemysłowi metalowemu przez nowo stworzoną instytucję. Niestety, pokładane nadzieje zawiodły: tylko nikoma liczba fabryk Oddziału miała możliwość korzystania w roku sprawozdawczym z kredytów, udzielanych przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Zresztą sumy, jakie wypadły z repartycji były tak małe i tak nieproporcjonalne do potrzeb, że większość stowarzyszonych fabryk rzekła się starań w kierunku przyznania im zrepartowanego kredytu.

W sprawach kredytu dyskontowego biuro Oddziału wy-

dało 2 okólniki informacyjne: dn. 25 lutego i 22 marca. O sposobie składania podań o kredyt z Banku Gospodarstwa Krajowego poinformowano członków Oddziału okólnikiem z dnia 18 czerwca.

Stosunek do Banku Polskiego. W zależności od swego położenia terytorjalnego fabryki stowarzyszone korzystały z kredytów dyskontowych w oddziałach Banku Polskiego w Kielcach i w Radomiu, a mianowicie 4 fabryki objęte były zakresem działalności Oddziału Banku w Kielcach, pozostała reszta w liczbie 17 korzystała z kredytu w Radomiu. Dlatego Oddział radomski Banku Polskiego był ważniejszym dla naszego Oddziału Związku.

W kwietniu roku sprawozdawczego, w związku z likwidacją P. K. K. P. i rozpoczęciem działalności przez Bank Polski, wyłoniła się konieczność zorganizowania nowych komitetów dyskontowych przy obydwóch oddziałach Banku. Komitety dyskontowe mianowane są przez Radę Banku w porozumieniu z miejscowymi organizacjami gospodarczymi. Oddział Radomsko-Kielecki P. Z. P. M. był powołany przez obydwie oddziały Banku do przedstawienia swych kandydatów na członków komitetów dyskontowych. Wybory kandydatów odbyły się na Walnem Zgromadzeniu w dniu 14 maja. Członkami komitetów zostali mianowani następujący przedstawiciele Oddziału Zw.: w Kielcach pp. Stanisław Starke i Stanisław Szartowski, w Radomiu p. Jakób Dżament. Na początku kwietnia roku sprawozdawczego zrzeszony i niezrzeszony przemysł metalowy korzystał z kredytu dyskontowego w Banku Polskim do wysokości 167.000 złotych. Z końcem roku sprawozdawczego kwota ta wzrosła do granicy 774.000 zł. Pomyślny ten wzrost przypisać należy wielkiemu zrozumieniu, okazywanemu dla potrzeb przemysłu przez dyrektora Oddziału Banku Polskiego w Radomiu p. Zakrzewskiego oraz działalności członka komitetu p. Jakóba Dżamenta.

Sprawy podatkowe. Rok sprawozdawczy był nad wyraz uciążliwym. Pomijając fakt, że ciężary, jakie ponosił kraj na cele uzdrowienia skarbu, a których znaczny procent przypadł na przemysł, ustawodawstwo podatkowe było tak płodne, że uniemożliwilo kierownikom przedsiębiorstw orientowanie się w chaosie powstałym. Prócz nowowprowadzonych podatków jak np. podatku majątkowego, przeżyliśmy w roku tym „waloryzację”, która spowodowała cały bezmiar ustaw i rozporządzeń, których poznanie było wprawdzie koniecznym dla każdego kierownika przedsiębiorstwa, ale w praktyce było nie do urzeczywistnienia, choćby dla braku czasu i sił, potrzebnych na prowadzenie fabryk w ciężkiej dobie dla przemysłu. W tych warunkach Oddział Związku wziął na siebie badanie spraw podatkowych i informował swych członków za pomocą wydawania okólników ze wskazówkami praktycznymi, jakoteż referatów, opracowywanych przez dyrektora Oddziału na Walnem Zgromadzeniu. Ponadto członkowie Oddziału korzystali z porad, jakie udzielane były ustnie i listownie przez dyrekcję Oddziału.

Biuro Oddziału wydało następujące okólniki w sprawach podatkowych: 2 stycznia o rozporządzeniu ministra skarbu w sprawie dokonywania zamknięć miesięcznych w złotych frankach w księdze obrotu.

2 stycznia o rozporządzeniu ministra skarbu o wpłacie waloryzowanych zaliczek na poczet podatków.

4 stycznia o sposobie obliczania podatku obrotowego za grudzień 1923 r. i sposobie składania zeznań o obrocie za II-gie półrocze 1923 r.

24 stycznia o terminie obowiązkowego składania zeznań o majątku na zasadzie ustawy o podatku majątkowym.

28 stycznia o odroczeniu tego terminu.

11 lutego o przeciętnym kursie franka waloryzacyjnego za miesiąc styczeń i sposobie obliczania podatku obrotowego za ten miesiąc.

W sprawie podatku dochodowego okólników nie wydawano, natomiast dyrekcja Oddziału udzielała członkom każdorazowo wyjaśnień i informacji żądanych.

Ponadto fabryki stowarzyszone kierowały do biura Oddziału swoich buchalterów, którzy zasięgaliby porad w sprawie sposobów prawidłowego składania zeznań o majątku w związku z ustawą o podatku majątkowym.

Prócz sprawami podatków państwowych, zajmował się Oddział Związku podatkami komunalnymi. W szczególności podatek od ładunków kolejowych, przewidziany ustawą z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych, był przedmiotem niustawowych badań i zabiegów Oddziału o redukcję stawek. W końcu marca roku sprawozdawczego na skutek uchwały Rady Miejskiej

w Kielcach, podwyższającej znacznie stawki tego podatku, udała się do Prezydenta miasta Kielc p. Łukasiewicza delegacja miejscowych przemysłowców, zorganizowana przez Oddział Związku. Z ramienia Oddziału uczestniczyli w delegacji prezes Oddziału p. S. Starke, członek Zarządu p. J. Gabrysiewicz i dyrektor Oddziału p. W. Eychler. 1 kwietnia, delegacja, złożona z pp. S. Erlicha, dyrektora S. A. „Kadzielnia“, S. Starkego, prezesa Oddziału Radomsko-Kieleckiego P. Z. P. M. i W. Eychlera, dyrektora tegoż Oddziału udała się do p. ministra spraw wewnętrznych w tej samej sprawie. Złożono 2 memorjały: do ministerstwa i do prezydium miasta Kielc. Starania te uwieńczone były rezultatem pomyślnym, przyczem uzyskano obniżenie stawek do granic, możliwych do poniesienia przez przemysł. Starania Oddziału o uzyskanie obniżenia stawek w Radomiu i Końskich nie były niestety jeszcze w roku sprawozdawczym uwieńczone pomyślnym rezultatem. W sprawie tej interwenjowano w prezydium m. Radomia i wielokrotnie w wydziale samorządu miejskiego min. spraw wewnętrznych, jednak bezskutecznie.

4 listopada złożono ministerstwu spraw wewnętrznych memorjał w sprawie stawek podatkowych, pobieranych przy wywozie drutu walcowanego na wyrób gwoździ.

W grudniu podjęto starania w Województwie Kieleckim, jako organie nadzorczym nad samorządami o to, aby statuty o podatku ładunkowym, zatwierdzane przez województwo mogłyby być opinowane przez przedstawicieli Oddziału przed ich zatwierdzeniem. Uzyskano wówczas zapewnienie, że dezyderaty, jakie będą zgłoszone, będą przed zatwierdzeniem statutów rozważone i w miarę możliwości uwzględnione.

Sprawy celne i traktatów handlowych. W sprawach celnych Oddział Radomsko-Kielecki nie występował nazewnątrz samodzielnie, działając wyłącznie za pośrednictwem i w ścisłym porozumieniu z Centralą P. Z. P. M. w Warszawie.

Ponieważ Oddział reprezentuje w swej większości gałęź przemysłu metalowego, której 75 proc. produkcji pochłaniał przed wojną rynek rosyjski, zabezpieczenie krajowych wyrobów przed konkurencją zagraniczną, drogą wydatnej ochrony celnej, mniejszą stosunkowo grało rolę niż w innych gałęziach przemysłu; ważniejszym zadaniem było zachowanie zdolności eksportowej i zapewnienie sobie zbytu na rynkach zagranicznych. Dlatego też w dezyderatach celnych Oddziału, przesyłanych Centrali, uwidatniało się dążenie raczej do ustanowienia najdalej idących ulg celnych na surowce, niż ochronę własnych wyrobów, mając na względzie przede wszystkim obniżenie kosztu własnego.

Kiedy z początkiem roku sprawozdawczego chwila rozpoczęcia pertraktacji o zawarcie traktatu handlowego z Rosją zdawała się być bliską, Oddział zajął się gorąco tem aktualnem dla niego zagadnieniem. 22 stycznia uchwalono na Walnem Zgromadzeniu rozesłać ankietę, mającą na celu zbadanie odnośnych dezyderatów, zrzeszonych fabryk metalowych. Wkrótce jednak utrwaliło się w Oddziale Związku przekonanie, że dezyderaty nie mogą być opracowane bez udziału rzeczoznawców obecnego ustroju gospodarczego i politycznego w Rosji Sowieckiej i że przede wszystkim zbadać należy te warunki, w jakich handel z Rosją będzie się musiał rozwijać. Dla zbadania tych warunków i zdobycia praktycznych wskazówek opartych na doświadczeniu uchwalono z inicjatywy dyrekcji Oddziału wysłanie na koszt Oddziału przedstawiciela swego do Rosji na 6-cio tygodniowy pobyt i nawiązanie stosunków. Wysłanie delegata zostało zdecydowane na Walnem Zgromadzeniu w dniu 6 marca i na delegata zaproszono p. Pawła Jasińskiego, przedstawiciela handlowego fabryki „Kamienna — Jan Witwicki“.

W międzyczasie jednak pertraktacje o traktat handlowy z Rosją zostały odroczone, wskutek czego wysłanie delegata zostało narazie wstrzymane.

W końcu roku Centrala P. Z. P. M. powołała Oddział do przedstawienia dezyderatów w sprawie traktatu handlowego z Czechami. Dezyderaty opracowane zostały na Walnem Zgromadzeniu w dniu 30 grudnia i zostały niezwłocznie przesłane Polskiemu Związkowi Przemysłowców Metalowych w Warszawie.

Stosunek do Wytwórni Wojskowych. W roku sprawozdawczym rozwinął się poważnie na terytorjum Oddziału rządowy przemysł wojskowy, co wyłoniło konieczność nawiązania stosunków z tym przemysłem, w szczególności zaś z Wytwórnią Karabinów w Radomiu, jako stanowiącą gałęź przemysłu metalowego. Dnia 10

kwietnia odbyło się w Radomiu z inicjatywy Oddziału zebranie, w którym uczestniczyli z ramienia Zarządu Wytwórni Wojskowych pp. inżynier Krzyżanowski, dyrektor centralnego Zarządu, inż. Walentynowicz, inż. Łabuś i inż. Kiljański; z ramienia P. Z. P. M.: Wice Dyrektor P. Z. P. M. inż. Maurycy Chorzewski, prezes Oddziału S. Starke, Cz. Galiński, M. Bluman, J. Dżament, J. Rozenberg i W. Eychler. Na zebraniu tem omówiono szereg wspólnych zagadnień przemysłowych i ustalono wytyczne co do utrzymania stałego kontaktu.

Sprawy handlowe. W dążeniu do utrzymania zdolności konkurencyjnej i obniżenia kosztów własnych usiłował Oddział wpłynąć na zniżkę cen materiałów. Z inicjatywy Oddziału zwołana została do Warszawy konferencja międzyoddziałowa Związku celem rozpatrzenia możliwości stworzenia syndykatu zakupu fragmentu.

Niestety frekwencja zebrania nie było dostateczną, wskutek czego syndykat nie doszedł do skutku. Powzięto jedynie rezolucję, zalecającą zakup fragmentu wyłącznie za pośrednictwem organu handlowego Związku, t. j. S. A. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“.

W październiku roku sprawozdawczego rozpoczęła swą działalność agentura radomska spółki akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi“, której kierownictwo objął p. Witold Eychler, dyrektor Oddziału.

Stosunek do Centrali Związku i jego Oddziałów. W roku sprawozdawczym Oddział utrzymywał stale żywy stosunek z Centralą Związku w Warszawie, zarówno za pośrednictwem członków Rady Związku, którymi z ramienia Oddziału byli pp. Stanisław Starke i Leon Ski-biński, jakoteż za pośrednictwem dyrekcji Oddziału, która stale informowała się o działalności Związku, informując nawzajem Centralę o działalności Oddziału. Dyrektor Oddziału odbył również szereg narad w ważniejszych sprawach z dyrektorem naczelnym Związku inż. S. J. Okolskim i wicedyrektorem inż. M. Chorzewskim. Ponadto Oddział gościł na Walnem Zgromadzeniu w dniu 25 września inż. S. J. Okolskiego i w dniu 10 kwietnia inż. M. Chorzewskiego.

Dyrekcja Oddziału utrzymywała również bliski kontakt z C. Z. P. G. H. i F., w szczególności zaś z jego wydziałami pracy i prawnym.

Żywy stosunek utrzymywany był przez Oddział z Oddziałem Lubelskim Związku. W ciągu roku sprawozdawczego kierownik Oddziału Lubelskiego p. inż. Gruczyński uczestniczył na jednym z zebrań Oddziału Radomsko-Kieleckiego oraz dyrektor Oddziału Rad.-Kiel. p. W. Eychler odwiedził Oddział Lubelski i referował niektóre sprawy na zebraniu członków Oddziału.

Ponadto utrzymywano stosunki ze Związkami Pracodawców w Poznaniu i Bydgoszczy drogą wymiany okólników.

Udział członków Oddziału w instytucjach społecznych. Przedstawiciele Oddziału reprezentowali interesy pracodawców w niektórych instytucjach społecznych, związanych ze sprawami robotniczymi, a mianowicie: p. Stanisław Szartowski, dyr. fabryki „Białogon“ był członkiem komisji statystycznej w Kielcach, p. Witold Eychler — członkiem takiejże komisji w Radomiu oraz członkiem komisji odwoławczej Funduszu Bezrobocia w Kielcach. Członkiem Zarządu Funduszu Bezrobocia w Kielcach był p. Stanisław Starke. P. R. Węgrzecki reprezentował przemysł metalowy w zarządzie Funduszu Bezrobocia w Radomiu, oraz p. dyr. K. Szynkiewicz w komisji odwoławczej na powiat Konecki.

Sprawozdania o stanie przemysłu. W ciągu roku sprawozdawczego Oddział Związku wydawał komunikaty o stanie przemysłu metalowego na terytorjum Oddziału. Komunikaty te były przysyłane wydziałowi przemysłowemu Województwa Kieleckiego oraz były zamieszczane w „Przemysle Metalowym“, czasopiśmie P. Z. P. M. i w „Słowie Radomskim“.

W ciągu roku sprawozdawczego Oddział czynił starania o powiększenie liczby swoich członków. Dzięki tym staraniom zapisały się w ciągu roku między innymi w pocze członków Zakłady Górniczo-Hutnicze „Staporków“ oraz Zakłady Elektrotechniczne „Gałęzowski i Müller“ w Radomiu.

Sprawy administracyjne. W ciągu pierwszej połowy roku sprawozdawczego Oddział nie posiadał własnego lokalu, głównie z powodu dwukrotnej zmiany siedziby i kryzysu mieszkaniowego. Własne biuro otwarte zostało dopiero 1 października w Radomiu, w hotelu Europejskim.

Na opędzenie wydatków administracyjnych Oddziału członkowie wpłacali składki, których wysokość była kilkakrotnie w ciągu roku sprawozdawczego zmieniana.

W ostatnim kwartale składki członkowskie wynosiły:
Dla fabryk, zatrudniających powyżej 200 robotników 30 gr. mies. od robotnika.
Dla fabryk, zatrudniających od 100 do 200 robotników 35 gr. mies. od robotnika.
Dla fabryk, zatrudniających od 50 do 100 robotników 40 gr. mies. od robotnika.

Składka minimalna wynosiła miesięcznie 25 złotych od jednej fabryki, bez względu na liczbę robotników.

W październiku nabyto maszynę do pisania.

W roku sprawozdawczym odbyło 15 Walnych Zgromadzeń. Kierownictwo spraw Oddziału spoczywało w rękach Zarządu, obranego przez Walne Zgromadzenie w lutym. Zarząd Oddziału składał się z 5 osób. Prezesem Oddziału był p. Stanisław Starke, wice-prezesem p. M. Hochberg, członkami Zarządu pp. Czesław Galiński, M. Bluman i J. Gabrysiewicz. Członkami Komisji Rewizyjnej byli pp. Wł. Fenigstein i S. Kronenblum. Dyrektorem Oddziału był p. Witold Eychler.

Oddział Lubelski. Wykaz i zmiany w liczbie członków. W 1924 r. do Oddziału należało 11 zakładów przemysłowych:

- 1) S. A. Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Zakłady Mechaniczne.
- 2) S. A. W. Hess, Fabryka Wag.
- 3) „Ideal“, Fabryka Wag.
- 4) J. Kegel, Fabryka Maszyn Rolniczych.
- 5) S. A. „Lechja“, Zakłady Budowy Młynów. Wytwórnice Maszyn i Odlewnie.
- 6) S. A. „W. Moritz“, Fabryka Maszyn Rolniczych.
- 7) E. Plage i T. Łaskiewicz, Zakłady Mechaniczne i Fabryka Samolotów.
- 8) S. A. „M. Wolski i S-ka“, Fabryka Maszyn Rolniczych.
- 9) „Ziemianin“ S. A., Fabryka Maszyn Rolniczych w Zamościu.
- 10) S. A. „Dratt i S-ka“, Fabryka Maszyn Rolniczych w Chełmie.
- 11) F. Gassner, K. Najdeker i W. Orłowski, Fabryka Maszyn Rolniczych — Chełm.

Dwa ostatnie z wyżej wymienionych zakładów, znajdujące się w Chełmie, nie brały czynnego udziału w życiu Oddziału. Wzajemnie za to w posiedzeniach i pracach Oddziału uczestniczyły w charakterze nadzwyczajnych członków dwie metalowe fabryki lubelskie: M. Wolski i M. Czerwinski, Warsztaty Mechaniczne i J. Skokowski i S. Panowski, Wytwórnice Maszyn, które nie mogły być zaliczone w poczet rzeczywistych członków Związku, jako zatrudniające mniejszą liczbę robotników, niż przepisana w statucie, oraz dwie fabryki niemetalowe.

Przeżywany przez przemysł w roku sprawozdawczym kryzys zmusił do likwidacji i wystąpienia ze Związku dwa zakłady przemysłowe, a mianowicie: J. Kegel, Fabryka Maszyn Rolniczych w Lublinie i „Ziemianin“, Fabr. Maszyn Rolniczych w Zamościu.

Skład Zarządu. Walne Zgromadzenie członków Oddziału w dniu 18 marca 1924 r. obrало na przewodniczącego Zarządu Oddziału — p. T. Łaskiewicza, oraz na członków Zarządu: pp. L. Hafnera, W. Moritza, J. Markowicza i S. Janiszewskiego.

Stan zatrudnienia. Liczba robotników zatrudnionych w zakładach zrzeszonych w Lub. Oddziale wynosiła w początku roku 2000, w końcu roku, wskutek częściowych redukcji, spowodowanych kryzysem, spadła do 1750 robotników. Personel administracyjny w zrzeszonych zakładach liczył około 150 osób.

Płace robotników. Z początkiem roku w Oddziale obowiązywała umowa zawarta w dn. 25 lipca 1923 r. z Robotniczym Związkiem Zawodowym Metalowców w Lublinie z terminem do 1 marca 1924 r. Według umowy płace robotników podlegały automatycznej regulacji stosownie do wskaźników wzrostu lub niżki drożyzny, ustalonych przez lokalną komisję do badania zmian kosztów utrzymania. Po wyekspirowaniu umowy Oddział nie dążył do zawarcia nowej umowy, ulegając jednak życzeniu robotników w dn. 30 kwietnia zawarł nową umowę z terminem do 15 września 1924 r., gwarantującą stosowanie dalszych automatycznych zmian płacy. Po tym terminie robotnicy wystąpili z żądaniem zawarcia dalszej umowy, po-

pierając je w dniu 18 września ogólnym strajkiem. W dniu 9 października Oddział złożył na ręce Inspektora Pracy deklarację, mocą której zobowiązywał się do automatycznej regulacji płac w październiku, listopadzie i grudniu, poczem od 1-go stycznia 1925 r. płace miały ulec stabilizacji na wysokości płac grudniowych, podlegając rewizji, o ile wskaźniki wzrostu lub niżki drożyzny przekroczą 15 proc. Na podstawie przyjęcia tej deklaracji robotnicy w dniu 13 października 1924 r. przystąpili do pracy.

Zgodnie z warunkami powyżej wymienionych umów płace lonowe w 1924 r. wynosiły:

	w 1924 r. wynosiły	% podwyżki w stosunku do popr. miesiąca	z a g o d z i n e:	
			dla robotn. wykwal.	dla pomocy plac.
Styczeń I połowa	78,89 .	461896 marek .	334023 marek	
„ II „	78,18 .	823006 „ .	595162 „	
Luty I „	41,58 .	1165212 „ .	842630 „	
„ II „	4,93 .	1107761 „ .	801088 „	
Marzec	0,54 .	1101785 „ .	796762 „	
Kwiecień	3,58 .	1062300 „ .	688600 „	
Maj	1,00 .	1072900 „ .	729900 „	
Czerwiec	— .	60 groszy .	40,5 „	groszy
Lipiec	11,74 .	53 „ .	36 „	
Sierpień	— .	53 „ .	36 „	
Wrzesień	13,33 .	60 „ .	40,5 „	
Październik	6,83 .	64 „ .	43 „	
Listopad	5,39 .	67 „ .	46 „	
Grudzień	3,09 .	69 „ .	47 „	

Zebrania Członków Oddziału. W roku sprawozdawczym odbyło się 35 zebrań członków Oddziału, poświęconych sprawom robotniczym, organizacji Kasy Chorych w Lublinie, przymusowemu ubezpieczeniu od wypadków i wielu innym interesującym ogół zrzeszonych zakładów.

Strajki. Strajki w 1924 r. w zrzeszonych zakładach, wywołane spadkiem waluty markowej, miały na celu osiągnięcie zgody Oddziału na zawarcie stałej umowy. Poza ogólnym strajkiem, który trwał od 18 września do 13 października, wszystkie inne były częściowe.

Oddział Łódzko - Kaliski. Oddział Łódzko - Kaliski liczył w 1924 roku 22 zakłady metalowe przetwórcze, zatrudniające razem około 1800 robotników.

W roku sprawozdawczym Oddział odbył 17 posiedzeń w sprawach podatkowych, robotniczych i t. d.

Płace robotnicze były w roku 1924 regulowane tylko jeden raz, a mianowicie dnia 21 stycznia; stawki płac zostały 5 maja przeliczone na złote po kursie urzędowym i obowiązywały do końca roku.

Minimalne dzienne płace robotników kształtowały się w sposób następujący:

	od 21/I — 5/V 24.	od 6/V — 31/12.24 r
	Mk.	Żł.
rzemieślnik	9 2160.00	5,12
pomoc fachowa	6.9600.00	3,88
robotnik podwórzowy	5.7360.00	3,20
uczeń w I roku	1.6400.00	0,92
„ II „	2.2560.00	1,26
„ III „	2.8640.00	1,60

Od 1 do 21 stycznia 1924 r. fabryki metalowe, z powodu niedojścia do porozumienia z robotnikami w kwestii płac, były nieczynne. W grudniu 1924 r. w całym łódzkim przemyśle wybuchł kilkudniowy strajk ogólny, który ogarnął również i fabryki metalowe. Strajk ten został zlikwidowany przez podniesienie płac o 10 proc.; podwyżka ta jednak zaczęła obowiązywać dopiero od 2 stycznia 1925 roku.

Położenie przemysłu metalowego w Łodzi w roku sprawozdawczym z przyczyn ogólnie znanych było bardzo ciężkie; zakłady z małym wyjątkiem pracowały ze zredukowanym zespołem robotniczym i przeciętnie tylko 4 dni w tygodniu.

Oddział Cieszyński. Prezesem Oddziału Cieszyńskiego P. Z. P. M. był dr. Teodor Weinschenck, dyrektor naczelny fabryki maszyn i odlewni żelaza „G. Josephy's Erben“. Ze względów oszczędnościowych Oddział nie posiadał płatnego kierownika i własnego biura, oraz lokalu. Sprawy bieżące Oddziału prowadził osobiście prezes dr. Weinschenck, który w razie potrzeby, zapraszał członków Oddziału na posiedzenia.

Sprawozdanie Grup Zawodowych.

Grupa II Wytwórní Maszyn i Narzędzi Rolniczych.

W końcu 1924 r. do Grupy II należało 61 fabryk, zatrudniających 7846 robotników. Ilość fabryk Grupy II stanowiła 19 proc. w stosunku do ogólnej liczby członków P. Z. P. M., a ilość robotników 14 proc. w stosunku do wszystkich robotników, zatrudnionych w fabrykach stowarzyszonych w Związku.

Zarząd Grupy II na początku roku sprawozdawczego składał się z dwunastu członków i pięciu zastępców. Członkami Zarządu byli pp.: W. Błażejowski, J. Czarliński, L. Czarliński, Dr. Glabisz, L. Hafner, M. Lisowski, A. Lizak, F. Nitsche, M. Sarna, Fr. Suchanek, W. K. Wierzejski i S. Zalewski. Zastępcami byli pp.: J. Dubieński, T. Kujawski, Br. Samulski, Z. Ślósarski i K. Skrzywan. Prezesem Zarządu był p. Fryderyk Suchanek. W ciągu roku sprawozdawczego nastąpiły zmiany w składzie zarządu, gdyż ustąpili pp.: A. Lizak, S. Zalewski i K. Skrzywan, a na ich miejsce zostali wybrani na Zwyczajnem Walnem Zgromadzeniu członków Grupy pp.: Z. Rączkowski, W. Skwarczyński i F. Stein. Komitet wykonawczy Zarządu składał się z pp.: W. Błażejowskiego, M. Lisowskiego i W. K. Wierzejskiego. Przy Komitecie Wykonawczym w Warszawie było czynne biuro pod kierownictwem p. inż. K. Pichelskiego. Personel biura Zarządu Grupy w Poznaniu został zredukowany w roku sprawozdawczym ze względów oszczędnościowych, załatwianie zaś korespondencji bieżącej i zbieranie składek od fabryk z Wielkopolski było uskuteczniane przez p. Kozanecką, sekretarkę f. H. Cegielski. W 1924 roku odbyło się jedno Zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Grupy w Warszawie w m. czerwcu, na którym były zatwierdzone sprawozdanie, budżet i bilans. Zarząd odbył 8 posiedzeń, z których 7 w Warszawie i 1 w Poznaniu. Oprócz tego podczas IV Targów Wschodnich we Lwowie odbyło się nadzwyczajne posiedzenie członków Grupy, na którym wyrażono m. in. opinię, że Targi co rok powinny być urządzane w innem mieście Rzeczypospolitej. Komitet Wykonawczy Zarządu odbył 17 posiedzeń, na których były dyskutowane i załatwiane wszystkie sprawy, dotyczące potrzeb i niedomagań przemysłu maszyn i narzędzi rolniczych.

Jedną z najwięcej omawianych spraw na posiedzeniach Zarządu i Komitetu Wykonawczego była sprawa kredytów, w rezultacie czego członkowie Komitetu Wy-

konawczego udawali się w delegacji do ministra pracy i opieki społecznej, dyrekcji Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej, a następnie dyrekcji Banku Polskiego, dyrektora departamentu kredytowego ministerstwa skarbu, którym były przedstawiane niedomaganie fabryk maszyn i narzędzi rolniczych z powodu braku środków obrotowych i podkreślana konieczność powiększania kredytów tym fabrykom w celu umożliwienia pracy w sezonach martwych. Na skutek tych starań Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, a potem Bank Polski powiększał kredyty indywidualnie poszczególnym fabrykom maszyn i narzędzi rolniczych. W połowie roku sprawozdawczego drogą ankiety wśród członków Grupy zebrano informacje o otrzymywanych kredytach z Banku Polskiego. Z otrzymanych odpowiedzi od 50 fabryk, zatrudniających w tym czasie 6500 robotników wynika, że korzystały one z 2-ch, 3-ch milionów złotych kredytu dyskontowego, a potrzebowały by około 6 milionów złotych. Z inicjatywy Zarządu Grupy, Polski Związek Przemysłowców Metalowych w sierpniu wystąpił z obszernym memorjałem do ministerstwa skarbu i ministerstwa przemysłu i handlu w sprawach kredytowych. W m. listopadzie Zarząd Grupy ponownie wystąpił z prośbą do Dyrekcji Naczelnej Banku Polskiego o wydatne powiększenie kredytu dyskontowego poszczególnym członkom.

W kwestji rewizji taryfy celnej Zarząd Grupy wykazywał na Radzie Związku, że podwyżka ceł na maszyny i narzędzia rolnicze jest niewskazaną, gdyż doprowadza do spadku konsumcji, przytem Zarząd proponował zmniejszenie stawek celnych na surowce, jak surowiec odlewniczy, żelazo i stal. Jednak w Komitecie Celnym ministerstwa przemysłu i handlu nie udało się przeprowadzić obniżki, a nawet została przyznana niewielka zwwyżka na surowce żelazne.

Zarząd Grupy, po porozumieniu się z Kołem Maszynoznawców Rolnych, otrzymał od niektórych członków materiał do referatu na Kongres Rolniczy, który odbył się w połowie roku sprawozdawczego. Zebrany materiał, po przedyskutowaniu i uzgodnieniu na wspólnem posiedzeniu Zarządu Grupy wraz z członkami Koła Maszynoznawców, posłużył prof. Stefanowi Biedrzyckiemu do opracowania referatu, wygłoszonego przez niego w imieniu Koła Maszynoznawców Rolnych na Kongresie Rolniczym. Tematem referatu były: 1) warunki taniej produkcji maszyn, 2) sprawa eksportu i importu maszyn,

jego znaczenie i wpływ, 3) oddziaływanie państwa na wytwórczość i używalność maszyn i 4) wystawy i pokazy.

Zarząd Grupy, pragnąc w dalszym ciągu zaznajomić nabywców krajowych i zagranicznych z wytwórczością polskich fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, zorganizował wspólne wystąpienie na Wystawie Rolniczej podczas IV Targów Wschodnich we Lwowie. 9 fabryk stowarzyszonych wystawiło swoje eksponaty, zajmując przestrzeń 3225 m. kw. na otwartym polu.

Zarząd Grupy, pragnąc powołać do życia stałe czasopismo fachowe, poświęcone zagadnieniom z dziedziny budowy i użytkowania maszyn i narzędzi rolniczych, w którym byłyby oświetlane sprawy ekonomiczne, związane z przemysłem i handlem tej gałęzi wytwórczości krajowej, a także mając na względzie stworzenie żywego kontaktu pomiędzy przedstawicielami nauki, przemysłu, handlu i rolnictwa i odpowiednie informowanie rolnictwa i handlu o produkcji krajowych fabryk maszyn rolniczych, w roku sprawozdawczym urzeczywistnił projekt wydawania organu Grupy miesięcznika „Maszyny Rolnicze”. Po przyjęciu na siebie przez Komitet Wykonawczy czynności Komitetu Redakcyjnego, zostały przezwyciężone najrozmaitsze trudności, a zwłaszcza brak odpowiednich środków i 19 września 1924 r. została złożona w Komisarjacie Rządu m. st. Warszawy deklaracja o rozpoczęciu wydawnictwa. Pierwszy numer miesięcznika „Maszyny Rolnicze” ujrzał światło dzienne dn. 8 listopada 1924 r. a następny 9 grudnia tegoż roku. W skład Komitetu Redakcyjnego wchodzi pp.: W. Błażejowski, M. Lisowski i W. K. Wierzejski. Jako wydawca w imieniu Grupy podpisuje pismo inż. W. K. Wierzejski, redaktorem jest inż. K. Pichelski, czynności administracyjne spełnia p. K. Krukowski.

W celu umożliwienia fabrykom maszyn i narzędzi rolniczych stosunków eksportowych, Zarząd wystąpił z prośbą do wszystkich polskich placówek konsularnych zagranicą o nadsyłanie Grupie danych o rozwoju przemysłu maszyn rolniczych w danym kraju, o imporcie i eksporcie, o stosunkach celnych, stawkach transportowych, warunkach kredytowych, o firmach eksportowych i importowych i perspektywach dla polskiego eksportu maszyn i narzędzi rolniczych. W miarę otrzymywania tych informacji są one drukowane w miesięczniku w dziale „Wiadomości konsularne.”

Pozatem Zarząd Grupy i Komitet Wykonawczy dyskutował na swych posiedzeniach, a następnie występował z wnioskami na Radzie P. Z. P. M. w sprawach organizacyjnych Związku, eksportowych, obrotu uszlachetniającego, podatkowych i innych.

Biuro Warszawskie Grupy w ciągu roku sprawozdawczego wysłało 128 listów, nie licząc okólników, wysyłanych do wszystkich członków Grupy.

Grupa IV. Podgrupa Wag. Do Podgrupy fabryk wag w roku sprawozdawczym należało 6 fabryk, zatrudniających 450 robotników. Liczba ta jest większą w porównaniu z ilością zatrudnionych robotników 1923 r.

W ciągu 1924 roku odbyło się jedno Walne Zgromadzenie członków Podgrupy, na którym było przedstawione sprawozdanie z działalności Zarządu, a następnie został zatwierdzony bilans na rok 1924 i budżet Podgrupy na 1925 r. Do Zarządu zostali wybrani pp. Jan

Markowicz, dyrektor fabryki W. Hess, T. A. w Lublinie, Józef Dubeltowicz, dyrektor fabryki Wag i Wyrobów Metalowych dawn. J. Sperling w Warszawie, Wilhelm Krzykowski, właściciel fabryki A. Krzykowski w Warszawie, Gustaw Krzykowski, dyrektor fabryki „Ideal” w Lublinie i Henryk Teobald, dyrektor fabryki Weber, Dähne i S-ka, Sp. Akc. w Warszawie. Prezesem Zarządu był p. J. Markiewicz. Od m. maja roku sprawozdawczego czynności referenta Podgrupy pełnił zastępco p. inżynier K. Pichelski. W okresie sprawozdawczym Zarząd odbył 3 posiedzenia, na których były omawiane różne sprawy, dotyczące niedomagań i utrudnień w produkcji fabryk wag. Ze spraw rozpatrywanych i załatwianych przez Zarząd należy wysunąć na pierwszy plan kwestje wypływające z zależności tej gałęzi przemysłu od Głównego Urzędu Miar. Zarząd bronił przede wszystkim w G. U. M. ulgowych warunków koncesji nadanych wytwórcom przy dostawie nowych wag fundamentowanych. Powtóre Zarząd wystąpił do G. U. M. z wnioskiem odrzucenia przepisów o obowiązkiem stosowania tarowników przy wagach stołowych. Następnie Zarząd interwenjował w G. U. M. w sprawie niedostatecznej ilości legalizatorów w okręgu warszawskim, co wpływało hamująco na produkcję warszawskich fabryk wag. W tym też celu Zarząd wystąpił z memorjałem do ministerstwa skarbu z prośbą o powiększenie ilości urzędników w G. U. M.

Na zapytania G. U. M. Zarząd udzielał informacji o kwalifikacjach, przygotowaniu technicznym oraz o posiadanych urządzeniach osób ubiegających się o koncesję na wyrób i reperację wag.

W sprawie taryfy celnej Zarząd Podgrupy wystąpił z wnioskiem do Związku o konieczności zastosowania większej ochrony celnej dla małych wag i zmiany nomenklatury art. 168 p. 1 taryfy celnej.

Następnie wystąpiono do Związku z prośbą o niedopuszczenie jakichkolwiek zniżek konwencyjnych przy zawieraniu traktatu z Czechami i Niemcami na wagi, których produkcja krajowa odnośnie gatunku i wyrobu jest wyższa od zagranicznej.

Pozatem członkowie Podgrupy z inicjatywy Zarządu ujednolajili cennik na wagi stołowe i dziesiętne wobec przejścia z waluty markowej na złote.

Grupa XI Drutu i Gwoździ. Z powodu zastoju, który objął całe życie gospodarcze Polski od początku 1924 roku, działalność Grupy Drutu i Gwoździ Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, była w roku sprawozdawczym bardzo ograniczona. Przyczynił się do tego niemal zupełny zanik ruchu budowlanego. Brak zbytu na wyroby tej Grupy spowodował zmniejszenie czasu pracy w większych fabrykach związkowych, które przeszły na 3 do 5 dni pracy w tygodniu. Mniejsze fabryki przestały zupełnie pracować.

W związku z zarysowującym się przesileniem w tym dziale przemysłu, odbyło się w dniu 6 marca 1924 r. zebranie przedstawicieli 20 fabryk gwoździ i drutu, na którym przewodniczący Grupy, inż. Julian Weliński wygłosił odczyt o stanie przemysłu gwoździarsko-drucianego i środkach koniecznych do jego rozwoju. W szczególności rozważane były sprawy celne i eksportowe. W dyskusji stwierdzono, że wyroby gwoździarsko-drutowe

polskie, w obecnym stanie tej produkcji w kraju, nie mogą konkurować na rynkach eksportowych z wyrobami czesko-słowackimi i niemieckimi i że eksport bez zwrotu ceł na surowce, względnie bez odpowiednich premij wywozowych i ulg przewozowo-taryfowych, nie jest możliwy.

Wnioski p. prezesa Welińskiego, dotyczące ochrony celnej wyrobów krajowego przemysłu gwoździarsko-drucianego, ujęte w formę memorjału, po zaakceptowaniu

przez zebranych, zostały złożone Prezydjum P. Z. P. M. w celu przeprowadzenia w Komitecie Celnym stosownych zmian i uzupełnień.

Większe fabryki, wchodzące w skład Grupy XI P. Z. P. M. utworzyły Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Drutu, które ma za zadanie wspólną sprzedaż wyrobów swoich zakładów, odpowiednie regulowanie produkcji i wspólną kontrolę udzielanych kredytów.

Zdolność wytwórcza hut polskich.

Okres powojenny, prócz znacznego spadku wydajności pracy w Polsce (co w hutnictwie zostało spowodowane jedynie przez wprowadzenie 8-godzinnego, trzechmianowego systemu pracy), przyniósł przemysłowi szereg innych, ze stanowiska rozwoju wytwórczości niemniej ujemnych zjawisk, których splot tworzy tło przeżywanego obecnie przesilenia gospodarczego. Nie będziemy mówili tu o drożyznie kapitału, o zachwianym we wszystkich niemal krajach europejskich obiegu pieniężnym, o nadmiernych ciężarach podatkowych, o jednoczesnem skurczeniu się zbytu bądź wskutek utraty rynków dawnych, bądź wskutek osłabionego zapotrzebowania na pozostałych.

Cel notatki niniejszej polega na rozważeniu zdolności wytwórczej hut polskich pod takim kątem widzenia, przy którym wydajność istniejących w hutach Rzeczypospolitej nadających się do natychmiastowego użytku jednostek wytwórczych byłaby uzależniona nie od gospodarczego stanu kraju, nie od zasobów pieniężnych przedsiębiorstw prze-

mysłowych, lecz przede wszystkim od stanu technicznego hut, od własności ustrojowych ich urządzeń, nareszcie od jakości przetapianych tworzyw i paliwa. Okoliczność ostatnia w działalności hut wogóle, a przy prowadzeniu wielkich pieców w szczególności, gra rolę jednego z najbardziej ważnych, decydujących o skali wytwórczości czynników.

Będziemy tedy dążyli do określenia najwyższej, możliwej przy sprzyjających warunkach gospodarczych zdolności wytwórczej hut żelaznych Państwa Polskiego.

Metoda zwykle w takich wypadkach stosowana, a polegająca na przytaczaniu liczb wytwórczości okresu przedwojennego (np. z r. 1913), ze stanowiska zawodowego nie jest właściwa, a to z przyczyn następujących: 1) w ciągu dwunastolecia ubiegłego, urządzenia techniczne hut polskich (według wskazań tabeli poniższej), uległy dość poważnym przeistoczeniom; 2) pogorszenie się jakości używanych po wojnie w wielkich piecach tworzyw (rud i koksu), z jed-

Dane o żelaznych hutach polskich.

A. Zdolność wytwórcza wielkich pieców.

NAZWY HUT	ROK 1925			ROK 1913			
	Liczba wielkich pieców	Wydajność 1 wielkiego pieca na dobę ton	Zdolność wytwórcza huty: ton rocznie	Liczba wielkich pieców	Wydajność 1 wielkiego pieca na dobę ton	Zdolność wytwórcza huty: ton rocznie	Osiągnięta wytwórczość roczna ton
I. b. Królestwo Kongresowe							
Huta Bankowa	2	80	58.200	3	102	112.000	
" Częstochowa	2	110	80.000	2	158	115.000	
" Katarzyna	1	80	29.100	1	101	37.000	
" Zawiercie	1	150	54.800	1	187	68.100	
" Ostrowiec	1	95	34.600	2	106	77.200	
" Starachowice	—	—	—	1	100	36.500	
" Stąporków	1	26	9.500	1	35	12.800	
" Chlewiska	1	10	3.650	1	12	4.400	
Razem w b. Król. Kongresowem	9	82	269.850	12	105,5	463.000	418.585
II. Województwo Śląskie							
Huta Bethlen-Fałva	3	100	109.000	3	100	109.000	
" Hubertus	1	90	33.000	3	60	65.800	
" Królewska	4	100	146.000	7	110	40.200	
				1 X	20	7.300	
				5 X	95	173.500	
" Laura	1	85	31.000	3	80	87.500	
" Pokoju	4	100	146.000	6	100	219.000	
Razem w Wojew. Śląskiem	13	98	465.000	22	87,7	702.300	636.545
Ogółem w Polsce	22	91,4	734.850	34	94	1.165.300	1.055.130

B. Zdolność wytwórcza stalowni.

NAZWY HUT	ROK 1925				ROK 1913				
	Liczba pło- mieniaków Martin'a	Przeciętna wytwórczość 1 pieca na dobę ton	Zdolność wytwórcza huty: ton rocznie		Liczba pło- mieniaków Martin'a	Przeciętna wytwórczość 1 pieca na dobę ton	Zdolność wytwórcza huty: ton rocznie	Osiągnięta wytwórczość roczna ton	
I. b. Królestwo Kongresowe									
Huta Bankowa	4	72	105.000		11	41,6	167.000		
„ Częstochowa	3	51,6	56.500		5	48,8	89.000		
„ Katarzyna	2	40	29.100		4	43,1	63.000		
„ Miłowice	3	33,3	36.500		3	45,6	50.000		
„ Zawiercie	2	72,8	53.000		4	71,2	104.000		
„ Ostrowiec	3	47,2	51.500		5	67	122.000		
„ Starachowice	2	30,2	22.000		2	30	22.000		
Razem w b. Król. Kongresowem	19	50,8	353.600		34	49,7	617.000		584.260
II. b. Galicja									
Huta Kraków	1	41	15.000		—	—	—		
III. Województwo Śląskie									
Huta Baildona	1	45	16.400		1	46,5	17.000		
„ Bethlen-Falva	5	70	128.000		5	60	110.000		
„ Bismarcka	9	42	138.000		9	42,6	140.000		
„ Hubertus	4	44,5	65.000		5	38,4	70.000		
„ Królewska	7	96,5	246.000		7	100	255.000		
„ Laura	4	64,5	94.000		3	54,8	60.000		
„ Pokoju	4	97	142.000		4	103	150.000		
Razem w Wojew. Śląskiem . .	34	66,7	829.400		34	64,6	802.000		749.713
Ogółem w Polsce	54	61	1.198.000		68	57	1.419.000		1.333.973
Gruszk i Thomas'a									
Huta Pokoju	5 sztuk		260.000		5 sztuk		260.000		241.242

nej strony i zmiana w prowadzonych metodą Martin'a stalowniach stosunku pomiędzy rozchodem surowki a starego żelastwa — z drugiej powodują inną, niż przedwojenną, szybkość postępowania hutniczego. Przeto dla określenia zdolności wytwórczej hut polskich należy rozpatrzyć każdy zakład z osobna i ustalić dlań zarówno w zakresie surowki, jak i stali używanej: 1) liczbę pieców zdolnych do natychmiastowego użytku, 2) najwyższą osiągalną wydajność każdego z nich, 3) zdolność wytwórczą całego zakładu. W celach porównawczych podamy jednocześnie liczby z r. 1913, przyczem obok „zdolności wytwórczej” zamieścimy również rzeczywistą osiągniętą w r. 1913 w tym lub innym zakresie wytwórczość zakładu.

Z zestawienia wynika, iż zdolność wytwórcza wielkich pieców narazie pozostawia dużo do życzenia: wynosi ona zaledwie 73 proc. przedwojennej wówczas, gdy w dziale stalownianym osiągnęliśmy blisko 85 proc. Wprawdzie huta Pokoju w roku bieżącym zakończy naprawę dwóch 100-tonowych wielkich pieców, przez co zdolność wytwórcza Rzeczypospolitej wzrośnie o 72.000 ton, czyli do 734.850 + 72.000 = 806.850 ton surowki rocznie. Jednak nie należy zapominać o okoliczności, że koksownice górnośląskie mogą dać najwyżej 1.250.000 — 1.350.000 ton koksu rocznie¹⁾, w czem nadającego się do użytku wielkopiecowego jest zaledwie 75 proc., czyli około 1.010.000 ton rocznie. Wytapienie zaś 807.000 ton surowki przy rozchodzie koksu równym 1400 kg. na 1 t. surowki, wymaga około 807.000 × 1,4 = 1.130.000 ton koksu. Przeto, gdybyśmy wychodzili z zasady samowystarczalności przemysłu polskiego, to — ze

względem na brak koksu — musielibyśmy poprzestać na doprowadzeniu wytwórczości surowki li tylko do 1.010.000 : 1,4 = 720.000 ton. Zaś po odpowiednim ulepszeniu własności koksu hutniczego²⁾ (to znaczy wtedy, gdy na 1 t. surowki będziemy zużywali — zamiast dzisiejszych 1400 kg. — około 1200 kg.), wytwórczość surowki będzie mogła wznieść się do 1.010.000 : 1,2 = 845.000 ton.

A więc po dokonaniu szeregu zabiegów (wśród których należy wskazać powiększenie liczby i mocy dmuchaw, rozbudowę nagrzewnic Cowper'a, zmianę ustroju i sposobu prowadzenia koksoownic i t. p.), hutnictwo polskie okaże się w stanie wytapiać rocznie około 845.000 ton surowki, jeśli — nota bene — na potrzeby odlewnictwa będzie sprowadzany koks zagraniczny. Jednak narazie, sądząc z wydajności istniejących wielkich pieców, wytwórczość surowki w Polsce może wynosić nie więcej, niż około 807.000 ton, z czego odlewnictwo zużyje około 100.000 ton, dla przeróbki zaś na stal pozostanie najwyżej 707.000 ton rocznie.

Na mocy art. 227 par. 3 p. 1 Polsko-Niemieckiej Konwencji Górnośląskiej, podpisanej w Genewie dnia 15 maja 1922 roku, Rzeczpospolita ma prawo do dn. 15 czerwca 1927 r. sprowadzać z Niemiec (na podstawie przeciętnego wytopu stali w hutach Wojew. śląskiego w roku 1913 i 1920), około 290.000 t. starego żelastwa rocznie.³⁾ Doświadczenie poucza iż rynek wewnętrzny może dostarczyć hutom około 150.000 — 200.000 ton tego tworzywa. Do liczb powyższych trzeba dodać powstające w walcowniach Rzeczypospolitej ob-

¹⁾ O tem patrz pracę moją p. t. „Koksownictwo na Śląsku Górnym” Przegląd Górniczo-Hutniczy, 1923, № 4 str. 293).

²⁾ P., „Przegląd Górniczo-Hutniczy”, r. 1924 № 6, 77 i 9 artykuł mój p. t. „Nowe drogi dla ulepszenia koksu hutniczego”

³⁾ Według danych G. U. S. przywóz starego żelastwa do Polski wynosił w r. 1922 — 75.894 t., w r. 1923 — 299.722 t., w r. 1924 — 152.157 t. w tem z Niemiec 73.480 t. — 289.402 t.

cinki, odpadki itp., których odsetek w stosunku do wagi użytych zlewków stalowych wynosi 15 proc., zaś zgar przy nagrzewaniu zlewków przyjmujemy równym 3 proc. Jeśli zgar w płomieniakach Martin'a pochłania 15 proc. wsadzonego do pieca metalu, to z 1 t. wsadu stalownianego uzyskamy 0,85 t. zlewków. W walcowniach oraz w kuźniach, rurokowniach i t. p. z 0,85 t. zlewków będziemy mieli (w przybliżeniu):

wyrobów gotowych	0,697 t.
obcinków, odpadków i t. p.	0,128 t.
zgaru	0,025 t.
razem	0,850 t.

huty polskie w latach najbliższych wytopią nie więcej jak: $(707.000 + 200.000 + 290.000 + 176.000^1) \times 0,85 = 1.373.000 \times 0,85 = 1.165.000$ ton stali zlewnej rocznie; ilość ta dobrze odpowiada podanej w tabeli obecnej zdolności wytwórczej Rzeczypospolitej w ilości 1.198.000 ton.

Widzimy dalej, iż wskutek braku w Polsce starego żelastwa oraz wskutek niewspółmiernego z potrzebami przemysłu stalowego stanu wytapiania surówki z rud, uruchomienie w Hucie Pokoju nieczynnych obecnie gruszek Thomas'a jest sprawą niewykonalną, zwłaszcza, że celowość prowadzenia na Górnym Śląsku postępowania metodą Thomas'a była kwestjonowana jeszcze przed wojną i to tak dalece, że Huta Królewska od r. 1912 zastąpiła je topem w nachylnym płomieniaku Martin-Wellman'a bogatej w fosfor surówki płynnej, z dodatkiem rudy, oraz starego żelastwa (w drugim piecu).

Nie jest również tajemnicą, że stan hutnictwa polskiego pogorszy się wydatnie po dniu 15 czerwca 1927 r., w którym to dniu Rzesza Niemiecka będzie zwolniona od obowiązku dostarczania Polsce 290.000 ton starego żelastwa rocznie. Wobec istniejących w Niemczech, jak zresztą niemal we wszystkich krajach Europy powojennej, reglamentacji wywozu żelaza zagranicę, jest rzeczą najzupełniej prawdopodobną, że Niemcy, już obecnie odczuwając w hutach brak

starego żelastwa, nie zezwolą na wywóz jego zagranicę; stalowniom naszym zabraknie wówczas 290.000 ton żelastwa rocznie! Winniśmy przeto być w pogotowiu i dążyć zawczasu do odpowiedniego powiększenia w Polsce wytopu surówki z rud, musimy wzniesić nowe wielkie piece, nowe koksownie, dokładając jaknajwiększych starań w kierunku ulepszenia własności tworzyw, w kierunku racjonalnego, oszczędnego prowadzenia postępowania wielkopiecowego tak, by niski koszt własny surówki krajowej, umożliwił nam wytapianie z niej stali. Mamy jeszcze około 2 lat czasu! Pamiętajmy, że po dniu 15 czerwca 1927 r. sytuacja stalowni będzie trudna: zamiast 290.000 ton żelastwa niemieckiego trzeba będzie dać im 290.000 ton surówki, co wymaga wzniesienia przynajmniej 8-u stutonowych wielkich pieców $(290.000 : 36.500 = 8)$, a więc powiększenie ich liczby z obecnych 22 na 30. Jednocześnie wytwórczość koksu musi wzmość się o $(290.000 \times 1,2) : 0,75 = 465.000$ ton rocznie, czyli o 34,5 proc. najwyższej dotychczasowej.

Konieczność rozbudowy przemysłu koksownianego i wielkopiecowego jest dyktowana najżywotniejszymi interesami Państwa Polskiego: 1.165.000 ton stali zlewnej pozwoli wytworzyć w walcowniach około 794.000 ton żelaza wszelkiego, blachy i szyn, oraz 160.000 ton²⁾ wyrobów dalej posuniętego uszlachetnienia (obróczy, kół, osi wagonowych, rur, odlewów stalowych, wałów i t. p., prócz artykułów, wytwarzanych przez przemysł metalowy). W pracy³⁾ p. t. „Huty polskie, a rynek wewnętrzny“, wykazaliśmy, że niezbędne dla pokrycia zapotrzebowania Rzeczypospolitej ilości wytworów walcownianych w niedalekiej przyszłości będą sięgały 782.000 ton rocznie.

Władysław Kuczewski,
inżynier — metalurg.

²⁾ P. tyg. „Przemysł i Handel“, r. 1925 zeszyt 4, str. 85

³⁾ Bilans stali będzie przedstawiał się tak:
wytworów walcowanych — 794.000 t.
wyrobów uszlachetnionych — 160.000 t.
obcinków, odpadków i t. p. — 176.000 t.
zgaru 3% — 35.000 t.

razem 1.165.000 t.

¹⁾ Ilość odpadków, obcinków i t. p. $1.373.000 + 0,128 = 176.000$ t.

Maszyny w kraju niewyrabiane.

W Roczniku III na str. 29 do 31 wyłożyliśmy obszernie korzyści, płynące z prowadzenia rejestracji i statystyki maszyn, sprowadzanych z zagranicy, które nie są wyrabiane w kraju. Dzięki zasadzie udzielania ulg celnych w wysokości 90 proc. cła normalnego na te maszyny (cło ulgowe wynosi 10 proc. cła normalnego) za pozwoleniami ministerstwa skarbu, jest możność prowadzenia takiej rejestracji, co pozwala zorientować się, jakich maszyn kraj istotnie potrzebuje i w jakiej ilości, oczywiście przybliżonej, gdyż nie wszystkie maszyny danej kategorii sprowadzane są za ulgami. Poniżej podajemy zestawienie maszyn, niewyrabianych w kraju, na które w roku 1924 zostały wydane zaświadczenia, uprawniające do ulg celnych:

I. Obrabiarki do metali.

Tokarki pociągowe 500 x 2500; 560 x 4000; 560 x 6000	
„ pociągowe komb. z gryzarką, wiertarką i strugarką	3 szt
Tokarki zataczarki	3 „
„ do śrub	6 „
„ pociągowe do wałów karbowych; do zestawów kół wagonowych; do obróbki rur — po jednej sztuce	
Obcinarki do wałów	2 „
Rewolwerówki różnych wielkości	28 „
Gryzarki kopijujące - malpiarki	2 „
„ różne	3 „
„ do kół zębatych	9 „
„ uniwersalne	7 „
„ o pionowym wrzecionie	6 „
„ płaszczynowe	12 „
Wytaczarki (niem. „Bohrwerk“)	12 „
Strugarki podłużne: 650/2000; 700/1500; 800/4000; 900/3000; 1000/3500; 1250/4000	2 „
Strugarka poprzeczna (szeping) — podwójna	1 „
Dłutownice o skoku 350 mm.	2 „
Ryflarki komb. ze szlifarką do wałców młyńskich	2 „
Gwinciarki	8 „
„ do walcowania zwojów	3 „
„ dwuwrzecionowe	3 „
„ do nakrętek	1 „
Automaty do śrub	7 „
Centrowki dwuwrzecionowe	3 „
Szlifarki do wałków	10 „
„ uniwersalne do narzędzi	3 „
„ do wiertel spiralnych	3 „
„ płaszczynowe	2 „
Szlifarki do gryzów, taśmowa, dwutarczowa o 600 mm., do ostrzenia noży do strugarek do drzewa — 2 szt.; do ostrzenia piln trakowych i tarczowych — po jednej sztuce.	
Wiertarki promieniowe	7 „
„ promieniowe ściennie	3 „
„ 6-wrzecionowe	2 „
„ do otworów w piastach kół	2 „
Wiertarka o poziomym wrzecionie; pneumatyczna — po jednej sztuce	
Maszyny do kucia	2 „

Młoty spadowe (16—100—125—300—500 kg.)	5 szt.
„ powietrzne	11 „
„ sprężynowe (45—300 kg.)	2 „
„ parowe	1 „
Piły tarczowe	3 „
Piła tarczowa komb. z wiertarką; komb. z pilnikarką — po jednej sztuce.	
Prasy mimośrodowe	14 „
„ mimośrodowe z samoczynnym podawaniem	7 „
„ tarczowe (frykcyjne)	7 „
„ do wyrobu sworzni	3 „
„ ciągarki różnych wielkości	9 „
Nożyce do żelaza różnych wielkości	11 „
Nożyce uniwersalne do blachy i kształtowników, komb. z dziurkarką	8 „
Nożyce z dziurkarką	1 „
Dziurkarki	2 „
Maszyny do nacinania pilników	1 „
Walce do prostowania blachy różnych wielkości	6 „
Maszyny do gięcia żelaza	2 „
Maszyna do zakładania bandaży na koła parowozowe lub wagonowe	1 „
Maszyny do wyrobu rur: do gięcia, do zawijania brzegów, do polerowania	2 „
Walce do drutu	2 „
Maszyna do gięcia szyn	1 „
Walce do walcowania blachy cynkowej	1 „
Maszyny blacharskie drobne: do rowkowania (4 szt.); nożyce do krążków (3 szt.); do zaginania kantów (3 szt.); do przyciskania szwów, do łączenia denek z korpusem (14 szt.); różnych (7 szt.); do wyrobu kolan z blachy (2 szt.), do czyszczenia puszek blaszanych, do gięcia drutu.	
Maszyny do próbowania wytrzymałości materiałów	10 „
Maszyna do próbowania sprężyn	1 „
Maszyna do sprawdzania kół zębatych	1 „
Aparat do sprawdzania nitów	1 „
Maszyny dla odlewni: urządzenie kompletne odlewni, formierki (4 szt.); stoły odlewnicze (2 szt.); piaskownice do czyszczenia odlewów (2 szt.).	
Urządzenia pneumatyczne do wiercenia i do ścinania.	
Pieczę: do hartowania (5 szt.), kuzienny, do nagrzewania nitów, do topienia (3 szt.).	
Maszyny do przeciągania drutu (9 szt.), deski do przeciągania drutu do wyrobu gwoździ (18 szt.), teksów z drutu (5 szt.), hufnali (6 szt.), drutu kołczastego (7 szt.), nitów, tkanin drucianych, pilników (2 szt.), kabli elektr. (2 szt.), zatyczek (szplintów) (3 szt.), sit blaszanych, łańcuchów, klamerek do obuwia — po jednej sztuce.	

II. Obrabiarki do drzewa.

Maszyny do wyrobu zapalek	27 szt.
„ do wyrobu obcasów	6 „
„ do wyrobu płytek posadzkowych	4 „
Łuszcarki do drzewa	4 „
Piły taśmowe o śr. 1250 mm.	3 „
Spajarki podwójne do klepek	3 „

Maszyzny do wyrobu szczotek	3 szt.
Automaty do wyrobów drzewnych	2 "
Maszyzny do kopjowania — malpiarki	2 "
Strugarki do taśmy drzewnej	2 "
Listwownice — wpuszczarki	2 "

Prócz powyższych sprowadzone zostały następujące maszyny po jednej sztuce: piła podwójna — tarczowa, piła tarczowa — pozioma, automat do wpustów i wypustów, strugarka walcowa dług. 1300 mm., piła podwójna — krawędziarka, piła poprzeczna do pieńków, do wyrobu welny drzewnej, do krajania obręczy z dziurkarką, do wyrobu kopyt, szlifierka automatyczna do obsadek.

III. Silniki.

Lokomobile (różnych typów i firm) o mocy: 30, 35 (3 szt.), 38 (3 szt.), 44 (2 szt.), 48 (8 szt.), 50 (3 szt.), 60 (15 szt.), 63, 66 (3 szt.), 70 (4 szt.), 75 (2 szt.), 80 (4 szt.), 95, 100 (12 szt.), 110 (2 szt.), 120 (5 szt.), 140, 170 (3 szt.), 195, 205 KM. — razem 76 sztuk. (Min. przem. i handlu wydało zaświadczeń na 80 sztuk).

Silniki Diesela (różnych typów) o mocy: 14, 15 (4 szt.), 20 (5 szt.), 25 (2 szt.), 30 (4 szt.), 32, 34, 35 (8 szt.), 40 (4 szt.), 60 (8 szt.), 65 (2 szt.), 70, 300 (2 szt.), 500 KM. — razem 44 sztuk. (Min. przem. i handlu wydało zaświadczeń na 54 sztuk).

Silniki różne: benzynowe o mocy 2,5 KM. (50 szt.), do paliwa płynnego typu okrętowego o mocy 20 KM., do szkuty rybackiej, turbina wodna 25 KM., lokomotywa do opalania ropą o mocy 18 KM., turbopradnica o mocy 2800 KW., — 3440 KVA.

IV. Różne maszyny i urządzenia.

Urządzenia do wyrobu lodu i ochładzania	10 szt.
Kompresory różnych typów	7 "
Ekshaustory syst. Root'a	7 "
Prasy hydrauliczne różnych typów i wielkości	6 "
Prasy do wulkanizacji	3 "
Pompy próżniowe	3 "
Dmuchała turbinowa do gruszki Bessemiera, pompa pozioma o 3 cylindrach, pompa syst. Worthingtona do gorących olejów — po jednej sztuce	
Aparaty do czyszczenia zewnętrznego rur kotłowych	3 "
Kopaczki parowe	3 "
Kopaczki typu gasienicowego	1 "
Dźwigi kranowe elektryczne typu „Demag“ o różnej nośności	6 "
Dźwig elektryczny o nośności 10 ton, wózek do dźwigu elektr. o nośności 1,5 ton., kran obrotowy parowy o nośności 5 ton — po jednej sztuce.	
Urządzenie do wydzielania z paliwa sposobem elektromagnetycznym produktów spalania.	
Pneumatyczne urządzenie transportowe.	
Gazownie dla silników (3 szt.).	
Kabloszyzny — 182800 kg.	

V. Elektryczne maszyny i urządzenia.

Pradnice prądu stałego o mocy: 3, 7, 34, 50 (2 szt.), 70, 330, 350 KW., trójprzewodowe — 120 KW.

Pradnice prądu zmiennego o mocy: 13, 15, 33, 37, 40, 55, 60 (szt.), 75, 80, 125, 130, 175 (2 szt.), 220, 225 (2 szt.) KVA, pradnice Leonard'a — 210 KW.

Silniki prądu zmiennego: 14, 20 (3 szt.), 31 (2 szt.), 338 (2 szt.), 1700 KM.

Silniki okapturzone typu tramw. (2 szt.).

Silniki pionowe: 75, 15 (12 szt.), 30, 41 KM.

Przetwornice: 14, 150 (2 szt.), 200 (2 szt.), 250 (2 szt.) KVA, przetwornice syst. Leonard'a statyczne (2 szt.), do aparatów Roentgen'a (2 szt.).

Elektrolizery 3 szt.

Spawarki różnych typów (do punktowego spawania i za pomocą łuku świetlnego) 8 "

Aparaty magnetyczne 15 "

Woltomierze i amperomierze 10 "

Aparaty do ogrzewania 5 "

Aparaty do spawania ogniów łańcuchowych 2 "

Różne aparaty 7 "

Prócz tego sprowadzone zostały po jednej sztuce: wiertarka słupowa do 16 mm., opornica rozruchowa do silników elektrycznych o mocy 500 KM., dzielnik napięcia, przewodnik syst. Kuhl'a

VI. Maszyny dla przemysłu włókienniczego.

Samoprząsnice obrączkowe	20 szt.
Różne maszyny	17 "
Zgrzeblarki	16 "
Maszyzny Jacquard'a	12 "
Selfaktory wózkowe	6 "
Merceryzarki do przędzy	5 "
Maszyzny do płukania i prania przędzy	5 "
Maszyzny do wyrobu welwetów i pluszu	4 "
Skrećarki	4 "
Prasy hydrauliczne	3 "
Zgrzeblarki do cienkiej bawełny	3 "
Maszyzny do wykańczania i dekatyzowania tkanin	2 "
Maszyzny do czesania	2 "
Maszyzny do bielenia	2 "
Aparaty do farbowania przędzy	2 "
Maszyzny do wyrobu adamaszku	2 "
Maszyzny do próbowania tkanin	2 "

Prócz powyższych sprowadzone zostały po jednej sztuce następujące maszyny: do apretury tkanin trykotowych, postrzygarka do welwetów, snowarka kombinowana z nabłyszczarką, motowidło do układania, mierzenia i nawijania tkanin, do wyrobu sztucznego jedwabiu, postrzygarka do pluszu prążkowego, do wycinania rowków w aksamicie, do zwilżania przędzy, do czyszczenia welny, do drukowania tkanin, do przecinania kordu, do szcztokowania kordu, do farbowania przędzy w motkach, szcztokarka podwójna z 6 szcztokami, z 12 szcztokami, do wyrobu pluszu, do gumowania przędzy, do przerabiania osnów, szlifierka do igieł gremplowych, szlifierka automatyczna do „dekli“ zgrzeblarek, szlifierka do szlifowania walcy draparek, prasa do cholew, do wykładzania cholew, czesarka do przerabiania odpadków wełnianych na pakuly

Maszyzny do szycia 254 szt.

„ do wyrobu pończoch 162 „

„ do wyrobów dzianych 100 „

„ do wyrobu tasiem i sznurowadeł 58 „

VII. Maszyny dla przemysłu papierniczego.

Różne maszyny	35 szt.
Mieszadła (części żel.) do masy papierowej	3 "
Do krajania papieru	4 "
Do przerabiania celulozy	2 "
Do oczyszczania masy celulozowej	2 "
Holendry	2 "
Kalandry (10 walc. i 4 walc.)	2 "

Prócz powyższych sprowadzono po jednej sztuce następujące maszyny: aparat do przewijania i zwilżania papieru, gniotownik, kalandr do satynowania papieru, prasa do pakowania papieru, obrotowy łapacz miazgi.

VIII. Maszyny dla przemysłu ceramicznego.

Młynki o wyprawie porcelanowej	3 szt.
Prasy do przerabiania gliny	2 "
Maszyna do wyrobu cegieł cementowych	1 "
Mieszadło do betonu	1 "

IX. Maszyny dla przemysłu garbarskiego i skórzanego.

Różne maszyny	16 szt.
Beczki garbarskie	16 "
Maszyzny do wrywania włosów ze skór króliczych	8 "
„ do wyciągania skóry	2 "
„ do groszkowania skóry	2 "
„ do równania skóry	2 "
„ do zdejmowania mięsa i włosów	2 "

Prócz powyższych sprowadzone zostały po jednej sztuce następujące maszyny: taśmowa rozcinarka skóry, do prasowania skóry, do krazowania skóry, do mierzenia skóry, do szlifowania skóry, do walcowania odpadków skórzanych.

Maszyzny do wyrobu obuwia 11 szt.

„ do wyrobu pasów 20 "

„ do szycia futer 4 "

X. Maszyny dla przemysłu graficznego.

Prasy drukarskie 11 "

Maszyny drukarskie (Linotypy)	6 szt.
Maszyny grawerskie	4 "
Prasy inroligatorskie	4 "
Tłocznie do matryc drukarskich	3 "
Maszyny do linjowania papieru	3 "
Maszyny drukarskie do bronzowania	2 "

Prócz powyższych sprowadzone zostały po jednej sztuce następujące maszyny: do szlifowania płyt cynkowych, pośpieszna maszyna do drukowania ilustracji, automatyczna maszyna do szlifowania kamieni litograficznych, do trawienia klisz drukarskich, prasa do druków wielobarwnych, aparat do reprodukcji.

XI. Maszyny dla przemysłu szklarskiego.

Różne maszyny	3 szt.
Maszyny do polerowania szkła	2 "
" do szlifowania szkła	2 "
" do centrowania szkła	2 "
Prasa do wyrobu szkła prasowanego	1 "
Maszyna do wydmuchiwania szkła	1 "
Mieszadło skośne	1 "
Urządzenie pneumatyczne do szlifowania szkła	1 "
Tokarka specjalna	1 "

XII. Maszyny dla przemysłu młynarskiego.

Wagi automatyczne do zboża	17 szt.
Suszarki do zboża	1 "
Postaw walcowy podwójny	1 "
Odpylacz	1 "
Młyn kompletny jako jedna maszyna	1 "

XIII. Maszyny dla rolnictwa.

Traktory typu „Fordson“	30 szt.
Traktory Lanza typu „Bulldog“ o mocy 12 KM.	19 "
Trjery	17 "
Plugi do traktorów	10 "
Kultywatory o szer. rob. 12 st.	10 "
Traktory o mocy 6—8—30 KM.	4 "
Maszyny do oczyszczania nasion	4 "
Traktory gasienicowe o mocy 25 KM.	3 "
Łuszczoneczki grochu	2 "
Maszyny do oczyszczania zboża	2 "
Maszyny do oczyszczania lnu	2 "
Maszyna do sortowania nasion	1 "

XIV. Maszyny dla przemysłu górniczego i hutniczego.

Wyciągi (niem. „haspel“) elektryczne	8 szt.
Maszyny do rozdrabniania i sortowania węgla	2 "
Gruszki Bessemera dla stalowni	2 "
Łamacze koksu	2 "
Maszyna do wyrobu brykietów z mialu węglowego	1 "
Aparat do odprowadzania siarki przy przetapianiu surowca	1 "

XV. Maszyny dla przemysłów spożywczych.

Maszyny do wyrobu czekolady:	
Walcówki	22 szt.
Maszyny do utrzymania stałej temperatury płynnej masy	13 "
Konsze rotacyjne	12 "
Różne maszyny	10 "
Melanżery	8 "
Automaty do wyrobu tabletek	5 "
Maszyny do proszkowania kakao	2 "
Maszyny do chłodzenia czekolady	2 "
Maszyny do czyszczenia łupin kakaowych	2 "
Maszyny do zawijania tabliczek czekolady	2 "
Automatyczna klepaczka	1 "
Prasa hydrauliczna do kakao	1 "
Maszyna do napełniania form	1 "
Maszyna do czyszczenia i polerowania form	1 "
Maszyny do wyrobu cukierków	5 "
Maszyny do wyrobu ciastek	4 "
Maszyny różne:	
do prasowania tabletek kawowych	3 "

Różne: do prasowania tabletek kawowych	3 szt.
do wyrobu konserw warzywnych	2 "
do wyrobu wody sodowej	2 "
do wyrobu masła	48 "
piece do palenia kawy	2 "
oziebiacze do mleka	26 "

Prócz powyższych sprowadzone zostały po jednej sztuce następujące maszyny: prażarka do cykorji, dla krochmalni, do obierania migdałów, do pakowania cykorji, aparat do suszenia, maszyna do rozlewania wód gazowych do naczyń, do wyrobu kapsulek aptekarskich, do płukania form do makaronu, do brykietowania suchych wytlóków.

XVI. Maszyny dla przemysłu chemicznego.

Maszyny do wyrobu świec	20 szt.
" do wyrobu mydła	11 "
" do wyrobu farb	6 "
Młynki kulowe	3 "
Urządzenie do destylacji nafty	1 "
Mieszadło do atramentu	1 "
Urządzenie do otrzymywania tlenku cynkowego	1 "
" do odgazolinowania gazów	1 "
" do skraplania kwasu węglowego	1 "
" do rafinerji smoły	1 "
" do otrzymywania tlenu	1 "
" redukujące straty płynu ekstrakcyjnego	1 "
Suszarnia korytkowa do saletry	1 "

XVII. Maszyny dla różnych przemysłów.

Maszyny do wyrobu pudełek tekturowych	16 szt.
" do wyrobu guzików	12 "
" do prania bielizny	10 "
" do suszenia bielizny	2 "
" do wyrobu przewodników elektrycznych	7 "
" do wyrobu cewek papierowych	6 "
" do wyrobu chodników kokosowych	5 "
" do wyrobu kapeluszy	4 "
" do gumowania denek do puszek	4 "
" do wyrobów z bibułki	3 "
" do wyrobu żarówek elektrycznych	2 "
" do obróbki marmuru	3 "
" do wyrobu kabli	2 "
" do wyrobu torebek papierowych	2 "
" do sortowania i liczenia korków	2 "
" do szycia skrzynek drewnianych	2 "
" do kolorowania i nawijania taśm do pisania	2 "

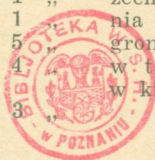
Prócz powyższych sprowadzone zostały po jednej sztuce następujące maszyny: do wyrobu tasem mierniczych, gilz papierowych, filizanek z porcelany, do drukowania na pudełkach blaszanych, do drukowania na blasze, do nakładania pierścieni gumowych, do nakładania gumy na wálki do wyżymaczek, do wyrobu bandaży z waty, do spinania broszur drutem, do dziurkowania broszur, do prasowania ubiorów, aparat do tynkowania ścian.

XVIII. Części maszyn.

Wirniki do turbo-prądnicy (3 szt.), koło rozpedowe stalowe niedzielone o średn. 4200 i szer. 315 mm.; przekładnie, składające się z kół zębatach stalowych, do wyciągów elektrycznych (3 szt.), części do łamacza kamieni, walce miedziane do drukowania tkanin w większych ilościach, noże dyfuzyjne daszkowe frezowane do krajalnic buraczanych (17885 szt.), części maszyn żniwnych (8557 kg.), części kosiarek (98 kg.), części do wirówek do mleka, druty miedziane ocynowane o grub. 0,24 — 0,30, druty żelazne ocynowane o grub. 0,12 — 0,16, sita szerokie z drutu miedzianego i fosforobronzowego — w większych ilościach.

W zakończeniu Polski Związek Przemysłowców Metalowych prosi wytwórnie krajowe, które spostrzegły w spisie powyższym maszyny typów przez siebie budowanych lub które przystąpiły do budowy maszyn wymienionych, ażeby zechciały o tem zawiadomić biuro Związku celem wniesienia stosownych poprawek do materiałów rejestracyjnych, gromadzonych w Związku już od lat kilku, i ułatwienia w ten sposób dalszych prac, zamierzonych przez Związek w kierunku wzmacniania i rozwoju budowy maszyn w Polsce.

lg. Gr.

ŹRÓDŁA ZAKUPU
Wyrobow Przemysłu Metalowego
zrzeszonego
w Polskim Związku
Przemysłowców Metalowych.

LISTE ALFABÉTIQUE
de membres de l'Association Polonaise
des Industriels du Métal
contenant l'indication des articles fabriqués par eux.

NAZWY GRUP ZAWODOWYCH

Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych.

I. Maszynowa.

Podgrupa maszyn młyńskich.

Podgrupa obrabiarek.

Podgrupa armatur.

II. Maszyn i narzędzi rolniczych.

III. Elektrotechniczna.

IV. Wag i wyrobów precyzyjnych.

Podgrupa wag.

Podgrupa narzędzi stalowych ostrych.

V. Odlewni.

VI. Wyrobów kotlarskich.

VII. Urządzeń zdrowotnych.

VIII. Wyrobów żelaznych.

IX. Wyrobów metalowych.

X. Zaopatrzenia wojskowego.

X'. Drutu i gwoździ.

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
1. ODDZIAŁ WARSZAWSKI.		
1	Ałapin B-cia Inżynierowie, Fabryka Maszyn. Warszawa, — Leszno 76.	Czesław Ałapin, Ogrodowa 29.
2	Ambrożewicz Władysław, Odlewnia żelaza. Warszawa,—Kolejowa 37/39 róg Karolkowej.	Kazimierz Ambrożewicz, Złota 76.
3	„Arma”, Wacław Gorzkowski, Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Chłodna 29.	Wacław Gorzkowski, Chłodna 29.
4	Aronowicz B., Fabryka mebli żelaznych. Warszawa, — Smocza 37.	Józef Aronowicz, Smocza 37.
5	Aronowicz J., Wolska Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Warszawa, — Młynarska 30.	Władysław Weisblatt, Gęsia 25.
6	„Babbit”, Fabryka Amunicji, Armatur, Odlewnia Metali i Dzwonów, Stanisław Cholewiński i S-ka. Warszawa-Mokotów, — Kazimierowska 14.	Stanisław Cholewiński, Kazimierowska 14.
8	Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Szttyf-tów i Gwoździ. Warszawa-Praga, — Objazdowa 1. Zarząd: Sienkiewicza 2.	Juljan Weliński, Żórawia 22. Józef Kernbaum, Czackiego 1.
8a	Berent B-cia, Zakłady Mechaniczne. Warszawa, — Ordynacka 3.	Franciszek Berent.
9	Bernat B-cia i S-ka, Zakłady Mechaniczne i Konstrukcyjne, Sp. z ogr. odp. Warszawa, — Kacza 4.	Witold Hłakowicz, Kredytowa 16.
10	Bieńkowski W. i S-wie, Fabryka Wszelkich Wyrobów Stalowych. Warszawa, Nowe-Miasto — Piesza 1.	Erazm Bieńkowski, Piesza 1.
11	Borkowscy B-cia, Fabryka Artykułów Elektrotechnicz-nych. Warszawa, — Jerozolimska 6.	Jan Borkowski, Lwowska 15.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Ambrożewicz, Warszawa, Kolejowa”	251-25	Maszyny blacharskie, baby parowe i ręczne. Tokarki do metali.	I
	13-99 74-99	Odlewy żeliwne, hartgusowe i budowlane. Transmisje. Tryby. Cylindry.	V
	236-69	Szable, tasaki, noże i t. p. Noże do maszyn rolniczych. Noże do sieczkarń, topory saperskie, szable dla policji.	II IV
	89-49 47-43	Meble żelazne, łózka żelazne, wózki dziecinne, welo- cypedy.	VIII
	79-83	Odlewy żeliwne, maszyny rolnicze.	II V
	91-81	Amunicja karabinowa, armatury, dzwony, odlewy me- talowe, biały metal.	V IX X
„Otlet”	6-81 160-61	Gwoździe, sztyfty do obuwia, drut żel., telegraficzny i telefoniczny, drut kolczasty, drut stalowy, skob- le do drutu kolczastego, łańcuchy.	VIII XI X
„W. Bieńkowski”	31-49	Maszyny drukarskie pedałowe, maszyny do cięcia pa- pieru, introligatorskie, maszyny do rycowania pu- delek.	I
	37-04	Prasy tarczowe i ręczne balansowe, gwinciarki, młoty tarczowe z deską, młoty pasowe (falwerki), stru- garki poprzeczne, zwrotnice kolejowe i kolejko- we, łożyska do wagoników rolkowe i wylane kom- pozycją.	I VIII
	18-57 31-41	Noże, noże do sieczkarń i t. p.	IV
	84-66 12-98	Materiały instalacyjne elektrotechniczne: tłoczone, dryingowane i toczzone. Elektryczne żelazka, czaj- niki, rondelki, kuchenki, piece - nagrzewacze, ży- randole, plafony, kinkiety, lampy armatury wewn. do światła pośredn. i zewn. emalj., szpice do pio- runochn., bezpieczniki, korki, bloki, styczki i gniazdzka mont. na porcel.	III

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
12	Bormann, Szwede i Sp., Zakłady Mechaniczne, Tow. Akc. Warszawa, — Srebrna 16.	Stanisław Borman, Niecała 11.
13	Borowski G., Pierwsza w Kraju Fabryka Broni Siecznej. Warszawa — Leszno 27.	G. Borowski. Leszno 27.
15	Brandel, Witoszyński i Sp., Zakłady Mechaniczne, Tow. firm.-kom. Warszawa-Praga, — Grochowska 37/39.	Stefan Twardowski, Grochowska 37.
15a	Braunstein Wł. i Wł. Szamota., Fabryka WYROBÓW Blaszanych, dawn. „W. Gryniewicz”. Warszawa, — Klonowa 14.	Władysław Szamota, Klonowa 14.
16	Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. Warszawa, — Senatorska 33.	Wacław Błażejowski, Hoża 1, m. 5.
17	„Compensator”, Towarzystwo Fabryki Przewodów Ruro- wych W. Maciejewski i Sp. Warszawa, — Przemysłowa 32.	Wacław Kossowski, Piękna 4.
20	Deloff August, Fabryka Imadel. Warszawa, — Mazowiecka 11.	August Deloff, Mazowiecka 11.
21	„Drut”, Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ J. B. Rozenfeld. Warszawa, — Przyokopowa 12.	Józef Rozenfeld, Marszałkowska 137.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Bormanszwede”	4-04 7-22 20-86	Kotły parowe, hydrauliczne, nitowane. Aparaty destylacyjne i rektyfikacyjne do płynnych węglowodorów, zgęszczonego powietrza i kotły dla przemysłu naftowego. Odparnice syst. „Kestnera” i „Wellner — Jedlinek” i inne. Konstrukcje żelazne i wszelkie roboty wchodzące w zakres kottlarstwa żelazn. i miedz. Aparaty do zmiękczenia i oczyszczania wody, kompletne urządzenia cukrowni, rafinerji, gorzelni, drożdżowni i rektyfikacji, składów monopolowych i rozlewni, syropiarni, krochmalni, fabr. chemiczn. i suchej destylacji, Pompy, maszyny parowe, wagi automatyczne, beczki żelazne, rezerwuary. Armatura. Apar. gorzeln. i rektyf. syst. „Borman” i „Babbit-Borman”.	I VI VIII
	143-86	Szable, bagnety.	IV
	48-86	Pompy, turbiny parowe do 100 HP, kompresory, pierścienie tłokowe. Silniki lotnicze.	I
	10-72	Lodownie, wanny, kubły, kotły do bielizny; bańki do mleka, nafty i t. d.	VIII
„Agrodzki”	1-59	Maszyny rolnicze.	II
„Compensator”	18-72	Przewody rurowe, rury faliste, przewody rurowe dla wysokich ciśnień i przegrzanej pary, rury kotłowe, kolnierze, odwadniacze, podstawki ruchome i nieruchome, rury spawane z blachy, rury dymowe i wylotowe.	VIII
	1-35	Imadła równoległe, imadła do rur, pily do metali.	I
„Druty-Warszawa”	19-32 12-67 41-58	Drut żel., telefoniczny, telegraficzny, ocynkowany, galwanizowany. Gwoździe druciane, papowe, gwoździe fasonowe, sztyfty szewckie, nity kołowe. Łańcuchy.	XI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
22	Drzewiecki i Jeziorański, Budowy Maszyn i Urządzeń Sanitarnych, Tow. Akc. Warszawa, — Jerozolimska 71.	Jan Jeziorański, Jerozolimska 71.
23	Dziewulski Józef i Sp., Sp. Akc., Fabryka Narzędzi do Obróbki Metali. Warszawa, — Kolejowa 51.	Józef Dziewulski, Kolejowa 51.
24	Eberhard, Wolski i Sp., Fabryka Wyrobów żelaznych i Odlewnia żelaza. Warszawa, — Szara 12.	Karól Eberhard, Koszykowa 24.
25	„Elibor” Sp. Akc. Handlowo-Przemysłowa Ł. J. Borkowski. Warszawa, — Mazowiecka 11.	Inż. Mickiewicz, Mazowiecka 11.
26	„Ergon”, Fabryka Przyrządów Fizycznych. Warszawa, — Pawia 94.	L. Wertenstein, Lwowska 8, m. 4.
26a	Feigenbaum Adolf, Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Towarowa 44. Biuro: — Polna 64, m. 3.	Aleksander Feigenbaum.
27	Filipowski L. Inż., Wytwórnia Wyrobów żelaznych. Warszawa - Mokotów, — Kazimierowska 14.	Ludwik Filipowski, Śniadeckich 13.
28	Finki Wille. Warszawa, — Elektoralna 23.	Edward Szreder, Chłodna 44, m. 3.
29	Fogelnest I. „Rola”, Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Marszałkowska 11/13.	Bernard Fogelnest, Marszałkowska 15-a.
30	Fortwängler B-cia, Fabryka Zegarów. Warszawa, — Okopowa 26.	Karol Hettich, Mazowiecka 2.
31	Fosforbronzu i Fosforabbitów Warszawska Fabryka K. K. Mieszczański. Warszawa, — Leszno 119.	Józef Mieszczański, Wilcza 65, m.1.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Dejot”	7-74	Ogrzewania centralne, wodociągi, kanalizacja, suszar- nie, pralnie mechaniczne, kuchnie parowe, łaźnie i kąpieliska.	VI VII
	47-63	Gwintownice, gwintownice do rur, gwintowniki, roz- wiertniki, obcinaki do rur, kleszcze do zakręcania rur, grzechotki, frezy.	IV
	16-06 16-36	Odlewy żelazne, konstrukcje żelazne, urządzenia za- kładów gazowych, pędnie, wagoniki, tarcze obro- towe, rezerwoary, kominy, windy, słupy i krok- sztyny (wsporniki) latarniowe.	I V VI
„Elibor”	279-16 9-29	Remont samochodów i traktorów.	I
		Aparaty fizyczne, radjotelegraficzne, urządzenia sani- tarne, części amunicji.	IV VII X
	411-24	Zapalniczki, gramofony.	IX
	220-55 195 25	Trawersy, haki do izolatorów, konstrukcje pierście- niowe do punktów zasil., łączniki do kabli żel., odgałęźniki, słupolazy, pasy ochronne, wielokrą- żki, żabki i t. p. Konstrukcje żel., okna, bramy i t. p.	IV VIII
	38-45	Drzwiczki hermetyczne, piece i kuchnie żelazne.	V VIII
	29-08 285-14	Kosy do sieczkarni zwyczajnych i bębnowych, nożyki, stalniczki, kosy i grzbiety do żniwiarek i kosia- rek, sprężyny i redliczki, kroje talerzowe do płu- gów, noże do siekaczy, pługi, tasaki, noże kuchen- ne, rzeźniczkie i szewckie, galanterja metalowa, noże, widelce i łyżki stołowe aluminiowe.	II IV VIII IX
„Brafo”	80-41	Zegary - budziki, wyroby tłoczone.	IV IX
„Fosforbroz”	198-82 23-40	Odlewy metalowe, biały metal.	V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
32	Fraget Józef, Fabryka Wyrobów Srebrnych i Platerowanych. Warszawa, — Elektoralna 16.	Jan Dmochowski, Królewska 29. Włodzimierz Pruszeński, Żelazna 42.
33	Gastman P. i Syn, Fabryka Wag. Warszawa, — Marszałkowska 71.	Paweł Gastman, Wilcza 45.
34	Geisler B-cia, Okolski i Patschke, Tow. Akc. Fabryki Maszyn. Warszawa, — Leszno 128.	Andrzej Zawadzki. Nowy - Świat 28.
35	Gerlach G., Specjalna Fabryka Instrumentów Geodezyjnych i Rysunkowych. Warszawa, — Tamka 40.	Henryk Voellnagel, Tamka 40.
36	Glücksman S. Inż., Fabryka Rozjazdów i Sygnalizacji Kolejowych. Warszawa, — Szosa Radzyńska 20.	Szymon Glücksman, Sienna 45.
38	Gołębiowski T., Mokotowska Odlewnia Żelaza. Warszawa-Mokotów, — Madalińskiego 67.	T. Gołębiowski, Mokotów, Madalińskiego 67.
39	Gostyński Wł. i S-p., Tow. Akc. Fabryki Wyrobów Żelaznych, Warszawa, — Mokotowska 3.	Stanisław Gostyński, Mokotowska 3. Antoni Wysocki, Moniuszki 8.
40	Gottschalk Gustaw, Fabryka Wyrobów Ślusarskich. Warszawa, — Wolność 18.	Maksymilian Gottschalk, Wolność 18.
41	Graff B-cia Ed. i D., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Grzybowska 13.	Djonizy Graff, Nowo-Senatorska 10.
42	„Granat”, Przemysł Metalowy Sp. Akc. Warszawa, — Stalowa 67. Zarząd: — Senatorska 22.	Michał Cierpiński, Senatorska 22.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Bragop”	4-80 41-69	Wyroby srebrne i platerowane: łyżki, noże, widelce, galanterja, przedmioty kościelne, blacha mosiężna, produkcja bielnika, (sztużce niesrebrzone z niklowego stopu z 30% niklu).	IX
	106-75	Wagi stołowe i dziesiętne, odważniki żeliwne i mosiężne.	IV
	1-98	Walce szosowe — parowe i konne, dłutownice, gazownie, kompresory, aparaty dezynfekcyjne, zbiorniki, kotły grzewalne, konstrukcje żelazne, dźwigi, odlewy żel.	I V VII
	20-67	Teodolity, tachymetry, kipregle, astrolabje, niwelatory, aneroidy, planimetry, pantografy, skale, miary, cyrkle, lornetki.	VI
„Iron”	9-36 80-45	Rozjazdy i zwrotnice kolejowe.	I VIII
	16-83	Odlewy żeliwne.	V
	14-84 14-64 14-63	Dział konstrukcji żelaznych: Hale, wieże, wiązania dachowe, dźwigary, ciepłarnie. Dział kolejnictwa: Wagony osobowe i towarowe dla kolei wąskotorowych i tramwajów, tarcze obrotowe, wózki drogowe i wywrotowe, narzędzia do budowy i konserwacji kolei żelaznych. Dział ślusarstwa i mechaniczny: okna, schody, ogrodzenia, dźwigniki, dźwigarki, kuźnie polowe, brony sprężynowe, beczki, zbiorniki, taczki. Odlewnia żelaza, mosiądzu, cynku, aluminium i innych metali.	I II V VIII IX
	91-31	Kasy ogniotrwałe, skarbcze pancerne, konstrukcje żel., roboty ozdobne kute, nożyce do blachy, wiertarki stołowe, dźwigniki.	VIII
	99-62	Sztyfty do obuwia.	VIII
	14-36 14-38	Wianki, kwiaty i liście metalowe. Zabawki metalowe. Części metalowe do segregatorów.	IX

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
44	Gwiżdziński i Sp., Fabryka Armatur i Odlewów. Warszawa — Mokotów, — Chocimska 9.	Gustaw Wojciechowski, Koszykowa 35.
45	„G w ó ż d ż” Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ Sp. Akc. Warszawa, — Miła 60.	Stefan Miller, Miła 60.
45a	Hantke B., Towarzystwo Zakładów Metalowych, Sp. Akc. Warszawa, — Srebrna 9, skrz. poczt. Nr. 37.	Jan Kroeger, Srebrna 9.
46	„Hencil”, Fabryka Ogniw Galwanicznych i Przyborów Elektrycznych Tow. Kom. Warszawa, — Żelazna 67.	Henryk Silberman, Waliców 17, m. 5.
47	Henneberg B-cia, Fabryka WYROBÓW Platerowanych. Warszawa, — Wolska 17.	
48	Horoch Tadeusz Inż., Młotownie i Zakłady Przemysłowe. Warszawa, — Służewska 7.	Tadeusz Horoch, Służewska 7.
49	Jarkowski Stefan Inż., dawn. Aleksander Patzer i Syn, Odlewnia żelaza Zwyczajnego i Lano-Kutego. Warszawa, — Grochowska 117.	Kazimierz Jarkowski, Al. Jerozolimskie 11.
50	Jarnuszkiewicz Piotr i Sp., Fabryka Urządzeń Medycznych - Mechanicznych, Dentystycznych i Łóżek Metalowych. Warszawa, — Gęsta 16.	Stanisław Szczęsny, Nowy Świat 7.
51	Jenike B-cia Inż. Fabryka Dźwigów i Maszyn. Warszawa, — Jerozolimska 20 (dom własny).	Karol Jenike, Jerozolimska 20.
52	„Kabel”, Towarzystwo Przemysłowe, S. A. Warszawa, — Królewska 41.	Juljan Lukrec, Miodowa 7.
53	Kemnitz W., Warszawska Fabryka WYROBÓW Ołowianych i Cynowych. Warszawa - Praga, — Terespolska 24.	Wojciech Kemnitz, Praga, — Zygmuntowska 6, m. 2.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ.	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Behan“	4-57	Armatury do kotłów, maszyn parowych, dla cukrowni, browarów, gorzelni, rektyfikacji etc., armatury na przegrzaną parę i do centralnych ogrzewań, odlewy metalowe, biały metal.	I V
	259-16	Drut żel., ocynkowany, galwanizowany, introligator- ski. Gwoździe druciane. Siatki plecione do ogro- dzeń i przemysłowe. Łańcuchy.	XI
	57-22	Drut żel., telefoniczny, telegraficzny, do butelek, kol- czasty, naprężacze do drutów, gwoździe druciane, gwoździe formierskie, łańcuchy, śruby i naśrubki, łopaty i szufle, widły, grabie, młoty, młotki i ko- wadełka do kos, kilofy, haki izolatorowe, sztyfty do młocarń, zęby do bron, lemieszki do bron, zęby do grabi konnych.	VIII
	4-59		XI
	4-75		
„Tadmar“	142-86		
	189-14	Elementy galwaniczne i wyroby elektrotechniczne.	III
	1-24	Łyżki, noże i widelce platerowane, galanterja, naczy- nia platerowane, samowary, imbryki, platery, przedmioty kościelne, blacha mosiężna.	IX
	402-02	Latarnie i generatory samochodowe, dźwigniki, kla- ksony, pompki, świece „Jola”.	I IX
	13-73	Odlewy żelazne zwykłe, tyglowe, utwardzone, lano- kute.	V
„Brajenike Warszawa“	93-84	Urządzenia medyczno-mechaniczne, kompletne urzą- dzenia wewnętrzne szpitali, ambulansów, gabine- tów lekarskich i dentystycznych, łóżka metalowe, wyroby tłoczone i ślusarskie.	VII VIII
	29-64	Dźwigniki wszystkich typów i wielkości do napędu ręcznego, pasowego hydraulicznego i elektryczne- go. Wyciągi towarowe. Żórawie obrotowe. Suw- nice. Karczowniki, i t. p.	I
	220-00		
„Warkabel“	81-06 281-20	Przewodniki elektryczne.	III
„Plostannum“	84-24	Blachy ołowiane i cynowe, rury ołowiane i cynowa- ne, plomby ołowiane, wyroby ołowiane i cynowa- ne, drut z ołowiu, cyny i kompozycji, folja oło- wiana, cynfolja, stanjol, kapsle metal. do butelek.	IX

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
54	Klepfisz i Sp., Fabryka Maszyn i Przyrządów Młynarskich. Warszawa, — Twarda 16.	A. Cukier, Złota 20.
55	Kłobukowski, Dr. W. P., Fabryka Maszyn i Urządzeń Ogrzewniczych i Zdrowotnych, Sp. Akc. Warszawa, — Jerozolimska 67.	Władysław Kłobukowski, Jerozolimska 67.
55a	Kubiak St., Pierwsza Polska Wytwórnia Łańcuchów Rol- kowych. Warszawa, — Hrubieszowska 9.	Stanisław Kubiak,
56	Kolberg i Sp., Fabryka aparatów optycznych i precyzyjnych. Warszawa-Praga, — Grochowska 35.	Leon Malecki, m. 6. Karol Hercyk, Konstancin. Jerzy Coro, Krucza 24, m. 32.
57	Konrad, Jarnuszkiewicz i Sp., Tow. Akc. Zakładów Wytwarzania Metalowych. Warszawa, — Grzybowska 25.	Stanisław Młodzianowski, Grzybowska 25.
59	Krzykowski Alfred, Fabryka Wag, Spółka z ogr. por. Warszawa, — Chłodna 14.	Wilhelm Krzykowski, Piękna 45, m. 2.
60	Langiewicz Stefan, Odlewnia żelaza i Metali. Warszawa, — Przyokopowa 22.	Stefan Langiewicz, Przyokopowa 22.
61	Lesiński Konstanty i Sp., Warszawska Odlewnia Metali. Warszawa, — Leszno 78.	Artur Falk, Leszno 78.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. 7, P. M.
	32-88	żubrowniki, pędnie.	I
„Kłobukowski Jerozolimska 67”	15-03 15 04	Multiplikatory ogrzewania, drzwiczki hermetyczne, piece żelazne, kaloryfery żelazne, nasady komi- nowe i wentylacyjne, wentylatory mech. i ręczne, wentylatory turbinowe, urządzenia kąpielowe, wanny, pralnie, wrzätniki, kuchnie polowe, pie- karnie polowe, urządzenia do przetworów z owo- ców i warzyw, płuczki, obieraczki, krajalnice, wy- głabiarki, gniotowniki, prasy, przecieraczki, szat- kownice, silniki wiatrowe.	I VI VII VIII
„Stakubiak”	275-14 75-44	Łańcuchy rolkowe do samochodów ciężarowych i mo- tocyklowych.	VIII
	131-96	Instrumenty optyczne, lupy syst. Steinhela, kondensa- tory do kinematografu, lornetki pryzmatyczne syst. Ceisa, mikroskopy szkolne i obiektywy fo- tograficzne.	IV
„Konjar”	5-98 83-15	Łóżka metalowe, meble żel., urządzenia szpitali, ga- binetów lekarskich, dźwigniki, wózki bagażowe.	VII VIII
„Akrzykowski”	40-85 239-11	Wagi stołowe, dziesiętne, setne, magazynowe, wozo- we, kolejowe, kranowe, wagi do samochodów cięż- zarowych, wagoników i dla bydła. Wagi osobo- we, odważniki.	IV
„Langiewicz”	170-54	Odlewnia żelaza: odlewy maszynowe, cylindrowe, kwaso-odporne, ręcznie i maszynowo formowane, Odlewnia metali: wyrób oryginaln. brązu fo- sforowego Dr. Künzel w blokach alużowych oraz odlewów fasonowych wszelkich ligatur z uwzglę- dzeniem warunków technicznych podług nadesł. modeli. Udoskonalone panwie dla walcowni i go- rącego walcowania. Panwie do silników, loko- mobil, maszyn parowych. Białe metale: babbitt, magnolja, spaw (lut) francuski.	V
	279-36	Wszelkiego rodzaju odlewy z metali półszlachetnych.	V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
62	Lilpop, Rau i Loewenstein, Akcyjne Towarzystwo Przemysłowe Zakładów Mechanicznych. Warszawa-Wola, — Bema 65.	Jerzy Komorowski, Bema 65. Wacław Woszczyński, Nowowiejska 8. Józef Zaporski, Bema 65.
63	Lipiński K., Fabryka Rowerów. Warszawa, — Pańska 83.	Kazimierz Lipiński, Złota 78.
64	Lisowski M., Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego. Warszawa, — Nowowiejska 22.	Maksymiljan Lisowski, Hoża 27. Zygmunt Jabłoński, Natolińska 5.
66	Łęgiński i Hartwig, Fabryka Maszyn i Kamieni Młyńskich. Warszawa-Praga, — Szeroka 11.	Władysław Hartwig, Szeroka 11.
67	„Makarewicz Jan”, Fabryka Kotłów Parowych i Konstrukcji żelaznych. Warszawa-Mokotów, — Fortowa 10.	Jan Makarewicz, Mokotów, Fortowa 10.
68	Mann Alfons, Fabryka Narzędzi Chirurgicznych, Weterynaryjnych i Wyrobów Stalowych Ostrych, Sp. Akc. Warszawa-Praga, — Białostocka 42. Sklep: Małachowskiego 2.	Edmund Piaszczyński, Nowogrodzka 6-a.
69	Marciniak Antoni i Sp., Fabryka Żyrandoli Elektrycznych Warszawa, — Wronia 23.	Antoni Marciniak, Złota 49.
70	Margulies B-cia, Fabryka Druku i Gwoździ. Warszawa, — Wolność 17-19.	Leon Margulies, Widok 23.
71	Mencel B-cia, Fabryka Wyrobów żelaznych i Sikawek. Warszawa, — Czerwonego Krzyża 3.	Antoni Mencel, Czerwonego Krzyża 3.
72	„Meta” A. Wróblewski, Zakłady Przemysłowe. Warszawa-Sielce, — Podchorążych 57.	Aleksander Wróblewski, Wilcza 11.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z P. M.
„Lilpoprau”	4-27 4-43 160-37 176-75	Wagony towarowe, osobowe zwykłe i pulmanowskie, wagony sypialne, wagony specjalne do przewozu spirytusu, nafty i t. p. Tramwaje konne i elektryczne. Koła, osie, resory wagonowe. Zwrotnice i krzyżownice. Konstrukcje żelazne. Młoty parowe. Powózki i skorupy pontonowe. Rury wodociągowe. Odlewy żel.	I V VI
„Auorower”	199-14 17-02	Rowery i ich poszczególne części, siodła i pedały.	I
„Emlis”	173-90 210-59 149-16	Armatura na parę i wodę. Odlewy metalowe.	I V
„Łęgiewski, Praga Warsz.”	16-08	Wialnie, maszyny żubrowe, postawy walcowe pojedyncze i podwójne, pytle płaskie i odśrodkowe. wialnie kaszowe, filtry do kurzów, filtry i wentylatory aspiracyjne, perlaki automatyczne i zwykłe, krajalnice, łamacze, sortowniki, jagielniki, pędnie.	I II
	5-83	Kotły parowe, aparaty dla cukrowni, gorzelni, browarów, fabryk chemicznych, zbiorniki, beczki żel., cysterny, konstrukcje żel., rury wiertnicze i komunikacyjne.	VI
	10-25 64-85	Narzędzia anatomiczne, chirurgiczne, przybory i aparaty lekarskie, narzędzia weterynaryjne, noże ogrodnicze, szewckie, rymarskie, garbarskie, rzeźnicze.	IV
	260-76	Żyrandole, lampy, kinkiety elektryczne.	III IX
		Drut i gwoździe.	XI
	13-83	Sikawki, narzędzia ogniowe. Łańcuchy przegubowe i rolkowe Galla, ciężarowe, transmisyjne i rolkowe. Przyrządy kolejowe i telegraficzne. Wyroby z kutego żelaza. Ornamentacja z żelaza kutego i bronzu.	I VIII
„Wrólimeta”	107-21	Beczki żel., naczynia mleczarskie, zbiorniki, kotły, kubły, miski i wszelkie wyroby blaszane, do celów technicznych, sanitarnych i gospodarczych.	VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
73	„Metal”, Zakłady Przemysłowe, Sp. z ogr. odp. Warszawa, — ul. Hoża Nr. 1, m. 2.	Inż. Bolesław Janczewski,
74	„Metallum”, Sp. Akc. Warszawskiej Odlewni i Fabryki Maszyn. Warszawa, — Wolska 94.	Adolf Goldstein, Królewska 29.
74a	„Młynotwórnia” Tow. Akc. Wytwórni Maszyn Młyńskich. Warszawa-Praga, — Olszowa 14.	J. Węgrzyn, Nowogrodzka 19.
75	„Moc”, Fabryka Maszyn i Kotleńnia, Sp. Akc. dawniej Bysty- dzieński i Sopoćko. Warszawa, — Wolska 121.	Stefan Bystydzieński, Sadowa 14.
76	Mostów Budowy Fabryka, Sp. z ogr. odp. , dawniej Miklaszewski, Muszyński : Sp. Warszawa - Praga - Pelcowizna. Zarząd: Krucza 31, m. 5.	Roman Miklaszewski, Wspólna 8, m. 7-a.
76a	Nehring St. Inż., P. Jasiński i S-ka, Zakłady Mecha- niczne i Odlewnia Metali. Warszawa, — Szopena 17.	Stanisław Nehring, Szopena 17.
77	Neufeld J., Fabryka Mebli Żelaznych i Wózków Dziecinnych. Warszawa-Praga, — Brukowa 4.	L. Neufeld, Nowy Zjazd 7, m. 10.
78	Norblin, B-cia Buch i T. Werner, Sp. Akc. Fabryk Me- talowych. Warszawa, — Żelazna 51.	Stefan Przanowski, Żelazna 51.
79	Olechowski W., Zakłady Mechaniczne. Warszawa, — Ogrodowa 62.	Wiktorjan Olechowski, Chmielna 57.
80	Orthwein, Karasiński i Sp., Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Odlewni. Warszawa, — Nowogrodzka 40.	Edward Ortwein, Mokotowska 41.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Młynotwórnia”		Wyroby sztancowane, okucia budowlane, akcesorja kolejowe, konstrukcje żelazne.	VIII VI
	118-07	Odlewy żeliwne, wałki żeliwne, odlewy na pierścienie do tłoków, klocki hamulcowe.	V
	49 67-99	Maszyny młyńskie: wialnie, żubrowniki, eureka, maszyny szmerglowe szczotkowe, cylindry sortujące, gniotowniki, postawy walcowe pojedyncze i podwójne, śrutowniki tarczowe, detaszery, pytle płaskie (planzychtry), pytle pryzmatyczne, cylindry odśrodkowe, perlaki bębnowe, perlaki cepowe automatyczne, jagielniki, krajalnice, filtry aspiracyjne ssące i tłoczące, mieszarnie automatyczne, oskadry, oskardziki, perlaki, oprawki do oskardzików. Turbiny wodne. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I V
	148-30	Maszyny i przyrządy dla cukrowni. Wirówki. Urządzenia przenośne. Przenośniki. Kolejki wiszące. Dźwigi (windy) towarowe. Krany. Suwnice.	I VI
	131-78	Mosty, konstrukcje żel., rezerwoary, wyroby kotlarskie. Obrotnice parowozowe i wagonowe.	VI
„Westnehring”	105-91	Hamulce powietrzne dla kolei parowych i elektrycznych. Ogrzewanie wagonów kolejowych. Inżynierzy.	I
	44-66	Meble żelazne, łóżka żel., wózki i welocypedy dziecięce, siedzenia druciane, odlewy żeliwne.	V VIII
„Norbuch”	233-20 18-80 60-80	Łyżki, noże i widelce platerowane, galanterja, przedmioty kościelne, blacha mosiężna, rury miedziane i mosiężne. Drut miedziany i mosiężny. Amunicja karabinowa.	IX X
	61-67	Tokarki, wiertarki, wentylatory kowalskie, szlifierki imadła równoległe, remont samochodów.	I
	5-92 26-17	Maszyny parowe, silniki spalinowe na ropę, naftę, benzynę, gaz ssany i gaz ziemny, gazownie, kompresory, pompy, maszyny i aparaty dla cukrowni, prasy filtrowe, wirówki dla celów chemicznych, pędnie, gatry, piły cyrkularne. Holendry, gofryrki i przewijaczki dla papiernictwa.	I

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
81	„Osprzęt“, Wytwórnia Mechaniczna Wyrobów Metalowych, Inż. Tadeusz Graff, Z. Wolski i Sp. Warszawa-Praga, — Białostocka 34.	Tadeusz Graff, Konopacka 6, m. 14
82	Parowozów Budowy, Warszawska Sp. Akc. Warszawa, — Kolejowa 57.	Zygmunt Sochacki, Pl. Napoleona 5
83	Paschalski Wład., Zakłady Przemysłowo-Handlowe. Warszawa, — Żytnia 15-17.	Władysław Paschalski, Żytnia 15-17.
84	„Pelikan“, Fabryka Wyrobów Metalowych Sp. Akc. Warszawa, — Stępińska 12.	Edward Miller, Wilcza 14-a.
85	„Perkun“, Towarzystwo Fabryki Motorów Sp. Akc. Warszawa-Praga, — Grochowska 46.	Józef Łubieński, Ujazdowska 34.
86	„Perun“, Tow. Akc. dla wyrobu karbidu rozpuszczonego, acetyleny i dla spawania i cięcia metali. Warszawa - Praga, — Grochowska 52. Zarząd: Warszawa, Wspólna 59.	A. Sznerr, Wspólna 59.
87	„Pionier“, Fabryka Obrabiarek Sp. z ogr. odp. Warszawa, — Krochmalna 71.	Tadeusz Blauth, Krochmalna 71.
88	„Philips“, Polsko Holenderska Fabryka Lampek Elektrycznych Sp. Akc. Warszawa, — Karolkowa 34-44.	W. Walterscheid, Widok 9, m. 6.
89	Plewkiwicz R. i Sp., Tow. Akc. Fabryki Wyrobów Metalowych Posrebrzanych i Połączanych. Warszawa, — Czerniakowska 180-182.	Jerzy Brusendorf, Nowogrodzka 4.
90	„Pocisk“, Zakłady Amunicyjne, Sp. Akc. Fabryki: Warszawa-Praga, — Mińska 25. Rembertów pod Warszawą. Zarząd: Warszawa, — Przejazd 5.	Stanisław Płuzański, Śniadeckich 3. Juljusz Leski, Praga, Mińska 25. Eugenjusz Rodziejewicz, Ś-to Krzyska 33. Ludwik Gerstman, Rembertów.
91	„Polsam“, Polska Fabryka Samochodów Sp. Akc. Warszawa, — Nowy Świat 21.	Stanisław Korsak, Mokotowska 45,

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Osprzet”	226-88 61-40 167-14	Patelnie, podkówki do butów, narożniki okienne, zgrzebła końskie, maszynki do mięsa, maszynki do lodów, cechowniki podkładów kolejowych, łyżki z widelcami cynowane.	VIII
„Lokomot”	181-61 31-55 77-77	Parowozy, remont parowozów, motory spalinowe.	I
„Zetpeha”	114-87 71-16 203-13 203-84	Maszyny gilzowe i papierosowe.	I
„Pelikan”	107-52	Galanteria metalowa, wyroby blaszane jak: kotły do bielizny, sagany, brytwanny i t. p.	VIII IX
„Perkun”	84-40 84-93 93-93	Silniki ropowe i naftowe, lokomobile na ropę i naftę, pierścienie tłokowe, tokarki rewolwerowe.	I
„Waperun”	89-34 162-99 201-16	Generatory acetylenowe, palniki do spawania, palniki do cięcia, manometry redukcyjne do tlenu, manometry do wodoru, wentyle do butli tlenowych. Aparaty ratownicze i antygazownicze, przyrządy do cięcia i spawania autogenem.	I
„Pionier”	95-86	Serjowa fabrykacja tokarek pryzmatycznych, precyzyjnych, wiertarek i pompek do smaru i wody.	I
„Philipsol”	25-85	Lampki elektryczne.	III
„Plewkiewicz”	502-80 231-03	Wyroby platerowane.	IX
„Pocisk”	154-09 164-76 154 05 316-29 3-85 8-61 8-66	Amunicja artyleryjska i karabinowa.	X
„Polsam”	79-40	Karoserie samochodowe, remont samochodów.	I

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
92	Polskie Tow. Elektryczne (P. T. E.) Sp. Akc., Wytwórnia Maszyn i Motorów Elektrycznych. Warszawa, — Jerozolimska 71.	S. J. Okolski, Nowosenatorska 2. T. Ruśkiewicz, Jerozolimska 1.
93	Polskie Tow. Radiotechniczne P. T. R." Sp. Akc. dawniej „Radiopol”. Warszawa-Wola, — Syreny 3.	Leon Malecki, Wilcza 22.
93a	„Produkt Metalowy” dawn. „Krajowa Fabryka Drutu i Gwoździ” Warszawa, — Grzybowska 49.	A. Wołkostawski, Grzybowska 49.
94	Proszower J. M. i Sp., Fabryka WYROBÓW Metalowych, Walcownia żelaza na zimno. Warszawa, — Smocza 51.	Marek Proszower, Jerozolimska 25.
94a	Radłowski A. i M. Sztoś, Biuro Instalacyjno-Techniczne. Warszawa, — Daleka 1-3.	Adam Radłowski.
95	„Rekord”, Fabryka Odlewów żelaznych. Warszawa, — Sochaczewska 12.	S. Goldberg, Sochaczewska 12.
96	Repphan August Syn i Sp., Fabryka Kotłów Parowych i Konstrukcji żelaznych, warsztaty mechaniczne. Warszawa, — Czerniakowska 189.	Stanisław Pokrzywnicki, Ujazdowska 37, m. 9.
97	Rohn, Zieliński i Sp., Zakłady Mechaniczne i Odlewnia Sp. Akc. Warszawa, — Jerozolimska 105.	Stefan Zieliński, Jerozolimska 45. Karol Zawodski, Mokotowska 53, m. 9. Franciszek Zawodski, Jerozolimska 105.
99	Rudzki K. i Sp., Towarzystwo Fabryki Maszyn i Odlewów, Tow. Akc. Warszawa — Fabryczna 3.	Gustaw Włodek, Fabryczna 3, tel. 63-87. Stanisław Wierzbicki, Fabryczna 3, tel. 56-78.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Poltow”	220-79 91-58	Remont silników i prądnic, tablice rozdzielcze i ko- lektory, urządzenia elektryczne.	I III
„Polradio”	11-82 110-55	Narzędzia przeciwpożarowe, sikawki hydrofory, hy- dropulty, beczki żelazne, drabiny, aparaty radio- techniczne.	I III
	71-58	Drut i gwoździe.	XI
	13-25 119-44	Okucia do drzwi i okien, szyldziki, zawiasy, wyroby druciane, wieszaki, drut, gwoździe, wyroby tłó- czone, żelazo walcowane na zimno.	VIII XI
	175-68 68-00	Wyroby kotlarskie, zbiorniki, buljery, piece kąpieio- we, kotły małych powierzchni ogrzew. Konstruk- cje żelazne.	VI
	275-37	Odlewy żeliwne, buksy do wozów.	V
	231-71	Kotły parowe, aparaty dla cukrowni, gorzelni, bro- warów i fabryk chemicznych, zbiorniki, cysterny, beczki żel., mosty, konstrukcje żel., filary, komi- ny żel., rury wiertnicze i komunikacyjne, śruby, nity, turbiny wodne.	I VI VIII
	5-88 58-83	Pompy parowe, tansmisyjne, odśrodkowe, żerdzinowe, pneumatyczne i dla cukrowni. Tokarki, szepingi, strugarki podłużne. Radjatory, rury zebrowe, fa- sony. Odlewy żelazne.	I V
„Fabryka Rudzkiego”	192-87 21-87 91-87 65-87 85-87 94-87 87 91-30 92-16	Budowa mostów, dźwigary mostowe, konstrukcje że- lazne, żorawie mostowe, suwnice, przesuwnice, obrotnice, zwrotnice, urządzenia kolejowe, dźwi- gi, odlewy stalowe, koła i maźnice wagonowe, ko- wadła, turbiny wodne „Francis'a”, kompletne u- rządzenia wodociągowe kolejowe i miejskie, rury i kształtki wodociągowe, armatura wodociągowa, urządzenia przeciwpożarowe z tryskaczami syste- mu „Linsera”.	I II V VI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
100	Rzewuski i Sp., Fabryka Maszyn, Sp. Akc. Warszawa, — Ordynacka 7.	Włodzimierz Zalewski, Ordynacka 7, m. 1.
101	Saksenberg J. Ch., Warszawska Odlewnia Metali i Fabryka Armatur. Warszawa, — Freta 41.	J. Saksenberg, Freta 41.
102	Serkowski Jan, Fabryka Lamp, Bronzów i Wyrobów Metalowych, Sp. Akc. Warszawa, — Nowolipie 76-78.	Jan Serkowski, Nowolipie 76/78.
103	„Siła”, Warszawska Fabryka Maszyn Windowych, dawniej Feingold Z. i Sp. inż. Warszawa, — Chłodna 5.	Z. Feingold, Chłodna 5.
103a	„Silnik”, Fabryka Motorów Spalinowych. Warszawa - Wola, — ul. Brühlowska 19.	Mieczysław Kawecki, Kazimierz Grzelak.
104	„Sirius”, T-wo Fabryki Maszyn i Aparatów. Warszawa, — Zamojskiego 51.	Józef Jakobsfeld, Złota 52.
105	Sobotowski, Mielczarski i Sp., Fabryka Drutu i Gwoździ. Warszawa-Mokotów, — Grodzka 38.	Stanisław Mielczarski, Grodzka 38.
106	Śrub i Drutu Warszawskie Fabryki, J. Wolanowski, Sp. Akc. Warszawa, — Gliniana 5.	Michał Korwin - Szymański, Smolna 23, m. 12.
107	„Stanrej”, Przemysł Elektrotechniczny, Sp. Akc. Warszawa-Mokotów, — Narbute 16.	Stanisław Rejchman, Marszałkowska 51.
108	Stefański Wł., Fabryka Maszyn Pomoeniczych i Automatów. Warszawa, — Wolność 1.	Wł. Stefański.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Saks”	28-95	Maszyny do wyrobu dachówki cementowej, pustaków betonowych, cegły cem.-piaskowej, cembrowiny studziennej, rur betonowych, żłobów, słupów, stopni, płyt chodnikowych, mieszadła do betonu, taczki żel., beczki żel., sikawki, wozy rekwizyto- we, wiadra, drabiny, narzędzia pożarnicze.	I VIII
		Armatury, odlewy metalowe.	I
	6-12	Lampy naftowe, palniki do płaskiego knota, maszyn- ki „Primus”, żyrandole elektryczne, armatury elektryczne, kuchenki gazowe, żelazka gazowe, maszynki do mięsa, galanterja metalowa.	IX
„Warmesil - Warszawa”	47-78	Windy, wciągi, dźwigniki, łańcuchy.	I VII
	42-89	Motory spalinowe od 5 do 80 KM.	I
	68-25	Pompy odśrodkowe, turbiny, zawory ssące i zwrotne.	I
„Boulo”		Drut i gwoździe.	XI
	68-71 90-18 4-28	Śruby do metalu, naśrubki, nity, zatyczki, drut kol- czasty, naprężacze do drutu, gwoździe, drut, drut telefon. i telegraf., haki do izolatorów, łańcuchy, gwoździe turystyczne.	XI
„Stanrej”	Zarząd 279-05 Buchalt. 279-04 Dyrekcja dodat- kowy Eksped. 48-04 Dyrekcja tech. dodatkowy	Rurki izolacyjne, mufki do nich, kolanka, kątniki, 3 i 4-kątniki, pudełka izolacyjne, uchwyty do ru- rek, podkładki, dyble stalowe i śrubki do nich, naśrubki, klucze do naśrubków, cęgi do krępowa- nia rurek, taśma stalowa do przeciągania prze- wodników przez rurki.	III
	299-79	Tłocznie mimośrodowe, frykcyjne strugarki szepin- gi) i tokarnie.	

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
109	Steinberg B-cia i Sp., Fabryka Maszyn. Warszawa, — Wronia 80.	Karol Steinberg, Wronia 80.
109a	Stowarzyszenie Polskich Mechaników z Ameryki, Sp. Akc. Fabryka w Pruszkowie. Zarząd: Warszawa; — Marszałkowska 46.	Jerzy Iwanowski. Jan Piotrowski.
110	„Spław”, Zakłady Przemysłowe, Sp. Akc. Warszawa-Wola; — Ordona 11.	Zygmunt Cękański, Wola, — Ordona 11.
111	„Tank”, A. Więckowski i Sp., Fabryka Akcesorji Samochodowych, Sp. z ogr. odp. Warszawa, — Widok 24.	Antoni Więckowski, Nowogrodzka 26.
112	Tarkowski W., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Żytnia 41.	Władysław Tarkowski, Żytnia 41.
113	„Tłocznia”, Warszawska Fabryka Masowych Wyrobów Blaszanych, Sp. Akc. Warszawa, — Przemysłowa 19.	Ludwik Brauman, Chmielna 10.
115	„Tytan”, Rejchman Bronisław, Fabryka Aparatów i Elementów. Warszawa, — Tamka 14.	Henryk Landau, Żórawia 4-a.
116	„Ursus” Zakłady Mechaniczne, Sp. Akc. Warszawa, — Skierniewicka 27-29.	Wiesław Januszewski, Szopena 6.
117	Waberski S. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn. Warszawa-Praga, — Markowska 8.	Stan. Waberski, Hoża 39, m. 27.
118	Wag i Wyrobów Metalowych Fabryka, Sp. Akc., dawniej Juliusz Sperling. Warszawa, — Leszno 96.	Józef Dubeltowicz, Leszno 96.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Steinbergska“	13-27	Maszyny garbarskie i gwoździarskie, wálki do garbowania, falcmaszyny, glancmaszyny, rollmaszyny, rekmaszyny, młyny tarczowe, prasy ekscentryczne korbowe, prasy suportowe, prasy ręczne jedno i dwuramienne, prasy frykcyjne, prasy dwustupowe, szepingi, pędnie.	I
„Pmechanics Warszawa“	106-13 106 06	Obrabiarki do metali i narzędzia precyzyjne.	I IV
„Splaw“	84-06 123-30	Stalówki, pluskiewki, spinacze, obsadki i t. p.	IX
„Tank“	284-97	Chłodnice samochodowe i samolotowe, generatory, latarnie, sygnały, bańki samochodowe i t. p.	IV VIII
„Tarkowski“	52-28	Kłódki i wagi sprężynowe.	IV VIII
„Tlocznia“	86 28-68 140-29 221-48	Wyroby blaszane tłoczone, pudełka itp. opakowania.	VIII
„Electro“	10-64	Ogniwa i baterje galwaniczne, latarki elektryczne.	III
„Ursus“	11-84 70-64 170-08	Silniki spalinowe: syst. Diesel'a, 2 i 4-suwne. Armatury do wody, pary, gazu i specjalne dla cukrowni. Traktory rolnicze.	I II
	21-81	Wentylatory turbinowe, ekshaustory, wentylatory kopalniane, wentylatory śrubowe, wentylatory śrubowo-czerpakowe, wentylatory wysokoprężne, wentylatory kowalskie, aparaty do odemglania sal fabrycznych, nasady kominowe, koła transmisyjne z blachy stalowej, urządzenia suszarni, aparaty do filtrowania olei, sztuczny ciąg do kotłów, ogrzewanie paro-powietrzne, kotły i kaloryfery do ogrzewania paro-powietrznego.	I VII
„Wagi“	18-91 86-91	Wagi stołowe, dziesiętne, setne, wozowe, kolejowe i specjalne.	IV

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
119	Wagner J., Fabryka Śrub Toczonych i Części Fasonowych. Warszawa, — Złota 67.	Jakób Wagner, Złota 67.
120	Wasilewski K. i Sp., Pierwsza w Kraju Fabryka Piór Stalowych. Warszawa, — Płocka 29.	Samuel Königstein, Królewska 29.
121	Weber, Dähne i Sp., Fabryka Wag. Warszawa, — Żytnia 21/25.	Stanisław Zuckerwar, Żytnia 21/25.
122	„Wulkan“, Warszawskie Towarzystwo Fabryk Wyrobów Metalowych i Emaljowanych, Sp. Akc. Warszawa - Praga, — Namiestnikowska 4.	Gustaw Śniechowski, Natolińska 13, m. 5.
123	Załęscy B-cia, Fabryka Wyrobów Żelaznych. Warszawa, — Okopowa 41.	Aleks. Załęski, Okopowa 41. Edw. Załęski, Okopowa 41.
124	Zjednoczone Warszawskie Towarzystwo Transportu i Żeglugi Polskiej, Sp. Akc. Warszawa — Nowy Świat 35.	Piotr Drzewiecki. Jerozolimka 71.
124a	Zawadzki Jan i Sp., Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. Akc. Warszawa - Mokotów, — Rakowiecka 23.	Witold Wierzejski, Moniuszki 12. Stanisław Meller, Rakowiecka 23.
125	Zbijewski Mieczysław, Fabryka Blachy Białej i Wyrobów Blaszanych „Blacha“. Warszawa - Praga, — Żąbkowska 44. Zarząd: Hipoteczna 3.	Mieczysław Zbijewski, Hipoteczna 3.
126	Zieleziński H., Fabryka Wyrobów Ozdobnych z żelaza Kutego i Konstrukcji. Warszawa, — Marszałkowska 11/13.	Kornel Kubacki, Marszałkowska 11/13.
126a	Zieliński Ludwik dr., Zakłady Przemysłowe. Warszawa, — Jerozolimka 23.	Ludwik Zieliński. Wacław Czaplicki.
127	Żbikowski R., Fabryka Drutu, Gwoździ i Szttyftów. Warszawa, — Pańska 80/82.	Roman Żbikowski, Pańska 80/82.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	185-01	¹ Śruby i nakrętki toczne. Bolce. Części fasonowe.	VIII IX
„Papstal”	7-02 273-37	Stalówki, spinacze, zszywki do maszynek, igielki do etykiet, szpilki mosiężne, pineski, części metalowe do skoroszytów. Maszynki do segregatorów, przytrzymywacze i ochraniacze ołówków.	IX
„Weberdäne”	1-26	Wagi stołowe dziesiętne, setne, wozowe, kolejowe i specjalne pilniki, materace i sprężyny meblowe.	IV
„Wulkan”	5-25 220-80 220-83	Naczynia blaszane emaljowane, cynowane, cynkowane, naczynia mleczarskie, manierki i kociołki wojskowe, naczynia szpitalne.	IX
	16-26	Kuchnie polowe, koła wozowe, wozy imadła.	VIII
	90-01 160-22 83-46	Statki parowe i gabary.	I
„Zjednoczenie”	83-04	Plugi 1, 2 i 4-skibowe, wypielacze 3 i 4-rzędowe z obsypnikami, kultywatory sprężynowe, zgłębia- cze, obsypniki, znaczniki, gracie konne ogrodowe, zrzynacze, noże do łąk, wypielacze-obsypniki.	II
„Blacha”	24-14	Opakowania blaszane litografowane i z surowej bia- łej ang., lub czarnej blachy, wszelkiego rodzaju puszki, pudełka, blaszanki, bańki, flakony z gwint. zamknięciami, tubki metalowe litogra- fowane i surowe, plakaty i reklamy litografo- wane na blasze.	VIII
	5-74	Konstrukcje żel., wyroby ślusarskie ozdobne, kuchnie polowe, kotły do gotowania, dezynfektory, zbior- niki, kominy żel., schody, wagoniki, klucze zam- kowe, klucze maszynowe 1 i 2-stronne, cęgi, klu- cze rurowe, klucze francuskie, cepy do młócarń, plombownice, windy, wielokrążki do naciągania drutu telefonicznego, puszki do listów, kasetki, wyroby tłoczone.	VI VIII
„Delfin”	53-62 258-52	Gaśnice wszelkich typów, części samochodowe, chłod- nice, skrzydła i t. d. Naczynia z blachy żelaznej oraz aluminiowe.	VIII
	230-03	Drut, gwoździe, sztyfty do obuwia.	XI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
	2. ODDZIAŁ PODWARSZAWSKI.	
128	„Hossyb“, żbikowskie Zakłady Stalowe, Sp. Akc. żbików, p. Pruszków. Zarząd: Warszawa, — Jerozolimska 45.	Henryk Hoser, Warszawa, — Jerozolimska 45.
129	Leżański T., Odlewnia żelaza i Fabryka Narzędzi Rolniczych Grójec.	Tadeusz Leżański, Grójec.
130	Lisowski M., Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego. Kaczy Dół, z Warszawskiej.	Maksymiljan Lisowski, Warszawa, — Hoża 27. Zygmunt Jabłoński, Warszawa, Natolińska 5.
131	Lubert B-cia, Fabryka Okuć Budowlanych. Warka, star. Grójeckie. Zarząd: Warszawa, Złota 34.	Władysław Lubert, Warszawa, Sienna 19, m. 6.
132	Maszyn Rolniczych Fabr. i Odlewn. Metali, „Wyszków“, Sp. z o. o. Wyszków, z Warszawskiej.	L. Mikiewicz, Wyszków.
133	Minc M., Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Pułtusk.	B. Gradstejn, Pułtusk, Ciechanowska 16.
134	Orłowski M., Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych. Łomża.	M. Orłowski, Łomża.
135	„Ostrówek“ Fabryka Odlewów żelaznych i Narzędzi Rolniczych, oraz Warsztaty Mechaniczne, Sp. Akc. Łochów, z Siedleckiej.	Władysław Loewenstein, Warszawa, Kapucyńska 3.
136	Perlís B-cia Spadkobiercy, Odlewnia żelaza, Fabryka Maszyn. Łochów, z Siedleckiej.	Juljan Perlís, Łochów.
137	Polsko-Amerykańska Odlewnia. Struga, z Warszawskiej.	Stanisław Marciniak, Warszawa, — Wolńska 34, m. 4.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	78-26 66-25 Warsz.	Pilniki, frezery ze stali lanej, wiertła. Stal tyglowa, szybko tnąca.	IV
		Odlewy żeliwne, maszyny rolnicze.	II V
„Emlis“	Podmiejski „Kaczy Dół”	Kotły parowe, zbiorniki, konstrukcje żel., beczki żel., wagony towarowe, osobowe i utensylja dla kole- jek podjazdowych. Imadła równoległe i promie- niowe, lemiesz do pługów, młoty, młotki. Odle- wy żeliwne.	I II V VI
„Warzamki“	90-10 47-35 Warsz.	Okucia do drzwi i okien, zamki skrzynkowe, zamki wpuszczane, kłódki, zatraski.	VIII
		Maszyny rolnicze; maneże, młocarnie sztyftowe, ce- powe, wialnie, pługi, brony, odlewy żeliwne i metalowe, kieraty kryte i pałakowate, siecz- karnie typu Warszaw., bębnowe i konikowe.	II
„Minc“		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, śrutowniki, brony sprężynowe i żelazne, kultywatory, obsypniki, odlewy wszelkiego rodza- ju z własnych i nadesłanych modeli.	II V
„Orłowski“	58	Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie cepowe, sztyftowe i szeroko-młotne, brony sprę- żynowe, noże do maszyn rolniczych, odlewy żeliwne.	II IV V
„Ostrówek“	Łochów Nr. 3 Warsz. 197-75	Maszyny i narzędzia rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, siekacze do buraków, odlewy żeliwne, brony sprężynowe, śrutowniki.	II V
„Perlis - Łochów”		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, lemiesz i odkładnie, maszyny torfowe, odlewy żeliwne, gwoździe cięte tapicerskie, pod- stawy do maszyn do szycia i wszelkie odlewy z modeli własnych i nadsyłanych.	II V XI
		Odlewy stalowe i półstalowe.	V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
138	Rudzki K. i Sp. T. A., Towarzystwo Fabryki Maszyn i Odlewów. Mińsk Mazowiecki, z. Warszawskiej.	Gustaw Włodek, Warszawa, — Fabryczna 3, Tel. Nr. 56-78. Stanisław Wierzbicki, Warszawa, — Fabryczna 3, Tel. Nr. 63-87.
139	Szeinmeil B-cia, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Międzyrzec Podlaski.	
140	Wołomińska Fabryka WYROBÓW Metalowych i Odlewnia Żelaza, Diment, Reinfeld i S-ka. w Wołominie.	Ch. Gordon, Złota 36.
141	Żyrardowskich Zakładów Hiellego i Dittri-cha, Tow. Akc. Żyrardów.	
3. <u>ODDZIAŁ ŁÓDZKO - KALISKI.</u>		
142	Bauer Maurycy, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Łódź, — Piotrkowska 170.	M. Bauer.
143	Drebert A. i S-ka, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. z o. o. Poddębice, z. Łęczycka.	Leopold Drebert, Poddębice.
144	„Ferrum“ Łódzka Odlewnia Żelaza. Łódź, — Kilińskiego 121.	E. Bauer. A. Weidman, Kilińskiego 121.
145	„Głowno“, Walcownia Miedzi. Głowno, pow. Brzeziński.	
146	Goldammer Otto, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Łódź, — Kilińskiego 66/68.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Fabryka Rudzkiego“	Warszawa 192-87 21-87 91-87 65 87 85 87 94-87 92-16 87 91-30	Mosty, wodociągi, żorawie mostowe i obrotowe, konstrukcje żel. Odlewy żeliwne i stalowe. Kowadła. Koła wagonowe. Armatura wodociągowa. Turbiny wodne.	I V VI
„Szeinieli“	34	Maszyny rolnicze: maneże, siewczkarnie, młocarnie, wialnie, brony sprzężnowe.	II
	197-14 61-40	Łóżka żelazne angielskie i t. p., odlewy żeliwne i wyroby z drutu.	I
		Remont maszyn tkackich.	I
		Maszyny tkackie: krosna syst. „Hattersley” i syst. „Gilcher”, odlewy żeliwne.	I V
„Drebert - Podębice“		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, siewczkarnie, wialnie, śrutowniki.	II
	18-20	Odlewy żeliwne, imadła równoległe. Roboty ślusarskie i tokarskie.	V
„Walcownia“		Blacha, drut miedziany i mosiężny.	IX
„Goldammers“	230	Maszyny dla przemysłu włókienniczego: dla apretur, farbiarni, bielników, drukarni, suszarni, maszyny parowe, prasy hydrauliczne i śrubowe; maszyny do składania i mierzenia materiałów, kalandry, kotły do gotowania farb, młynki do farb. Kotły parowe lokomobilowe, pompy kalifornijskie i inne, wentylatory, ekshaustory.	I VI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
147	Hoffman Juljusz, Tow. Akc. Zgierskiej Fabryki Maszyn. Zgierz.	Wilhelm Hoffman, Warszawa, — Sien- na 15, m. 1.
148	Jarischa Juljusza Spadkobiercy, Fabryka Śrub, Okuć i Wyrobów Tłoczonych, Sp. Akc. Łódź, — Wodna 11/13	Otton Wihan, Łódź, — Wodna 11/13.
149	Jaroszewicz A., M. Malinowski i Sp., Zakłady Meta- lowe, Sp. Akc. Tomaszów - Mazowiecki, — Jeziorna 16.	Medard Gasparski, Warszawa, Pl. Napo- leona 3.
150	Joël Zygmunt i Sp., Fabryka Maszyn, Odlewnia żelaza i Kotleńnia. Piotrków.	Zygmunt Joël, Piotrków.
151	John J., Tow. Akc. Fabryki Budowy Transmisji, Maszyn i Odlewni żelaza. Łódź, — Piotrkowska 217/219.	Herman Wilde, Łódź, — Piotrkowska 217.
152	Krusche Waldemar i S - ka., Fabryka Maszyn i Od- lewnia żelaza Pabjanice, — Łaska 29.	Dr. Aleksy Krusche. Waldemar Krusche. Pabjanice.
153	Müller i Seidel, Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza. Łódź, — Pańska 96.	
153a	Nebel W., Mechaniczna Fabryka Tkanin Drucianych i Ogrodeń. Zgierz.	Wilhelm Nebel.
154	Ostrowski M., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Koło, z Kaliskiej.	Michał Ostrowski.
154a	Pałaszewski Fr. inż. Wytwórnia Maszyn Młyńskich. Łódź - Rzgowska 48/50.	Fr. Pałaszewski, Łódź, — Rzgowska 48/50.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Akthofman“		Maszyny dla przemysłu włókienniczego: trzepaczki lnu i konopi, kleparki, szarpaki, maszyny do skubania bawełny, wełny, apar. do naciągania kard, wilki, waciarki, automatyczne wagi, aparaty automatyczne rozrywające watę, aparaty do bezkońcowego płótna, aparaty do nawijania waty, aparaty paskowe, zgrzeblarki, samoprząsnice, pralki, strzygarki, folusze, draparki, szczotkarki, maszyny do krochmalenia lub klejenia towaru prasy.	I
„Jarull“		Śruby, naśrubniki, nity, podkładki, łańcuchy Gall'a, zawiasy, narożniki, tłoczone wyroby.	VIII
„Jaromal“	185-55 Warsz.	Podkowy, hacele, hufnale, gwoździe, druty kalibrowane, cynkowe i kolczaste.	VIII XI
„Joël“	52	Młoty sprężynowe, nożyce do żelaza typu „Aligator“, kowadła, koła wagonowe, odlewy żeliwne, wyroby kotlarskie. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, wialnie. Remont samochodów i traktorów.	I II VI
„Transmisja“	2-88 10-88	Pędnie, sprzęgła cierne, kalandry i walce dla przemysłu włókienniczego, tokarki, główki rewolwerowe, uchwyty samocentrujące, koła zębate, koła rozpędowe, ruszta do kotłów, kotły lane ogrzewalne „Strebel'a“. Dzwony stalowe.	I V
„Kruschewald“	9	Warsztaty tkackie, wiertarnie szybkobieżne, garnki kondensacyjne, maszyny rolnicze, odlewy żelazne i metalowe.	I II
	5-85	Maszyny dla przemysłu włókienniczego. Krosna mechaniczne, maszyny nicielnicowe, snowarki bębnowe i taśmowe, skręćarki do przędzy zwyczajnej i ozdobnej, cewiarki różnych systemów.	I V
„Nebel“		Tkaniny druciane do celów technicznych i roln. Plecionki do płotów i ogrodzeń.	XI
„Ostrowski“		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, młocarnie na prostą słomę, sieczkarnie, wialnie, maszyny torfiarskie.	I II
„Mlewnik“	2-38	Odlewnie żelaza i bronzu. Wszelkie maszyny młyńskie. Instalacje kompletnych młynów. Turbiny „Francis'a“. Masowa produkcja mlewników dwu i cztero-walcowych.	I V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
154b	Polskie Zakłady Siemens, Sp. A.k.c. Fabryka: Ruda Pabjanicka pod Łodzią, Zarząd: Warszawa, ul. Foksał 18.	Leon Goldsztaub. Foksał 18.
155	Reymond E., Odlewnia żelaza, Fabryka Maszyn i Kotłów Parowych. Konin, z. Kaliska.	L. Reymond, Konin.
155a	Süssmilch Józef, Odlewnia żelaza, — dawn. „Wulkan”. Łódź, — Wólczańska 168.	
155b	Tomaszowska Fabryka Narzędzi i Wyrobów Metalowych. Tomaszów Rawski.	Zygmunt Ablamowicz. Aleksander Brzuzek.
156	Weigt St. i Sp., Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn. Łódź, — Senatorska 22.	Edward Weigt, Łódź, — Senatorska 23. Edward Macher, Łódź, — Senatorska 25.
157	Włodarczyk Zygmunt, Odlewnia żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawn. Skarbek Tedeusz. Konin, z. Kaliska.	
158	Wochnik K. Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza. Zduńska Wola.	
161	Zaremba W., Fabryka Maszyn i Aparatów, Odlewnia żelaza i Mosiądzu. Konin.	Hugon Zaremba, Konin.
<u>4. ODDZIAŁ KUJAWSKO - PŁOCKI.</u>		
162	Brown Boveri, Polskie Zakłady Elektryczne Sp. Akc. Zychlin, z. Warszawskiej. Biuro: Warszawa, Bielańska 6.	Zygmunt Okoniewski, Warszawa, — Bielańska 6.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Siemens“ Ruda Pabjanicka	2	Tablice rozdzielcze, szyny motorowe, naprawa silni- ków i transformatorów. Bezpieczniki, wyłączniki, przewodniki elektryczne.	III
„Reymond“		Kotły parowe. Urządzenia gorzelń i tartaków, ga- zownie do motorów, odlewy żeliwne.	I V VI
		Odlewy żeliwne i metalowe.	V
„Arrow“	26	Wiertarki, szlifierki imadła i inne narzędzia warszta- towe. Kółka, haczyki szewckie, oraz praski do za- ciskania. Artykuły metalowe, narzędzia ręczne. ślusarskie, kowalskie i szewckie.	I IX
„Weigtes“	2-87	Walce młyńskie, tarcze do śrutowników, tryby dasz- kowe. Piece pokojowe. Odważniki. Maszyny i urządzenia dla odlewni: gniotowniki, trzepaki do masy formierskiej, bębny kulowe, maszyny do czyszczenia odlewów, formierki, kupolaki, ma- szynki do rdzeni, formierki o płytach obroto- wych, powróśłownice, ściernice, aparaty do mie- rzenia ciśnienia w kopulaku, windy do kopula- ków, żorawie ściennie-obrotowe, piece ropowe do topienia metali i t. p. Pompy odśrodkowe, kotły i aparaty dla fabryk chemicznych, aparaty re- dukcyjne, mieszadła, odlewy żeliwne, kwaso- i ognio - odporne, ruszta dla pelenisk stałych i ru- chomych. Transmisje.	I V
„Włodarczyk“	59	Maszyny rolnicze, młocarnie, maneże 2—8 konne; sieczkarnie, odlewy żeliwne.	
		Maszyny rolnicze i odlewy żeliwne.	II V
		Kotły i aparaty dla gorzelni, odlewy żeliwne i me- talowe.	V VI
„Brownboveri“	220-54 Warsz.	Silniki elektryczne i transformatory 3-fazowe mocy od 20—200 K. M. Tablice rozdzielcze. Prądnice do oświetlania wagonów.	III

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
164	„Kraj“, Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawn. Alfred Vaedtke. Kutno. Zarząd: Warszawa, Chmielna 26.	Piotr Bissenik, Warszawa, — Chmiel- na 26.
165	Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia, Sp. Akc. Włocławek.	Zygmunt Ślósarski.
166	Margulies M., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Budowy Wozów i Kół. Płock.	
167	Múhsam H., Dom Rolniczy. Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza, Sp. Akc. Włocławek.	
168	Sarna M. S. Płock.	
169	„Sierpczanka“, Fabryka Maszyn i WYROBÓW Metalowych, Sp. Akc., Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Na- rzędzi Rolniczych. Sierpc, z. Płockiej.	Witold Kazimierz Wie- rzejski, Warszawa, — Mo- nuszki 12. Lubomir Szaniawski, Sierpc.
170	Srzednicki W. Fabryka Odlewów i Narzędzi Rolniczych. Łowicz, przy szosie Bolimowskiej.	
170a	„Szwarc J.“, Włocławskie Młotownie Parowe. Włocławek.	Maurycy Szwarc. Maksymiljan Szwarc.
171	„Wisła“, dawn. B-cia Bossak, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Odlewnia żelaza. Włocławek, — Toruńska 26.	
172	Wiśniewski A., Fabryka Narzędzi Rolniczych i Odlewnia. Kutno, — Cmentarna 79.	Antoni Wiśniewski, Kutno.

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
164	„Kraj“, Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawn. Alfred Vaedtke. Kutno. Zarząd: Warszawa, Chmielna 26.	Piotr Bissenik, Warszawa, — Chmielna 26.
165	Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia, Sp. Akc. Włocławek.	Zygmunt Ślósarski.
166	Margulies M., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Budowy Wozów i Kół. Płock.	
167	Múhsam H., Dom Rolniczy. Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza, Sp. Akc. Włocławek.	
168	Sarna M. S. Płock.	
169	„Sierpczanka“, Fabryka Maszyn i WYROBÓW Metalowych, Sp. Akc., Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Sierpc, z. Płockiej.	Witold Kazimierz Wierzejski, Warszawa, — Moniuszki 12. Lubomir Szaniawski, Sierpc.
170	Srzednicki W. Fabryka Odlewów i Narzędzi Rolniczych. Łowicz, przy szosie Bolimowskiej.	
170a	„Szwarc J.“, Włocławskie Młotownie Parowe. Włocławek.	Maurycy Szwarc. Maksymiljan Szwarc.
171	„Wisła“, dawn. B-cia Bossak, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych oraz Odlewnia żelaza. Włocławek, — Toruńska 26.	
172	Wiśniewski A., Fabryka Narzędzi Rolniczych i Odlewnia. Kutno, — Cmentarna 79.	Antoni Wiśniewski, Kutno.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Fabkraj“	241-33 Warsz.	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie sztyftowe, szerokomłotne, cepowe, sieczkarnie, miedlice do obróbki lnu i konopi, tokarki, tokarki tarczowe. Odlewy żeliwne.	I II V
„Kujawska Fabryka“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie sztyftowe, cepowe i szerokomłotne, prasy do słomy. Maszyny torfiarskie.	I II
„Margulies“	25	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, grabie konne. Wozy i kotły.	II VIII
„Mühsam“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, elewatory do słomy. Maszyny torfiarskie: prasy i kopaczki. Odlewy żeliwne.	I II V
„Sarna Fabryka“	80	Maszyny rolnicze: maneże, pługi, młocarnie. Kopaczki do torfu. Odlewy żeliwne.	I II V
„Sierpczanka“	16	Maszyny rolnicze: sieczkarnie toporowe i bębnowe ręczne, ręczno-maneżowe, maneżowe i do pociągu motorowego, śrutowniki włociańskie.	II V
„Odlewnia“		Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, walce pierścieniowe. Pompy, odlewy żeliwne.	I II V
J. Szware „Włocławek“	21	Osie do wozów i powozów, części do pługów.	I VIII
„Wisła“	1-88	Maszyny rolnicze: maneże, pługi, obsypniki, pogłębiacze, kultywatory, walce pierścieniowe, siewniki, grabie konne, sieczkarnie, młocarnie cepowe, sztyftowe, wialne, młynki do czyszczenia zboża, prasy i kopaczki. Wały do wiatraków. Turbiny wodne. Wyroby ślusarskie ozdobne. Okna i balustrady. Pędnie. Urządzenia młynów, suszarni cykoryjnych i olejarni.	I II VIII
	42	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie i sieczkarnie. Odlewy żeliwne i metalowe.	II V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
173	Włocławska Fabryka Drutu, dawn. C. Klauke Sp. Akc. Włocławek.	Józef Grundland, Włocławek.
174	żółtowski A. i Sp., wł. L. Chrzanowski inż. mech., Fa- bryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza Płońsk, — z. Warszawskiej.	Leopold Chrzanowski, Płońsk.
175	„Żychlin“, Odlewnia i Fabryka Maszyn, Sp. z o. o. Żychlin, — z. Warszawskiej.	D. Wagman, Żychlin.
<u>5. ODDZIAŁ RADOMSKO - KIELECKI.</u>		
176	„Białogon“, Zakłady Mechaniczne, Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Białogon, p. Kielce.	Leon Skibiński, Warszawa, — Smol- na 15. Stanisław Szartowski, Białogon.
177	„Blizyn“, Zakłady Górniczo Hutnicze. Blizyn, p. Skarżysko.	Józef Zeydler. Kazimierz Kamiński, Blizyn.
178	„Bodzechów“, Zakłady żelazne. Bodzechów, p. Ostrowiec.	
179	Bolesta K., Fabryka Maszyn Rolniczych. Radom, — Warszawska 13.	Józef Bolesta, Radom, Warszawska 13.
181.	„Chlewiska“, Zakłady Górniczo - Hutnicze. Chlewiska, p. Szydłowiec.	
182	Fiutkowski Aleksander, Fabryka Narzędzi Rolniczych. Końskie.	Aleksander Fiutkowski, Końskie.
182a	Gałęzowski I. i L. Müller, Zakłady Elektrotechniczne. Radom	J. Gałęzowski. L. Müller,

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Klauke“	15	Liny druciane stalowe, drut kolczasty, siatki drucia- ne do ogrodzeń, wycieraczki do nóg, gwoździe i druty żelazne, ocynkowane i nieocynkowane.	XI
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie ce- powe i sztyftowe, wialnie. Wyroby kotlarskie. Aparaty dla gorzelni i krochmalni. Maszyny młyńskie. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I II V VI
„Odlewnia“	102-07 169-28 Warszaw.	Maszyny rolnicze: maneże i sieczkarnie. Urządzenia cukrowni, rafinerji, gorzelni i młynów. Odlewy żeliwne i metalowe.	II V VI
	7-41 Warszaw.	Rury kanalizacyjne i wodociągowe. Odlewy żeliwne. Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, karczowni- ki. Pompy studzienne: kalifornijskie, abisyń- skie i inne.	I II V
„Fabryka“		Odlewy żeliwne. Płyty kuchenne, ruszta kuchenne i kotłowe, piecyki i kuchenki, drzwiczki herme- tyczne, radiatory, rury i fasony wodociągowe i kanalizacyjne. Konstrukcje żel., wagoniki, wal- ce szosowe, tarcze obrotowe. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, pługi, odważniki.	II V VI
		Lemiesze i odkładnice. Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, pługi.	II
„Bolesta“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, brony, kultywatory, pługi.	II
„Chlewiska“		Surowiec odlewniczy. Odlewy żeliwne. Płyty i ruszta kuchenne.	V
„Fiutkowski“		Pługi, lemiesz i odkładnie.	II
	9	Wentylatory do ognisk kowalskich, ogniska (formy) kompletne, kuźnie przenośne.	VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
183	„Glinice“, Odlewnia żelaza i Emaljerna. Radom	J. Rozenberg. J. Diamet, Radom.
184	Goldblum H. E., Fabryka Odlewów żelaznych i Warsztaty Mechaniczne. Radom, — Giserska 21.	H. E. Goldblum, M. Bluman.
185	Heine B-cia i Silman, Fabryka Odlewów żelaznych i Warsztaty Mechaniczne. Ostrowiec.	
187	„Kamienna“, Jan Witwicki, Odlewnia żelaza i Emaljerna. Kamienna p. Skarżysko.	Kazimierz Witwicki, Kamienna, p. Skarżysko. Czesław Galiński, Kamienna, p. Skarżysko.
188	Kielecka Odlewnia Sp. Akc. Kielce.	Franciszek Giertych, Warszawa, — Sien- na 20. Józef Gabrysiewicz, Kielce.
189	Kronenblum S., Fabryka Odlewów żelaznych i Zakłady Mechaniczne. Końskie.	S. Kronenblum, Końskie.
189a	„Lender“, Fabryka Wytrobów Aluminjowych i Metalowych, dawn. „Olkusz“. Olkusz.	Jerzy Gaszyński, Olkusz.
190	„Ludwików“, Odlewnia Stali i żelaza. Kielce.	Stanisław Starke, Suchedniów, p. Kielce.
191	„Neptun“, J. Mintz, Fabryka Odlewów żelaznych i Zakłady Mechaniczne. Końskie.	J. Mintz, Końskie.
192	„Nieborów“, Odlewnia żelaza i Zakłady Mechaniczne. St. kol. Niekłań, poczta Stąporków.	Józef Czapski, Stefan Katuszewski.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Glinice”	42	Odlewy żeliwne, naczynia żelazne lane emaljowane. Odlewy sanitarne, płyty kuchenne i buksy.	V VII VIII
„Goldblum”	86	Odlewy żeliwne, buksy do wozów.	V VIII
„Silman”		Odlewy żeliwne.	V
„Witwicki”		Odlewy żeliwne, naczynia żelazne lane emaljowane, odlewy sanitarne, rezerwoary klozetowe, radja- tory, rury żebrowe, części do maszyn żniwnych. Maszynki do mięsa.	V VII VIII
„Kielecka Odlewnia”		Naczynia kuchenne żel. lane emaljowane, wanny żel. lane emaljowane, odlewy sanitarne.	V VII
„S. Kronenblum”		Odlewy żeliwne.	V
„Aluminjum”		Naczynia aluminiowe, niklowane, cynkowane.	IX
„Odlewnia Ludwików”		Odlewy stalowe, kowadła. Odlewy żeliwne, naczynia lane emaljowane, odlewy sanitarne, rury kanali- zacyjne i wodociągowe, płyty, ruszty i drzwiczki kuchenne, piecyki i kuchenki. Osie i buksy do wozów, buksiki do pługów. Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie. Odlewy kuto-lane, części do maszyn żniwnych.	II V VII VIII
„Neptun”	21	Odlewy żeliwne.	V
„Nieborów - Stąporków”	5	Odlewy surowe i obrabione, odlewy kuchenne. Ma- neże i sieczkarnie.	I II V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
193	„Olkusz”, Sp. Akc., Fabryka Naczyń Emaljowanych, dawniej Tow. Akc. „Westen”. Olkusz.	Witold Otto, Bolesław Weltuzen, Jan Morawek, Olkusz.
194	Piżyc M. i Sp., Fabryka Odlewów żelaznych i Zakłady Mechaniczne „Krasna”. Końskie.	M. Piżyc, Końskie.
195	„Rozwój Polski”, Sp. Akc., Fabryka Wozów. Radom, — Lubelska 107. Centrala: Warszawa, Nowy Świat 1.	Władysław Wojciechowski, Radom, — Lubelska 107.
196	„Rubinstein”, Odlewnia. Radom.	M. Rubinstein, Radom.
197	„Rzuców” Witold Mokiejewski, Zakłady Przemysłowe. Rzuców, p. Szydłowiec.	Witold Mokiejewski, Rzuców.
198	Salbe, Tenenbaum i Horowicz Fabryka Odlewów Kuto-lanych. Radom.	M. Horowicz, Radom.
199	„Słowianin”, Fabryka Odlewów żelaznych i Emaljerna. Końskie.	M. Hochberg, Końskie.
200	Sosnowski Józef, Fabryka Pilników. Skarżysko.	Józef Sosnowski, Skarżysko.
200a	Starachowickich Zakładów Górniczych Tow., Sp. Akc. Starachowice. Zarząd: — Warszawa, Warecka 15.	Stanisław Surzycki, Tadeusz Neuman.
201	„Stąporków”, Tow. Akc. Zakładów Górniczo-Hutniczych i Fabryk. Stąporków, p. Niekłań. Zarząd: — Warszawa, Mazowiecka 7.	Stanisław Kosiewicz, Warszawa, Mazowiecka 7. Klemens Szynekiewicz.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M
„Westemail Olkusz”	6-33 34, 40	Naczynia emaljowane i szlifowane z czarnej żelaznej blachy. Wyroby aluminiowe, ocynkowane oraz z blachy szlifowanej.	VIII
	25	Odlewy żeliwne, płyty i ruszty kuchenne.	V VIII
„Rozwój Polski”		Wozy, koła, osie do wozów.	VIII
„Odlewnia Rubinstein”		Odlewy żeliwne, podstawy do maszyn do szycia.	V VIII
„Szydłowiec - Rzuców”	10	Odlewy żeliwne, buksy i osie do wozów. Gwoździe cięte, maszynowe i stalowe.	V VIII
„Salbe”		Odlewy kuto-lane, okucia do drzwi i okien, klucze zamkowe, klucze maszynowe, części do maszyn rolniczych.	II V VIII
„Słowianin”	12	Naczynia lane emaljowane, odlewy sanitarne, żelazka do prasowania, odlewy żeliwne. Rury zlewowe i części do nich. Kubły blaszane ocynkowane.	V VII VIII
		Pilniki.	IV
„Starachowice”	293-13	Amunicja artyleryjska i karabinowa. Remont dział.	X
„Stąporkowskie”	93-43 Warszaw	Surowiec odlewniczy, odlewy żeliwne, radiatory, rury żebrowe, rury kanalizacyjne i wodociągowe, płyty, ruszty i drzwiczki kuchenne i piecowe.	V VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
202	Stellman A. i H. E. Goldblum, Fabr. Odlewów żelaznych i Emaljowanych. Radom.	Wł. Fenigstejn.
203	Stępień A., Warsztaty Mechaniczne. Radom.	Antoni Stępień, Radom.
204	Suchedniowska Fabryka Odlewów, Sp. Akc. Suchedniów, p. Kielce.	Stanisław Starke, Suchedniów, p. Kielce.
205	Tenenbaum Eljasz, Radomska Fabryka Drutu i Gwoździ. Radom.	Eljasz Tenenbaum, Radom.
205a	Węgrzeccy Bracia, Dom Przemysłowo - Handlowy. Kamienna, st. Skarżysko. Zarząd: Warszawa, — Wspólna 4.	Ryszard Węgrzecki, Stefan Węgrzecki.
206	Zolberg i Pinkiert, Fabryka Odlewów żelaznych, Warszt. Mechaniczne Szydłowiec, z. Radomska.	Zolberg, Warszawa (276-36). Pinkiert, Szydłowiec.
<u>6. ODDZIAŁ DĄBROWSKI.</u>		
207	Altman I., Fabryka Antab do Mebli oraz Okuć Budowlanych. Częstochowa, — Krótka 35.	
208	Bauerertz B-cia, Tow. Akc. Zakładów Mechanicznych, Odlewni Stali i żelaza. Mijaczów, p. Myszków.	Stanisław Bauerertz, Mijaczów, p. Myszków. Józef Sperber, Warszawa, — Ś-to Krzyska 19, m. 13.
209	Chrzanowski Józef Inż. i Sp., Sosnowiecka Fabryka Odlewów Stalowych i żelaznych. Sosnowiec.	Juljusz Dunin - Holecki, Warszawa, — Chmiel- na 2.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Emaljarnia“	177 i 3	Naczynia żeliwne emaljowane, artykuły sanitarne i kanalizacyjne, buksy do wozów, odlewy rolnicze i kuchenne.	IX
„Stępień“		Maszyny garbarskie i rolnicze.	I II
„Starke“ - Kielce		Odlewy żeliwne, naczynia lane emaljowane, naczynia sanitarne, rury kanalizacyjne i wodociągowe, płyty, ruszta i drzwiczki kuchenne, piecyki i kuchenki. Osie i buksy do wozów, buksiki do pługów. Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie. Odlewy kuto-lane. Części do maszyn żniwnych.	II V VII VIII
„Gwoździarnia“		Gwoździe i drut.	XI
„Węgrzeccy“	Skarżysko 5 Szydłowiec 3 Warszawa 410-30 192-40	Plugi, osie do wozów, bandaże do kół gumowych, bryczki.	II
„Pinkiert“	13	Odlewy żeliwne, buksy do wozów, płyty, drzwiczki i ruszty kuchenne, sieczkarnie, wiertarki.	I V
„Antaby“		Okucia meblowe, zawiasy francuskie do drzwi i okien.	VIII IX
„Bauerertz“	88-42 Warszaw.	Odlewy żeliwne i stalowe, utensylja dla kolei normalnych, wąskotorowych i tramwai. Rozjazdy kolejowe, drezyny łańcuchowe, złożenia osiowe, bandaże stalowe lane, koła zębate, pancerze do motorów, złącza „Melauna“, tarcze obrotowe, sztendry do walców, walce gładkie, kalibrowe i zębate stalowe lane, części stalowe i żelazne dla cementowni, cegielni i pras.	I V
„Odlewnia Chrzanowski“		Odlewy stalowe i żeliwne, utensylja dla kolejek podjazdowych i kopalnianych, przewody dla kopalń.	V

L p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
210	Cieślik P., Odlewnia żelaza i Bronzu. Sosnowiec, — Sucha 48.	Piotr Cieślik, Sosnowiec, — Chemiczna nr. 6.
211	Deichsel A., Fabryka Drutów Stalowych, Lin Drucianych i Konopnych, Sp. Akc. Sosnowiec.	Mieczysław Cimoszko, Sosnowiec.
212	Erbe Ernest, Pierwsza w Kraju Fabryka Wyrobów Lano-Kutych. Zawiercie. Oddział: Warszawa, Nowowiejska 30.	Aleksander Erbe, Zawiercie.
213	„Ferrum“, Fabryka Kuto-Lanych Wyrobów. Zawiercie.	Maurycy Birnfeld, Zawiercie.
214	„Fitzner W. i K. Gamper“, Sp. Akc. Zakładów Kotlarskich i Mechanicznych. Sosnowiec.	Józef Mirowski, Sosnowiec. E. Stypułkowski, Dąbrowa. Leopold Wellisz, Warszawa, — Moniuszki 6.
215	Igieł i Wyrobów Metalowych Częstochowska Fabryka, Sp. Akc. Częstochowa, — Fabryczna 6/8. Zarząd: Warszawa, — Daniłowiczowska 2.	Józef Perkahl, Warszawa, — Żórawia 1.
216	Kanczewscy B-cia, Fabryka Maszyn, Odlewnia żelaza i Metali. Częstochowa, — Ogrodowa 51/53.	
216a	Klein B-cia, Dąbrowski Przemysł Druciany. Dąbrowa Górnicza.	A. Klein.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Cieślik“	1-79	Odlewy żeliwne i bronzowe. Wentylatory na wysokie i niskie ciśnienie. Złożenia osiowe do wagoników. Wiertarki do napędu pasowego oraz ręczne. Maszyny do brykietowania miatu węglowego. Żelazka krakowskie i berlińskie niklowane. Drzwiczki hermet. do pieców pokoj. i kuchenne. Ruszta i płyty kuchenne z krążkami i gładkie.	I V
„Deichsel“		Drut żelazny i stalowy, siatki, liny stalowe, pasy druciane.	VIII XI
„Erbe“	6 Warszaw. 301-54	Odlewy lano-kute i żeliwne. Łączniki do rur wodnych i gazowych. Smarownice „Stauffera“, łączniki do pasów, części zapasowe do maszyn rolniczych.	I II V VIII
„Ferrum“		Wyroby kuto-lane, części zapasowe do maszyn rolniczych.	II V
„Fitzgam“	95-74 Warszaw.	Kotły parowe jak: normalne syst. „Fairbairna“, wodnorurkowe syst. „W. Fitzner i K. Gamper“ i syst. „Garbe“, płomiennorurkowe, stojące rurkowe, parostatkowe powrotne. Ekonomizery, paleniska ruchome, przewody rurowe, zawory, przewody szybowe, rury wiertnicze, armatury dla kotłów parowych, wodowskazy, dna kotłowe, rury z blachy falistej, aparaty do oczyszczania wody. Aparaty i urządzenia dla cukrowni i fabryk chemicznych. Konstrukcje żelazne, rezerwoary, wyroby tłoczone. Tokarki. Szepingi. Odlewy żeliwne.	I V VI VIII
„Zalko“	3-26 23-22 Warszaw	Igły i szpilki, haftki, sztyfty do maszyn przędzalniczych.	VIII
„Kanczewscy“	1-95	Pędnie. Maszyny i urządzenia dla cegielni, prasy frykcyjne i inne, dźwigi, pompy, turbiny i wszelkie odlewy żelazne i metalowe.	I VI
„Klein-Dąbrowa Górnicza“	91	Drut, gwoździe. Łańcuchy elektr. spawane, patentowane i „Victor“. Nity. Sprężyny do mebli gliwickie i inne.	XI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
217	Krawczyk i Sp., Fabryka Pędni, Maszyn i Odlewnia żelaza. Zawiercie.	Ignacy Banachiewicz, Zawiercie, — Paderewskiego 26. Kazimierz Krawczyk, Zawiercie, — Paderewskiego 26.
218	Łańcucki J. i Syn, Fabryka Manometrów i Warsztaty Mechaniczne. Sosnowiec.	Leon Łańcucki, Sosnowiec.
291	Matthei A., Fabryka Bronzu Fosforowego. Sosnowiec.	Jerzy Zeidler, Sosnowiec.
220	„Metalurgja“, Tow. Częstochowskiej Fabryki Odlewów i Emaljarni, Sp. z o. o. Częstochowa, — Krótka 31.	Samuel Goldsztajn, Częstochowa, Krótka 31.
221	Metalurgicznego Przemysłu, Tow. Akc. Radomsko.	Jan Hussarzewski, B. Montillot. Karol Vaudan, Radomsko.
222	Meyerhold i Sp., Fabryka Lin Drucianych Sp. Akc. Sosnowiec; — 3-go Maja.	Jan Meyerhold, Sosnowiec, — 3 Maja.
223	Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc. Sosnowiec.	Leopold Wellisz, Moniuszki 6. Gustaw Gerhardt, Sosnowiec.
224	Ogórkiewicz Stefan i Sp., Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, Sp. Akc. Miechów, — z. Kieleckiej.	Stefan Ogórkiewicz, Miechów.
225	„Podkowa“, I-a Polska Fabryka Haceli, Sp. z o. o. Sosnowiec.	B. Fürstenberg, Sosnowiec.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Krawczyk“		Pędnie, okna żelazne, konstrukcje żelazne, formy że- lazne. Odlewy żeliwne i bronzowe.	I V VI
		Manometry, wakuummetry, reduktory i t. p.	VI
„Matthei“		Odlewy metalowe, koła zębate, tłoki i pierścienie tłó- kowe, formy, armatury.	I V
„Metalurgja“	2-46	Naczynia lane emaljowane. Odlewy sanitarne, płyty i ruszta kuchenne, piecyki, kuchenki i piece do wanien, żelazka do prasowania, drwiczki, bu- ksy do wozów, odlewy żeliwne.	I V VII VIII
„Metal“ Radomsko	20	Drut żelazny, stalowy, miedziany, telegraficzny, tele- foniczny, kolczasty. Gwoździe. Nity, śruby, na- krętki, podkładki, wkrętki. Łopaty i szpadle stalowe. Widły. Konstrukcje żelazne. Żórawie mostowe.	VIII XI
„Fabryka Meyerholda“	40	Liny druciane. Nacinanie pilników.	XI
„Hutnicze“	77-40 Warszaw.	Śruby, haki, nity, nakrętki, podkładki, żelazo handlo- we, bednarka walców. na gorąco i zimno, szyny dla kolejek podjazdowych, gwoździe szynowe, śruby laszowe. Młoty, siekiery, młotki, babki do kos, oskardy i inny towar kuto-prasowany. Drut ciągniony, surowiec odlewniczy i martenowski, bloki, cegła szlakowa oraz szlaka granulowana.	I VIII
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, wialnie.	II
„Podkowa“		Hacele, kłódki.	VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
227	Rur i żelaza Tow. Sosnowieckich Fabryk. Sp. Akc. Sosnowiec.	Maciej Rogowski, Warszawa, — Mazowiecka 7.
228	Sucheni Józef, Fabryka Pługów. Gidle, p. Radomski.	Wincenty Sucheni, Gidle, p. Radomski.
229	Szczęśni B-cia, Fabryka Miedziano - Kottlarska, Mechaniczna i Odlewnia. Częstochowa.	
230	Warwasiński L., J. Wojakowski i Sp., Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza. Radomsko.	Ludwik Warwasiński, Radomsko.
231	Wisnowski Julian, Odlewnia Metali i Warsztaty Mechaniczne. Częstochowa, — Stanisława 7.	
7. ODDZIAŁ LUBELSKI.		
232	Dratt R. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza. Chełm.	Hugon Kamenc, Chełm.
233	Gassner F., K. Najdeker i W. Orłowski, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza. Chełm.	Ksawery Najdeker, Chełm.
234	Gniazdowski i Janiszewski inż., Zakłady Mechaniczne, Sp. Akc. Lublin.	Stanisław Janiszewski, Lublin, — Bychawska 69.
235	„Hess W.“, Tow. Akc. Fabryki Wag. Lublin.	Jan Markowicz, Lublin. Walery Węgrzecki, Lublin.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z P. M.
„Hulczyński“	51-61 25-93 25-94 67-27 Warszaw.	Rury bez szwu i rury spawane gazowe i kotłowe, wiertnicze, rury precyzyjne do aparatów cukrowniczych. Słupy rurowe do latarni, tramwajów i t. p. Beczki żel. Butle do tlenu. Żelazo handlowe, stal resorowa, utensylja dla kolei, lemiesz i odkładnice, żelazo mostowe, blacha zbiornikowa i kotłowa.	I II VIII
„Sucheni“		Maszyny rolnicze: pługi, radełka, maneże, brony, kultywatory.	II
	2-30	Maszyny rolnicze. Młocarnie do prostej słomy. Wodociągi i kanalizacja. Aparaty dla browarów, gorzelni, krochmalni i t. p. Odlewy żeliwne.	II V VI
„Warwasiński“	25	Turbiny wodne, postawy walcowe, ryflarki, tokarki, strugarki ręczne, wiertarki do metali, główki podziałowe do frezarek, motory na gaz ssany, gazownie do nich na wszelkie paliwa, aparaty Mollerup'a. Odlewy żeliwne.	I V
		Odlewy metalowe, biały metal, bronz fosforowy i t. p., cyna do lutowania.	V
„Dratt“	1-15	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie. Odlewy żeliwne.	II V
„Gassner“		Maszyny rolnicze: pługi, maneże, sieczkarnie. Odlewy żeliwne.	II V
„Janiszewski“, Lublin, Bychawsa 69	2-42	Żórawie ręczne i elektryczne. Konstrukcje żelazne. Kotły parowe. Imadła równoległe. Maneże. Odlewy żeliwne.	II V
„Hess“		Wagi stołowe, dziesiętne, czterdzieste, setne, wozowe, wagonowe, wagi wozowe przewożne, wagi do parowozów, wagi kranowe, wagi do wózków, wagi do wagoników, wagi dla bydła, wagi dla ludzi. Odważniki. Imadła równoległe. Wozy.	VI VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
236	„Ideal“, Fabryka Wag. Lublin, — Krochmalna 24, skrz. poczt. 37.	Krzykowski Gustaw Adolf, Lublin.
237	Kegel Jan, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza. Lublin, — Przemysłowa 10.	Jan Kegel, Lublin.
238	„Lechja“ dawn. Kujawski, Milewski i Sp., Zakłady Budowy Młynów, Wytwórnice Maszyn i Odlewnie, Sp. Akc. Lublin, — Foksal 17.	Teofil Kujawski, Lublin, — Kółłata- ja 5.
239	Moritz Wacław, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza, „Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Na- rzędzi Rolniczych“, Sp. Akc. Lublin.	Witold, Kazimierz Wie- rzejski, Warszawa, — Mo- nuszki 12. Wacław Moritz, Lublin, — ul. Zamoj- ska. S. Dzieciuchowicz, Lublin, — Rusalka 15.
240	Plage E. i T. Łaskiewicz, Zakłady Mechaniczne. Lublin.	Teofil Łaskiewicz, Lublin. Zygmunt Rościszewski, Warszawa, — Hor- tensja 1.
241	Wolski M. i Sp., Sp. Akc. Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Lublin.	Ludwik Hafner, Lublin.
8. ODDZIAŁ KRESOWY.		
243	Beker Br., żelazo-mosiężna Odlewnia i Mechaniczna Fabryka. Wilno.	
243a	„Dobrzyniewo“, Zakłady Przemysłowe, Sp. Akc. w Dobrzyniewie Fabrycznem, p. Białystok. Zarząd: Warszawa, Wierzbowa 6, Hotel An- gielski.	Zygmunt Toltyżewski, Warszawa, — Zgo- da 9.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Ideal“		Wagi stołowe dziesiętne, czterdzieste i setne, wozowe przenośne i stałe, do samochodów, magazynowe, do bydła, wagonikowe i inne specjalne.	IV
		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie. Wozy. Odlewy żeliwne.	II V VIII
„Lechja“	47	Maszyny młyńskie: postawy walcowe pojedyncze i podwójne, automatyczne i półautomatyczne perlaki, młynki do czyszczenia ziarna, planzychtry, odsiewacze, jagielniki, maszyny do drobienia kasy. Pędnie. Koła zębate. Maszyny rolnicze: maneże, wialnie, śrutowniki. Odlewy żeliwne.	I II V
„Moritz“	69	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, wialnie. Prasy do oleju.	I II VI,II
„Lańkiewicz“		Kotły parowe. Maszyny i aparaty dla gorzelni, rektyfikacji, drożdżowni, krochmalni i syropialni. Aparaty dla cukrowni. Pompy. Wyroby kotlarskie. Konstrukcje żelazne. Beczki żel. Narzędzia do obróbki metali; frezy, rozwiertniki, narzędzia i t. p. Remont samochodów i traktorów. Karoserje samochodowe. Samoloty lądowe i wodne.	I IV VI
„Emwol“	29	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, wialnie, młynki do czyszczenia zboża, siekacze, plugi, pogłębiacze, znaczniki, brony, walce pierścieniowe, ugniatacze, obsypniki. Odlewy żeliwne.	II V
		Odlewy żeliwne i metalowe.	II
	143-93 Warszaw.	Noże i widelce stołowe. Noże kuchenne, rzeźnicze, szewskie. Tasaki.	IV

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
244	Dojlidzki E. i Synowie, Odlewnia żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych. Białystok, — Grunwaldzka 35.	E. Dojlidzki.
247	Tyszkiewicz hr. A., Warsztaty Mechaniczne. Wilno, — W. Stefańska 29.	Zygmunt Obrąpalski, Wilno, W. Stefańska 29.
9. ODDZIAŁ LWOWSKI.		
248	„Ajaks“, Fabryka konstrukcji żelaznych i Odlewnia żelaza i Metali, Sp. z o. o. Lwów, — Zniesienie 102 C.	Antoni Soupper, Lwów, Zniesienie.
249	„Auto-Motor“, Fabryka Samochodów Sp. Akc. Lwów, — Kopernika 54/56.	Lucjan Myciński, Lwów, Kopernika 54/56.
250	Bank Rolniczy Sp. Akc., Oddział Maszynowy. Lwów, — Gródecka 56/58.	Stanisław Kastner, Henryk Rzepka, Lwów, Gródecka 56/58.
251	Biskupcy B-cia Sp. Akc., Fabryka Maszyn i Odlewni. Kołomyja.	Bolesław Biskupski, Kołomyja.
251a	Bujak Jan, Fabryka Przyrządów Mierniczych, Sp. Akc. Lwów, — ul. Sadownicka 31.	„Jan Bujak, Michał Nikiel.
252	„Cyklop“, Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza, Sp. z o. o. Przemyśl.	Bernard Klüger, Przemyśl.
253	„Ferrum“, Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza i Metali, Sp. z o. o. Lwów - Podzamcze, — Żółkiewskiego 147.	Stefan Baternay, Czesław Mermon, Lwów, — Żółkiewska 147.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
	2-30 1-77	Maszyny rolnicze: maneże. Osie i buksy wozowe. Odlewy żeliwne. Plyty i drzwiczki kuchenne. Od- ważniki klgr. Gwoździe wszelkie. Druk blanko- wy i galwanizowany.	II V VIII
		Remont maszyn.	I
„Ajaks“ Lwów — Zniesienie	9-18	Odlewy żeliwne i metalowe, konstrukcje żelazne.	V VI
	1-94	Remont samochodów i traktorów. Wagi dziesiętne. Konstrukcje żelazne i ślus. - budowlane.	I IV
„Bank Rolniczy“	8-72 33-16	Maszyny rolnicze: plugi, sieczkarnie, obsypniki, ple- wniki ręczne, młynki do czyszczenia zboża, czę- ści do maszyn żniwnych. Prasy i gniotowniki do oleju. Remont traktorów. Odlewy żeliwne.	I II V
		Maszyny rolnicze: sieczkarnie, młynki do czyszczenia Zboża. Maszyny do olejarni. Magle.	I II
„Bujak, Lwów“	18-35	Gazomierze „Rotary“ do pomiaru gazu ziemnego, ma- nometry Krell'a, manometry rejestrujące, rurki Brabbego, denzokopy Nikla, statywy labolato- ryjne.	IV
„Cyklop“	1-74	Maszyny do obróbki drzewa. Remont maszyn.	I
„Ferrum“	8-83	Urządzenia młynów, tartaków i gorzelni. Odlewy że- liwne i metalowe.	I V VI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
254	Galicyjskie Karpackie Naftowe Tow. Akc; Fabryka Maszyn i Narzędzi Wiertniczych. Glinik Marjampolski.	Inż. Dawid Seelenfreund, Inż. Jan Czerwiński.
255	„Hydropol”, Sp. Akc. Lwów, — Lwowskich Dzieci 56.	Bolesław Wójcikiewicz, Lwów, Lwowsk. Dzieci 56.
256	Mączyński H., Fabryka Pilników. Lwów, — Nowej Rzeźni 16.	Henryk Mączyński, Lwów, Nowej Rzeźni 16.
257	„Metal”, Fabryka Wyrobów Metalowych i Akumulatorów, Dr. Inż. St. Bieńkowski, Sp. Akc. Lwów, — Zacharjewicza 5.	Stanisław Bieńkowski, Lwów, — Potockiego 49.
258	Wietchy Adolf Fabryka Maszyn Ślusarskich dla Obróbki Drzewa i Metali. Lwów, — Dekerta 4.	Adolf Wietchy, Lwów, Dekerta 4.
259	Zieleniewski L., Polskie Fabryki Maszyn i Wagonów w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Sp. Akc. Fabryka Lwowska, Lwów, — Podzamcze.	Jan Bisztyga, Lwów, — Podzamcze.
10. ODDZIAŁ KRAKOWSKI.		
260	„Auto-Motor”. Kraków, - Dębniaki, — Barska 12.	
261	„Borek”, Fabryka Maszyn i Odlewnia żelaza i Metali Inż. K. Wyleżyński. Borek Fałęcki, p. Kraków.	Konrad Wyleżyński, Borek Fałęcki, p. Kraków.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Excenter“	Gorlice 2 i 17	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, ciągi tłokowe, wyciągi tłokowe z napędem elektrycznym i motorami spalinowymi, pompy parowe i transmisyjne. Kompletne urządzenia wiertnicze wszelkich systemów (polsko - kanadyjskie, pensylwańskie, płuczkowo-udarowe, Rotari i t. d.), wszelkie narzędzia, przybory, maszyny i aparaty wchodzące w zakres techniki głębokich wierceń, oraz wszelkie urządzenia do pompowania. Maszyny, aparaty i przybory rafineryjne, prasy, płyty rafinerowe i t. d. Odlewy żeliwne, mosiężne, surowe i obrobione, wszelkie konstrukcje żelazne, zbiorniki, tanki, suwnice i t. d. Łóżka koszarowe żelazne, stojaki na karabiny, umywalki. Kuchnie polowe, pontony, łodzie saperskie, ogniska kuzienne, kuźnie polowe, imadła, palniki i urządzenia do opału płynnego i gazowego, piecyki pokojowe systemu „Karpaty“. Beczki żelazne.	I II V
	3-25	Sikawki i narzędzia pożarnicze. Aparaty asenizacyjne.	I
		Pilniki.	IV
	3-34	Śruby, nakrętki, nity. Rury ołowiane i plomby ołowiane.	VIII IX
		Tokarki pociągowe, wiertarki.	I
„Fabryka“ Zieleniewski“		Maszyny i aparaty dla gorzelni, armatury, wyroby kotlarskie, odlewy żeliwne.	I V VI
	1-53	Remont samochodów i traktorów.	I
„Wyleżyński“ Kraków, Skrytka Nr. 20.	24-80	Narzędzia monterskie, ślusarskie i kowalskie. Odlewy żeliwne i metalowe. Armatury wodociągowe maszyn rolniczych i młyńskich, kuźnie polowe, wiertarki ściennie, regulatory syst. Hartung.	I IV V VIII

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
262	„Kraków“, Huta żelazna, Sp. Akc. Kraków, — Rynek Gł. 12.	Tadeusz Epstein, Kraków, Rynek Gł. 12.
263	Lokomotyw Pierwsza Fabryka w Polsce, Sp. Akc. Chrzanów. Zarząd: Warszawa, — Ś-to Krzyska 28.	Władysław Jechalski. Sosnowiec.
264	„Odlew“, Fabryka Maszyn Rolniczych, Sp. Akc. Kraków XIX, — Hetmana Żółkiewskiego.	Zygmunt Lassoński, Kraków XIX, — Hetmana Żółkiewskiego.
265	„Potęga“, Sp. Akc., Towarzystwo Polskich Fabryk, Huty żelaza Kraków, — Basztowa 9.	Ludwik Rączkowski, Kraków, — Basztowa 9.
265a	Samsonowicz M., Wytwórnia Maszyn i Narzędzi Koszykarskich, Odlewnia żelaza i Metali Dębica.	Michał Samsonowicz.
266	Zieleniewski L., Polskie Fabryki Maszyn i Wagonów w Krakowie, Lwowie i Sanoku, Sp. Akc., Fabryki Krakowska i Sanocka.	Antoni Lewalski, Kraków.
11. ODDZIAŁ POZNAŃSKO - POMORSKI.		
267	„Agrarja“, Fabryka Maszyn, Tow. Akc., dawn. Max Kuhl. Poznań, — Składowa 4.	Leonard Glabisz, Poznań, — Składowa 4.
267a	Born & Schütze, Fabryka Maszyn i Kotłów, Odlewnia. Toruń, — Mokre.	Konrad Rappke.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
		Gwoździe i drut.	XI
„Fablok“		Parowozy.	I
	3-87	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, sieczkarnie, młynki do czyszczenia zboża. Odlewy żeliwne, tokarnie, imadła, łożyska dla celów rolniczych.	II V
„Famarano“	2-57	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie, młynki do czy- szczenia zboża, brony, młocarnie. Wozy. Odlewy żeliwne.	II V VIII
„Samsonowicz - Dębica“		Maszyny i narzędzia dla koszykarzy. Maszyny dla fa- bryk mydła.	I
„Zieleniewski“	1-96 20-60 31-23 Warszaw. 73-83	Maszyny parowe, kompresory, pompy, żórawie wod- ne, pogłębiarki, bagry, silniki ropowe i naftowe, przesuwnice, żórawie, mosty, konstrukcje żelaz- ne, kotły parowe stałe i przewożne, zbiorniki, aparaty do fabryk chemicznych, odlewy żeliwne. Wagony osobowe, towarowe, wagony - cysterny, tendry, wozy ogrzewalne, tramwaje. Kompletne urządzenia: rzeźni, chłodni, elektrowni, wodocią- gów, gazowni, cukrowni, gorzelni, browarów, ra- finerji nafty, rafinerji spirytusu. Wieże szy- bowe. Pontony. Kuchnie polowe. Łodzie patrolne. Opancerzenia lokomotyw i pociągów. Jaszczyki. Kolejki wojskowe. Granaty ręczne.	I V IV X
„Agraria“	31-36 23-26	Maszyny rolnicze, kartoflarki. Odlewy żeliwne.	II V
„Born“	3, 182	Dragi pływające, kopaczki, pogłębiacze, czerpaki. Lo- komobile przemysłowe, kotły parowe, konstruk- cje żelazne, zbiorniki, urządzenia olejarni. Odle- wy żeliwne.	I V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
268	Broda Jan, Toruńska Fabryka Zamków. Toruń, — Koszarowa 11/13.	Jan Broda, Toruń, — Koszarowa 11/13.
269	Cegielski H., Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Wagonów, Odlewnia żelaza i Stali. Poznań, — Gwarna 9.	Henryk Suchowiak, Poznań, — Ratajczaka 16. Fryderyk Suchanek, Poznań, — Ratajczaka 16.
269a	„Ćwiek“, Fabryka Gwoździ i Drutu, Sp. Akc. Nakło nad Notecią (Woj. Pozn.), — Jackowskiego 330. Zarząd: Warszawa, — Kopernika 33.	
270	Czarliński Leon, Tow. Akc., Fabryka Maszyn Rolniczych, Odlewnia żelaza i Spiżu. Krępa, p. Ostrów.	Leon Czarliński, Inowrocław.
271	Drewitz E., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza. Toruń	Bolesław Rybiewski, Apolinary Zdanowicz, Toruń I, — 3 Maja 1.
272	„Fema“, Tow. Akc., Wielkopolska Fabryka Wyrobów Metalowych. Bydgoszcz, ul. Dr. Emila Warmińskiego 6.	Juljan Sokołowski, Bydgoszcz, Jagiellońska 5.
273	Fiebrandt i S-ka, T. z o. p., Fabryka Sygnałów dla Kolei żelaznych. Bydgoszcz, — ul. Grunwaldzka 3.	Michał Czerski, Feliks Werner.
274	„Galwana“, Tow. Akc. Bydgoszcz.	Kazimierz Baranowski, Bolesław Baranowski.
275	Głogowski i Syn, T. z o. p. Inowrocław.	Leon Czarliński, Inowrocław.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Brodabiuro”		Zamki meblowe, kłódki, haki do łóżek, kołnierze bu- telkowe.	VIII
„Hacegielski”	43-11 20-29 29-47 42-76	Wagony towarowe, lokomobile przewoźne i stacyjne. Maszyny rolnicze: maneże, pługi wypielacze i obsypniki, brony talerzowe, łukowe, gzygzo- wate i t. p., walce pierścieniowe, kołczaste, gład- kie, łukowe i t. p. Ugniatacze podglebia, dołowniki do kartofli, sadzarki do kartofli, kartoflarki, sor- towniki do kartofli, włóki do kartofli. Młynki do nawozów, siewniki do saletry. Grabie konne, wyorywacze do buraków, młocarnie sztyftowe, bębnowe. Płuczki do kartofli i buraków. Apar- aty magnesowe. Sieczkarnie, beczki żel. do wody i t. p., pompy do gnojówki, parowniki. Maszyny i prasy do wyrobu cegieł. Prasy i kopaczki do torfu. Urządzenia gorzelni i krochmalni. Odle- wy żeliwne.	I II X
„Esbe”	273-44	Gwoździe, drut.	XI
„Leon Czarliński”	1	Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, młocarnie, walce pierścieniowe, gładkie, gwiazdkowe i t. p. Brony. Ugniatacze podglebia. Odlewy żeliwne.	II V
„Drewitzrol”	30 6-53	Maszyny rolnicze: maneże, młocarnie sztyftowe i ce- powe, sieczkarnie, siewniki do zboża, traw i sosny.	II
„Fema”	8-21	Zamki meblowe kłódki zwyczajne i patentowe, sztan- ce, matryce, maszyny do tarek, wszelkie arty- kuły, sztancowane, frezy do obróbki drzewa i t. p.	I IX
„Sygnał Fiebrandt”	182 185 186	Urządzenia do ubezpieczenia ruchu na kolejach żel., sygnały, urządzenia do centralizacji zwrotnic, mosty, oporniki sygnałowe, rogatki drogowe, elektryczne aparaty blokowe.	I
„Galwana Bydgoszcz”	16-50	Wyroby metalporcelanowe, specjalne wyroby luksu- sowe, szklano-metalowe, ażurowe i reliefowe, wy- roby platerowane i lampy.	IX
„Głogowscy”	35	Maszyny rolnicze: elewatory do słomy, lokomobile, młocarnie, bukowniki. Kopaczki i prasy do tor- fu. Suszarnie do kartofli, cykorji, warzyw i t. p.	I II

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
276	„Grakona”, Bydgoska Fabryka pilników i narzędzi, Tow. Akc. dawn. „Granobs i Kozłowski”. Bydgoszcz, — Marcinkowskiego 7/8.	Hugon Kozłowski, Bydgoszcz.
277	Herzfeld i Victorius, Tow. Akc., Odlewnie żelaza i Emaljernie. Grudziądz.	Lucjan Kołodzki, Grudziądz. Zbigniew Jagodziński, Grudziądz.
277a	Inowrocławska Fabryka Maszyn Rolniczych T. A., Inowrocław, — Św. Ducha 25/29.	Fr. Stein, Wł. Antczak.
278	Kostrzyński Leon, Fabryka Maszyn Rolniczych. Zerków.	Leon Kostrzyński, Zerków.
279	Löhnert Herman Sp. Akc., Bydgoska Fabryka Maszyn. Bydgoszcz, — Jenerała Bema 10.	Inż. Żukowski, Inż. Porzeziński, Dyr. Klatt, Bydgoszcz.
279a	„Młynotwórnia”, Tow. Akc. Wytwórni Maszyn Młyńskich. Rogoźno.	
280	„Motor Polski”, Tow. Akc. Żnin.	Kazimierz Urbański, Żnin.
281	Nitsche i Sp., Fabryka Maszyn Rolniczych. Poznań, Św. Marcin 33.	Franciszek Nitsche, Piotr Nitsche, Poznań, — Św. Marcina Nr. 33.
281a	Plucińscy B-cia, Fabryka Stalowych Narzędzi. Poznań, — Jerzyce, ul. Samarzewskiego 43.	L. K. Pluciński.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka zaliczona do grup zawodowych P. Z. P. M.
„Grakona“	176	Pilniki i raszple wszelkich gatunków, frezery do noży dyfuzyjnych dla cukrowni.	IV
„Odlewnia“	11 1-48	Odlewy żeliwne: piece żel., drzwiczki, płyty kuchenne, ruszta, naczynia żel. emaljowane, odlewy sanitarne, rury, wanny lane emaljowane. Buksy do wozów, odkładnie do pługów. Odważniki. Okna lane żel., klocki hamulcowe, drzwiczki i ruszta do palenisk parowozowych, maźnice kolejowe. Naczynia blaszane emaljowane.	V VII VIII
„Inofoma“	111	Brony żelazne, plewniki i wialnie oraz pługi włóściańskie, remont wszelkich maszyn rolniczych, głównie lokomobil i młocarń parowych.	II
„Kostrzyński“		Młocarnie sztyftowe i szerokomłotne.	II
„Loehnert“ Bydgoszcz	460 461	Rozdrabiacze, całkowite urządzenia dla cementowni i wytwórni wapna, zakładów chemicznych, młynów, do żużli Thomasa itp.. Całkowite urządzenia dla cukrowni, przenośnie do towarów masowych. Urządzenia do przerobu węgla.	I
„Młynotwórnia - Rogoźno“	11	Maszyny młyńskie: wialnie, zubrowniki, eureka, maszyny szmerglowe i szczotkowe, cylindry sortujące, gniotowniki, postawy walcowe, śrutowniki tarczowe, detaszery, pytle płaskie (planzychtry), pytle pryzmatyczne, cylindry odśrodkowe, perlaki bębnowe, perlaki cepowe automatyczne, jagielniki, krajalnice, filtry aspiracyjne ssąco tłoczące, mięszarnie automatyczne, oskardy, oskardziki, perlaki, oprawki do oskardzików. Turbiny wodne. Pędnie. Odlewy żeliwne.	I V
„Motor“ Żnin	82	Silniki ropowe. Imadła równoległe. Przeróbka rozmaitych motorów na ropę.	I
„Nitschespółka“		Maszyny rolnicze: maneże, sieczkarnie, śrutowniki, wialnie, młocarnie.	II
„Nożownia“		Noże do sieczkarń bębnowych i toporowych (kołowych), noże do siekaczy, buraków, noże do płatków kartoflanych.	IV

L.p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
282	Raszewski i Pluciński, Fabryka Maszyn. Poznań, — Przemysłowa 26.	Sylwester Raszewski, Poznań, Przemysłowa 26.
283	Samulski i Sp., Pleszowska Fabryka Maszyn. Pleszew.	Seweryn Samulski, Poznań.
284	„Unia“, Zjednoczone Fabryki Maszyn, dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters, Sp. Akc. Grudziądz.	Janusz Czarliński, Grudziądz. Mieczysław Dzieciuch, Grudziądz.
284a	„Unia“, Zjednoczone Fabryki Maszyn, T. A., Oddz. Chelmno. Chelmno.	Janusz Czarliński.
285	„Unia“, Zjednoczone Fabryki Maszyn T. A. Oddz. C. Blumwe i Syn Bydgoszcz, — Wilczak, Nakielska 26.	Maksymilian Jankowski, Józef Petters.
285a	„Wiepofana“, Wielkopolska Odlewnia, Fabryka Narzędzi i Maszyn, T. A. Poznań, — Dąbrowskiego 81.	Edward Weigt, Jan Kopczyński.
12. ODDZIAŁ CIESZYŃSKI.		
286	Alscher A. i Syn, Fabryka Konstrukcji żelaznych, Bu- dowy Maszyn i Mostów. Bielsko.	Franciszek Gross, Bielsko.
287	Bartelmuss i Suchy, Fabryka Śrub i WYROBÓW KUTYCH. Bielsko, — Johannogo 3.	Alfred Bartelmuss, Bielsko. Jerzy Suchy, Bielsko.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Torfopras“	28-91	Maszyny torfowe, kopaczki do torfu, prasy do torfu, elewatory, wagoniki.	I II
		Młocarnie, maneże, sieczkarnie. Pompy studzienne i wodociągowe. Smarownice Stauffera, oliwiarki tłokowe. Rezerwoary. Hydrofory. Obrabiarki do drzewa.	I II
„Pofama“ lub „Unja“	9-24 9-25 9-26 9-27 9-28	Maszyny rolnicze: plugi 1- i wielo-skibowe z ażurową odkładnicą na gliniaste grunty, kultywatory, brony zwykłe i sprężynowe, lekkie i polowe, siewniki do buraków i inn., grabie konne, automatyczne (nowy typ), kartoflarki, parniki, obsypniki i wypielacze, walce pierścieniowe i gładkie, płuczki, gniotowniki, wialnie, młynki do czyszczenia zboża, sieczkarnie, maneże, siekacze, znaczniki-dołowniki do kartofli.	II
„Unja“	20	Wialnie, młynki, młocarnie, kieraty, sieczkarnie, siekacze, siewniki tarczowe do koniczyzny.	II
„Blumwe - Bydgoszcz“	10 21	Traki pionowe, poziome, przewożne oraz wszelkie części do nich. Wszelkie maszyny do obróbki drzewa i części do nich.	I
„Wiepofana“	61-56	Odlewy żeliwne wszelkiego rodzaju i wielkości. Maszyny narzędziowe; tokarki, prasy, imadła. Budowa śrutowników talerzowych i innych. Grnaty ręczne dla armji.	I VIII
„Alschersyn“	111	Konstrukcje żel., mosty, dźwigi, windy, żorawie, wagoniki, rozjazdy kolejowe, zwrotnice, obrotnice, złożenia osiowe, wagi dziesiętne, maszyny i narzędzia dla przemysłu budowlanego, narzędzia górnicze, taczki żel., tarcze obrotowe, łózka żel.	I VI VIII
„Śrubfabryka“	142 162	Śruby, nity, nakrętki, podkładki o wszelk. kształt. i rozmiarach dla przemysłu każdego rodzaju według norm fabr. lub dostarczonych rysunków. Osie do wozów włościańskich. Wyroby kute. Akcesoria do budowy nawierzchni toru kolejowego: śruby łącznikowe, haki do szyn, tyrefony, łupki kolejowe wążkotorowe i normalne. Okucia, zawiasy, długie i krzyżowe.	VIII XI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
288	Brevillier i Sp. i A. Urban i Synowie, Tow. Akc. dla fabrykacji Śrub i Wyrobów Kutyh. Reprezentacja dla Polski — Ustroń. Fabryka Śrub — Sporysz obok Żywca. Fabryka Wyrob. Kutyh — Ustroń (śl. Ciesz).	Leon Manda, Ustroń. Henryk Schwarz, Ustroń. Ludwik Mühlrig, Sporysz. Jan Michejda, Cieszyn.
289	Emaljowanych i Metalowych Wyrobów Fabryk, Tow. Akc. Bielsko.	
290	Josephy's G. Erben, Fabryka Maszyn i Odlewni żelaza. Bielsko.	Teodor Weinschenck, Bielsko.
291	„Kres“, Fabryka Wyrobów żelaznych, Sp. Akc. Biała.	Józef Dubieński, Kraków, — Baszto- wa 9.
292	„Lechja“, Zakłady Budowy Młynów, Wytwórnice Maszyn i Odlewnie, Sp. Akc. Żywiec, — Krakowska Nr. 21.	Teofil Kujawski, Lublin, — Kollata- ja 5.
292a	„Mewa“, Śląska Fabryka Wyrobów Metalowych, Sp. z o. o. Bielsko, — Strzelnicza 35.	Leopold Serog.
293	Münstermann E. v., Przemysł Fosforbronzowy. Bielsko.	
294	Ochsner Jan, Odlewnia żelaza i Metali, Zakład Kotlarski Warsztat reperacyjny Maszyn. Biała.	
295	Ochsner Karol i Syn, Fabryka Wyrobów Miedzianych i Metalowych, Bielsko.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Brevillierurban“ Ustroń „Huta“, Ustroń Fabr. w Ustroniu „Śrubownia“ Żywiec Fabr. w Sporyszu	Ustroń 20 i 3 Żywiec 4	Okucia do wozów kolejowych, kowadła, imadła sty- ryjskie i równoległe, drągi wiertnicze, haki do rur, lemiesz i odkładnice, osie do wozów, dusze stalowe do żelazek do prasowania, materiały dla nawierzchni toru kolejowego, śruby, naśrubki, podkładki, nity, haki do izolatorów.	II VIII
„Emailwerke“		Naczynia blaszane emaljowane i ocynkowane, naczy- nia mleczarskie, umywalki, szylidy emaljowane.	IX
„Josephy“		Maszyny do prania i suszenia wełny, maszyny przy- gotowawcze jak: szarpaki sztucznej wełny, wilki szarpące, wilki zgrzebiące i rozluźniające. Ma- szyny przędzalnicze dla wełny, odpadków baweł- nianych, na wigoń, kobierce, koce, pilśnie, dla fa- brykacji kapeluszy i waty. Przędznie wózkowe, obraczkowe, puszkowe, niciarki i cewiarki. Ma- szyny do wykończania jak: pralnie, folusze, dra- parki do dekatyzacji, prasy hydrauliczne, prasy walcowe, suszarki i napinarki ramowe, maszyny do karbonizowania i aparaty farbiarskie. Maszy- ny dla cementowni, młyny kulowe, ekstrakcji oleju, aglomeracji rudy. Odlewy żeliwne.	I V
„Kres“	425 591	Podkowy. Okucia budowlane. Konstrukcje żel. Wy- roby ciągnięte.	VIII
„Lechia“		Maszyny młyńskie: postawy walcowe pojedyncze i podwójne, perlaki automatyczne i półautoma- tyczne, młyny do czyszczenia zboża, planzychtry, odsiewacze, jagielniki, maszyny do drobienia ka- szy. Pędnie. Koła zębate. Maszyny rolnicze: maneże, śrutowniki, wialnie. Odlewy żeliwne.	I II V
Mewa - Bielsko“	166	Kapsle staniolowe i metalowe do wszelkiego rodzaju flaszek i słoików, oraz kapsle konfiturowe.	IX
„Münstermann“	110	Armatury, bronz fosforowy, biały metal, odlewy me- talowe. Odlewy żeliwne i metalowe, wyroby kotlarskie. Wyroby kotlarskie.	V V VI VI

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
296	Pollak Th. i Syn, Fabryka Wszelkich Towarów Śrubowych, Nitów i Muterek. Biała.	Bruno Pollak, Biała.
296a	Polsko - śląska Fabryka Pił i Narzędzi, Sp. z o. odp. Wapienica.	Alfred Dubowski, Warszawa, — Czac- kiego 12 m. 2.
297	Quissek & Geppert, Fabryka Wyrobów Miedzianych i Metalowych, Maszyn i Kotłów. Bielsko.	Juljusz Quissek, Bielsko. Leopold Geppert, Bielsko.
298	Saur Theodor, Fabryka Maszyn. Bielsko.	
299	Schmeja Edm., Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Biała.	Maks Schmeja, Biała.
300	Schmidt Rudolf, Fabryka Armatur, Odlewnia Bronzu fosforowego, Metali i Żelaza. Biała, — Kolejowa 24/26.	Rudolf Schmidt, Biała. Karol Jenkner, Biała. Przedstawicielstwo Hammerliński & Fulde,, Warszawa, Jerozolim- ska 21.
301	Schwabe Georg, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Bielsko.	

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
„Pollaksohn“		Śruby, naśrubki, nity, materiały dla nawierzchni to- ru kolejowego.	VIII
„Fabryka Pił“	450	Piły poprzeczne, tartakowe, stolarskie, kablukowe, tarczowe do drzewa i metalu, taśmowe do szyn, ręczne trakowe.	IV
	1-52	Kotły parowe, parniki, zbiorniki, maszyny parowe, pompy, płuczki do kartofli, elewatory, gniotow- niki do siodu, aparaty dla gorzelni i rektyfikacji, armatury, pędnie. Gatry i maszyny do obróbki drzewa jak: piły taśmowe, piły wahadłowe, stru- garki, frezarki, tokarki, piły tarczowe. Maszyny do obróbki kamieni, jak: gatry do kamieni, ma- szyny do szlifowania kamieni i t. p. Odlewy że- liwne.	I II V
„Saur“	1-08	Maszyny dla przemysłu włókienniczego: dla wykań- czalni z wełny i półwełny, dla farbiarni, maszy- ny - szpularki. Listwy sztyftowe do szarperek weł- ny sztucznej.	I
	67	Młynki-śrutowniki do zboża i materiałów średnio- twardych. Łamacze kamieni i t. p. Bębny sor- tujące, młynki kulkowe, walce młyńskie. Ma- szyny cegielniane jak: ceglarki, gniotowniki ła- mające i walcownie gliny. Maszyny garbarskie jak: łamacze kory, śrutowniki garbowników, oku- cia beczek garbarskich. Maszyny do wyrobu śrub i naśrubków. Pędnie. Maneże i sieczkar- nie. Odlewy żeliwne.	I II V
„Rudolf Schmidt“ Biała.	Bielsko 181	Armatury do wody, pary i gazu: zawory, kraniki i zasuwę; wszelkie armatury pożarowe i do wodo- ciągów miast, studzienki typu francuskiego i normalnego, hydranty pod - i nadziemne, kompl. zasuwę kołnierzone i mufowe z obudową typu normalnego i wedł. specjałn. życzeń; kurki i uchwyty nawiertne, rury stojakowe, biały me- tal łożyskowy antyfrykcyjny, bronz fosforowy, cyna lutownicza. Odlewy metalowe, noże do mie- lenia drzewa dla papierni, skrobaczki, naśrubki ciśnieniowe, cyna lutownicza, wodowskazy zwy- kle i reflektacyjne, szyfry do ogrzewania wago- nów, suwaki do cylindrów lokomotyw, koła zę- bate, specjalne aparaty z bronzu odpornego na kwasy, wszelkie odlewy żeliwne.	I V VIII IX
	3-42	Maszyny dla przemysłu włókienniczego: warsztaty tkackie, maszyny do prania, maszyny do susze- nia. Odlewy żeliwne.	I V

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
302	Starke Ernesta Syn, Fabryka Ogrzewań Centralnych, Urządzeń Gazowych, Sanitarnych, Wodociągów i Palenisk. Bielsko, — Gizeli 5.	
303	Twerdy Emil, Fabryka Maszyn. Bielsko, — Jana 17.	
304	Wapienickie Zakłady Przemysłowe. Wapienica, — Zdrojowa 13.	M. K. Bartelmuss, Bielsko, — Zbrojowa 13.
305	„Węgierska Górka“, Sp. Akc. Górniczo-Hutnicza. Węgierska Górka, pow. żywiec.	Jerzy Buzek, Węgierska Górka.
306	„Wschód“, Przemysł Druciany, Tow. z o. p. Zadziele, — żywiec.	
307	„Zem“, Zakłady Elektro-Mechaniczne. Cieszyn.	Karol Rusz, Warszawa, — Marszałkowska 72. Jan Pędzich, Warszawa, — Marszałkowska 72.
308	Zieger Adolf, Przemysł Towarów żelaznych. Bielsko.	Adolf Zieger, Herman Zieger.
<u>13. ODDZIAŁ GÓRNOŚLĄSKI.</u>		
309	Śląska Fabryka Motorów „P. T. E.“ Katowice — Bogucice, Krakowska 11.	Czesław Klarner, Warszawa, — Marszałkowska 9. Włodzimierz Sierżputowski, Katowice, — Bogucice.
<u>14. ODDZIAŁ GDAŃSKI.</u>		
310	„Stocznia Gdańska“ (The International Shipbuilding and Engineering Co Ltd.). Gdańsk: Biuro w Warszawie: Jasna 11, m. 5.	Ludwik Noe, Gdańsk. Antoni Dunin Ślepść, Warszawa, Szpitalna 5, m. 1.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZECZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- dowych P. Z. P. M.
		Ogrzewania centralne, wodociągi miejskie, fabryczne, domowe urządzenia gazowni, paleniska.	VII
		Maszyny parowe, narzędzia wiertnicze, żórawie ko- palniane, pompy, gątry, pędnie.	I
„Wapienickie zakłady“ Bielsko.	5-14 5-63	Wiertarki, maszyny do walcowania gwintów, okra- warki, prasy ekscentryczne, perlaki bebnowe i cepowe. Hacele. Mażnice „Stauffera“. Beczki żelazne. Materiały śrubowe, jak śruby, naśrubki, podkładki, nity, materiały do nawierzchni toru kolejowego, okucia budowlane, beczki żelazne.	I II VIII
Odlewnia „Węgierska Górka“	Żywiec 24	Odlewy żeliwne, rury wodociągowe.	V VIII
„Drut“	49	Drut, siatki do ogrodzeń, drut koleczasty, wycieraczki do butów, rąfy do przesiewania, łapki na myszy i szczury, wyroby druciane.	XI
„Zem“	108-70 Warszaw.	Silniki elektryczne na prąd 3-fazowy i stały. Pompy. Wentylatory kowalskie. Odlewy żeliwne i meta- lowe. Elektryczne zapalarki i wentylatory. Kuźnie.	I III V
„Zieger - Bielsko“		Wyroby żelazne, druciane i blacharskie. Okucia do okien i drzwi. Płyty kuchenne.	VIII
„Poltow“	7-74 Warszaw.	Motory elektryczne do 130 MK., przetwornice, dyna- mo-maszyny. Transformatory i silniki do 300 MK.	III
„Danzigerwerft“	Gdańsk 3401 do 10 Warsz. 22	Okrety, łodzie motorowe, parowozy, wagony, motory Diesel'a i spalinowe, elektromotory, dynamoma- szyny, transformatory, kotły parowe. Wszelkie odlewy żeliwne i stalowe, maszyny parowe, urzą- dzenia cukrowni uzbrojenia, beczki żelazne.	I

L. p.	ADRES POCZTOWY FABRYKI	Imię, nazwisko i adres przedstawiciela Zarządu fabryki
	Przybyli podczas druku: ODDZIAŁ WARSZAWSKI.	
311	Cynkownia Warszawska, właśc. Inż. T. Rapacki i Z. Święcicki. Warszawa, — Boduena 3.	Zygmunt Święcicki.
312	Czajkowski Wacław i Ska, Sp. z ogr. odp., Fabryka Wyrobów Metalowych. Warszawa, — Młynarska 33.	W. Czajkowski, K. Janowicz, S. Kaźmierczak.
313	„Flohr“, Warszawska Fabryka Dźwigów. Warszawa, — Emilji Plater 10.	Roman Groniowski.
314	Ludwiszewski K., Fabryka Maszyn. Warszawa, — Wolska 85.	K. Ludwiszewski.
315	„Młynotrag“, Inż. J. Szejnberg, Fabryka Maszyn. Warszawa, — Kazimierowska 26.	Józef Szejnberg, Złota 59-a.
316	„Mubis“, Inż. Niepołomski i Ska, Sp. z ogr. odp. Warszawa, — Ogrodowa 50.	Józef Niepołomski, Albert Szulman.
317	„Sito“, Wytwórnia Blach Dziurkowych. Warszawa, — Dobra 86.	Wiktor Słojewski.
318	Szpotański K. i Ska, Sp. Akc., Fabryka Aparatów Elektrycznych. Warszawa, — Kałuszyńska 2-4-6.	Kazimierz Szpotański, Zygmunt Ostaszewski.
	ODDZIAŁ RADOMSKO - KIELECKI.	
319	Osiński J. i Syn, Fabryka Maszyn, Pędni i Narzędzi Rolniczych. Radom.	Florentyn Osiński, Mich. Tadeusz Osiński.
	ODDZIAŁ DĄBROWSKI.	
120	Kraupe St., Sosnowiecka Fabryka Armatur, Odlewnia Bronzów Fosforowych. Sosnowiec, Skrz. poczt. 42.	Stanisław Kraupe, Wincenty Kraupe.
321	„Hrabia Renard“, Gwarectwo. Walcownia Rur i żelaza. Sosnowiec.	Verchér, Edward Angles, Adamiecki.

Adres telegraficzny	Telefon	WYROBY, WYKONYWANE PRZEZ FABRYKĘ	Fabryka za- liczona do grup zawo- wych P. Z P. M.
„Cynkownia - Warszawa“	52-07	Blacha żelazna ocynkowana dachowa, naczynia blaszane cynkowane, kubły.	VI VIII
	278-95	Wyroby sztancowane i tłoczone z blachy żelaznej i metalowej.	IX
„Liftflohr“	18 20 85-46	Dźwigi (osobowe i towarowe) elektryczne, transmisyjne i ręczne systemu „Thohr“.	I
	260-79	Maszyny do wyrobów cukierniczych, melanzery, walcówki i prasy.	I
„Młynotrag - Warszawa“	221-91	Maszyny młyńskie i tartaczne. Młyńskie postawy walcowe najnowszych systemów, perlaki, łyszczarki, strugarki do drzewa, złożenia do pil okrągłych, pily wahadłowe.	I
„Mubis“	248-39	Szybkootwieracze do puszek konserw. Zamki do laubzeg. Podkówki do obuwia. Odważniki mosiężne.	VIII
	1-92	Blacha dziurkowana dla celów technicznych, budowlanych ozdób i t. d.	VI
	90-43	Aparaty elektr. wysok. i nisk. napięcia.	III
		Maszyny rolnicze.	II
Kraupe - Sosnowiec	1-27	Uzbrojenie dla kotłów i przewodów parowych, wodociągowych, gazowych, naftowych oraz maszyn parowych, motorów. Odlewy brązowe, mosiężne, miedziane, niklowe i z innych metali.	V
Sosnowiec - Renard	7-76	Rury walcowane spawane i bez szwu, gazowe, parowe, podsadzkowe oraz łączniki do tychże. Żelazo walcowane w sztabach i kręgach. Odlewy żelazne.	V VIII

SKOROWIDZ WYROBÓW

(NUMERY SKOROWIDZA ODPOWIADAJĄ NUMEROM PORZĄDKOWYM FABRYK).

- A.** Aluminjowe wyroby 29, 192.
Amunicja artyleryjska 90, 200-a.
„ karabinowa 6, 26, 78, 90, 200-a.
„ myśliwska 90.
Aneroidy 35.
Aparaty antygazownicze 86.
„ automatyczne, rozrywające watę 147.
„ destylacyjne 12.
„ dezynfekcyjne 34, 55, 126.
„ dla browarów 67, 96, 229.
„ „ cukrowni 12, 67, 75, 80, 96, 155, 214, 240, 251, 276, 279.
Aparaty dla drożdżowni 12, 240.
„ „ fabryk chemicznych 12, 67, 96, 156, 214, 266, 279.
Aparaty dla gorzelni 12, 67, 96, 155, 161, 174, 229, 240, 259, 297.
Aparaty dla gorzelni syst. „Borman“ i „Babbit-Borman“ 12.
Aparaty dla krochmalni 12, 67, 174, 229, 240.
„ „ naftowego przemysłu 12.
„ „ rafinerji 12.
„ „ rektyfikacji 12, 240, 297.
„ „ syropiarni 12, 240.
„ do bezkońcowego płótna 147.
„ „ filtrowania oleju 117.
„ „ mierzenia ciśnienia w kopulaku 156.
„ „ naciągania kard 147.
„ „ nawijania waty 147.
„ „ odemglania sal 117.
„ „ zmiękczenia i oczyszczania wody 12, 214.
„ farbiarskie 290.
„ fizyczne 26.
„ lekarskie 68.
„ magesowe 269.
„ „Mollerup'a“ 230.
„ paskowe 147.
„ radjotelegraficzne 26, 93.
„ redukcyjne 156.
Armatury 6, 12, 44, 64, 101, 116, 214, 219, 259, 261, 293, 297, 300.
Armatury dla cukrowni 116, 259.
„ „ kotłów parowych 44, 64, 116, 214, 219.
„ do centralnych ogrzewań 44.
„ elektryczne 11, 102.
„ pożarowe 300.
Astrolabje 35.
Beczki żelazne do wody 93, 100, 269.
Bębny kulowe 156, 290.
„ sortujące 299.
Bednarka zimno-walcowana 94, 223.
Bezpieczniki 154-b.
Białe metal 6, 31, 44, 60, 61, 231, 293, 300.
Bielnik 32.
Blacha aluminjowa 53.
„ cynowa 53.
„ kotłowa 227.
„ miedziana 78, 145.
„ mosiężna 32, 47, 78, 145.
„ ołowiana 53.
„ zbiornikowa 227.
Blaszane wyroby 39, 43, 72, 84, 113, 125, 287, 308.
Blaszanki 72 84, 111, 125.
Błotniarki dla cukrowni 12.
Bolce 119.
Bramy 27, 71, 171.
Brony 38, 132, 133, 134, 135, 139, 171 179, 228, 241, 265 269, 277-a, 284.
Bronz fosforowy 6, 31, 44, 60, 61, 219, 231, 293, 300.
Brytwanny 84.
Bukowniki 269, 275.
Buksiki do pługów 190, 204.
Buksy do wozów 95, 183, 184, 190, 196, 197, 202, 204, 220, 244, 277.
Buljery 94-a, 130.
Butle do tlenu 227.
C. Ceglarki 269, 299.
Cewiarki 153, 290.
Cęgi 126.
Cęgi do krepowania rurek izolacyjnych 107.
Chłodnice samochodowe i samolot. 111, 126-a.
Cylindry 2.
„ odśrodkowe i sortujące 74-a, 154-a, 279-a.
Cyna do lutowania 231, 300.
Cynfolja 53.
Cynowe wyroby 53.
Cyrkle 35.
Cysterny 67, 96.
Czerpaki 266, 267-a.
Części do maszyn żniwnych 170-a, 187, 190, 198, 204, 212, 213, 250.
Części do samochodów 126-a.
D. Denzokopy Nikela 251-a.
Detaszery 74-a, 154-a, 279-a.
Dłutownice 34.
Dna kotłowe 214.
Dołowniki do kartofli 269.
Drabiny strażackie 93, 100.
Dragi pływające 267-a.
Draparki 147, 290.
Drażki wiertnicze 288.
Drezyny kolejowe 208.
- B.** Baby parowe 1.
„ ręczne 1, 223.
Bagnety 13.
Bagry 266.
Balkony 71.
Balustrady 71, 171.
Bandaże stalowe 205-a, 208.
Beczki garbarskie 109.
Beczki żelazne 12, 67, 72, 93, 96, 130, 227, 240, 254 304, 310.

Druciane wyroby 94, 140, 153-a, 211, 287, 306, 308.
 Drut 8, 18, 21, 45, 45-a, 70, 93-a, 94, 105, 106; 127; 149;
 173, 205, 211, 216-a, 221, 223, 244, 262, 306,
 Drut cynowany 21, 45, 173.
 „ cynowy 53.
 „ do butelek 45-a.
 „ galwanizowany 21, 45.
 „ introligatorski 45.
 „ kolczasty 8, 98, 106, 149, 173, 221, 306.
 „ miedziany 145, 221.
 „ mosiężny 145.
 „ ołowiany 53.
 „ stalowy 8, 211, 221.
 „ telegraficzny i telefoniczny 8, 21, 45-a, 106, 221.
 „ z kompozycji 53.
 Drukowane wyroby 11.
 Drzwiczki do palenisk parowozowych 277.
 „ hermetyczne 28, 55, 177, 220, 277.
 „ kuchenne 190, 201, 204, 206, 220, 244, 277.
 Dusze stalowe do żelazek do prasowania 288.
 Dynamomaszyny 162, 307, 309, 310.
 Dźwigi 34, 39, 51, 75, 103, 216, 286.
 „ towarowe 75.
 Dźwigniki 39, 40, 48, 51, 57.
 Dzwony 6.
 „ stalowe 151.

E. Ekonomizery 12, 214.
 Ekshaustory 117, 146.
 Elektrotechniczne wyroby 11, 46, 52, 65, 69, 92, 102,
 107, 115, 162, 245.
 Elektryczne lampki 19, 88.
 Elektryczne zapalarki 307.
 Elementy galwaniczne 46, 115.
 Elewatory 282 287.
 „ do słomy 167, 275.
 „ młyńskie 66, 123, 160, 285.
 Emaljowane wyroby blaszane 122, 187, 277, 289.
 Eureka 74-a, 154-a, 279-a.

F. Falcmaszyny 109.
 Fasony rurowe 97, 99, 138, 177.
 Filtry aspiracyjne 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 „ do kurzów 66.
 Flakony z gwintowanymi zamknięciami 125.
 Folja ołowiana 53.
 Foliuszki 147, 290.
 Formy do wyrobów cementowych 100.
 Formy żelazne 217.
 Formierki 156.
 Frezarki do drzewa 297.
 Frezy 23, 240, 272, 276.
 „ ze stali lanej 128.
 „ do obróbki drzewa 272.

G. Gabary 124.
 Garnki kondensacyjne 152.
 Galanteria metalowa 29, 32, 47, 78, 84, 102.
 Gaśnice 126-a.
 Gatry 80, 285, 297, 303.
 „ do kamieni 297.
 Gazownie do motorów 34, 80, 155, 230.
 Gazomierze „Rotary“ 251-a.
 Generatory acetylenowe 86.
 „ samochodowe 48, 111.
 Glancmaszyny 109.
 Głowki podziałowe do frezarek 230
 „ rewolwerowe do tokarek 151.
 Gwintowniki 23, 240.
 „ dla cegielni 299.
 „ „ odlewni 156.
 „ „ olejarni 250.
 „ do siodła 297.
 „ młyńskie 74-a, 154-a, 279-a.
 Gofryrki dla papierni 80.
 Grabie 45-a.
 „ konne 124-a, 166, 171, 269, 284.
 Gramofony 26-a.
 Granaty ręczne dla armji 266, 285.
 Grzechotki 23.
 Gwintownice 9, 23.
 „ do rur 23.
 Gwintowniki 23, 240.

Gwoździe 8, 18, 21, 45, 45-a, 70, 93-a, 94, 105, 106,
 127, 149, 173, 197, 205 216-a, 221, 223, 244, 262.
 Gwoździe fasonowe 21, 45-a, 221.
 „ formierskie 45-a.
 „ papowe 221.
 „ tapicerskie cięte 136.
 „ turystyczne 106.

H. Hacele 149, 225, 304.
 Haftki 215.
 Haki 223.
 „ do izolatorów 27, 45-a, 106, 288.
 „ „ łożek 268.
 „ „ rur 288.
 Hamulce powietrzne dla kolei parow. i elektr. 76-a.
 Heblarki do metali 97.
 Holendry dla papierni 80.
 Hufnale 149.
 Hydrofory 93.
 Hydropulty 93.

I. Igiełki do etykiet 120.
 Igły 215.
 Imadła 254, 285-a.
 „ do rur 20.
 „ równoległe 20, 79, 123-a, 144, 155-b, 235, 264,
 280, 288.
 Imadła styryjskie 130, 288.
 Imbryki 47.
 Inżektory 76-a.

J. Jagielniki 66, 74-a 154-a, 238, 279-a, 292.

K. Kalandry 146, 151.
 Kapsle do butelek 53.
 „ do flasz i słoje 292-a.
 Karczowniki 51, 176.
 Karoserje samochodowe 91, 240.
 Kartoflarki 267, 269, 284.
 Kasetki 40, 126.
 Kasy ogniotrwałe 40.
 Kątniki do rurek izolacyjnych 107.
 Kieraty 284-a.
 Kilofy 45-a.
 Kinkiety elektryczne 69.
 Kipregle 35.
 Klaksony samochodowe 48.
 Klepaki do lnu 147.
 Kleszcze do zakręcania rur 23.
 Klocki hamulcowe 74, 277.
 Klucze francuskie 126.
 „ maszynowe 126, 198.
 „ rurowe 126.
 „ zamkowe 126, 198.
 Kłódki 112, 131, 225, 262, 268.
 Kociołki wojskowe 122.
 Kolejki wiszące 75.
 Kolejowe utensylja 36, 39, 62, 73, 208, 223, 227, 273,
 277, 286.
 Kolejek podjazdowych i kopalni utensylja 39, 130, 208,
 209, 223, 227, 286.
 Kolektory 92.
 Koła do wozów 123-a, 166, 195.
 „ rozpedowe 151.
 „ transmisyjne blaszane 117.
 „ wagonowe 62, 99, 138, 150.
 „ zębate 151, 208, 219, 230, 238, 292, 300.
 Koinierze butelkowe 268.
 Kominy żelazne 24, 96, 126.
 Kompresory 15, 34, 80, 266.
 Konstrukcje żelazne 12, 24, 27, 34, 39, 40, 62, 67, 76,
 94-a, 96, 99, 126, 130, 138, 177, 214, 216, 217, 221,
 240, 248, 254, 266, 286, 291.
 Konstrukcje pierścieniowe 27.
 Kondensatory do kinematografów 56.
 Kopaczki do torfu 167, 168, 171, 269, 275, 282.
 Kotlarskie wyroby 12, 15, 24, 34, 39, 55, 62, 67, 72, 75,
 76, 84, 94-a, 96, 99, 126, 130, 138, 146, 150, 161,
 174, 214, 240, 259, 294, 295, 297.
 Kotły 12, 72, 94-a, 126, 161, 214, 240, 266.

Kotły do bielizny 15-a, 72, 84.
 „ do gotowania farb 146, 156.
 „ dla fabryk chemicznych 156.
 „ dla naftowego przemysłu 12.
 „ ogrzewalne 34, 94-a, 117, 151.
 „ lokomobilowe 146, 266.
 „ parowe 12, 67, 96, 130, 155, 214, 240, 266, 267-a, 297, 310.
 Kotły parowe parostatkowe powrotne 214.
 „ „ systemu „Garbe“ 214.
 „ „ „Fairbairna“ 214.
 „ „ „Fitzner et Gamper“ 214.
 „ „ próżniowe 55.
 Kościelne przedmioty 32, 47, 78.
 Kowadła do kos 45-a.
 Kowadła 99, 138, 150, 190, 204, 288.
 Krajalnice do owoców 55.
 „ młyńskie 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 Krany 75.
 Krochmalarki 147.
 Kroje talerzowe do pługów 29.
 Kroksztyny latarniowe 24, 227.
 Krosna tkackie 142, 153, 301.
 Krzyżownice kolejowe 62.
 Kubły 15-a.
 Kuchnie polowe 55, 123-a, 126, 254, 266.
 Kuchenki gazowe 102.
 „ żelazne 28, 177, 190, 204, 220.
 Kultuwatory 124-a, 133, 171, 179, 228, 242, 284.
 Kule stalowe 138, 208.
 Kupolaki 156.
 Kute wyroby ozdobne 40, 71, 126, 171.
 Kuźnie polowe 39, 182-a, 261-a, 307.
 Kwiaty metalowe 42.

L. Lampki elektryczne 88.
 Lampy elektryczne 69.
 „ naftowe 102.
 Lano-kute wyroby 49, 190, 198, 204, 212, 213.
 Latarnie samochodowe 48, 111.
 Latarki elektryczne 115.
 Lemiesze 130, 136, 178, 182, 227, 288.
 Lemieszki do bron 45-a.
 Liny stalowe 173, 211, 222.
 Listwy sztyftowe do szarperek 298.
 Lodownie 15-a.
 Lokomobile 85, 269, 275.
 „ naftowe 85.
 „ parowe 267-a, 269, 275.
 „ ropowe 85.
 Lornetki 35, 56.
 Lupy syst. Steinhela 56.

Ł. Łamacze kamieni 299.
 „ kory 299.
 Łańcuchy 8, 45, 45-a, 55-a, 106, 148, 216-a.
 „ elektr. spawane 216-a.
 „ „Victor“ 216-a.
 „ motocyklowe 55-a.
 „ „Galla“ 55-a, 71, 148.
 „ rolkowe 55-a, 71.
 Łapki na myszy i szczury 306.
 Łączniki do kabli żelaznych 27.
 „ „ pasów 212.
 „ „ rur wodnych i gazowych 212.
 Łodzie motorowe 85, 266, 310.
 „ saperskie 254, 266.
 Łopaty 45-a, 221.
 Łóżka żelazne 4, 50, 57, 77, 140, 254, 286.
 Łyżki 29, 32, 47, 78, 81.
 „ aluminiowe 29.

M. Magle 251.
 Maneże 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 157, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 190, 192, 204, 224, 228, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 244, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 292, 299.
 Manierki 122.
 Manometry 218, 251-a.
 „ próżniowe 218.

Manometry redukcyjne 86, 218.
 „ rejestrujące 251-a.
 Maszynki do mięsa 81, 102, 187.
 „ „ łodów 81.
 „ „ rdzeni 156.
 „ „ „Primus“ 102.
 Maszyny blacharskie 1.
 „ cegienniane 208, 216, 269, 299.
 „ gwoździarskie 109.
 „ Jacquard'a 301.
 „ dla apretur 146, 290.
 „ „ bielników 146.
 „ „ cementowni 208, 290.
 „ drukarskie pedalowe 8-a.
 „ dla drukarni materiałów włókienn. 146, 301.
 „ „ fabryk przetworów owocowych 55.
 „ „ „ tytoniowych 83.
 „ „ farbiarni 146, 298.
 „ „ fabrykacji kapeluszy 290.
 „ „ fabrykacji waty 290.
 „ „ krochmalni materiałów włókienniczych 146, 147.
 Maszyny dla odlewni 156.
 „ „ olejarni 239, 250, 251.
 „ „ papierni 80.
 „ „ przemysłu budowlanego 286.
 „ „ przemysłu naftowego 254.
 „ „ przemysłu włókienniczego 141, 142, 146, 147, 151, 153, 212, 290, 298, 301.
 Maszyny dla suszarni materiałów włókienniczych 146, 290, 301.
 Maszyny do aglomeracji rudy 290.
 „ „ brykietowania mialu węglowego 210.
 „ „ cięcia papieru 8-a.
 „ „ czyszczenia odlewów 156.
 „ „ dekatyzowania 290.
 „ „ ekstrakcji oleju 290.
 „ „ karbonizowania 290.
 „ „ klejenia towaru 147.
 „ „ łamania lnu i konopi 147.
 „ „ obróbki drzewa 80, 252, 285, 297.
 „ „ obróbki kamieni 297.
 „ „ materiałów włókienniczych 147, 290, 301.
 „ „ rycowania pudełek 8-a.
 „ „ składania i mierzenia materiałów włókienniczych 146, 290.
 Maszyny do suszenia wełny 146, 290.
 „ „ skubania wełny i bawełny 147, 290.
 „ „ szlifowania kamieni 297.
 „ „ walcowania gwintów 304.
 „ „ wykańczalni wyrobów z wełny i pół-wełny 290, 298, 301.
 Maszyny do wyrobu dachówki cementowej 100.
 „ „ „ kapeluszy 290.
 „ „ „ kaszy 238.
 „ „ „ kobierców 290.
 „ „ „ koców 290.
 „ „ „ mydła 265-a.
 „ „ „ pilśni 290.
 „ „ „ śrub i nakrętek 299.
 „ „ „ waty 290.
 „ „ introligatorskie 8-a.
 „ „ garbarskie 109, 203, 299.
 „ „ gilzowe 83.
 „ „ fornierskie 156.
 „ „ i aparaty dla cukrowni 12, 81, 75, 80, 240, 310.
 Maszyny i aparaty dla fabryk chemicznych 12, 156.
 „ „ „ drożdżowni 12, 240.
 „ „ „ gorzelnii 12, 240, 259.
 „ „ „ krochmalni 12, 174, 229, 240, 269.
 Maszyny i aparaty dla rafinerji 12, 254.
 „ „ „ rektyfikacji 12, 240.
 „ „ „ syropiarni 12, 240.
 „ „ i urządzenia odlewni 156.
 „ „ koszykarskie 265-a.
 „ „ młyńskie 54, 66, 74-a, 174, 154-a, 238, 261; 279-a, 292.
 Maszyny na wigoń 290.
 „ „ narzędziowe 285-a.
 „ „ obraczkowe 290.
 „ „ papierosowe 83.

Maszyny parowe 12, 80, 146, 254, 266, 297, 303, 310.
 „ przędzalnicze 153, 290.
 „ puszki 290.
 „ rolnicze 5, 16, 124, 129, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 152, 154, 157, 158, 164, 165, 166; 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 190, 203, 204, 224, 228, 229, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 242, 244, 250, 251, 261, 264, 265, 267, 269, 270, 271, 275, 278, 281, 283, 284, 292, 299, 311.
 Maszyny szrotkowe 74-a, 154-a, 279-a.
 „ szmerglowe 74-a, 154-a, 279-a.
 „ tkackie 141, 142.
 „ torfowe 136, 154, 165, 167, 168, 171, 269, 275, 282.
 Maszyny wiertnicze 254.
 „ żubrowe 54, 66, 123, 160, 285.
 Materace 121.
 Materiały dla nawierzchni toru kolejowego 223, 287, 288, 304.
 Matryce 272.
 Maźnie Stauffera 212, 283, 304.
 „ wagonowe 39, 99, 277, 212.
 Meble żelazne 4, 57, 77.
 Metal-porcelana 374.
 Miary 35.
 „ do płynów 12.
 Mieszadła 156.
 „ do betonu 100.
 Miedlice do obróbki lnu i konopi 147, 164.
 Mikroskopy szkolne 56.
 Mieszarnie młynskie automatyczne 74a, 154a, 279a.
 Młocarnie 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 157, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 179, 190, 204, 224, 229, 232, 237, 239, 241, 264, 265, 269, 270, 271, 275, 278, 281, 283, 284a.
 Młotki 45a, 130, 223.
 „ do kos 223, 45a.
 Młoty 45a, 130, 223.
 „ tarczowe 9.
 „ parowe 62.
 „ pasowe 9.
 „ sprężynowe 150.
 Młynki 248a, 299.
 „ do czyszczenia zboża 171, 238, 241, 250, 251, 264, 265, 284, 284a, 292, 299.
 „ do farb 146, 299.
 „ do mielenia materj. średnio twardych 299.
 „ do nawozów 269.
 „ kulowe 299, 290.
 Młyny tarczowe 66, 109, 123, 160, 284a, 285, 299.
 Mosty 76, 96, 99, 266, 286.
 Motory Diesel'a 116, 310.
 Motory spalinowe 82, 103a.
 Multiplikatory ogrzewania 55.

N Naczynia aluminiowe 126, 189a.
 „ blaszane emalowane 122, 187, 193, 277, 289.
 „ cynkowane 122, 189a, 289.
 „ cynowane 122.
 „ kuchenne emalj. 199.
 „ młeczarskie 72, 122, 123a, 289.
 „ niklowane 189a.
 „ platerowane 32, 47, 78, 89.
 „ szpitalne 122.
 „ żelazne lane emalj. 126a, 135, 183, 188, 190, 199, 202, 204, 220, 277.
 Nakrętki 98, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Naprężacze do drutów 45a, 106.
 Naprężacze do pasów 151.
 Narożniki okienne 81, 94, 131, 148.
 Narzędzia chirurgiczne 68.
 „ do budowy i eksploatacji kolei 29, 273.
 „ do obróbki metali 23, 240.
 „ dla przemysłu budowlanego 73, 286.
 „ górnicze 286.
 „ kowalskie 261.
 „ monterskie 155b, 261.
 „ precyzyjne 90, 109a.
 „ pożarnicze 71, 93, 100.
 „ ślusarskie 155b, 261.
 „ szewskie 155b.

Narzędzia weterynaryjne 68.
 „ wiertnicze 303.
 Narzynki 23, 240.
 Nasady kominowe 55, 117.
 Niciarki 290.
 Nity 96, 106, 148, 216a, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Nity kołowe 21.
 Niwelatory 35.
 Noże 3, 10, 29, 243-a.
 „ do łąk 124a.
 „ do maszyn rolniczych 3, 10, 29, 134.
 „ do mielenia drzewa dla papierni 300.
 „ do siekaczy 3, 29, 281a.
 „ do sieczkań bębnowych 281-a.
 „ do sieczkań toporowych 281a.
 „ garbarskie 68.
 „ kuchenne 29, 243a.
 „ ogrodnicze 68.
 „ rymarskie 68.
 „ stołowe 29, 32, 47, 78, 243a.
 „ szewskie 29, 68, 243a.
 „ rzeźniczne 29, 68, 243a.
 Nożownicze wyroby 3, 10, 13, 29, 243a.
 Nożyce do blachy 40.
 Nożyce do żelaza 150.
 Nożyki do żniwiarek 281a.

O. Obcinarki do rur 23.
 Obieraczki 55.
 Obrabiarki do metali 109a.
 Obrotnice kolejowe 76, 286.
 Obsadki 110.
 Obsypniki 124a, 133, 171, 241, 250, 269, 284.
 Ochraniacze do ołówków 120.
 Odkładnice 136, 178, 182, 227, 288.
 Odlewy budowlane 2.
 „ maszynowe 60, 136, 202.
 „ kwaso- i ognioodporne 156.
 „ lano-kute 49, 190, 198, 204, 212, 213.
 „ metalowe 6, 31, 39, 44, 60, 61, 64, 132, 152, 155a, 161, 172, 175, 210, 219, 231, 243, 248, 253, 261, 293, 294, 300, 307.
 Odlewy na pierścienie do tłoków 74.
 „ półstalowe 137.
 „ sanitarne 135, 183, 187, 188, 190, 199, 204, 220, 277.
 „ stalowe 99, 137, 190, 204, 208, 209.
 „ utwardzone żelazne 49, 151, 156.
 „ żeliwe 2, 5, 24, 28, 34, 38; 39; 49; 62; 74; 74a; 77, 95, 97, 99, 101, 113, 129, 130; 132; 133; 134; 135; 136, 140, 142, 144, 150, 151, 152, 153, 154-a, 155-a, 155, 156, 157, 158, 161, 164, 165, 167, 168, 169, 170; 171, 172, 174, 175, 176, 177, 181, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 199, 201, 204, 206, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 217, 220, 229, 230, 232, 233, 237, 238, 241, 242, 243, 244, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 259, 261, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 276-a; 277, 279-b, 285-a, 290, 292, 294, 297, 299; 300; 301; 305, 307, 310.
 Odparnice 12.
 Odsiewacze 238, 292.
 Odwadniacze 17.
 Odważniki 59, 177, 235, 244, 277.
 Ogniska kompletne (formy) 182-a.
 Ogrzewanie centralne 22, 117, 245, 302.
 „ wagonów kolejowych 76-a.
 Okna żelazne 27, 71, 171, 216, 217, 277.
 Okrawarki 304.
 Okręty 310.
 Okucia budowlane 73, 131, 207, 287, 291.
 „ do beczek garbarskich 109, 299.
 „ do drzwi i okien 94, 131, 198, 207, 212, 308.
 „ do mebli 207, 272.
 „ do wozów kolejowych 288.
 Ołowiane wyroby 53, 257.
 Opakowania blaszane 113, 125.
 Oprawki do oskardzików 74-a, 154-a, 279-a.
 Optyczne instrumenty 56.
 Osie do wozów 170-a, 184, 190, 195, 197, 205-a, 244, 287, 288.

Osie wagonowe 62.
 Oskardy 74-a, 154-a, 279-a.
 Oskardziki 74-a, 154-a, 279-a.

P. Paleniska ruchome 214.
 Palniki do cięcia 86, 254.
 „ do cięcia autogenem 86.
 „ do lamp naftowych 102.
 „ do spawania 86.
 „ do spawania autogenem 86.
 Pancerze do motorów 208.
 Pantografy 35.
 Parowniki 269, 284.
 Parowozy 82, 263, 310.
 „ drogowe 269.
 Parowozów części 82.
 Pasy druciane 211.
 Patelnie 81.
 Perlaki 66, 74-a, 154-a, 238, 279-a, 292, 304.
 „ automatyczne 66, 74-a, 154-a, 238, 279-a, 292.
 Perliki 74-a, 154-a, 279-a.
 Pędnie 24, 54, 66, 80, 109, 151, 154-a, 171, 174, 216;
 217, 238, 279-a, 292, 297, 299, 303.
 Piece do wanien 94-a, 55, 220.
 Piece ropowe do stali 156.
 Piecyki żelazne 28, 55, 177, 190, 204, 220, 254, 277.
 Piekarnie polowe 55.
 Pierścienie tłokowe 15, 85, 219.
 Pilniki 121, 128, 200, 256, 276.
 Pily do metali 20, 276.
 „ stolarskie 296-a.
 „ poprzeczne 296-a.
 „ tarczowe 80, 296-a, 297.
 „ tartakowe 296-a.
 „ taśmowe 296-a, 297.
 „ ręczne trakowe 296-a.
 „ wahadłowe 297.
 Plakaty blaszane 125.
 Planimetry 35.
 Planzchtry (patrz pytle-siejnice).
 Platerowane wyroby 32, 47, 78, 89.
 Plewniki 250, 277-a.
 Plombownice 126.
 Plomby ołowiane 53, 257.
 Pluskiewki 110, 120.
 Pluczki 55, 269, 284, 297.
 Pługi 29, 99, 124-a, 132, 133, 168, 171, 177, 178, 179;
 182, 205-a, 228, 233, 241, 250, 269, 284, 312.
 Płyty kuchenne 177, 181, 183, 190, 194, 201, 204, 206,
 210, 220, 244, 308.
 Podkładki 81, 148, 221, 223, 287, 288.
 Podkowy 149, 291.
 Podkówki do butów 81.
 Podnośniki (patrz elewatory).
 Podstawy do maszyn do szycia 196.
 Pogłębiarki 266.
 Pogłębiacze 171, 241, 267-a.
 Pompki do smarów 87.
 „ samochodowe 48.
 Pompy 12, 15, 80, 97, 104, 156, 216, 240, 254, 266, 283,
 297 303.
 Pompy 12, 15, 80, 97, 104, 156, 216, 240, 254, 266, 283,
 „ do gnojówki 269.
 „ kopalniane 15, 104, 254.
 „ studzienne 146, 176.
 „ pneumatyczne 97.
 „ turbinowe 97, 104, 156.
 „ żerdzinowe 97.
 Pontony 62, 254, 266.
 Postawy walcowe pojedyncze 66, 74-a 160, 230, 238,
 239-a, 292.
 Postawy walcowe pojedyncze 66, 74-a, 160, 230, 238,
 292.
 Powózki pontonowe 62.
 Powrótłownice 156.
 Pralnice 147, 290, 301.
 Pralnie 22.
 Prądnice elektryczne 162, 307, 309.
 „ do oświetlania wagonów 162.
 Prasy 9, 12, 55, 80, 109, 146, 147, 171, 216, 239, 250,
 269, 275, 282.
 Prasy do oleju 239, 250.

Prasy do owoców 55.
 „ do słomy 165.
 „ torfu 167, 171, 269, 275, 282.
 „ do wyrobu cegieł 269.
 „ ekscentryczne 109, 304.
 „ ekscentryczne karbowe 109.
 „ filtrowe 80.
 „ frykcyjne 109, 216.
 „ hydrauliczne 146, 290.
 „ hydrauliczne do naciągania gumy na koła sa-
 mochodowe 12.
 Prasy ręczne 109.
 „ suportowe 9, 109.
 „ śrubowe 146, 147.
 „ tarczowe balansowe 9.
 „ walcowe 146, 290.
 „Primus“ maszyny gazowo-naftowe 102.
 Przaśnice obręczkowe 290.
 „ „ puszkowe 290.
 „ „ wózkowe 290.
 Przecieraczki 55.
 Przedmioty masowej fabrykacji na automatach do
 60 mm. śr. 85.
 Przenośniki 66, 75, 123, 160, 285, 279.
 Przewijaczki dla papierni 80.
 Przewodniki elektryczne 52, 154-b.
 Przewody do kopalń 209, 214.
 Pudelka blaszane 113, 125.
 „ izolacyjne 107.
 Puszki blaszane 113, 125.
 „ do listów 126.

R. Radelka 228.
 Radjatory 97, 177, 187, 201.
 Rafy do przesuwania 306.
 Redliczki 29.
 Rekmaszyny 109.
 Resory wagonowe 39, 62.
 Rezerwoary 12, 24, 34, 67, 76, 96, 126, 214, 266, 297.
 „ klozetowe 187.
 Regulatory pary gorzelniczej 12, 261.
 Remont dział 200-a.
 Rollmaszyny 109.
 Rowery 63.
 Rowerów części (siodła i pedały) 63.
 Rozjazdy kolejowe 36, 39, 208, 286.
 Rozlewaczki do butelek 12.
 Rozwiertniki 23, 240.
 Rurki Brabbego 251-a.
 „ izolacyjne 107.
 Rury bez szwu 226, 227.
 „ blaszane 17, 214.
 „ gazowe 227.
 „ do organów 53.
 „ faliste 17, 214.
 „ kanalizacyjne 176, 177, 190, 199, 201, 204, 277.
 „ komunikacyjne 67, 96.
 „ kotłowe 17, 214, 227.
 „ miedziane 78.
 „ mosiężne 78.
 „ ołowiane 53, 257.
 „ precyzyjne do aparatów cukrowniczych 227.
 „ spawane 17, 226, 227.
 „ wiertnicze 67, 96, 214, 227.
 „ wodociągowe 62, 67, 99, 176, 177, 190, 201, 204,
 277.
 Rury wylotowe 17.
 „ żebrze 97, 187, 201.
 Rurowe przewody 17, 199, 214.
 Ruszty 151, 156, 177, 181, 190, 194, 201, 204, 206, 210,
 220, 277.
 Ruszty do palenisk parowozowych 277.
 „ kotłowe 12, 151, 156, 177.
 „ ruchome (patrz palenisko ruchome).
 Ryflarki 230.
 Rzeźnie 21.

S. Sadzarki do kartofli 269.
 Samochodów i traktatów remont 25, 79, 91, 150, 240,
 249, 250, 260.
 Samochodowe przybory 48, 111.

Samoloty 240.
 Samoloty wodne 240.
 Samoprężnice 147.
 Samowary 47.
 Ściernice 156.
 Segregatorów części metalowe 42, 120.
 Siatki do ogrodzeń 45, 173, 211, 306.
 „ przemysłowe 45.
 Sieczkarnie 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 190, 192, 204, 206, 224, 232, 233, 237, 241, 242, 250, 251, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 284-a, 299.
 Siejnice cylindryczne 74-a, 154-a, 279-a.
 „ odśrodkowe 66, 74-a, 154, 279-a.
 „ pryzmatyczne 74-a, 154-a, 279-a.
 „ (planzchtry) płaskie 66, 74-a, 154-a, 238, 279-a, 292.
 Siekacze 135, 171, 241, 284, 284-a.
 Siekiery 223.
 Siewniki do salety 269, 284.
 „ do zboża, traw i sosny 171, 271, 284, 284-a.
 Sikawki 71, 93, 100.
 Silniki benzynowe 80.
 „ elektryczne na prąd zmienny 92, 162, 307, 309.
 „ elektryczne na prąd stały 307.
 „ lotnicze 15.
 „ na gaz ssany 80, 116, 230.
 „ naftowe 80, 85, 116, 266.
 „ ropowe 80, 85, 116, 266, 280.
 „ spalinowe 80, 85, 116, 266, 280.
 „ systemu Diesel'a 116.
 „ wiatrowe 55.
 Skale 35.
 Skarbcze pancerne 40.
 Skoble do drutu kolczastego 8.
 Skoroszytów części metalowe 110, 120.
 Skrobaczki do papieru 300.
 ślusarskie wyroby 39, 40, 50, 71, 126, 144, 171.
 Stupolazy 26, 71.
 Słupy rurowe do latarni, tramwajów etc. 24, 227.
 Smarownice Stauffera 212, 283, 304.
 Sortowniki do kartofli 269.
 „ młyńskie 66.
 Spinacze 110, 120.
 Sprawdziany 23.
 Sprężyny meblowe 121, 221, 216-a.
 „ „ gliwickie 216-a.
 Sprzęgła cierne 151, 217.
 Srebrne wyroby 32.
 Śruby 45-a, 96, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 śruby fasonowe 119.
 śrutowniki 66, 74-a, 135, 143, 160, 238, 279-a, 281, 285-a, 292, 299.
 śrutowniki do garbowników 299.
 „ tarczowe 66, 74-a, 160, 279-a, 299.
 Stal resorowa 227.
 „ tygłowa szybkorząca 128.
 Stalniczek do maszyn rolniczych 29.
 Stalówki 110, 120.
 Stanjol 53.
 Statki parowe 124.
 Statywy laboratoryjne 251-a.
 Strugarki do drzewa 297.
 „ do metali podłużne 97, 108.
 „ do metali poprzeczne 9, 108.
 „ do metali ręczne 230.
 Strzygarki 147.
 Surowiec odlewniczy 181, 201, 223.
 Suszarki do tkanin 146, 290, 301.
 Suszarnie do kartofli, warzyw, cykorji itp. 12, 55, 117, 275.
 Suszarnie do wytlóków buraczanych 12.
 Suwnice 75, 254.
 Świece do silników spalinowych 48.
 Sygnały samochodowe 48, 11, 273.
 Szable 3, 13.
 Szarparki 147, 290.
 Szatkownice 55.
 Szczotkarki 147.
 Szepingi 97, 109, 214.
 Szlifierki 1, 79, 155-b.

Szlifierki do kamieni 297.
 Szpadle 98, 221.
 Szpilki 215.
 „ mosiężne 120.
 Szpularki 298.
 Sztance 272.
 Sztendry do walców 208.
 Szttyfy do maszyn przedziałniczych 215.
 „ do młocarni 45-a, 126.
 „ do obuwiu 8, 21, 41, 127.
 Szufle 45-a.
 Szylidy emalowane 122, 289.
 Szyny motorowe 154-b.
T. Tablice rozdzielcze 92, 154-b, 162.
 Tachymetry 35.
 Taczki żelazne 100, 286.
 Tarcze obrotowe 24, 39, 156, 177, 208, 286.
 Tasaki 3, 29, 243-a.
 Taśmy stalowe do przec. przewodu przez rurki izol. 107.
 Telegraficzne przyrządy 71.
 Teodolity 35.
 Tkackie warsztaty 142, 152, 153, 301.
 Tłoczone wyroby 11, 30, 50, 94, 131, 148, 214.
 Tokarki do drzewa 297.
 „ do metali 1, 79, 87, 97, 108, 151, 285-a.
 „ do metali sworzniówki 214.
 „ tarczowe 164, 264.
 Topory saperskie 3.
 Traki (gatory) 80, 239, 285, 297, 303.
 Traktory 116.
 Tramwaje 39, 62, 266, 212.
 Transformatory trójfazowe 92, 162, 309, 210.
 Transmisje 2.
 Transportery 75.
 Trąwersy 27.
 Tryby 2.
 Trzepaki do masy formierskiej 156.
 Trzepaczki do lnu i konopi 147.
 Tubki metalowe 125.
 Turbiny parowe 15, 216.
 „ wodne 74-a, 96, 99, 154-a, 171, 230, 279-a.
 „ Francis'a 154-a.

U.

Uchwyty samocentrujące 151.
 „ do rurek izolacyjnych 107.
 Ugniatacze podglebia 241, 269, 270.
 Umywalki emalowane 254, 289.
 Urządzenia browarów 266.
 „ cukrowni 12, 67, 175, 214, 276, 279, 310.
 „ cegielni 216.
 „ cementowni 279.
 „ chłodni 266.
 „ do fabryk konserw 55.
 „ do przetworów z owoców i warzyw 55.
 „ do przerobu węgla 279.
 „ elektrowni 266.
 „ drożdżowni 12, 67, 96.
 „ gazowych zakładów 24, 266, 302.
 Urządzenia fabryk chemicznych 12, 97, 156, 214, 279.
 „ gorzelnii 12, 67, 96, 155, 175, 253, 266, 269.
 „ kanalizacji 22, 229, 245.
 „ kąpielowe 22, 55.
 „ krochmalni 12, 269.
 „ medyczno-mechaniczne 50, 57.
 „ suchej destylacji 12.
 „ młynów 171, 175, 253, 279.
 „ olejarni 171, 267-a.
 „ pralni 55.
 „ przeciwpożarowe z tryskaczami syst. „Linsera“ 99.
 Urządzenia przenośne 75.
 „ rafinerji 12, 175, 266.
 „ rektyfikacji 12.
 „ rzeźni 266.
 „ sanitarne 22, 26, 50, 55, 57, 302.
 „ suszarni 12, 55, 117, 275.
 „ suszarni dla cykorji 171.
 „ szpitali 50, 57.
 „ tartaków 155, 253.
 „ wentylacji 22, 117.
 „ wiertnicze 254.
 „ wodociągów 266.

- W.** Waciarki 147.
 Wakuumetry 218.
 Wakuum-kotły (patrz kotły próżniowe).
 Wagi 12, 33, 59, 118, 121, 147, 290, 235, 236, 249, 286.
 „ automatyczne 12.
 „ automatyczne zasilające, dla przemysłu włókienniczego 147, 290.
 Wagi czterdziestne 235, 236.
 „ dla bydła 59, 235, 236.
 „ dla ludzi 59, 235.
 „ dziesiętne 33, 59, 118, 121, 235, 236, 249, 286.
 „ kolejowe 59 118, 121, 235, 236.
 „ kranowe 59, 235.
 „ przewoźne 235, 236.
 „ setne 59, 118, 121, 235, 236.
 „ specjalne 59, 118, 121 236.
 „ sprężynowe 112.
 „ stołowe 33, 59, 118, 121, 235, 236.
 „ wozowe 59, 118, 121, 235, 236.
 Wagoniki 24, 39, 126, 177, 282, 286.
 Wagony cysterny 62, 266, 310.
 „ osobowe 62, 212, 266, 310.
 „ do ogrzewania 266, 300.
 „ towarowe 62, 212, 266, 269, 310.
 „ osobowe dla kolejek podjazdowych 39, 130.
 „ specjalne 62, 266, 212, 310.
 „ sypialne 62.
 Walce gładkie rolnicze 269, 270, 284.
 „ koleczaste rolnicze 269, 270.
 „ młyńskie 151, 156, 299.
 „ dla przemysłu włókienniczego 151.
 „ pierścieniowe rolnicze 170, 171, 241, 269, 270, 284.
 Walce papiernicze 151.
 „ stalowe 151, 269.
 „ stalowe dla walcowni żel. gładkie 151, 208.
 „ stalowe kalibrowe 151, 208.
 „ szosowe 34, 177.
 Walcownie gliny 299.
 Wałki do garbowania 109.
 Wały do wiatraków 171.
 Wanny 55, 123-a.
 „ żelazne lane emaljowane 188, 277.
 Welocypedy dzieciinne 4, 77.
 Wentylatory 55, 117, 146, 182-a, 210.
 „ kowalskie 79, 117, 182-a, 210, 307.
 „ turbinowe 55, 117.
 „ wysokoprężne 55, 117, 146.
 Wentyle do butli tlenowych 86.
 Wialnie 66, 74-a, 132, 136, 139, 143, 150, 154, 154-a, 166, 171, 174, 190, 204, 214, 238, 239, 241, 242, 281, 277-a, 284, 284-a.
 Wialnie kaszowe 66, 123, 160, 279-a, 292.
 Wianki metalowe 42.
 Widelce 32, 47, 78, 243-a.
 „ aluminiowe 29.
 Widły 45-a, 221.
 Wielokrążki 27.
 „ do nacinania drutu telegr. 126.
 Wiertarki 152, 206, 155-b, 210, 261.
 „ do metali 79, 87, 210, 230, 304.
 „ do metali stołowe 40.
 Wiertła 128.
 Wieszadła 94, 306.
 Wieże szybowe 266.
 Wilki 147, 290.
 Windy 24, 39, 103, 126, 286, 75.
 „ do kopulaków 156.
 Wirówki dla cukrowni 75, 80.
 „ dla fabryk chemicznych 80.
 „ dla krochmalni 80.
 „ wodne 80.
 Włóki do kartofli 269.
 Wodociągów budowa 22, 99, 229, 245, 302.
 Wodowskazy 44, 214, 300.
 Wozy 166, 195, 123-a, 235, 237, 265.
 „ rekwizytowe 100.
 Wózki bagażowe 39, 57.
 „ dzieciinne 4, 77.
 Wrzatkiki 55.
 Wycieraczki do butów 173, 306.
 Wyglabiarki do owoców 55.
 Wylączniki 154-b.
 Wyrywacze do buraków 269.
 Wypielacze 124-a, 269, 284.
 Wyroby metal-porcelanowe 274.
- Z.** Zabawki metalowe 42.
 Zamki meblowe 268, 272.
 „ skrzynkowe 131.
 „ wpuszczane 131.
 Zapalniczki 26-a.
 Zatraski do drzwi 131.
 Zatycki 106.
 Zawiasy 94, 131, 148, 207.
 Zawory ssące i zwrotnice 44, 104, 214, 300.
 Zbiorniki 12, 24, 34, 67, 76, 94-a, 96, 126, 214, 254, 266, 297.
 Zegary-budziki 30.
 Zęby do bron 45-a.
 „ do grabi konnych 45-a.
 Zgłębiacze 124-a.
 Zgrzeblarki 147, 290.
 Zgrzebla końskie 81.
 Złącza Melauna 208.
 Złożenia osiowe 99, 208, 210, 286.
 Znaczniki 124-a, 241.
 Zręcznice 124-a.
 Zszywki metalowe do papieru 120.
 Zwrotnice kolejowe 36, 62, 99, 286, 273.
 Żelazka do prasowania 102, 199, 220.
 „ do prasowania gazowe 102.
 „ do prasowania elektryczne 11.
 Żelazo 94, 223, 227.
 „ bednarka 223.
 „ mostowe 227.
 „ walcowane na zimno 223.
 Żorawie 51, 75, 99, 221, 266, 286.
 „ kopalniane 303.
 „ mostowe 75, 99, 221, 266.
 „ ściennie obrotowe 75, 156.
 „ wodne 266.
 Żubrowniki 54, 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 Żyrandole elektryczne 69, 102.

Répertoire

des articles fabriqués par les membres de l'Association Polonaise des Industriels du Métal.

Les numéros correspondent à ceux de la liste alphabétique des membres de l'Association.

- A.** Accessoires de chemins de fer 36, 39, 62, 73, 208, 223, 227, 273, 277, 286.
 " d'équipement pour voies étroites 39, 130, 208, 209, 223, 227, 286.
 " divers 6, 12, 44, 64, 101, 116, 214, 219, 259, 261, 293, 297, 300
 " électriques 11, 46, 52, 65, 69, 92, 102, 107, 115, 162, 245.
 " télégraphiques 71.
 " pour automobiles 48, 111.
 " pour chaudières à vapeur 44, 64, 116, 214, 219.
 " pour le chauffage central 44.
 " pour installations de canalisations 22, 229, 245.
 " pour sucreries 116, 259.
 Accouplements à friction 151, 217.
 " pour courroies 212.
 Acier à ressorts 227.
 Acier à rapide 128.
 Aéroplanes 240.
 Agrafes 215.
 " métalliques pour papiers 120
 Aiguillages de chemins de fer 36, 39, 62, 99, 286, 273, 208.
 Aiguilles 215.
 Alésols 26, 240.
 Aluminium en feuilles 53.
 Ames en acier pour fers à repasser 288.
 Ampoules électriques 19, 88.
 Appareillage électrique 11, 102.
 Appareils à enlever les noyaux de fruits 55.
 " à toile sans fin 147.
 " à rectifier 12, 240, 297.
 " à réduction 156.
 " à remplir les bouteilles 12.
 " automatiques pour le cardage de l'ouate 147.
 " à vide 55.
 " de désinfection 34, 55, 126.
 " degaseurs 86.
 " de levage 34, 39, 51, 75, 103, 216, 286.
 " de Mollerup 230.
 " de nivellement 35.
 " de physique 26.
 " de ventilation 22, 117.
 " diviseurs pour fraiseuses 230.
 " fumivores 55, 117.
 " générateurs d'acétylène 86.
 " contre l'incendie 71, 93, 100.
 " médicaux 68.
 " magnétiques 269.
 " pour adoucir et épurer l'eau d'alimentation 12, 214.
 " pour amidonneries 12, 67, 174, 229, 240.
 " pour brasseries 67, 96, 229.
 " pour distilleries 12, 67, 96, 155, 161, 174, 229, 240, 259, 297.
 " pour enrouler l'ouate 147.

- Appareils pour fabriques de levure 12, 240.
 " pour la distillation du charbon 279.
 " pour la fabrication du sirop 12, 240.
 " pour la teinturerie 290.
 " pour l'embatage des cardes 147.
 " pour l'industrie chimique 12, 67, 96, 156, 214, 266, 279.
 " pour l'industrie du pétrole 12.
 " pour mesurer la pression dans les cubilots 156.
 " pour raffineries 12.
 " pour sucreries 12, 67, 75, 80, 96, 155, 214, 240, 251, 276, 279.
 " pour trier les pommes de terre 269.
 " radiotélégraphiques 26, 93.
 Arbres pour moulins à vent 171.
 Arrosoirs 71, 93, 100.
 Articles de bicyclettes (selles, pedales) 63.
 " emboutis 11, 30, 50, 94, 131, 148, 214.
 " en aluminium 29, 192.
 " en fonte malléable 49, 190, 198, 204, 212, 213.
 " en métal argenté 32, 47, 78, 89.
 " en plomb 53, 257.
 " en tôle 39, 43, 72, 84, 113, 125, 287.
 " en tôle émaillée 122, 187, 277, 289.
 " métalliques de fantaisie 29, 32, 47, 78, 84, 102.
 " pour églises 32, 47, 78.
 Astrolabes 35.
 Ateliers de tissage 142, 152, 153, 301.
 Attirails de forage 303.

B. Bagues isolantes 27.
 Baignoires 55, 123a.
 " en fonte émaillée 188, 277.
 Baïonnettes 13.
 Balances à ressort 112.
 " de table 33, 50, 118, 121, 235, 236.
 " romaines au quarantième 235, 236.
 " spéciales 59, 118, 121, 236.
 Balcons 71.
 Balustrades 171, 71.
 Bandages d'acier 205a, 208.
 Baromètres anéroïdes 35.
 Barres à forer 288.
 Bascules automatiques 12.
 " à bestiaux 59, 235, 236.
 " centésimales 59, 118, 121, 235.
 " médicales 59, 235.
 " pour chemins de fer 59, 118, 121, 235, 236.
 " pour grues 59, 235.
 Bateaux 310.
 " à vapeur 124.
 Bâtis de laminoirs doubles 66, 123, 160, 238, 285, 292.
 " de laminoirs simples 66, 123, 160, 230, 238, 285, 292.
 " pour machines à coudre 196.

Batteuses mécaniques 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 157, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 179, 190, 204, 224, 229, 232, 237, 239, 241, 264, 265, 269, 270, 271, 275, 276, 281, 283, 284a.

Bêches de pommes de terre 267, 269, 284.

Bennes à griffe 266, 267a.

Bidons 122.

Bicyclettes 63.

Biel-Nik (métal blanc à 30% de nickel) 32.

Billes en acier pour moulins 138, 208.

Blindages pour moteurs 208.

Boîtes à graisse pour charnues 190, 204.

 " à graisse pour wagons 39, 99, 212, 277.

 " à graisse pour voitures 95, 183, 184, 190, 196, 197, 202, 204, 206, 220, 244, 277.

 " aux lettres 126.

 " d'isolation 107.

 " en fer 113, 125.

 " rondes en fer 113, 125.

Bougeries 21.

Boucles 110, 120.

Bougies pour moteurs à explosion 48.

Bouilleurs 130.

 " à vapeur 12.

Boulangeries de campagne 55.

Boulons 119.

Bouteilles à oxygène 227.

Boutons 21, 45a, 221.

Brisoirs 147, 290.

 " pour le lin et le chanvre 164, 147.

Bronze phosphoreux 6, 31, 44, 60, 61, 219, 231, 293, 300.

Brouettes en fer 100, 286.

Broyeurs à meules 55, 284.

 " à meules pour briquetteries 299.

 " à meules pour fonderie 156.

 " à meules pour huileries 250.

 " à meules pour malteries 297.

 " à meules pour meuneries 123, 160, 285.

 " de pierres 299.

Brûleurs pour lampes à pétrole 102.

Buanderies 22.

C. Câbles d'acier 173, 211, 222.

Cadenas 112, 131, 225, 262, 268.

Cages de laminaires 208.

Calandres 146, 151.

Camions pour transporter les pontons 62.

Canots sapeurs 254.

Carrosseries d'automobiles 91, 240.

Cassettes 40, 126.

Centrifugeuses 2, 74a, 154a, 279a.

Chalumeaux coupeurs 86.

 " soudeurs 86.

Chaînes pour automobiles 55a, 71, 148.

 " 8, 45, 45a, 55a, 106, 148, 216a.

 " Galle 55a, 71.

 " soudées à l'électricité 216a.

 " brevetées „Victor“ 216a.

 " pour motocyclettes 55a.

Charrettes pour le transport des bagages 39, 57.

Charrues 29, 99, 124a, 132, 133, 163, 171, 177, 178, 179, 182, 205a, 228, 233, 241, 250, 269, 284, 312.

 " à biner 228.

Chaudières 12, 72, 94a, 126, 130, 161, 214, 240, 266.

 " à vapeur 12, 67, 96, 130, 155, 214, 240, 266, 267a, 297, 310.

 " à vapeur système Fairbairn 214.

 " à vapeur système „Fitzner et Gamper“ 214.

 " à vapeur système Garbe 214.

 " à vide 55.

 " pour industrie chimique 156.

 " pour le chauffage 34, 94a, 117, 151.

 " tubulaires pour bateaux à vapeur 214.

Chaudronneries 12, 15a, 24, 34, 39, 55, 62, 67, 72, 75, 76, 84, 94a, 96, 99, 126, 130, 138, 146, 150, 161, 174, 214, 240, 259, 294, 295, 297.

Chaudrons pour buanderies 15a, 72, 84.

Chauffage central 22, 117, 245, 302.

 " des wagons 76a.

Chauffe-bains 55, 94a, 220.

Cheminées en fer 24, 96, 126.

Chevilles pour batteuses 45a, 126.

 " pour chaussures 8, 21, 41, 127.

 " pour chaussures sportives spéciales 106.

 " pour fileuses 215.

Cisailles pour ferblantiers 40.

Citernes 67, 96.

Claxons 48.

Clefs anglaises 126.

 " à écrous 126, 198.

 " à tubes 126.

Clefs pour serrures 126, 198.

Cliquettes 29.

Cloches 6.

 " d'acier 151.

Clous 8, 18, 21, 45, 45a, 70, 93a, 94, 105, 106, 127, 149, 173, 197, 205, 216a, 221, 223, 244, 262.

 " pour ferrer les chevaux 149.

 " pour tapissiers 136.

 " pour toitures 221.

Coffres-forts à l'épreuve du feu 40.

 " blindés 40.

Collecteurs 92.

Collets de bouteilles 268.

Colliers de freins 74, 277.

Compas 35.

Compresseurs 15, 34, 80, 266.

Compte-tours 35.

Condensateurs pour cinématographes 56.

Conducteurs électriques 52, 154b.

Conduits pour mines 209, 214.

Consoles 24, 227.

Constructions de canalisations d'eau 22, 99, 229, 245, 302.

Constructions en fer 12, 24, 27, 34, 39, 40, 62, 67, 76, 96, 99, 126, 130, 138, 177, 214, 216, 217, 221, 240, 248, 254, 266, 286, 291.

Cornets d'automobiles 48, 111, 273.

Cornières pour fenêtres 81, 94, 131, 148.

Couperets 3, 29, 243a.

Coupe-tubes 23.

Couronnes métalliques 42.

Courroies en fil de fer 211.

Coussinets 23, 240.

Couteaux 3, 10, 29, 243a.

 " de bouchers 29, 68, 243a.

 " de bourreliers 68.

 " de cuisine 29, 243a.

 " de jardiniers 68.

 " de table 29, 243a.

 " pour tanneurs 68.

Coutellerie 3, 10, 13, 29, 243a.

Crampons pour fers à cheval 149, 223, 304.

Cribleurs 306.

Crochets 223.

 " pour isolateurs 27, 45a, 106, 288.

 " pour lits 268.

 " pour tuyaux 288.

Cubilots 156.

Cuillères 29, 32, 47, 78, 81.

 " en aluminium 29.

Cuisines de campagne 55, 123a, 126, 254, 266.

Cultivateurs 124a, 133, 171, 179, 228, 242, 282.

Cylindres à anneaux pour l'agriculture 170, 171, 241, 269, 270, 284.

 " en acier 151, 269.

 " en acier calibrés 151, 208.

 " en acier pour laminaires de fer 151, 208.

 " pour l'agriculture 269, 270, 284.

 " pour la papeterie 151.

 " pour l'industrie textile 151.

 " pour moulins 151, 156, 299.

D. Decrotoirs 173, 306.

Densoscopes syst. Nikel 251a.

Dents de herses 45a.

 " pour râtaux à cheval 45a.

Désagréateurs pour sable à mouler 156.

Désintégrateurs 74a, 154a, 279a.

Dragueurs 252, 266.

Draisines 208.

Dynamos 162, 307, 309, 310.

 " pour éclairage de wagons 162.

E. Echanvirois 147.
 Echelles 35.
 " de pompiers 93, 100.
 Economiseurs 12, 214.
 Ecrans 98, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Effilocheuses à chiffons 147, 290.
 Egrugeoirs 66, 123, 143, 160, 238, 285, 292, 281, 299.
 " à plateaux 66, 123, 160, 285, 299.
 " pour extraits tannants 299.
 Eléments de piles 46, 115.
 Elévateurs 282, 287.
 " de paille 167, 275.
 " pour moulins 66, 123, 160, 285.
 Emballages en tôle 113, 125.
 Enclumes 99, 138, 150, 190, 204, 283.
 " pour faux 45a.
 Enseignes émaillées 122, 289.
 Epingles 215.
 " en laiton 120.
 " pour étiquettes 120.
 Essieux de voitures 170a, 190, 184, 195, 197, 205a, 244, 287, 288, 312.
 " montés 99, 208, 210, 286.
 " pour wagons de chemins de fer 62.
 Essoreuses 17, 80.
 " centrifuges pour sucreries 75, 80.
 Estampage 272.
 Etain à souder 231, 300.
 Eteaux 285a.
 " de Styrie 130, 288.
 " parallèles 20, 79, 123a, 144, 235, 155b, 264, 280, 288, 311.
 " pour tuyaux 20.
 Etrilles 81.
 Exhausteurs 117, 146.
 Extirpateurs de betteraves 269.
 " herbes pour pommes de terre 269.
 Extirpeurs 511, 76.

F. Fendeurs 75.
 Fenêtres en fer 27, 71, 171, 216, 217, 277.
 Fer 94, 223, 227.
 Ferrures de wagons 288.
 " pour bâtiments 73, 131, 207, 287, 291.
 " pour chaussures 81.
 " pour meubles 207, 272.
 " pour portes et fenêtres 94, 131, 198, 212, 207, 308.
 " pour tonneaux de tannerie 109, 299.
 Fers à cheval 149, 291.
 " à repasser 102, 199, 220.
 " à repasser à gaz 102.
 " à repasser électriques 11.
 " pour ponts 227.
 Feuillard 223.
 " laminé à froid 94, 223.
 Feuilles d'étain 53.
 " de plomb 53.
 Fil d'acier 8, 211, 221.
 " d'acier pour passer les conducteurs dans les tubes isolants 107.
 " de cuivre 145, 221.
 " de fer 8, 18, 21, 45, 45a, 70, 93a, 94, 105, 106, 127, 149, 173, 205, 211, 216a, 221, 223, 262, 306, 244.
 " de fer étamé 21, 45, 173.
 " de fer pour bouteilles 45a.
 " de laiton 145.
 " de plomb 53.
 " d'étain 53.
 " galvanisé 21, 45.
 Fileuses 290.
 Filières 23.
 Fil métallique pour relieurs 45.
 Fil pour sonneries 65.
 Fils d'alliages divers 53.
 Fil télégraphique et téléphonique 8, 21, 45a, 106, 221.
 Filtres à aspiration 66, 74a, 154a, 279a.
 " à poussières 66.
 Filtre-presses 80.
 Flacons avec fermetures à vis 125.
 Fleurs métalliques 42.
 Fraises 23, 240, 272, 276.

Fraises en acier fondu 128.
 " pour travailler le bois 272.
 Freins pneumatiques pour chemins de fer à vapeur et électriques 76a.
 Fonte 181, 201, 223.
 Fonds pour chaudières 214.
 Forges 254.
 Forges de campagne 39, 261, 182a, 307.
 Fouleuses 147, 290.
 Fourches 45a, 221.
 Fourchettes 32, 47, 78, 243a.
 " en aluminium 29.
 Fourneaux à gaz 102.
 " à pétrole "Primus" 102.
 " en fonte 28, 177, 190, 204, 220.
 Fournitures générales pour moulins 54, 66, 74a, 154a, 174, 261, 238, 279a, 292.
 " à pétrole pour fondre l'acier 156.
 Foyers (moules) 182a.
 Foyers mobiles 214.
 Fusibles 154b.

G. Gabares 124.
 Gazogènes pour moteurs 34, 80, 155, 230.
 Gazomètres "Rotary" 251a.
 Générateurs pour automobiles 48, 111.
 Glacières 15a.
 Gonds 94, 131, 148, 207.
 Goupilles 106.
 Grammofons 26a.
 Grappins 26, 71.
 Graisseurs Staufer 116, 212, 283, 304.
 Grenades à mains 285.
 Grues 51, 75, 99, 221, 266, 286.
 " hydrauliques 266.
 " pivotantes 75, 156.
 " pour mines 303.
 Grillages pour clôtures 45, 173, 211, 307.
 Grilles 151, 156, 177, 181, 190, 194, 201, 204, 206, 210, 220, 277.
 " mobiles 12, 214.
 " pour chaudières 12, 151, 156, 177.
 " pour foyers des locomotives 277.

H. Hache-viande 81, 102, 187.
 Hache-paille 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 190, 192, 204, 205a, 206, 224, 232, 233, 237, 239, 241, 242, 250, 251, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 284a, 299.
 Hâchoirs à choucroute 55.
 Herbes 38, 132, 133, 134, 135, 171, 179, 228, 239, 241, 265, 269, 227a, 284.
 Hydroplanes 240.

I. Instruments chirurgicaux 68.
 " de mesure 35.
 " de mesure pour liquides 12.
 " de précision 90.
 " pour la construction et l'exploitation des chemins de fer 39, 273.
 " pour le travail des métaux 23, 240.
 " pour vétérinaires 68.
 Indicateurs de niveau d'eau 44, 214, 300.
 Injecteurs 76a.
 Interrupteurs 154b.
 Installations contre l'incendie 99.
 Installation de bains 22, 55.
 " de fabriques de ciments 279.
 " de mécanothérapie 50, 57.
 " de transport 75.
 " pour amidonneries 12, 269.
 " pour briqueteries 216.
 " pour buanderies 55.
 " pour distilleries 12, 67, 96, 155, 175, 253, 269.
 " pour fabriques de conserves 55.
 " pour fabriques de conserves de fruits et de légumes 55.

Installation pour fabriques de levure 12, 67, 96.
 „ pour hôpitaux 50, 57.
 „ pour huileries 267a.
 „ pour moulins 171, 175, 253, 279.
 „ pour la rectification des alcools 12.
 „ pour raffineries 12, 175.
 „ pour scieries de bois 155, 253.
 „ pour sécheries 12, 55, 117, 275.
 „ pour sécheries de chicorée 171.
 „ pour sucreries 12, 67, 175, 214, 276, 279, 310.
 „ pour usines à gaz 24, 302.
 „ pour usines de produits chimiques 12, 97, 156, 214, 276.
 „ sanitaires 22, 26, 50, 55, 57, 302.

J. Joint pour câbles 27.
 „ pour conduites d'eau et de gaz 212.
 „ de Melann 208.
 Joints métalliques 42.
 Jumelles 35, 56.

L. Laineuses 147, 290.
 Lames circulaires pour charrues 29.
 „ à marteaux 281a.
 „ pour broyeurs de pâte à papier 300.
 „ pour fendre les prairies 124a.
 „ pour hachoirs 3, 29, 281a.
 „ pour centrifuges 281a.
 „ pour machines agricoles 3, 10, 29, 134.
 „ pour trier les pommes de terre 281a.
 Laminaires pour briqueteries 299.
 Lampes à arc 69.
 „ à incandescence 19, 88.
 „ à pétrole 102.
 „ à souder 86.
 „ électriques 69.
 Lanternes électriques 115.
 „ pour automobiles 48, 111.
 Lavabos émaillés 289, 254.
 Lèche-frites 84.
 Limes 121, 128, 200, 256, 276.
 Limeuses 97, 109, 214.
 Lits en fer 4, 50, 57, 77, 140, 254, 286.
 Locomobiles 85, 269, 275.
 „ à pétrole 85.
 „ à vapeur 146, 266, 269, 267a, 275.
 Locomotives 82, 263, 310.
 Loupes (microscopes) syst. Steinhel 56.

M. Machines à apprêter les étoffes 146, 290.
 „ à apprêter les étoffes de laine et de coton 290, 298, 301.
 „ à battre le lin et le chanvre 147.
 „ à blanchir les tissus 147, 290, 301.
 „ à bluter 54, 56, 123, 160, 285.
 „ à bobiner 298.
 „ à bois 80, 252, 285, 297.
 „ à brosses 74a, 154a, 279a.
 „ à broyer l'écoré 299.
 „ à canneler 230.
 „ à carboniser 290.
 „ à carder le coton et la laine 147, 290.
 „ à chaumer 156.
 „ à coller 147.
 „ à couper le tabac 75.
 „ à couper les fruits 55.
 „ à creuser (à approfondir) 124a.
 „ à décatir 290.
 „ à décolleter 304.
 „ à découper le papier 8a.
 „ à dévider pour papeteries 80.
 „ à empeser les étoffes 147.
 „ à étirer 109.
 „ à extraire la tourbe 167, 168, 171, 269, 275, 282.
 „ à extraire l'huile 290.
 „ à fabriquer le feutre 290.
 „ à fabriquer les bouts en carton pour cigarettes 83.

Machines à fabriquer les tuiles en ciment 100.
 „ à fabriquer l'ouate 147, 290.
 „ à faire le beurre 272.
 „ à faire les boîtes en fer blanc 290.
 „ à filer 147.
 „ à fraiser (pour bois) 297.
 „ à glace (sorbetières) 81.
 „ agricoles 5, 16, 124, 129, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 152, 154, 157, 158, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 190, 203, 204, 224, 228, 229, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 242, 244, 250, 251, 261, 264, 265, 267, 269, 270, 271, 275, 278, 281, 283, 284, 292, 299, 311.
 „ agricoles Heureka 74a, 154a, 279.
 „ à laver 55, 147, 269, 290, 284, 297, 301.
 „ à lustrer 109.
 „ à métrer et à plier les étoffes 146, 290.
 „ à meuler 1, 79, 155b.
 „ à meuler les pierres 297.
 „ à moissonner 124.
 „ à moulinier le millet 66, 74a, 154a, 160, 238, 279a, 292.
 „ à mouler 156.
 „ à mouler les noyaux 156.
 „ à mouler pour fonderies 156.
 „ à nettoyer les objets coulés 156.
 „ à peller 55.
 „ à percer 40.
 „ à planter les pommes de terre 269.
 „ à plier 109.
 „ à polir à éméri 74a, 154a, 279a.
 „ à polir les pierres 297.
 „ à rogner les tôles 304.
 „ à scier les pierres 297, 285.
 „ à sécher les étoffes. 146, 290, 301.
 „ à taraudeur les écrous 23.
 „ à travailler la tourbe 136, 154, 165, 167, 168, 171, 269, 275, 182.
 „ à tresser la paille 156.
 „ à vapeur 12, 80, 146, 266, 297, 303, 310.
 „ centrifuges pour amidonneries 80.
 „ centrifuges pour usines de produits chimiques 80.
 „ de levage 24, 39, 75, 103, 126, 286.
 „ et accessoire pour fonderies 156.
 „ et appareils pour amidonneries 12, 174, 229, 240, 269.
 „ et appareils pour distilleries 12, 240, 259.
 „ et appareils pour fabriques de levure 12, 240.
 „ et appareils pour la fabrication des sirops 12, 240.
 „ et appareils pour la rectification des alcools 12, 240.
 „ et appareils pour l'industrie chimique 12, 156.
 „ et appareils pour raffineries 12, 254.
 „ et appareils pour sucreries 12, 75, 80, 240, 310.
 „ outils (outillage pour métaux) 109a.
 „ pour briquetteries 208, 216, 269, 299.
 „ pour cartonnage 8a.
 „ pour cimentiers 208, 290.
 „ pour cloutiers 109.
 „ pour empeser les étoffes 146, 147.
 „ pour entrepreneurs de construction 286.
 „ pour fabriques de conserves de fruits 55.
 „ pour fabriques de duvet 290.
 „ pour fabriques de savons 263a.
 „ pour ferblantiers 1.
 „ pour filatures 153, 290.
 „ pour fonderies 156.
 „ pour huileries 239, 250, 251.
 „ pour la fabrication des boulons et des écrous 299.
 „ pour la fabrication des briquettes (poussier de charbon) 210.
 „ pour la fabrication des chapeaux. 290.
 „ pour la fabrication des cigarettes 83.
 „ pour la fabrication des couvertures 290.
 „ pour la fabrication des tapis 290.
 „ pour la fabrication du grana 238.
 „ pour l'agglomération de minerais 290.
 „ pour le blanchiment 146.

Machines pour l'impression sur étoffes 146, 301.
 " pour l'industrie du pétrole 254.
 " pour l'industrie textile 141, 142, 146, 147, 151, 153, 212, 290, 298, 301.
 " pour manufactures de tabac 83.
 " pour papeteries 80.
 " pour sécher la laine 146, 290.
 " pour tanneries 109, 203, 299.
 " pour teintureries 146, 298.
 " typographiques rotatives 8a.
 Maillets 74a 154a, 279a.
 Manches pour pics 74a. 154a, 279a.
 Mandrins à centrage automatique 151.
 Manèges à chevaux 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 157, 164, 165, 165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 190, 192, 204, 224, 228, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 244, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 292, 299.
 Mano-détendeurs 86, 218.
 Manomètres 218, 351a.
 " à vide 218.
 Marmites 55.
 " militaires 122.
 Marteaux 45a, 130, 223.
 " à friction 9.
 " à courroies 9.
 " à ressorts 150.
 " à vapeur 1.
 " -pilons à vapeur 62.
 " sapeurs 3.
 Marquers 124, 241.
 Matelas 121.
 Matériaux pour la superstructure des chemins de fer 223, 287, 288, 304.
 Matériel d'alésage jusqu'à 60 mm. de diam. 85.
 Mèches 128.
 Mélangeurs 156
 " automatiques pour moulins 74a, 154a, 279a.
 " pour la fabrication du béton 100.
 Métal blanc 6, 31, 44, 60, 61, 231, 293, 300.
 Métal-porcelaine 274.
 Métiers à anneaux 290.
 " à tisser 141, 142, 153, 301.
 " à tisser Jacquard 301.
 " pour la laine vigogne 290.
 " selfacting 290.
 Meubles en fer 4, 57, 77.
 Microscopes pour écoles 36.
 Monte-charges électriques 75.
 " pour cubilots 156.
 Mortaiseuses 34.
 Moules en fer 217.
 " pour produits en ciment 100.
 Moulins circulaires 66, 74a, 154a, 279a.
 " à broyer les couleurs 146, 299.
 " à boulets 299, 290.
 " à disques 66, 109, 123, 160, 284a, 285, 299.
 " à moudre le grain 54, 66, 74a, 154a, 279a.
 " nettoyer le grain 171, 238, 241, 250, 251, 264, 265, 284, 284a, 292, 299.
 " pour engrais 269.
 " pour moudre les matériaux de dureté moyenne 299.
 Moteurs à courant alternatif 92, 162, 307, 309.
 " à essence 80.
 " explosion 80, 85, 116, 266, 280.
 " à l'huile de naphte 80, 85, 116, 266, 280.
 " à gaz pauvre 80, 116, 230.
 " à pétrole 80, 85, 116, 266.
 " à vent 55.
 " Diesel 116, 310.
 " électriques à courant continu 307.
 " d'aviation 15.
 Munitions d'artillerie 200a.
 " pour fusils 6, 26, 78, 90, 200a.
 " de chasse 90.

Objets coulés en acier 137.

" coulés en fonte 2, 5, 7, 24, 28, 34, 38, 39, 49, 62, 74a, 74, 77, 95, 97, 99, 101, 113, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 140, 142, 144, 150, 151, 152, 153, 154a, 155a, 155, 157, 156, 158, 161, 164,

165, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 181, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 199, 201, 204, 206, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 217, 220, 229, 230, 232, 233, 237, 238, 241, 242, 243, 244, 248, 250, 251, 254, 252, 253, 259, 261, 264, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 276a, 279, 277, 285a, 290, 292, 294, 297, 299, 300, 301, 305, 307, 310.
 " coulé en métaux divers 6, 31, 39, 44, 60, 61, 64, 132, 152, 155a, 159, 161, 172, 175, 210, 219, 231, 243, 248, 253, 261, 293, 294, 300, 307.

Objets coulés, réfractaires aux acides et au feu 156.

" en argent 32.
 " en acier coulé 99, 137, 190, 204, 208, 209.
 " en étain 53.
 " en fil de fer 94, 140, 153a, 211, 287, 306, 308.
 " en fonte coulés en coquille 49, 151, 156.

Outils de serrurerie 261.

" minier 286.
 " pour cordoniers 155b.
 " pour forgerons 261.
 " pour monteurs 261, 155b.
 " de tanneurs 68.

Outils pour l'industrie du bâtiment 73, 286.

Ornements en fer forgé 40, 71, 126, 171.

P.

Palans 27.

" pour tendre les fils télégraphiques 126.

Pantographes 35.

Parties métalliques pour classeurs 110, 120.

" métalliques pour ségrégateurs 42, 120.

Passoires 55.

Pelles 45a, 221.

" flottantes (dragage) 267a.

Perceuses à métaux 79, 87, 210, 230, 304.

Petits fournaux en fer 28, 55, 177, 190, 204, 220, 254, 277.

" marteaux pour faux 45a, 223.

" moulins 284a, 299.

" pics 74a, 154a, 279a.

Pics 74a 154a, 279a.

" de mineurs 45a.

Pièces d'angles pour tubes isolants 107.

" détachées pour locomotives 82.

" détachées pour moissonneuses 170a, 187, 190, 198, 204, 212, 213, 250.

Pilons à main 1, 223.

Pinces à plomber 126.

" à tubes 23.

" à tubes isolants 107.

Placards en tôle de fer 125.

Planimètres 35.

Plaques de cuisine 177, 181, 190, 194, 201, 204, 220, 244, 308.

" tournantes 24, 39, 156, 177, 208, 286.

" tournantes de chemins de fer 76, 286.

Plumes en acier 110, 120.

Plomb en feuilles 53.

" de garantie 53, 257.

Poêles 81.

Poids 59, 235, 244, 277.

Pointes de moulers 45a.

Pompes 12, 15, 80, 97, 104, 156, 216, 240, 254, 266, 283, 297, 303.

" à huile 87.

" à purin 269.

" pneumatiques 97.

" pour automobiles 48.

" pour mines 15, 104, 254.

" pour puits 146, 176.

" pour sucreries 12, 97.

Pontons 62, 254, 265.

Ponts 76, 96, 99, 266, 286.

" à bascules 59, 118, 121, 235, 236.

" roulants 75, 99, 221, 266.

Porte-plumes 110.

" hermétiques 28, 55, 177, 220, 227.

" pour fourneaux de cuisine 190, 201, 204, 206, 220, 244, 277.

" pour foyers de locomotives 277.

Poteaux tubulaires pour lanternes, tramways, etc. 24, 227.

Poulies de transmission en tôle 117.

Presses à briques 269.

" à cylindres 146, 290.

Presses à disque pour la fabrication du sucre cassé en morceaux 75.
 „ à excentrique 1, 109, 304.
 „ à friction 109, 216.
 „ à fruits 55
 „ à huile 239, 250.
 „ à main 109.
 „ à paille 165.
 „ à tourbe 167, 171, 269, 275, 282.
 „ à vis 146, 147.
 „ excentriques à manivelle 109.
 „ hydrauliques 146, 290.
 „ hydrauliques pour placer les bandages de camions automobiles 12.

Produits de chaudronnerie 94a

Produits en fonte malléable 49, 190, 198, 204, 212, 213.

Punaises 110, 120.

R. Raboteuses à bois 297.
 „ à métaux (en travers) 9, 107.
 „ à métaux (en long) 97, 108.
 Racleurs 29.
 Radiateurs 97, 177, 187, 201.
 „ pour automobiles et avions 111, 126a.
 Rapide-limes 230.
 Râteaux 45a.
 „ (à cheval) 124a, 166, 171, 269, 284.
 Râstisoirs pour papeteries 300.
 Récipients de condensation 152.
 „ en fonte émaillée 202.
 Récipients en tôle 72, 84, 11, 125.
 Régulateurs de vapeur pour distilleries 12, 261.
 Réparation d'automobiles et de tracteurs 25, 79, 91, 150, 240, 249, 250, 260.
 Repasseuses (appareils de blanchissage) 251.
 Réservoirs 12, 24, 34, 67, 76, 94a, 96, 126, 214, 254, 266, 267a, 297.
 „ à pétrole 12.
 „ pour waterclosets 12, 24, 34, 67, 76, 96, 126, 187, 214, 266, 297.
 Ressorts pour l'ameublement 121, 216a, 221.
 „ pour wagons de chemins de fer 39, 62.
 Réveils 30.
 Ronce artificielle 8, 98, 106, 149, 173, 221, 306.
 Rondelles 81, 148, 221, 223, 287, 238.
 Roues dentées 151, 208, 219, 230, 238, 292, 300.
 „ de voitures 123a, 166, 195.
 „ pour wagons de chemin de fer 62, 99, 138, 150.
 Rouleaux 109.
 „ pour l'empierrements des routes 34, 177.
 „ pour tanneries 109.
 Rivets 96, 106, 148, 216a, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Rivets pour roues 21.

S. Sabres 3, 13.
 Samowars 47.
 Sarcleurs 124a, 250, 269, 284.
 Scies alternatives à bois 80, 277a, 285, 297, 303.
 „ à métaux 20, 276.
 „ à pendule 297.
 „ à rubans 297, 296a.
 „ circulaires 80, 297, 296a.
 Seaux 15a.
 Séchoirs pour cossettes de betteraves 12.
 „ pour pommes de terre, légumes, chicorée, etc. 12, 55, 117, 275.
 „ pour tissus 146, 290, 301.
 Segments de piston 15, 85, 219.
 „ de piston fendus 74.
 Semeurs pour salpêtre 269, 284.
 Semoirs à cannelures 171, 241, 267a.
 „ centrifuges 66, 74a, 154a, 279a.
 „ cylindriques 74a, 154a, 279a.
 „ plats 66, 74a, 154a, 238, 279a, 292.
 „ pour le blé, l'herbe et le pin 171, 271, 284.
 „ prismatiques 74a, 154a, 279a.
 Serpentes 135, 171, 241, 284, 284a.
 Serre-têtes pour bouteilles 53.
 „ „ „ flacons et bidons 53.
 Serrures à ressort 131.

Serrures pour boîtes 131.
 „ pour meubles 268, 272.
 Socs de charrues 130, 136, 178, 182, 227, 288.
 Soupapes à double effet 44, 104, 214, 300.
 „ pour bouteilles à oxygène 86.
 Souricières 306.
 Supports à vis pour laboratoires 251a.
 „ pour ronce artificielle 8.

T. Tableaux de distribution 92, 154b, 162.
 Tambours à boulets 156, 290.
 „ à trier le blé 299.
 Taques isolants 107.
 Tarauds 23.
 Théières 47.
 Théodolites 35.
 Tenailles 126.
 Tendeurs de courroies 151.
 „ de fils 45a, 106.
 Toiles métalliques 45.
 Tôle de cuivre 78, 145.
 „ de fer laminée à froid 94, 223.
 „ de laiton 32, 47, 78, 145.
 „ pour chaudières 227.
 „ pour réservoirs 227.
 Tondeuses 147.
 Tonneaux en fer 12, 67, 72, 93, 96, 130, 227, 240, 254, 304, 310.
 „ en fer pour l'eau 93, 100, 269.
 „ pour tanneries 109.
 Tourelles pour tours à révoluer 151.
 Tours 1, 79, 87, 97, 151, 108, 164, 264, 297.
 „ à bois 297.
 „ à décolleter 214.
 Tours à métaux 1, 79, 87, 97, 151, 108.
 „ à plateaux 164, 264.
 Tracteurs 116.
 Tracteurs à vapeur 269.
 Trainaux pour moteurs 154b.
 Tramways 39, 62, 212, 266.
 Tranchets de cordonniers 29, 68, 243a.
 Transformateurs triphasés 92, 162, 309, 310.
 Transmissions 24, 54, 66, 74b, 80, 109, 123, 151, 154a, 171a, 174, 216, 217, 238, 279a, 292, 297, 299, 303.
 Transporteurs 66, 75, 123, 160, 285, 279.
 Travaux de précision 90.
 „ de serrurerie 39, 40, 50, 71, 126, 171, 144.
 Traverses 27.
 Trieurs pour meuneries 66.
 Tubes de forage 67, 96, 214, 227.
 „ d'isolation 107.
 Turbines à vapeur 15.
 „ hydrauliques 96, 99, 123, 164a, 171, 230, 279a.
 Turbopompes 97, 104, 156.
 Turboventilateurs 55, 117.
 Tuyauteries 17, 199, 214.
 Tuyaux à ailettes 97, 187, 201.
 „ à gaz 227.
 „ „Brabbe“ 251a.
 „ d'échappement 17.
 „ de communications 67, 96.
 „ de cuivre 78.
 „ de plomb 53, 257.
 „ de précision pour appareils de sucreries 227.
 „ en laiton 78.
 „ en tôle 17, 214.
 „ ondulés 17, 214.
 „ pour canalisations 176, 177, 190, 199, 201, 204, 277.
 „ pour conduites d'eau 62, 67, 99, 176, 177, 190, 201, 204, 277.
 „ pour chaudières 17, 214, 227.
 „ pour orgues 53.
 „ soudés 17, 226, 227.
 „ sans soudure 226, 227.

U. Ustensiles argentés 32, 47, 78, 89.
 „ d'hygiène en fonte 135, 183, 186, 187, 188, 190, 199, 204, 220, 277.
 „ en aluminium 189a, 126a.
 „ en fonte émaillée 126a, 135, 183, 188, 190, 199, 202, 204, 220, 277.

Ustensiles en tôle émaillée 122, 187, 193, 277, 289.
" en tôle galvanisée 122, 189a, 289.
" étamés 122.
" nickelés 189a.
" pour hôpitaux 122.
" pour laiteries 72, 122, 123a, 289.

W. Wagonnets 24, 39, 126, 177, 282, 286.
Wagons à voyageurs 62, 266, 212, 310.
" à voyageurs pour chemins de fer à voie étroite 39, 130.
" citernes 62, 266, 310.
" de chauffage 266, 300.
" de marchandises 62, 266, 269, 212, 310.
" de marchandises pour chemins de fer à voie étroite 39, 130.

Wagons-lits 62.
" spéciaux 62, 266, 212, 310.

V. Velocipèdes pour enfants 4, 77.
Ventilateurs 55, 117, 146, 182a, 210.
" à hautes pressions 55, 117, 146.
" de forge 79, 117, 182a, 210, 307.
Verificateurs 23.
Verseurs 124a, 133, 171, 241, 250, 269, 284.
Versoirs 136, 178, 182, 227, 277, 288.
Vis 45a, 96, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
" a contact 65.
" a façon 119.
Voies aériennes à câbles 75.
Voitures 123a, 166, 195, 235, 237, 265.
Voitures d'enfants 4, 77.
Volants 151.

Verzeichnis der Erzeugnisse

der

dem Polnischen Verbands der Metallindustriellen angegliederten Werke

Die angeführten Zahlen entsprechen den laufenden Nummern des alphabetischen Verzeichnisses der Verbandsmitglieder.

- A.** Abgratmaschinen 304.
Absatzseisen 81.
Abschmelzsicherungen —
Acetylgasentwickler 86.
Aerztliche mechanische Einrichtungen 50, 57.
Aluminiumblech 53.
Aluminium - Blechgefäße 189-a, 126-a.
Aluminiumerzeugnisse 29, 192.
„ Gabeln 29.
„ Löffeln 29.
Ambosse 99, 138, 150, 190, 204, 288.
Anlagen gegen Feuer 99.
Armaturen 6, 12, 44, 64, 101, 116, 214, 319, 259, 261,
„ für Zuckerfabriken 116, 259.
Aparate für chemische Industrie 12, 67, 96, 156, 214,
„ 266, 279.
„ für Hefefabriken 12, 240.
„ „ Petroleum-Industrie 12.
„ „ Stärkefabrikation 12, 67, 174, 229, 240.
„ „ Syrupfabrikation 12, 240.
„ „ Zuckerfabriken 12, 67, 75, 80, 96, 155,
214, 240, 251, 276, 279.
Appreturmaschinen 146, 290.
„ für Woll- und Halbwollwaren 290,
298, 301.
Astrolabien 35.
Aufzüge 24, 39, 75, 103, 126, 286.
„ für Kupolöfen 156.
Aushöhlen für Früchte 55.
Ausleger für Lampen 24, 227.
Auspuffrohre 17.
Ausroder 51, 176.
Ausrüstungen von chemischen Fabriken 12, 97, 156,
214, 279.
Ausschalter 154b.
Autogenschneidbrenner 86.
Autogenschweißbrenner 86.
Autoersatzteile 126a.
Automatische Mischmaschinen für Mühlen 74a, 154a,
279a.
Automatische Waagen 12.
Automobilgasentwickler 48, 111.
Automobilhupen 48, 11, 273.
Automobilketten 55a, 71.
Automobil- und Aeroplankondensatoren 111, 126-a.
Automobilpumpen 48.
Automobillaternen 48, 111.
- B.** Bade-Anlagen 22, 55.
Badewannen 55, 123a.
Badewannen-Oefen 55, 94a, 220.
Bagage-Karren 39, 57.
Bagger 252.
Bajonetts (Seitengewehre) 13.
Balkons 71.
Balustraden 71, 171.
Bandeisen 223.
Bandsägen 296a, 297.
Bau der Wasserleitungen 22, 99, 229, 245, 302.
Behälter 12, 24, 34, 67, 76, 94a, 96, 126, 214, 254, 266,
267a, 297.
Benzin-Motoren 80.
Bewegliche Feuerungen 214.
Biel-Nik (Weissmetal mit 30% Nickel) 32.
Blecbearbeitungs-Maschinen 1.
Blechdosen 113, 125.
Blechgefäße 72, 84, 111, 125.
Blechplakate 125.
Blechrohre 17, 214.
Blebschachteln 113, 125.
Blebscheren 40.
Blebsverpackungen 113, 125.
Blebswaren 39, 43, 72, 84, 113, 125, 287.
Bleiblech 53.
Bleirohre 53, 257.
Blebsmaschinen 146.
Blebsdraht 53.
Blebsplomben 53, 257.
Blebswaren 53, 257.
Bohranlagen 99.
Bohrer 128.
Bohrrohre 67, 96, 214, 227.
Bohr - Werkzeuge 303.
Bogenlampen 69.
Bolzen 113.
Bratpfannen 79.
Bräueriapparate 67, 96, 229.
Bremsbacken 74, 277.
Brennerei - Ausrüstungen 12, 67, 96, 155, 175, 253, 269.
Brennerei-Maschinen und Apparate 12, 240, 259.
Brenner für Petroleumlampen 102.
Briefkasten 126.
Bronzegusswaren 6, 31, 44, 60, 61, 219, 231, 293, 300.
Brücken 76, 96, 99, 266, 286.
Brückenbau-Eisen 227.
Buttermaschinen 272.
Buchbindermaschinen 8a.
Bübsen für Wagen 95, 183, 184, 190, 196, 197, 202, 204,
206, 220, 244, 277.
Bübsen für Pflüge 190, 204.
Bürstmaschinen 74-a, 154-a, 279-a.
Bügeleisen 102, 199, 220.

- C.** Centesimal-Wagen 59, 118, 121, 235, 236.
 Centralheizungsmotoren 44.
 Chirurgische Instrumente 68.
 Closet-Behälter 187.
- D.** Dampfboote 124.
 Dampfhammer 62.
 Dampfkessel 12, 67, 96, 130, 155, 214, 240, 266, 267-a;
 297, 310.
 „ syst. W. Fitzner & K. Gamper 214.
 „ „Garbe“ 214.
 Dampfkochapparate 269, 284.
 Dampflokomobile 269, 267a, 275.
 Dampfmaschinen 12, 80, 146, 266, 297, 303, 310.
 Dampftractore 269.
 Dampfturbinen 15, 216.
 Deckenmaschinen 290.
 Dekatiermaschinen 290.
 Dengelstöcke für Sensen 45a.
 Desinfektions-Apparate 34, 55, 126.
 Dezimalwagen 33, 59, 118, 121, 235, 236, 249, 286.
 Dieselmotoren 116, 310.
 Draht 8, 18, 21, 45, 45a, 70, 93a, 94, 105, 106, 127, 149;
 173, 205, 211, 216a, 221, 223, 244, 262, 306.
 „ für Buchbinder 45.
 Drähterzeugnisse 94, 140, 153a, 211, 287, 306, 308.
 Drahtmatratzen 121.
 Drahtriemen 211.
 Drahtstrecke 45a, 106.
 Draisinen 208.
 Drehbänke für Metalle 1, 79, 87, 97, 151, 108.
 Drehscheiben 24, 39, 156, 177, 208, 286.
 Drehscheiben für Eisenbahnen 76, 286.
 Dreiphasen-Transformatoren 92, 162, 309, 310.
 Dreschmaschinen 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150,
 168, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 179, 190, 204, 224, 229,
 232, 237, 239, 241, 264, 265, 269, 270, 271, 275, 276,
 281, 283, 284a.
 Druckmesser für Kupelöfen 156.
 Durchreibende Maschinen 55.
 Düngermühlen 269.
 Dynamomaschinen 162, 307, 309, 310.
 Dyanmos für Eisenbahnwagenbeleuchtung 76-a.
- E.** Eggen 38, 132, 133, 134, 135, 171, 179, 228, 239, 241,
 265, 269, 277a, 284.
 Eggenzähne 45a.
 Eggeschären 45a.
 Eisen 94, 228, 227.
 Eisenbahnausrüstungsteile 36, 39, 62, 73, 208, 223, 227,
 273, 277, 286.
 Eisenbahn-Bau- und Betriebs-Werkzeuge 39, 273.
 Eisenbahnwagen 59, 118, 121, 235, 236.
 Eisenbahnwagen-Beschläge 288.
 „ -Achsen 62.
 „ -Federn 39, 62.
 „ -Räder 62, 99, 138, 150.
 Eisenbahn-Weichen 36, 62, 99, 273, 286.
 Eisengusswaren 2, 5, 7, 24, 28, 34, 38, 39, 49, 62, 74,
 74a, 77, 95, 97, 99, 101, 113, 129, 130, 133, 134, 135,
 136, 132, 140, 142, 144, 150, 151, 152, 153, 154a, 155,
 155a, 156, 157, 158, 161, 164, 165, 167, 168, 169, 170,
 171, 172, 174, 175, 176, 177, 181, 183, 184, 185,
 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194, 196, 197, 199, 201;
 204, 206, 208, 209, 210, 212, 214, 216, 217, 220;
 229, 232, 233; 237, 238, 239, 241, 242, 243, 244; 248
 250, 251, 252, 253, 254, 259, 261, 264, 265; 266; 267;
 269, 270, 271, 276-a, 277, 279-b, 285-a, 290, 292; 294;
 297, 299, 300, 301, 305, 307, 310.
 Eisengusswaren, bearbeitet 17.
 Eisenkonstruktionen 12, 24, 27, 34, 39, 40, 62, 67, 76,
 94a, 96, 99, 126, 130, 138, 177, 214, 216, 217, 221, 240,
 248, 254, 267a, 266, 286, 291.
 Eisenschere 150.
 Eiserne Bette 4, 50, 57, 77, 140, 254, 286.
 Eiserne Fenster 27, 71, 171, 216, 217, 277.
 Eiserne Herde 28, 177, 190, 204, 220.
 Eiserne Karren 100, 286.
 „ Möbel 4, 57, 77.
 „ Öfen 28, 55, 177, 190, 204, 220, 254, 277.
 „ Schornsteine 24, 96, 126.
 Eisschränke 15a.

- Elektrische Armaturen 11, 102.
 „ Aufzüge 75.
 „ Bügeleisen 11.
 „ Kronleuchter 69, 102.
 „ Laternen 115.
 Elektrotechnisches Zubehör 11, 46, 52, 65, 69, 92, 102,
 107, 115, 162, 245.
 Elevatoren 282, 287.
 Emailierte Aushängeschilder 122, 289.
 „ Blecherzeugnisse 122, 187, 277, 289.
 „ Blechgefäße 193, 122, 187, 277, 289.
 „ Waschbecken 254, 289.
 Englische Schraubenschlüssel 126.
 Erntemaschinenteile 170-a, 187, 190, 198, 204, 212,
 213, 250.
 Erzagglomeriermaschinen 290.
 Etiquettennadeln 120.
 Excenterpressen 109, 304.
 Exhaustoren 117, 146.
 Explosionsmotoren 80, 85, 116, 266, 280.
- F.** Faconnägel 21, 45-a, 221.
 Faconschrauben 119.
 Fahrräder für Kinder 4, 77.
 Fahrbare Waagen 235, 236.
 Fairbairndampfkessel 214.
 Fallwerke (Dampf-) 1.
 Fallwerke - f. Handbetrieb 1, 223
 Falzmaschinen 109.
 Farbenmühlen 146, 299.
 Färbereiapparate 290.
 Färbereimaschinen 146, 298.
 Fässer (eiserne) 12, 67, 72, 93, 96, 130, 227, 240, 254,
 304, 310.
 Fässer (eiserne für Wasser) 93, 100, 269.
 „ für Gerbereien 103.
 Federwaagen 112.
 Federstahl 227.
 Federhalter 110.
 Federhammer 150.
 Feld-Bäckereien 55.
 Feldflaschen 122.
 Feldkessel 122.
 Feldküchen 55, 123-a, 126, 154, 266.
 Feldschmieden 39, 182-a, 261, 307, 313.
 Fenstereckklammern 81, 94, 131, 148.
 Feuerfeste Geldschränke 40.
 Feuerlöscher 126-a.
 Feuerwehrleiter 93, 100.
 Feuerwehrwerkzeuge 71, 93, 100.
 Filter, (Absaug-) 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 Filterpressen 80.
 Filzmaschinen 290.
 Flachhacken 45-a.
 Flachs- und Hanfbrecher 147, 164.
 Flacons mit Gewindeverschluss 125.
 Flaschendraht 45-a.
 Flaschen Füllapparate 12.
 „ für Sauerstoff 217.
 „ Kragen 268.
 „ Kragen 268.
 „ Kapseln 292-a.
 Flaschenzüge 27.
 Flaschenzüge zum Anziehen des Telegraphendrahtes
 126.
 Flacksklopfer 147.
 Fleischhakmaschinen 81, 102, 187.
 Flugmaschinen 240.
 Flüssigkeits - Messinstrumente 12.
 Formen (eiserne-) 217.
 Formen für Zementzeugnisse 100.
 Formenstifte 45-a.
 Formmaschinen 156.
 „ für Giessereien 156.
 Fräser 23, 240, 272, 276.
 „ aus Gussstahl 128.
 „ für Holzbearbeitung 272.
 Friktionspressen 109, 216.
 Fruchtpressen 55.
 Fruchteschneidmaschinen 55.
 Fuhrwerke 14, 123-a, 166, 195, 235, 237, 265.
 Fuhrwerkwaagen 59, 118, 121, 235, 236.
 Fussmatten 173, 306.

- G.** Gabeln 32, 47, 78, 243-a.
 Galanterie — Eisengusswaren 41.
 Galanterie — Metallwaren 29, 32, 47, 78, 84, 102.
 Gallsche Ketten 55-a, 71, 148.
 Galvanische Elemente 46, 115.
 Galvanisierter Draht 21, 43.
 Gasanlagen 24, 302.
 Gas — Bügeleisen 102.
 Gasküchen 102.
 Gasmesser — „Rotary“ 251-a.
 Gasrohre 227.
 Gärtnermesser 68.
 Geldkasten 40, 126.
 Gepresste Waren 11, 30, 50, 94, 131, 148, 214.
 Gerbereimaschinen 109, 203, 299.
 Gerbereimesser 68.
 Gerbereiwalzen 109.
 Geschweisste Rohre 17, 226, 227.
 Getreidereinigsmühlen 171, 238, 241, 250, 251, 264, 265, 284, 284-a, 292, 299.
 Gewichte 59, 151, 235, 244, 277.
 Gewindewalzmaschinen 304.
 Gewindeschneidmaschinen 23.
 Giessereimaschinen 156.
 Giessereimaschinen und Vorrichtungen 156.
 Giesspfannen 151.
 Glanzmaschinen 109.
 Gleichstrom — Elektromotoren 307.
 Glocken 6.
 Glühlampen (elektrische) 19, 88.
 Greiferkübel 266, 267-a.
 Grubenkrahne 303.
 Grubenpumpen 15, 104, 254.
 Grützmaschinen 238.
 Gusseiserne emailierte Gefässe 126, 135, 183, 188, 190, 199, 202, 204, 220, 277.
 Gusseiserne Kolbenringe 74.
 Gussputzmaschinen 156.
 Güterwagen 62, 266, 269, 212, 310.
- H.** Haken 213.
 Haken für Bette 255.
 Hackgeräte 124-a, 269, 284.
 Hackmesser 3, 29, 135, 243-a, 171, 241, 284, 281-a, 284-a.
 Hämmer 45-a, 98, 130, 223.
 Handgiesslöffel 151.
 Handgranaten 285.
 Handhobelmaschinen für Metalle 230.
 Handpressen 109.
 Harken 45-a.
 Hartgusswaren 49, 151, 156.
 Häckselmaschinen 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 154, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 190, 192, 204, 205-a, 206, 224, 232, 233, 237, 239, 241, 242, 250, 251, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 284-a, 299.
 Hämmer 98, 130, 223.
 Häufelpflüge 124, 124-a, 133, 171, 228, 241, 250, 269, 284.
 Hebezeuge 24, 39, 40, 48, 51, 57, 103, 126, 286.
 Hefefabrik — Ausrüstungen 12, 67, 96.
 Heftel 215.
 Heftklammern 110, 120.
 Heizkessel 34, 94-a, 151, 117.
 Heizkörper 97, 177, 187, 201.
 Heizrohr — Dampfkessel 214.
 Heizungsanlagen f. Eisenbahnwagen 76-a.
 Heizungs-multiplikatoren 55.
 Heizwagen 266, 300.
 Hermetische Türen 28, 55, 177, 220, 277.
 Herzstücke für Eisenbahnen 62.
 Heugabeln 45-a, 221.
 Heureka — Müllereimaschinen 74-a, 154-a, 279-a.
 Hirsemahlgänge 66, 74-a, 154-a, 160, 238, 279-a, 292.
 Hochdruckventilatoren 55, 117, 146.
 Holzbearbeitungsmaschinen 80, 252, 285, 297.
 Holzdrehbänke 297.
 Holzfräsmaschinen 297.
 Holzhobelmaschinen 297.
 Holzsägemühlen — Ausrüstungen 155, 253.
 Hufeisen 149, 291.
 Hufnägel 149.
- Hufstollen 149, 225, 304.
 Huppen für Kraftwagen 48.
 Hydraulische Pressen zum Aufziehen der Automobilräderreifen 12.
 Hydroplane 240.
 Hygienische Einrichtungen 22, 26, 50, 55, 57, 302.
- I.** Injektoren 76-a.
 Isolierhaken 27, 45-a, 106, 288.
 Isolierkasten 107.
 Isolierklammern 107.
 Isolierröhrchen 107.
- J.** Jätehacken 250, 277-.
- K.** Kabelverbindungen 27.
 Kalandar 146, 151.
 Kaliber 23.
 Kaliberwalzen 151, 208.
 Kaltgewalztes Eisen 223.
 Kanalisationsanlagen 22, 229, 245.
 Kanalisationsrohre 176, 177, 190, 199, 201, 204, 277.
 Karbonisiermaschinen 290.
 Karosserien der Motorwagen 91, 240.
 Kartoffelausgrabemaschinen 267, 269, 284.
 Kartoffelpflanzmaschinen 269.
 Kartoffelschlepper 269.
 Kartoffelsortiermaschinen 269.
 Kastenschlösser 131.
 Kernformmaschinen 156.
 Kerzen für Explosionsmotoren 48.
 Kessel 12, 72, 94-a, 126, 130, 161, 214, 240, 266.
 Kesselarmatur 44, 64, 116, 214, 219.
 Kesselblech 227.
 Kesselböden 214.
 Kesselfabriken 12, 15-a, 24, 34, 39, 55, 62, 67, 72, 75, 76, 84 94-a 96, 99, 126, 130, 138, 146, 150, 161, 174, 214, 240, 259, 294, 295, 297.
 Kessel für chemische Fabriken 156.
 Kesselrohre 17, 214, 227.
 Kesselroste 12, 151, 156, 177.
 Kesselschmiedewaren 94-a.
 Ketten 8, 45, 45-a, 55-a, 106, 148, 216-a.
 Ketten elektr. geschweisst. 216-a.
 „ Patent „Victor“ 216-a.
 Kinderwagen 4, 77.
 Kirchengeräte 32, 47, 78.
 Kleinbahngüterwagen 39, 130.
 Kleinbahnpersonenwagen 39, 130.
 Klettereisen 26, 71.
 Klopfwölfe für Flachs u. Hauf 147.
 Kniehebelpressen 103.
 Kniestücke für Isolierlöcher 107.
 Kochkannen 55.
 Kolbenringe 15, 85, 219.
 Kollergänge 55, 284.
 „ für Giessereien 156.
 „ „ Mahlmühlen 74-a, 154-a, 279-a.
 „ „ Malz 297.
 „ „ Oelfabriken 250.
 „ „ Ziegeleien 299.
 Kommunikationsrohre 67, 96.
 Kompressoren 15, 34, 80, 266.
 Konservenfabriksanlagen 55.
 Kontaktschrauben 61.
 Kraftgasanlagen 34, 80, 155, 230.
 Krahne 51, 75, 99, 221 266, 286.
 Krahnwaagen 59, 235.
 Krankenhausanlagen 50, 57.
 Krankenhausgeräte 122.
 Kratzenaufziehapparate 147.
 Krauthobel 55.
 Kreissägen 80, 296-a, 297.
 Krempelsätze für Wolle u. Baumwolle 147, 290.
 Krempezen für Isolationsrohre 107.
 Kugelmühlen 290, 299.
 Kugeltrommeln 156, 290.
 Kultivatoren 124, 124-a, 133, 171, 179, 228, 242, 284.
 Kupferblech 78, 145.
 Kupferne Nädel 120.
 Kupferdraht 145, 221.

- Kupferrohre 78.
Kupolöfen 156.
Kübel 15-a, 43.
Küchenmesser 29, 243-a.
Küchenplatten 177, 181, 183, 190, 194, 201, 204, 206, 210, 220, 244, 308.
- L.** Laboratoriumstative 251-a.
Lager m. Ringschmierung.
Landwirtschaftliche glatte Walzen 269, 270, 284.
Landwirtschaftliche Maschinen 5, 16, 124, 129, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 152, 154, 157, 158, 164, 165, 66, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 182, 190, 203, 204, 224, 228, 229, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 242, 244, 250, 251, 261, 264, 265, 267, 269, 270, 271, 275, 278, 281, 283, 284, 292, 299, 311.
Landwirtschaftliche Ringwalzen 170, 171, 241, 269, 270, 284.
Landwirtschaftliche Stachelwalzen 269, 270.
Langhobelmaschinen für Metalle 97, 108.
Langpelzapparate 147.
Laufkrähne 75.
Legierungsdraht 53.
Lehmwalzwerke 299.
Leichter 124.
Lein- und Hanfbrecher 147.
Leitungen für Gruben 209, 214.
Lokomobildampfkessel 146, 266.
Lokomobilen 85, 269, 275.
Lokomotiven 82, 263, 310.
" Theile 82.
Löffel 29, 32, 47, 78, 81.
Lötzinn 231, 300.
- M.** Mangel 251.
Magnetapparate 269.
Manometer 218, 251-a.
Maschinen für Bauindustrie 286.
" " Grützanlagen 238.
" " Hutfabrikation 290.
" " Nägefabrikation 290.
" " Oelfabriken 239, 250, 251.
" " Papierfabriken 80.
" " Stoffdruckereien 146, 301.
" " Stoffstärkereien 146, 147.
" " Zementdachziegelfabrikation 100.
" " Zementfabriken 208, 290.
" und Apparate für chemische Fabriken
Maschinen und Apparate für Hefefabriken 12, 240.
" " " " Raffinerien 12, 254.
" " " " Rektifikationsfabriken 12, 240.
Maschinen und Apparate für Sirupfabrikation 12, 240, 12, 156.
Maschinen und Apparate für Stärkefabriken 12, 174, 229, 240, 269.
Maschinen und Apparate für Zuckerfabriken 12, 81, 75, 80, 240, 310.
Maschinen und Apparate für Textilindustrie 141, 142, 146, 147, 151, 153, 212, 298, 300.
Massenfabrikation der Gegenstände bis 60 mm. durchm. 85.
Massstäbe 35.
Materialien für Oberbau der Eisenbahnen 223, 287, 288, 304.
Matritzen 272.
Mäuse- und Rattenfallen 306.
Medizinalapparate 68.
Melaun's Verbindungen 208.
Messer 3, 10, 29, 243-a.
" für Landwirtschaftliche Maschinen 3, 10, 29, 134.
Messer zum Schneiden von Kartoffelschnitzeln 281-a.
Messer zum Schneiden von Wiesenboden 124-a.
Messer für Trommel-Hekselmaschinen 28-a.
Messingblech 32, 47, 78, 145.
Messingdraht 145.
Messingrohre 178.
Messinstrumente 35.
Mess- und Doubliermaschinen 146, 290.
Metall — Bohrmaschinen 79, 87, 210, 230, 304.
Metallene Blumen 42.
- Metallene Kränze 42.
" Spielwaren 42.
" Theile für Segregatoren 42, 120.
Metallgusswaren 6, 7, 31, 39, 44, 60, 61, 64, 132, 155-a, 159, 161, 172, 175, 210, 219, 231, 243, 248, 253, 261, 293, 294, 300, 307.
Metallheften für Papier 120.
Metallnetze 45.
Metallsägen 20, 276.
Metzgermesser 29, 68, 243-a.
Milchgefässe 37, 43, 72, 122, 123-a, 289.
Mischmaschinen 156.
Mischmaschinen für Betonanfertigung 100.
Mollerupsche Apparate 230.
Monteurwerkzeuge 155-b, 261.
Motorpflüge 15.
Motorschienen 154-b.
Motorwagenrüstung 48, 111.
Möbelbeschläge 207, 272.
Möbelfedern 121, 221, 216-a.
Möbelschlösser 268, 272.
Mühlen (kleine) 284-a, 299.
Mühlenaufzüge 66, 123, 160, 285.
Munition für Artillerie 90, 200-a.
" " Schiessgewehr 6, 26, 78, 90, 200-a.
Mühleneinrichtungen 171, 175, 253, 279.
Mühlen zum Mahlen von Materialien von mittlerer Härte 299.
Mühlsteine 151, 156, 299.
Müllereimaschinen 54, 66, 74-a, 154-a, 174, 238, 261, 279-a, 292.
- N.** Nägel 8, 18, 21, 45, 45-a, 70, 93-a, 94, 105, 106, 127, 149, 173, 197, 205, 216-a, 221, 223, 244, 262.
Nahtlose Rohre 226, 227.
Nädel 215.
Nähmaschinen — Fussgestelle 196.
Nägel für Touristenschuhe 106.
Netzgitter für Zäune 45, 173, 211, 306.
Netzgitter für Gefässe 189-a.
Nieten 96, 106, 148, 216-a, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
Nippel 65.
Nivellier — Apparate 35.
- O.** Obst- und Gemüse-Verarbeitungs-Anlagen 55.
Oelfabrikanlagen 267-a.
Oelextraktionsmaschinen 290.
Oelfiltrierapparate 117.
Oelpressen 239, 250.
Oelpumpen 87.
Operngläser 35, 56.
Orgelrohre 53.
- P.** Pantographie 35.
Panzer für Motoren 208.
Papierindustrie — Walzen 151.
Papierschneidmaschinen 8-a.
Parallelschraubstöcke 14, 20, 79, 123-a, 144, 155-b, 235, 264, 280, 288.
Pelzwickelapparate 147.
Pendelsägen 297.
Personenwaagen 59, 235.
Personenwagen 62, 266, 212, 310.
Petroleum behälter 12.
Petroleumlampen 102.
Petroleum Lokomobilen 85.
Petroleumkocher „Primus“ 102.
Petroleummotoren 80, 85, 116, 266.
Pfannen 81.
Pfähle für Landwirtschaftliche Maschinen 29.
Pferdegöpel 132, 133, 134, 135, 136, 139, 143, 150, 157, 157, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 190, 192, 204, 224, 228, 232, 233, 237, 238, 239, 241, 244, 264, 265, 269, 270, 271, 281, 283, 284, 292, 299.
Pferdeharken — Zähne 45-a.
Pferdekratzen 81.
Pferderechen 124-a, 166, 171, 269, 284.
Pflugschäre 130, 136, 178, 182, 227, 288.
Pflüge 29, 99, 124-a, 132, 133, 168, 171, 177, 178, 179, 182, 205-a, 228, 233, 241, 250, 269, 284, 312.
Physikalische Apparate 26.
Planimeter 35.

- Plansichter 66, 74-a, 154-a, 160, 238, 279-a, 292.
 Plombierzangen 126.
 Pneumatische Bremsen für Dampf- und elektrische Eisenbahnen 76-a.
 Pneumatische Pumpen 97.
 Pontone 62, 254, 266.
 Pontonenwagen 62.
 Präzisionsrohre für Zuckerapparate 227.
 Präzisionswaren 90.
 „Primus“ Petroleumkocher 102.
 Pulttrockenapparate 146, 290.
 Pumpen 12, 15, 80, 97, 104, 156, 216, 240, 254, 266, 283, 297, 303.
 Pumpen für Mistjauche 269.
 „ „ Zuckerfabriken 12, 97.
- R.** Radiotelegraphische Apparate 26, 93.
 Radreifen, (Stahl—) 205-a, 208.
 Radsätze 99, 208, 210, 286.
 Raffinerie - Anlagen 12, 175.
 Raffinerieapparate 12.
 Rauhmaschinen 147, 290.
 Rädernieten 21.
 Reckmaschinen 109.
 Reduktionsapparate 156.
 Reduktionsmanometer 86, 218.
 Registrirmanometer 109.
 Reibahlen 23, 240.
 Reibungs — Kupplungen 151, 217.
 Reihesäemaschinen 171, 241, 267-a.
 Reissmaschinen 147, 290.
 Reissnägels 110, 120.
 Reisswölfe 147, 290.
 Rektifizierapparate 12, 240, 297.
 Rektifikationsanlagen 12.
 Reparatur von Kraftwagen und Traktoren 25, 79, 91, 150, 240, 249, 250, 260.
 Requisitionswagen 100.
 Reservoirbleche 227.
 Revolverköpfe für Drehbänke 151.
 Riemenstrecke 151.
 „ „ verbindungen 212.
 Riemermesser 68.
 Riffelmaschinen 230.
 Rindebrecher 299.
 Ringsisolatoren 27.
 Ringspinnmaschinen 290.
 Rippenrohre 97, 187, 201.
 Ritzmaschinen 8-a.
 Rohreisen 181, 201, 223.
 Rohrabsteiner 23.
 Rohrhaken 288.
 Rohrgewindebohrer 23.
 Rohrleitungen 17, 199, 214.
 Rohrmäste für Laternen, Tramways, etc. 24, 227.
 Rohrschlüssel 126.
 Rohrschraubstöcke 20.
 Rohöl - Lokomobile 85.
 Rohöl - Motoren 80, 85, 116, 266, 280.
 Rohöl - Stahlschmelzöfen 156.
 Rollmaschinen 109.
 Roste 151, 156, 177, 181, 190, 194, 201, 204, 206, 210, 220, 277.
 Rostgitter für Lokomotivfeuerungen 277.
 Rohrzangen 23.
 Rübenauspflüger 269.
- S.** Saatmaschinen (zylindrische) 74-a, 174-a, 279-a.
 Saatmaschinen (prismatische) 74-a, 154-a, 279-a.
 Saatmaschinen (Zentrifugal) 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 Samoware 47.
 Saug- und Retourventile 44, 104, 214, 300.
 Sauggas - Motore 80, 116, 230.
 Sapeurkähne 251.
 Sapeurräkte 254.
 Säbel 3, 13.
 Säemaschinen (Salpeter) 269, 284.
 „ „ für Getreide, Gras, und Kiefer 171, 271, 284.
 Sägegatter für Holz 80, 297, 303.
 „ „ für Steine 297.
 Sägen aller Art für Holz 296-a.
 Säure- und feuerfeste Gusswaren 156.
- Schäftchen für kleine Spitzhacken 74-a, 279-a.
 Schälmaschinen 55.
 Schabmaschinen für Papierfabriken 300.
 Schachtpumpen 146, 176.
 Schalttafeln 92, 154-b, 162.
 Schaufeln 45-a, 221.
 Scheermaschinen 147.
 Scheibendrehbänke 164, 264.
 Scheibenmühlen 66, 74-a, 109, 123, 154-a, 160, 284-a, 279-a, 285, 299.
 Seifereimaschinen 265-a.
 Schlachthäuser 21.
 Schlafwagen 62.
 Schlägel 74-a, 154-a, 279-a.
 Schleifmaschinen 1, 79, 155-b.
 Schleudermühlen 74-a, 154-a, 279-a.
 Schleudermühlen für Formsand 156.
 Schlosserwaren 39, 40, 50, 71, 126, 171, 126.
 Schlosserwerkzeuge 261, 155-b.
 Schlüssel für Schlosser 126, 198.
 Schmalspur- und Grubenbahnen — Ausrüstungsteile 39, 130, 208, 209, 223, 227, 286.
 Schmiedefeuer Formen 182-a.
 Schmiedeeiserne Baubeschläge 73, 131, 207, 287, 291.
 Schmiedeeiserne Beschläge für Gerbereifässer 109, 299.
 Schmiedeeiserne Ornamente 40, 71, 126, 171.
 Schmiedewerkzeuge 261.
 Schmiedeventilatoren 79, 117, 182-a, 210, 307.
 Schmieregelmaschinen 74-a, 154-a, 279-a.
 Schnappschlösser 131.
 Schnarren 23.
 Schneidbacken 23, 240.
 Schneidbrenner 86.
 Schneiden für Holzmühlen in Papierfabriken 300.
 Schnellbindertheile, metallische 110, 120.
 Schnellarbeitsstahl 128.
 Schornstein - Aufsätze 55, 117.
 Schrauben 45-a, 96, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Schraubenmutter 98, 106, 119, 148, 221, 223, 257, 287, 288, 296.
 Schraubenpressen 146, 147.
 Schraubenschlüssel 126, 198.
 Schraubenschneidkluppen 23.
 Schraubenstöcke 285-a.
 Schraub- und Mutterschneidemaschinen 299.
 Schreibmaschinenteile 254.
 Schuhmachermesser 29, 68, 243-a.
 Schuhmacherwerkzeuge 155-b.
 Schweissbrenner 86.
 Schwungräder 151.
 Seilbahnen 75.
 Selfaktoren 147.
 Selbstzentrierende Futter 151.
 Selfaktoren 147, 290.
 Sensehammer 45-a, 223.
 Sichtmaschinen 238, 292.
 Silberwaren 32.
 Sortiermaschinen für Mühlereien 66.
 Sortiertrommeln 282.
 Spaten 98, 221.
 Speisewasserreiniger 12, 214.
 Spezialwaagen 59, 118, 121, 236.
 Spezial - Wagen 62, 266, 212, 310.
 Spinnmaschinen 153, 290.
 „ „ für Vigogne 290.
 Spitzhacken 74-a, 154-a, 279-a.
 Spitz- und Schälmaschinen 54, 66, 74-a, 154-a, 279-a.
 Splinte 65, 106.
 Spritzen 71, 93, 100.
 Spulmaschinen 298.
 Spülmaschinen 55, 269, 284, 297.
 Stacheldraht 8, 98, 106, 149, 173, 221, 306.
 Stacheldrahtriegel 8.
 Stahldraht 8, 211, 221.
 Stahldrahtseile 173, 211, 222.
 Stahlglocken 151.
 Stahlkammern 40.
 Stählerne Walzen 151, 269.
 Stahlfedern 110, 120.
 Stahlgusswaren 99, 137, 190, 204, 208, 209.
 Stahlkugeln für Kugelmühlen 138, 208.
 Stahlwalzen für Eisenwalzwerke 151, 208.

- Stahlwaren 3, 10, 13, 29, 243-a.
 Staniol 53.
 Stanzen 272.
 Staubfilter 66.
 Stauffers Schmierbüchsen 116, 212, 283, 304.
 Stärkefabriksanlagen 12, 269.
 Stecknadeln 215.
 Steinbearbeitungsmaschinen 285, 297.
 Steinschleifmaschinen 297.
 Steyrerische Schraubstöcke 99, 130, 288.
 Stifte für Dreschmaschinen 45-a, 126.
 Stifte für Schuhe 8, 21, 41, 127.
 Stifte für Spinnmaschinen 215.
 Stiftenschienen für Reisswölfe 298.
 Stoffstärkemaschinen 147.
 Stofftrockenmaschinen 146, 290, 301.
 Stoppelmaschinen 156.
 Stossmaschinen 34.
 Strassenbahnwagen 39, 62, 266, 212.
 Strassenwalzen 34, 177.
 Streichbleche 136, 178, 182, 227, 277, 288.
 Strohaufzüge 167, 275.
 Strohpressen 165.
 Strohseilspinnmaschinen 156.
 Stromleiter 52, 154-b.
 Stromsammler 92.
- T.** Tabakfabrikationsmaschinen 83.
 Tachometer 35.
 Tafelmesser 29, 32, 47, 78, 246, 243-a.
 Tafelwaagen 33, 59, 118, 121, 235, 236.
 Tapezierernädel (geschnitten) 136.
 Teekessel 47.
 Teilköpfe für Fräsmaschinen 230.
 Telegraphische Instrumente 71.
 Telephon- und Telegraphendraht 45-a, 8, 21, 106, 221.
 Tellerschneiden für Pflüge 29.
 Tempergusswaren 49, 190, 198, 204, 212, 213.
 Teodolite 35.
 Teppichmaschinen 290.
 Thierärztliche Instrumente 68.
 Thore 27, 71, 171.
 Thürangeln 94, 131, 148, 207.
 Thüre für Küchenoefen 190, 201, 204, 206, 220, 244, 277.
 Thüre für Lokomotivfeuerungen 277.
 Thür- und Fensterbeschläge 94, 131, 198, 212, 207, 308.
 Tiefbohrstangen 288.
 Tiegelpressen 8-a.
 Tischbohrmaschinen 40.
 Torfbaggermaschinen 167, 168, 171, 269, 275, 282.
 Torfpressen 167, 171, 269, 275, 282.
 Torfstechmaschinen 130, 148, 159, 161, 162, 165.
 Transmissionen 24, 54, 66, 74-b, 80, 109, 123, 151, 154-a, 160, 171, 174, 216, 217, 238, 279-a, 292, 297, 299, 303.
 Transmissionsscheiben aus Blech 117.
 Transportanlagen 75.
 Transporteure 66, 75, 123, 160, 279, 285.
 Transportgeräte 75.
 Trecker 116.
 Trockenmaschinen für Textilindustrie 146, 290, 301.
 Trockenanlagen 12, 55, 117, 275.
 „ für Zichorie 171.
 Trockenkammern für Kartoffeln, Gemüse, Zichorie u. s. w. 12, 55, 117, 275.
 Turbopumpen 97, 104, 156.
 Turboventilatoren 55, 117.
- U.** Untergrundwalzen 241, 269, 270.
 Unterlagscheiben 81, 148, 221, 223, 287, 288.
- V.** Vacuum-apparate 55.
 „ manometer 218.
 „ meter 218.
 Ventilationsanlagen 22, 117.
 Ventilatoren 55, 117, 146, 182-a, 210.
 Ventile für Sauerstoff-Flaschen 86.
 Verbindungsstücke für Wasser- und Gasleitungen 212.
- Verbrennungskraftmaschinen 82, 103-a.
 Verdampfapparate 12.
 Versenkte Schlösser 131.
 Vertiefer 124-a.
 Verzinkte Gefässe 122, 189-a, 289.
 Verzinnter Draht 21, 45, 173.
 Vieh-Waagen 59, 235, 236.
 Vierzigmalige Waagen 235, 236.
 Vorlegeschlösser 112, 131, 225, 262, 268.
 Vorwärmer (Economiser) 12, 214.
- W.** Waagen 12, 33, 59, 118, 121, 147, 290, 235, 236, 249, 286.
 Wagenbolzendrehbänke 214.
 Wagenachsen 170-a, 180, 190, 184, 195, 197, 205-a, 244, 287, 288, 312.
 Wagenräder 14, 123-a, 166, 195.
 Wagenschmierbüchsen 39, 99, 277, 212.
 Wagonnets 24, 39, 126, 177, 282, 286.
 Walken 147, 290.
 Walzendoppelständer 66, 74-a, 123, 160, 238, 279-a, 285, 292.
 Walzen für Textilindustrie 151.
 Walzenpressen 146, 290.
 Walzenständer 208.
 Wanddrehkrahne 75, 156.
 Wäschekochkessel 15-a, 43, 72, 84.
 Wäschereien 22.
 Waschhausanlagen 55.
 Waschmaschinen 147, 290, 301.
 Waschmaschinen für Textilstoffe 147, 290, 301.
 Wasserabscheider 17.
 Wasserleitungsrohre 67, 62, 99, 176, 177, 190, 201, 204, 277.
 Wasserdrukpressen 146, 290.
 Wasserkrahne 266.
 Wasserstandszeiger 44, 214, 300.
 Wasserzentrifugen 80.
 Wasserturbinen 74-a, 96, 99, 154-a, 171, 230, 279-a.
 Wattmaschinen 147, 290.
 Webmaschinen 141, 142.
 Webstühle 142, 152, 153, 301.
 Wechselstrom - Motoren 92, 162, 307, 309.
 Wecker (Weckuhren) 30.
 Weichen 36, 39, 208, 286.
 Weissmetal 6, 31, 44, 60, 61, 231, 293, 300.
 Wellen für Windmühlen 171.
 Wellrohre 17, 214.
 Werkzeuge für Bauindustrie 73, 286.
 „ für Gerbereien 68.
 „ für Metallbearbeitung 23, 240.
 Werkzeugmaschinen 285-a.
 Werkzeugmaschinen für Metall 209-a.
 Wickelmaschinen für Papierfabriken 80.
 Windmotoren 55.
 Wurfgritter 306.
- Z.** Zahnräder 151, 208, 219, 230, 238, 292, 300.
 Zangen 126.
 Zentralheizung 22, 117, 245, 302.
 Zentrifugen für chemische Fabriken 80.
 Zentrifugen für Stärkefabriken 75, 80.
 Zentrifugen für Zuckerfabriken 80.
 Zentrifugal-Zylinder 123, 160, 285.
 Zigarettmaschinen 83.
 Zigeleianlagen 216.
 Zigeleimaschinen 208, 216, 269, 299.
 Ziegelpressen 269.
 Zigarettenhülsen - Maschinen 83.
 Zinkkessel und Eimer 122.
 Zinnblech 53.
 Zinnbraut 53.
 Zinnfolie 53.
 Zinnwaren 53.
 Zirkel 35.
 Zisternen 67, 96.
 Zisternenwagen 62, 266, 310.
 Zuckerfabriksanlagen 12, 67, 175, 214, 276, 279, 310.
 Zwirnschleifmaschinen 890.

SKOROWIDZ FABRYK.

(Liczby pierwszej kolumny oznaczają numery kolejne firm w „Źródłach Zakupu“, liczby drugiej — numery ogłoszeń firm). —

	A.			D.		
	Nr kol. firmy	Nr ogł. firmy		Nr kol. firmy	Nr ogł. firmy	
„Agrarja“	267		Deichsel A.	211		
„Ajaks“	248		Deloff A.	20		
Alscher A. i Syn	286	71	„Dobrzyniewo“	243a		
Altman I.	207		Dojlidzki B.	244		
Ałapin Bracia	1	51	Dratt R. i Sp.	232		
Ambrożewicz Wł.	2	15	Drebert A.	143		
„Arma“	3		Drewitz E.	271		
Aronowicz B.	4		„Drut“	21	110	
Aronowicz I.	5		Drutu i Gwoździ Krajowa Fabryka	58		
„Auto - Motor“ Kraków	260		Drzewiecki i Jeziorański	22	13	
„Auto - Motor“ Lwów	249		Dziewulski J. i Sp.	23	77	
B.						
„Babbit“	6	109	E.			
Bank Rolniczy	250	35	Eberhard, Wolski i Sp.	24		
Bartelmuss i Suchy	287	93	„Elibor“	25		
Bauer M.	142		Emaljowanych i Metalowych Fabryk Tow. Akc.	289		
Bauerertz B-cia	208		Erbe E.	212	59	
Beker Br.	243		Ergon	26		
Belgijska Sp. Akc. Warsz. Fabr. Drutu, Gwoździ i Sztynków	8	64	F.			
Berent B-cia	8a	66	Feigenbaum Adolf	26a		
Bernat B-cia	9		„Fema“	272	78	
„Białogon“	176		„Ferrum“ Lwów	253		
Bieńkowski W. i S-wie	10	105	„Ferrum“ Łódź	144		
Biskupscy B-cia	251		„Ferrum“ Zawiercie	213	50	
Blizyn	177		Fiebrandt i S-ka	273		
„Bodzechów“	178		Filipowski L.	27		
Bolesta K.	179		Fink i Wille	28		
„Borek“	261		Fitzner W. i K. Gamper	214	2	
Borkowscy B-cia	11		Fiutkowski A.	182		
Borman, Szwede i S-ka	12	98	Fogelnest I.	29		
Born i Schütze	267a		Fortwängler B-cia	30	91	
Borowski G.	13		Fosforbronzu i Fosforbabitów Warszawska Fabryka	31	37	
Bracia Załęscy	123a		Fraget Józef	32		
Bracia Węgrzeccy	205a		G.			
Brandel, Witoszyński i S-ka	15		Gałęzowski i Müller	182a		
Braunsztein Wł. i Wł. Szamota	15a	102	Galicyskie Karpackie Naftowe Towarzystwo	254		
Breviller i Sp. i A. Urban i Sp.	288	49	Galwana	274		
Broda Jan	268		Gassner, Najdeker i Orłowski	233	30	
Bronikowski, Grodzki i Wasilewski	16		Gastman P.	33		
Brown Boveri	162		Geisler B-cia, Okolski i Patschke	34		
Bujak Jan	251a	68	Gerlach G.	35	83	
C.						
Cegielski H.	269	3	„Glinice“	183	95	
Cieślik P.	210		Glücksman J.	36		
„Chlewiska“	181		Głogowski i Syn	275		
Chrzanowski J. i Sp.	209		„Głowno“	145		
„Compensator“	17		Gniazdowski i Janiszewski inż.	234		
„Cwiek“	18		Goldammer O.	146		
„Cyklop“	252		Goldblum H. E.	184		
Czarliński L.	270		Gołębiowski T.	38		
Częstochowska Fabr. Igieł i WYROBÓW Metalowych.	215		Gostyński Wł.	39	35	

	№ k. l. firmy	№ ogł. firmy		№ k. l. firmy	№ ogł. firmy
Gottschalk G.	40		Lokomotyw Pierwsza Fabryka w Polsce	263	92
Graff B-cia Ed. i D.	41		Löhnert H.	279	101
Granat	42	34	Lubert B-cia	131	58
"Grakona"	276	23	"Ludwików"	190	
Gwiżdżiński i S-ka	44				
"Gwóźdź"	45				
			Ł.		
H.			Łańcucki J. i Syn	218	
Hantke B.	45a	25	Łęgiewski i Hartwig	66	24
Heine B-cia i Silman	185				
"Hencil"	46		M.		
Henneberg B-cia	47		Makarewicz J.	67	
Herzfeld i Victorius	277		Mann Alfons	68	
Hess W.	235		Marciniak Antoni	69	
Hiellego i Dittricha T. A.	141		Margulies B-cia	70	
Hofman Juliusz	147		Margulies M.	166	
Horoch Tadeusz	48		Maszyn Rolniczych Fabryka i Odlewnia	132	43
"Hossyb"	128	27	Maczyński K.	256	
"Hydropol"	255		Matthei A.	219	
			Mencel B-cia	71	28
I.			"Metal" Warszawa	73	
Ideal	236	75	"Meta" Warszawa	73	47
Igieł i Wyróbów Metalow. Częstochowska Fabryka	215		"Metal" Lwów	257	
Inowrocławska Fabr. Maszyn Roln. S. A.	277a		"Metallum"	74	
			"Metalurgia"	220	60
J.			Metalurgicznego Przemysłu T. A.	221	5
Jarischa Juliusza Spadkobiercy	148	80	"Mewa"	292a	10
Jarkowski Stefan	49		Meyerhold i Sp.	222	
Jarnuszkiewicz Piotr i Sp.	50		Mieszczanski K. K.	31	
Jaroszewicz, M. Malinowski i Sp.	149	40	Minc M.	133	82
Jenike B-cia	51	53	Młynotwórnia	74a i 279a	31
Joel Zygmunt i Sp.	150		Moc	75	52
John J.	151	94	Modrzejowskie Zakłady Górniczo - Hutnicze	223	
Josephy's G. Erben	290	96	Moritz Wacław	239	
			Mostów Budowy Fabryka	76	
K.			"Motor Polski"	280	
Kabel	52		Mühsam H.	167	
"Kamienna"	187		Müller i Seidel	153	79
Kanczewscy B-cia	216	46	Münstermann E v.	293	55
Kegel J.	237				
Kemnitz W.	53		N.		
Kielecka Odlewnia	188		Nebel W.	153a	87
Klauke C.	173		Nehring St., P. Jasiński i S-ka	76a	26
Klein Bracia	216a	84	Neptun	191	
Klepfiś i Sp.	54		Neufeld J.	77	
Kłobukowski Dr. W. P.	55		"Nieborów"	192	
Kolberg i S-ka	56	69	Nitsche i Sp.	281	
Konrad, Jarnuszkiewicz i Sp.	57		Norblin, B-cia Buch i T. Werner	78	17
Kostrzyński Leon	278		Nóz (dawniej)	243a	
"Kraj"	164	32			
"Kraków Huta Żelazna"	262		O.		
Krajowa Fabryka Drutu i Gwoździ	93a		Ochsner Jan	294	
Krawczyk	217	106	Ochsner Karol i Syn	295	
"Kres"	291		"Odlew"	264	
Kronenblum S.	189	41	Ogórkiewicz S. i Sp.	224	
Krusche Waldemar	152		Olechowski W.	79	57
Krzykowski Alfred	59		"Olkuś" dawn. Westen	193	88
Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia	165		Orłowski M.	134	62
Kubiak St.	55a	61	Ortwein, Karasiński i Sp.	80	19
			"Osprzet"	81	
L.			Ostrowski M.	154	
Langiewicz S.	60		"Ostrówek"	135	39
"Lechja" Lublin	238				
"Lechja" Żywiec	292		P.		
"Lender"	189a		Pałaszewski Fr.	154a	8
Leśniński K. i S-ka	61		Parowozów Budowy Warszawska Sp. Akc.	82	14
Leżański T.	129		Paschalski Wł.	83	29
Lilpop, Rau i Loewenstein	62		"Pelikan"	84	
Lipiński	63	48	"Perkun"	85	20
Lisowski	130 i 64	7	Perlis B-cia	136	103
			"Perun"	86	97
			"Philips"	88	16
			"Pionier"	87	67
			Piżyc M. i Sp.	194	
			Plage E. i T. Łaskiewicz	240	

	Nr kol. firmy	Nr ogł. firmy		Nr kol. firmy	Nr ogł. firmy
Plewkiwicz R. i Sp.	89		T.		
Pluciński B-cia	281a		"Tank"	111	
"Pocisk"	90	18	Tarkowski W.	112	
"Podkowa"	225	73	Tenenbaum E.	205	
Pollak Th. i Syn	296		Tłocznia	113	
"Polsam"	91		Tomaszowska Fabr. Narzędzi i Wyrobów Metalow.	156b	
Polskie Tow. Elektryczne	92	12	Tworzy E.	303	
Polskie Towarzystwo Radiotechniczne	93		Tytan (Br. Reichman)	115	
Polskie Zakłady Siemens	154b		Tyszkiewicz hr. A.	247	
Polsko-Amerykańska Odlewnia	137				
Polsko-Śląska Fabr. Pił i Narzędzi	296a				
"Potęga"	265		U.		
Produkt Metalowy	58		"Ursus"	116	
Proszowierz J. M. i Sp.	94	85	"Unia"	284	
			"Unia", oddz. C. Blumwe i S.	285	
Q.			"Unia" oddz. Chelmno	284a	1
Quissek i Geppert	297	56			
			W.		
R.			Waberski S. i Sp.	117	
Radłowski A. i M. Sztos	94a		Wag i wyrobów Metalowych Fabryka	118	65
Raszeński i Pluciński	282		Wagner J.	119	54
Reichman Br. (Tytan)	115		Wapiennickie Zakłady Przemysłowe	304	
"Record"	95		Warszawska Fabryka Drutu, Szyftów i Gwoździ		
Repphan August Syn i Sp.	96		Belg. Tow. Akc.	58	
Reymond E.	155		Warszawska Sp. Akc. Budowy Parowozów	82	
Rohn, Zieliński i S-ka	97		Warszawskie Towarzystwo Transportów i Żeglugi	114	
"Rola" (Fogelnest)	29		Warszawski L. i Wojakowski J.	230	
Rosyjskiego Przemysłu Żelaznego T. A. dawniej	45a		Wasilewski K. i Sp.	120	
"Rozwój Polski"	195		Weber, Dähne i Sp.	121	38
"Rubinstein"	196		Weigt i Sp.	156	33
Rudziński K. i Sp.	138 i 99	21	"Węgierska Górka"	305	
Rur i Żelaza Sosnow. Fabr. Tow. Akc.	227		Węgrzeccy Bracia	205a	44
Rzewuski i S-ka	100		"Wiepofana"	285a	
"Rzuców"	197	89	Wietchy A.	258	
			Więckowski A. i Sp.	111	
S.			Witwicki J.	181	
Saksenberg J. Ch.	101		"Wisła"	171	
Salbe, Tenenbaum i Horowicz	198		Wiśniewski A.	172	
Samsonowicz M.	265a		Wisnowski J.	231	
Samulski S. i S-ka	283		Włocławska Fabryka Drutu	173	70
Sarna M. S.	168		Włodarczyk Zygmunt	157	
Sauer Th.	278		Wochnik K.	158	
Schmeja Edmund	279		Wolanowski J.	106	104
Schmidt Rudolf	300	99	Wolski M. i S-ka	241	
Schwabe Georg	301		Wołomińska Fabryka	140	
Serkowski Jan	102		"Wschód"	306	
"Sierpczanka"	169		"Wulkan" Łódź (ob. "Süssmilch J.")	155	
"Silnik"	103a	81	"Wulkan" S. A. Warszawa	122	
"Siła"	103		Wyleżyński K.	261	
"Sirius"	104				
"Słowianin"	199	74			
Sobotowski, Mielczarski i Sp.	105		Z.		
Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza T. A.	227		Załęscy B-cia	123a	45
Sosnowski Józef	200	86	Zaremba W.	161	
"Spław"	110		Zawadzki J. i S-ka	124a	
Śrub i Drutu Warsz. Fabr. T. A.	106		Zbijewski M.	125	72
Śrzednicki W.	170		Zem	307	
Starachowickich Zakł. Górn. Tow.	200a	100	Zieleniewski L.	259 i 266	4
"Staporków"	201		Zieleziński H.	126	
"Stanrej"	107	9	Zieliński L.	126a	
Starke Ernest i Syn	302		Zolberg i Pinkert	296	76
Stefański Wł.	108	42	Ziegert A.	308	
Steinberg B-cia i Sp.	109		Zjednoczone Warszawskie Tow. Transp. i Żeglugi		
Stellman A. i H. E. Goldblum	202		Pol. A. S.	124a	22
Stępień Antoni	203				
Stocznia Gdańska	310	6	Ż.		
Stowarzysz. Polsk. Mech. z Amer.	109a	111	Żbikowski R.	127	
Suchedniowska Fabryka Odlewów	204		Żółtowski A. i Sp.	174	90
Sucheni J.	228		"Żychlin"	175	
Szczęśni B-cia	229		Żyrardowskich Zakładów Tow. Akc.	141	
Szejnmeie B-cia	139				
Śląska Fabryka Motorów P. T. E.	309				
Süssmilch Józef	155a				
"Szwarc J."	170a	108			

SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU SPÓŁKI AKCYJNEJ

„Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi, Spółka Akcyjna”

ZA OKRES OPERACYJNY OD DNIA 1 STYCZNIA DO DNIA 31 GRUDNIA 1924 ROKU.

SPRAWOZDANIE

ZARZĄDU SPÓŁKI AKCYJNEJ

„Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi, Spółka Akcyjna”

ZA OKRES OPERACYJNY OD DNIA 1 STYCZNIA DO DNIA 31 GRUDNIA 1924 ROKU

SPRAWOZDANIE

Z DZIAŁALNOŚCI

„ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI”

SPÓŁKA AKCYJNA

ZA CZAS OD 1 STYCZNIA DO 31 GRUDNIA 1924 ROKU.

Sprawozdanie niniejsze, obejmujące okres czasu, w którym, w związku z naprawą Skarbu Rzeczypospolitej i reformą walutową, dokonał się istotny przełom w naszym życiu gospodarczym, wymaga szerszego traktowania ze względu na charakter Spółki, gdyż w jej działalności odbija się stan całego przemysłu metalowego przetwórczego.

W sprawozdaniu z działalności Spółki w roku 1923 podkreślone zostało, że „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi, Spółka Akcyjna”, licząca wśród swych akcjonariuszy prawie wszystkie znaczniejsze wytwórnie przemysłu metalowego przetwórczego, zrzeszone w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych, i kierowana przez wybitnych przedstawicieli tego przemysłu, zasiadających w jej Radzie i Zarządzie, posiada wydatne cechy instytucji społeczno-gospodarczej i w całej swej działalności cechy te pielęgnuje i pogłębia. Cechy te nadane zostały Spółce drogą spuścizny, jako spadkobiercy zamierzeń Grupy Odlewni Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Metalowych i Kooperatywy Przemysłowców Metalowych i wyraźnie zostały podkreślone w statucie Spółki.

Dla uzasadnienia słów powyższych należy przypomnieć okoliczności, poprzedzające powstanie Sp. Akc.: „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”. W roku 1919 odlewnie żelazne, należące do ówczesnego Towarzystwa Przemysłowców, utworzyły Grupę Odlewni, która w okresie gospodarczego chaosu i rozprężenia poprowadziła działalność, skierowaną do zorganizowania zbiorowego zakupu dla swych członków żeliwa, fragmentu, koksu i węgla, oraz zabezpieczenia swym członkom regularnej dostawy tych artykułów. Działalność Grupy Odlewni wykazała tak dobitnie celowość łączenia się ze sobą w celu skuteczniejszego i łatwiejszego dokonywania zakupów towarów, niezbędnych dla wytwórczości, że wkrótce ramy jej okazały się za szczupłe, i w dniu 1 lipca 1920 roku powstała nowa placówka, na szerszą zakrojona skalę, a mianowicie, Kooperatywa Przemysłowców Metalowych, która przejęła czynności Grupy Odlewni. Znacznie rozszerzając sferę swych wpływów, Kooperatywa nie ograniczyła się na obsługiwaniu swych

członków i nawiązała stosunek handlowy z przeszło 250 odbiorcami.

Jednym z charakterystyczniejszych rysów początkowej działalności Kooperatywy było współdziałanie z Państwowym Urzędem Węglowym w zakresie podziału, dostawy i finansowania wyznaczonych kontyngentów węgla i koksu dla fabryk metalowych b. Kongresówki. Kiedy zaś w drugiej połowie roku 1921 huty krajowe, zasilające rynek surówką, unieruchomiły swe wielkie piece, Kooperatywa podjęła inicjatywę uruchomienia na własny rachunek wielkiego pieca w hucie „Katarzyna” w Sosnowcu i tą drogą zapewniła swym odbiorcom dostawę tego niezbędnego dla nich artykułu.

W tymże czasie Kooperatywa w charakterze komisjonera Ministerstwa Przemysłu i Handlu dokonywała repartycji między zakłady przemysłowe miedzi i antymonu, sprowadzonych z Anglii przez rząd polski i magazynowanych na składach Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej.

Te charakterystyczne momenty z działalności Kooperatywy Przemysłowców Metalowych dowodnie świadczą, jak poważną placówkę gospodarczo-społeczną stanowiła Kooperatywa, jak wydatną rolę odgrywała ona w dziele odradzania się zrujnowanego przez wojnę przemysłu metalowego przetwórczego.

Te same zadania służenia krajowemu przemysłowi metalowemu przetwórczemu postawiła sobie za cel Spółka Akcyjna: „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”, powołana do życia z dniem 1 stycznia 1923 roku i mająca za zadanie kontynuowanie prac i zamierzeń Kooperatywy w większym jeszcze zakresie i na szerszych podstawach.

Statutowo cele Spółki określone zostały w następujących słowach:

a) Popieranie przemysłu metalowego, krajowego oraz ułatwianie fabrykom polskim wyrobów metalowych: zakupu wszelkich potrzebnych im do wytwórczości przedmiotów i towarów, tudzież pośredniczenia w sprzedaży wytworów tychże fabryk w stanie surowym lub obrobionym.

b) Zakładanie, nabywanie i prowadzenie zakładów przemysłowych dla przetwarzania i przechowywania surowych produktów, lub też wyrobu przedmiotów, związanych z przemysłem metalowym, jak i wszelkich innych zakładów pokrewnych i pomocniczych.

c) Wydawanie pożyczek pod zastaw towarów, przyjętych w komis, jako też zaciąganie na te towary, na rachunek i z polecenia ich właścicieli, pożyczek w instytucjach kredytowych oraz wykonywanie wszelkich zleceń przemysłowców, dotyczących przemysłu metalowego.

Powyższe cele przyświecają Spółce w całej jej działalności i nadają Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi” w dalszym ciągu ten charakter instytucji gospodarczo-społecznej, jaki tak wybitnie cechował Grupę Odlewni i Kooperatywę Przemysłowców Metalowych.

Rok 1923 pozostawił w spuściznie swemu następcy fatalne skutki inflacji, opanowanej w początku roku 1924 energicznymi rozporządzeniami Rządu, wydanymi na zasadzie otrzymanych ustawą z dnia 11 stycznia 1924 roku szerokich pełnomocnictw, których inicjatywa i umie-

jętne wyzyskanie stanowią wiekopomną zasługę p. Premiera i Ministra Skarbu Wł. Grabskiego.

Jakkolwiek rok 1923 wykazał znaczny postęp gospodarczy Polski, wyrażający się w wydatnym wzmożeniu wytwórczości i zdobywaniu przez przemysł zagranicznych rynków zbytu, to jednak złudzeniem byłoby mówić o krzepnięciu i rozwoju krajowego przemysłu wtedy, gdy gwałtowna deprecjacja marki polskiej, przestającej być miernikiem wartości, wprowadzała chwiejność i bezład w życiu społecznym i gospodarczym, gdy położenie finansowe państwa zagrażało podstawom jego bytu.

Głód towarowy, odczuwany wszędzie po długoletniej wojnie, niski poziom cen w porównaniu z cenami krajów o mocnej walucie stworzyły wprawdzie chwilowo pomyślną konjunkturę dla naszego przemysłu, niemniej przeto sfery przemysłowe dokładnie zdawały sobie sprawę z jej chwiejności i w akcji sanacyjnej Rządu, której nieodzowność oceniały dokładnie, widziały zapowiedź długotrwałego i ciężkiego kryzysu gospodarczego.

We wstępnym artykule organu Pol. Zw. Przemysłowców Metalowych: „Przemysł Metalowy” z dnia 5 stycznia 1924 roku czytamy:

Tablica № 1.

Notowania cen w złotych za tonę

loco stacja wysyłająca w czasie od 1 stycznia 1921 roku do 31 grudnia 1924 roku.

Data	Surówka Nr. 1	Żelazo handlowe	Węgiel dąbrow. gruby	Węgiel górnosi. gruby	Koks górnosi. twardy	Koks karwiński	Złom żeliwny
1. I. 1924 r.	185	246	33,—	43,—	61,48	49,15	100
15. I. „ „	190	260	37,24	45,—	68,42	48,30	110
1. II. „ „	190	260	35,43	45,—	68,42	46,—	110
15. II. „ „	190	260	31,47	34,79	50,—	47,85	110
1. III. „ „	190	260	31,47	34,79	50,—	48,60	100
15. III. „ „	180	234	28,20	29,60	41,—	48,40	100
1. IV. „ „	180	234	25,82	29,60	41,—	47,10	101
15. IV. „ „	180	234	25,82	29,60	39,—	47,80	122
1. V. „ „	180	234	25,82	29,60	39,—	48,10	212
15. V. „ „	180	234	25,82	29,60	39,—	48,10	123
1. VI. „ „	180	234	25,82	29,60	39,—	48,10	105
15. VI. „ „	180	234	25,82	29,60	39,—	48,10	95
1. VII. „ „	170	222	24,50	29,60	39,—	48,10	95
15. VII. „ „	170	222	24,50	29,60	39,—	48,10	95
1. VIII. „ „	170	222	24,50	29,60	39,—	48,10	90
15. VIII. „ „	170	222	24,50	29,60	39,—	48,10	95
1. IX. „ „	170	222	23,—	26,95	33,—	48,10	110
15. IX. „ „	170	222	22,65	26,95	33,—	48,35	120
1. X „ „	170	222	22,65	26,95	33,—	48,35	120
15. X. „ „	170	222	23,40	29,—	33,—	48,45	120
1. XI. „ „	170	222	23,80	29,—	33,—	48,45	120
15. XI. „ „	170	222	23,80	29,—	33,—	48,45	120
1. XII. „ „	165	222	25,—	30,10	33,—	45,90	120
15. XII. „ „	165	222	25,—	30,10	33,—	45,90	120
31. XII. „ „	165	222	25,—	30,10	33,—	45,90	125

„Nie taimy głębokiej troski, jaką nas przejmie okres rekonwalescencji po długiej gorączce inflacyjnej, w której mamy wstąpić niebawem...”

„Będziemy musieli przejść przez długi okres bezrobocia, jak uczy doświadczenie innych krajów, które już odzyskały, lub są na drodze do odzyskania zdrowia gospodarczego. Przejdziemy przez ciężkie walki o niższe płace zarobkowych w celu nieuniknionego zrównania cen krajowych z cenami rynku wszechświatowego. Będziemy zmuszeni wytwarzać ze stratą, aby utrzymać w minimalnym ruchu swoje zakłady. Będziemy sprzedawać towar wyprodukowany poniżej kosztów własnych, aby zdobywać środki obrotowe.”

„Z tych wszystkich względów przestrzegamy w najlepszej wierze już dzisiaj członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, że powinni mieć na uwadze ten okres ozdrowieńczy, że powinni zawczasu gotować się do niego, gromadząc niezbędne środki nie tylko na uiszczenie w terminie podatku majątkowego, lecz także na utrzymanie w swoich zakładach przez czas zastojów najważniejszych kadrów wykwalifikowanych pracowników”.

W takich warunkach gospodarczych „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi, Spółka Akcyjna” rozpoczęła drugi rok swej działalności.

Zanim przejdziemy do zobrazowania jej wyników, nie od rzeczy będzie zorientować się w cenach na poszczególne towary w ciągu roku sprawozdawczego z uwzględnieniem tego wpływu, jaki wywarła na ich kształtowanie akcja sanacyjna Rządu, uwieńczona stabilizacją polskiej waluty.

Rozpatrując tablicę Nr. 1, widzimy w pierwszej połowie stycznia przy wszystkich artykułach krajowych poważną wyżkę cen. Wyżka ta jest dalszym ciągiem wyżki, zanotowanej w końcu 1923 roku, i ma swe źródło w sanacyjnych zamierzeniach Rządu, gdyż na skutek tych zamierzeń i wprowadzenia złotego franka waloryzacyjnego ruch cen hurtowych wykazywać zaczął silną tendencję osiągnięcia, względnie przekroczenia, równi złota. W połowie stycznia wzrost cen przekroczył wzrost kursu dolara, przyczem zauważyć należy, że w owym czasie dolar osiągnął notowania najwyższe, ujawniając następnie wyraźną tendencję niżkową, utrzymaną już do chwili wprowadzenia złotego.

Podane ceny sprzedażne nie utrzymały się długo na osiągniętym poziomie. Dalej bowiem w wykazie cen widzimy stałą niżkę za wyjątkiem cen na koks i węgiel oraz złom żeliwny, z których ceny na koks i węgiel ujawniły znów pewną tendencję zwykłą w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego, ceny zaś na fragment, po dość znacznej niżce w okresie od czerwca do sierpnia, zachowały wybitną tendencję zwykłą już do końca roku.

Ogólna depresja cen, jaką widzimy w notowaniach, nastąpiła mimo to, że koszty produkcji nie uległy niżce,

a przemysł pociągnięty został do wzmożonych świadczeń na rzecz Skarbu, i była wywołana tym kryzysem gospodarczym, jaki zapowiadał Nr. 1 z dnia 5 stycznia 1924 r. „Przemysłu Metalowego”. Należy również przyjąć pod uwagę, że podane w wyżej umieszczonej tablicy ceny zawierają oficjalne notowania Związku Hut oraz koncernów koksowych i węglowych. Ceny zaś poszczególnych towarów przy dokonywanych transakcjach nie osiągały w znacznym stopniu wskazanego poziomu, gdyż hurt, mając nagromadzone duże zapasy jeszcze w okresie spadku waluty, wyprzedawał je po cenach niższych, byle tylko zdobyć gotówkę do zaspokojenia najpilniejszych zobowiązań, i producenci, z konieczności, nie zważając na straty, liczyć się musieli z tą niezdrową konkurencją składników.

Zjawisko to w pierwszym rzędzie dotyczyło żelaza, w wielkich ilościach zmagazynowanego u hurtowników i sprzedawanego z ustępstwem do 20 proc. od oficjalnych notowań, następnie częściowo obejmowało i surowkę. Koks, a głównie węgiel, można było nabywać u przekupniów, spekulujących na wysokie procenty przy prywatnych transakcjach gotówką, w Warszawie na osi po cenach kopalni, względnie niżej w wypadkach zwiększonej podaży wskutek jednoczesnego przybycia większej ilości wagonów.

Należy jeszcze wyjaśnić wyżkę cen na węgiel i koks w ostatnim kwartale roku sprawozdawczego oraz ruch ceny na złom żeliwny: na wyżkę cen węgla i koksu wpłynęły z jednej strony ożywienie się rynku z powodu zwiększonych zakupów zimowych, z drugiej zaś strony podwyższenie robotnikom, zatrudnionym w przemyśle węglowym Górnego Śląska, płac zarobkowych na skutek zatargu, jaki wybuchł w drugiej połowie listopada między nimi a pracodawcami.

Cena na złom, którego handel nie jest uregulowany i koncentruje się w rękach skupujących go pośredników, była uzależniona od chwilowej podaży, tem więcej, że rynek wewnętrzny uległ znacznemu wyczerpaniu i transakcje były dokonywane przeważnie na fragment importowany z zagranicy.

Kryzys gospodarczy, jaki przeżywał przemysł w roku sprawozdawczym i wyżej przytoczone nienormalne objawy w naszym życiu handlowym stanowiły poważną przeszkodę do należytego rozwinięcia obrotu towarowego Spółki.

Ograniczenie produkcji w fabrykach przemysłu metalowego przetwórczego, wykorzystanie posiadanych przez nie zapasów surowca, magazynowanego w ucieczce od deprecjonującej się marki, wreszcie konkurencja składników, rozsprzedających swe zapasy po cenach niższych od cen producentów — wszystko to odbić się musiało na obrotach Spółki, w tych więc warunkach niżej zamieszczone zestawienia dostarczonego tonażu i obrotów uważać należy za zadawalniające i świadczące o stałym i systematycznym rozwoju Spółki.

Tablica № 2

Zestawienie ilości ton poszczególnych towarów, dostarczonych przez Spółkę Akcyjną „ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI” w czasie od 1 stycznia 1924 r. do 31 grudnia 1924 r.

D A T A	Surówka	Fragment	Żelazo	Węgiel	Koks karwiński	Koks górnos Śląski	Stal	Artykuły techniczne	Metale półszlachetne	RAZEM
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
I 1924 r. . .	245	58	25	1.992	119	487	—	19	5,5	2.950,5
II „ „ . .	252	30	11	644	270	266	—	4,5	0,8	1.478,3
III „ „ . .	190	—	—	1.765	405	392	0,1	4,5	—	2.756,6
IV „ „ . .	150	—	—	1.897	329	314	0,4	2,5	0,7	2.693,6
V „ „ . .	115	—	—	1.332	240	385	0,1	34,5	20,0	2.126,6
VI „ „ . .	104	15	0,7	727	175	255	0,5	63,0	—	1.340,2
VII „ „ . .	131	16	45.—	1.245	175	340	0,2	47,0	1,8	2.001,0
VIII „ „ . .	410	10	56.—	1.165	720	115	0,1	44,3	—	2.520,4
IX „ „ . .	515	208	53	1.422	485	300	0,2	64,0	0,5	3.047,7
X „ „ . .	400	559	100	2.323	828	350	99,6	67,5	—	4.727,1
XI „ „ . .	395	127	49	1.545	562	343	17,8	47,8	0,4	3.087,0
XII „ „ . .	287	403	20	1.566	365	483	37,8	92,4	—	2.254,2
Razem .	3.194	1.426	359,7	17.623	4.673	4.030	156,8	491,0	29,7	31.983,2
	9,9%	4,5%	1,11%	55,1%	14,6%	12,6%	0,5%	1,6%	0,09%	100%

Tablica № 3

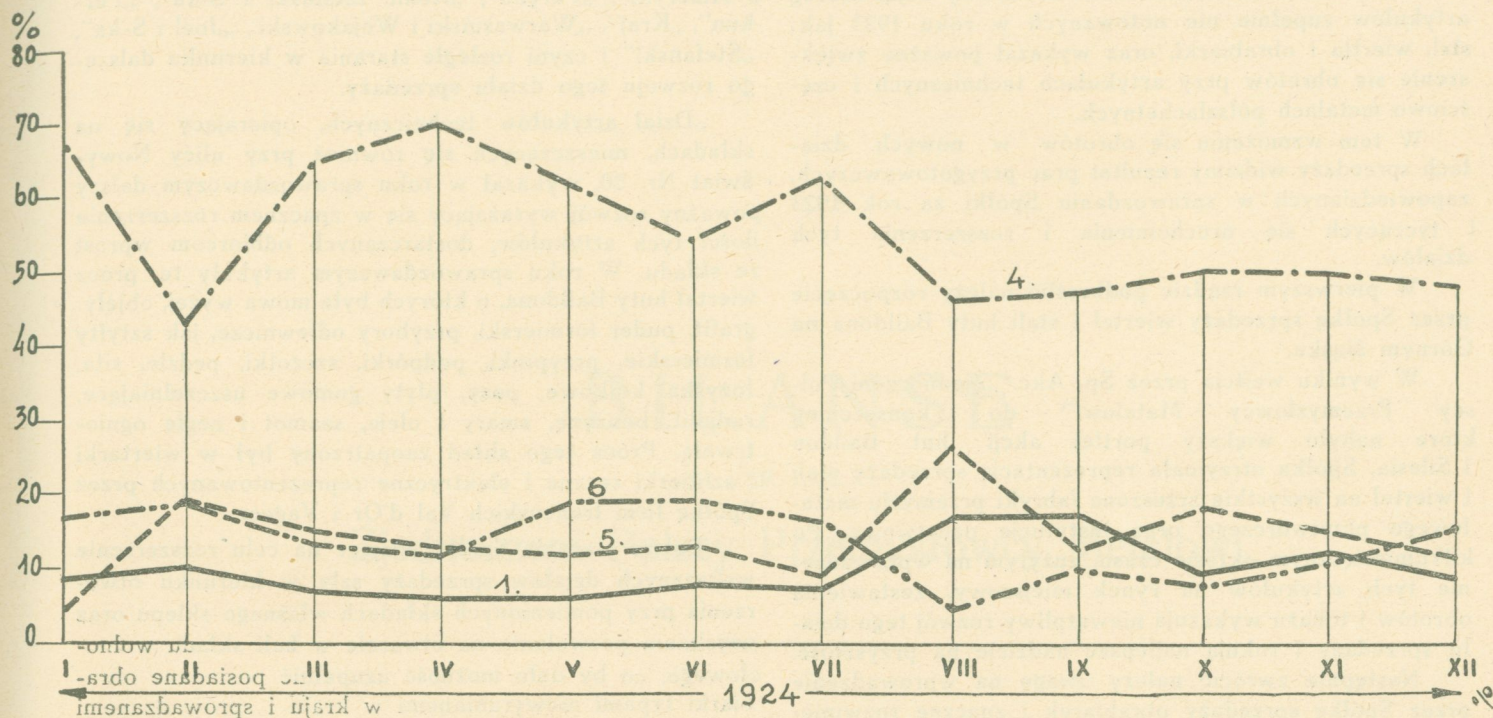
Zestawienie obrotów w złotych Sp. Akc. „ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI” w czasie od 1 stycznia 1924 r. do 31 grudnia 1924 r.

Miesiąc	Surówka	Fragment	Żelazo	Węgiel	Koks karwiński	Koks górnos Śląski	Stal	Artykuły techniczne	Metale półszlachetne	Obra- biarki	RAZEM
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
I 1924 r.	43.800	7.350	4.940	66.960	6.950	28.000	—	950	17.600	—	176.550
II „	51.750	2.950	2.800	19.250	15.000	12.750	—	550	2.050	—	107.100
III „	36.770	—	—	45.752	22.500	17.507	830	970	—	—	124.329
IV „	26.285	—	—	45.345	17.739	12.653	1.560	780	1.907	4.500	110.769
V „	20.984	—	—	31.720	12.960	14.945	517	5.418	40.325	—	126.869
VI „	17.866	2.091	406	18.775	9.275	9.945	3.033	4.947	—	—	66.388
VII „	21.600	1.520	10.328	29.292	9.275	11.013	1.606	4.505	1.337	1.299	93.775
VIII „	62.711	900	11.678	26.853	38.160	4.334	1.249	3.905	—	7.017	157.807
IX „	79.530	26.000	20.040	32.955	25.608	9.815	1.665	4.210	1.837	—	201.660
X „	61.965	69.500	23.500	49.595	43.793	11.517	64.314	9.241	—	4.473	337.898
XI „	62.760	15.750	10.800	34.376	29.754	11.389	26.950	5.914	1.006	5.755	204.454
XII „	45.050	5.220	5.220	37.601	18.250	15.923	36.174	11.860	—	7.761	228.259
	531.071	176.481	89.712	438.474	249.264	161.791	137.898	53.250	66.062	30.805	1.934.808
	27,6%	9,1%	4,6%	22,4%	13,2%	8,3%	7,1%	2,7%	3,4%	1,6%	100%

Tablicę Nr. 2 uzupełniają poniżej zamieszczone wykresy, z których pierwszy podaje pomiesięcznie stosunek procentowy tonażu poszczególnych zasadniczych artyku-

kułów, dostarczanych przez Spółkę zrzeszonym odbiorcom, drugi zaś uwidacznia w procentach rozkład rocznego obrotu towarowego Spółki na poszczególne miesiące:

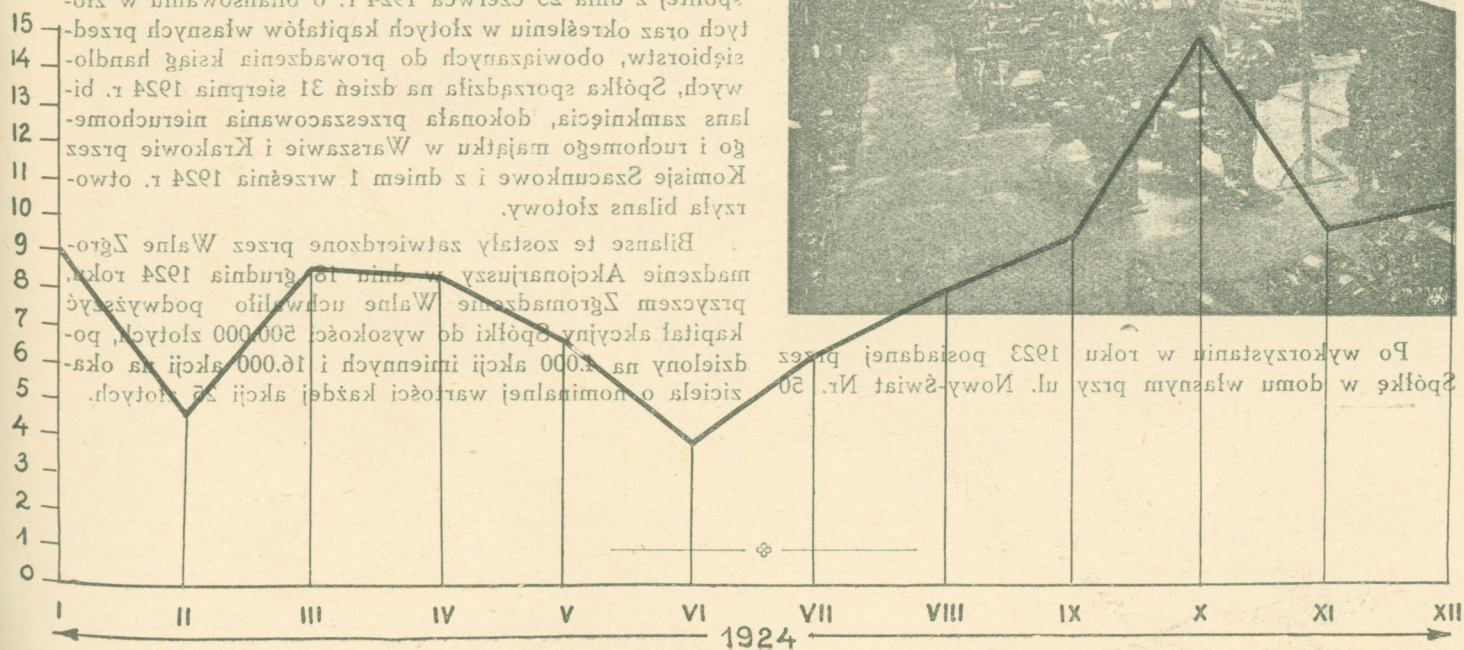
Wykres 1.

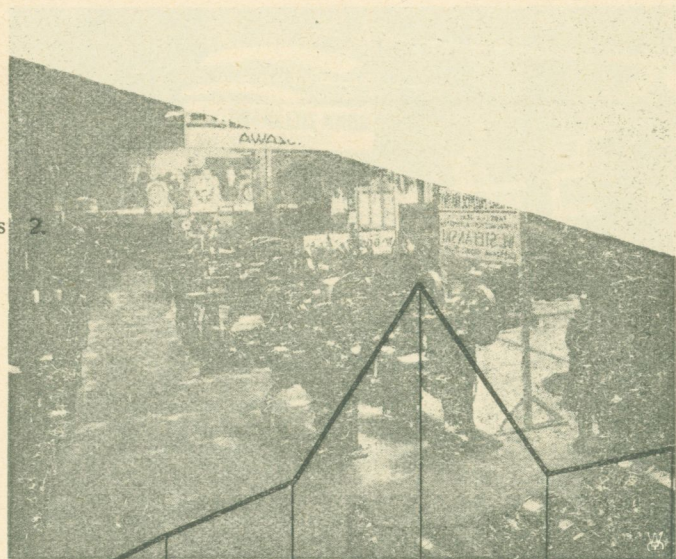
1. otwarcie sklepu, jak i wyskoki pozwolenia
2. na skład wólcowy
3. na skład wólcowy
4. na skład wólcowy
5. na skład wólcowy
6. na skład wólcowy

W okresie sprawozdawczym Rada Spółki odbyła 8 posiedzeń, Zarząd — 18 posiedzeń.

Wykres 2.

Po wykorzystaniu w roku 1923 posiadanej przez Spółkę w domu własnym przy ul. Nowy-Swiat Nr. 50

Porównanie wykresów i tablic okresu sprawozdawczego z podobnymi tablicami i wykresami, umieszczonymi w sprawozdaniu Spółki za rok 1923, wykazuje pewne obniżenie się ilości dostarczonej surówki i żelaza, wywołane wskazanymi wyżej konjunkturami handlowymi. Dostawa węgla utrzymała się na poprzednim poziomie, koks wykazał nieznaczny wzrost.

Natomiast widzimy, że obrót towarowy objął szereg artykułów zupełnie nie notowanych w roku 1923 jak: stal, wiertła i obrabiarki, oraz wykazał poważne zwiększenie się obrotów przy artykułach technicznych i częściowo metalach półszlachetnych.

W tem wzmożeniu się obrotów w nowych działach sprzedaży widzimy rezultat prac przygotowawczych, zapowiedzianych w sprawozdaniu Spółki za rok 1923 i dotyczących się uruchomienia i rozszerzenia tych działów.

W pierwszym rzędzie podkreślić należy rozpoczęcie przez Spółkę sprzedaży wiertel i stali huty Baildona na Górnym Śląsku.

W wyniku wejścia przez Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi” do konsorcjum, które nabyło większy portfel akcji hut Baildon i Silesia, Spółka otrzymała reprezentację sprzedaży stali i wiertel na wszystkie zrzeszone fabryki przemysłu metalowego przetwórczego oraz instytucje państwowe. Po kilkumiesięcznym okresie czasu, zużyty na wprowadzenie tych artykułów na rynek miejscowy, zestawienia obrotów i tonażu wykazują niewątpliwie rozwój tego działu sprzedaży i roszą najlepsze nadzieje na przyszłość.

Następnie zwrócić należy uwagę na wprowadzenie przez Spółkę sprzedaży obrabiarek i znaczne rozwiniecie działu artykułów technicznych.

Po wykorzystaniu w roku 1923 posiadanej przez Spółkę w domu własnym przy ul. Nowy-Świat Nr. 50

rozległej hali na wystawie wzorów polskiego przemysłu metalowego, w roku sprawozdawczym Spółka urządziła w tej hali skład konsygnacyjny obrabiarek do metali i drzewa wszystkich większych wytwórni tego działu przemysłu metalowego. Spółka zawarła umowy na komisową sprzedaż obrabiarek z firmami: „Fitzner i Gamper”, „John”, „Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki”, „Poręba”, „Rohn. Zieliński i S-ka”, „Perkun”, „Kraj”, „Warwasiński i Wojakowski”, „Joel i S-ka”, „Stefański” i czyni rozległe starania w kierunku dalszego rozwoju tego działu sprzedaży.

„Dział artykułów technicznych, opierający się na składach, mieszczących się również przy ulicy Nowy-Świat Nr. 50, wykazał w roku sprawozdawczym dalszy poważny rozwój, wyrażający się w znacznym rozszerzeniu ilości tych artykułów, dostarczanych odbiorcom wprost ze składu. W roku sprawozdawczym artykuły te, prócz wiertel huty Baildona, o których była mowa wyżej, objęły: grafit, puder formierski, przybory odlewnicze, jak sztyfty formierskie, przypinki, podpórki, szczotki, pędzle, siła, łożyska kulkowe, pasy, płyty gumowe uszczelniające, radjolit, benzynę, smary i oleje, szamot i cegłę ogniotrwałą. Prócz tego skład zaopatrzony był w wiertarki i szlifierki ręczne i elektryczne reprezentowanych przez Spółkę firm francuskich Val d'Or i Vageor.

Dalsze starania Spółki, mające na celu rozszerzenie wskazanych działów sprzedaży szły w kierunku otwarcia przy pomienionych składach własnego sklepu oraz uzyskania pozwolenia na otwarcie w hali składu wolnocłowego, co by dało możliwość uzupełnić posiadane obrabiarki typami niwyrobianymi w kraju i sprowadzanymi z zagranicy.

Zarówno otwarcie sklepu, jak i uzyskanie pozwolenia na skład wolnocłowy jest kwestją w chwili opracowywania sprawozdania niniejszego już załatwioną i w związku z tem oczekiwać należy znacznego rozwoju tych działów sprzedaży w najbliższej przyszłości.

W okresie sprawozdawczym Rada Spółki odbyła 8 posiedzeń, Zarząd — 18 posiedzeń.

Zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 czerwca 1924 r. o bilansowaniu w złotych oraz określeniu w złotych kapitałów własnych przedsiębiorstw, obowiązanych do prowadzenia ksiąg handlowych, Spółka sporządziła na dzień 31 sierpnia 1924 r. bilans zamknięcia, dokonała przeszacowania nieruchomości i ruchomego majątku w Warszawie i Krakowie przez Komisję Szacunkową i z dniem 1 września 1924 r. otworzyła bilans złotowy.

Bilanse te zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy w dniu 18 grudnia 1924 roku, przyczem Zgromadzenie Walne uchwaliło podwyższyć kapitał akcyjny Spółki do wysokości 500.000 złotych, podzielony na 4.000 akcji imiennych i 16.000 akcji na okaziciela o nominalnej wartości każdej akcji 25 złotych.

BILANSE

SP. AKC.

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi.

BILANS ZAMKNIĘCIA NA DZIEŃ 31 SIERPNIA 1924 ROKU

STAN CZYNNY

STAN BIERNY

	Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM		Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM
Kasa	2.074,80	1.192,98	3.266,78	Kapitał zakładowy .	138,89		138,89
Dłużnicy:				„ zapasowy .	6,52		6,52
Banki	3.388,40	12,15	3.400,55	Wierzyciele:			
Odbiorcy	129.137,08	771,89	129.908,97	Banki	1.287,67		1.287,67
Dostawcy	19.328,85	813,55	20.142,40	Odbiorcy	21.099,06	2.907,81	24.006,87
Różni	1.050,55	1.551,99	2.602,54	Dostawcy	197.019,20	376,71	198.295,91
Weksle (portfel)	30.795,00	280,00	31.075,00	Różni	537,19	55,00	592,19
„ na inkaso	930,00		930,00	Akcepty własne	4.000,00		4.000,00
Nieruchomości	122,06		122,06	Przedpłata na III emi- sję	23.241,66		23.241,66
Ruchomości	175,83	124,46	300,29	Pożyczka zagranicz- na	116.500,00		116.500,00
Akcje „Baildon“ i „Silesia“	119.445,13		119.445,13	Centrala-Oddział w Warszawie		6.152,97	6.152,97
Udziały	5.086,38		5.086,38				
Papiery procentowe	465,80		465,80				
Towary:							
Koks	466,20		466,20				
Zelazo	1.778,40		1.778,40				
Grafit	877,00		877,00				
Cegła i Glinka ogniotrwała	327,75		327,75				
Stal	21.945,50		21.945,50				
Swidry	3.405,50		3.405,50				
Artykuły od- lewnicze	693,00		693,00				
Maszyny i na- rzędzia	2.554,35		2.554,35				
Różne towary		1.895,88	1.895,88				
Składy konsygnacyj- ne	403,86		403,86				
Oddz. w Krakowie- Centrala	6.152,97		6.152,97				
Budowa magazynu w Krakowie	3.066,61	214,38	3.280,99				
Sumy Przechodnie	1.060,00	1.105,83	2.165,83				
Straty	9.999,17	1.530,38	11.529,55				
	364.730,19	9.492,49	374.222,68		364.730,19	9.492,49	374.222,68

Księgowy:

Komisja Rewizyjna: Dyrektor Zarządzający:

ZARZĄD:

(—) R. Osterczyk.

(—) H. Wolff.

(—) S. J. Okolski.

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi
Sp. Akc.

(—) St. Gostyński.

(—) K. Ambrożewicz. (—) W. Woszczyński.

S T R A T Y

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW ZA CZAS OD 1.I DO 31.VIII 1924 R.

Z Y S K I

	Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM		Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM
Koszty handlowe .	102.382,83	8.328,25	110.711,08	Prowizje od komisów	12.060,59	453,27	12.513,86
Oplaty stemplowe .	2.138,17		2.138,17	Towary na własny			
Procenty i prowizje				rachunek	93.371,76	6.290,11	99.661,87
bankowe	2.260,56		2.260,56	Procenty i prowizje			
Fragment (złom że-				bankowe		54,49	54,49
liwny)	337,65		337,65	Administracja nieru-			
Różnica kursu na				chomości	404,65		404,65
walutach obcych .	8.716,96		8.716,96	Straty	9 999,17	1.530,38	11.529,55
	115.836,17	8.328,25	124.164,42		115.836,17	8.328,25	124.164,42

Księgowy:

(—) R. Osterczyk.

Komisja Rewizyjna:

(—) Henryk Wolff.

(—) St. Gostyński.

Dyrektor Zarządzający:

(—) S. J. Okolski.

Zarząd:

Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy
Metalowi, Sp. Akc.

(—) K. Ambrożewicz.

(—) W. Woszczyński.

STAN CZYNNY

BILANS OTWARCIA W ZŁOTYCH NA DZIEŃ 1 WRZEŚNIA 1924 ROKU.

STAN BIERNY

	Centrala	Oddział w Krakowie	Razem		Centrala	Oddział w Krakowie	Razem
Pozostałość w kasie	2.074,80	1.191,98	3.266,78	Kapitał Zakładowy.	312.500,00		312.500,00
Banki	3.388,40	12,15	3.400,55	„ Zapasowy .	181.383,92		181.383,92
Nieruchomość				Wierzyciele:			
w Warszawie . .	484.011,40		484.011,40	Odbiorcy	21.099,06	2.907,81	24.006,87
Nieruchomość				Dostawcy	197.919,20	376,71	198.295,91
w Krakowie . .	16.044,00		16.044,00	Różni	537,19	55,00	592,19
Ruchomości . . .	4.728,00	4.188,00	8.916,00	Banki	1.287,67		1.287,67
Papiery Procentowe	465,80		465,80	Akcepty Własne .	4.000,00		4.000,00
Udziały	5.086,38		5.086,38	Pożyczka Zagra-			
Towary (remanent)	32.047,70	1 895,88	33.943,58	niczna	116.500,00		116.500,00
Dłużnicy:				Przedpłata na III			
Odbiorcy	129.137,08	771,89	129.908,97	Emisję	23.241,66		23.241,66
Dostawcy	19.328,85	813,55	20.142,40	Centrala — Oddział			
Różni	1.050,55	1.551,99	2.602,54	w Krakowie . .		6.152,97	6.152,97
Składy konsygn.	403,86		403,86				
Weksle (portfel) .	30.795,00	280,00	31.075,00				
„ (wysł. na							
inkaso)	930,00		930,00				
Zakup akcji „Bail-							
don“ i „Silesia“	119.445,13		119.445,13				
Oddział w Krako-							
wie — Centrala .	6.152,97		6.152,97				
Sumy Przechodnie	1.060,00	1.105,83	2.165,83				
	856.149,92	11.811,27	867.961,19		858.468,70	9.492,49	867.961,19

Księgowy:

(—) R. Osterczyk.

Komisja Rewizyjna:

(—) H. Wolff.

(—) St. Gostyński.

Dyrektor Zarządzający:

(—) S. J. Okolski.

Zarząd:

Zjednoczeni
Polscy Przemysłowcy Metalowi
Spółka Akcyjna

(—) K. Ambrożewicz

(—) W. Woszczyński

Czteromiesięczny okres operacyjny od 1 września 1924 r. do 31 grudnia tegoż roku zakończony został niżej przytoczonym bilansem na dzień 31 grudnia 1924 r., wykazującym czysty zysk w wysokości

ŻŁ. 2.215,68

Zysk ten Zarząd proponuje w całości przenieść na rachunek strat i zysków roku 1925.

BILANS ZAMKNIĘCIA W ŻŁOTYCH NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 1924 ROKU.

STAN CZYNNY

STAN BIERNY

	Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM		Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM
Pozostałość w Kasie	6.300,23	265,77	6.566,00	Kapitał Zakładowy	312.500,00		312.500,00
Banki	7.031,11	320 66	7.351,77	„ Zapasowy	181.383,92		181.383,92
Nieruchomości	500.055,40		500.055,40	Wierzyciele:			
Ruchomości	9.198,39		9.198,39	Odbiorcy	18.518,73	1.016,54	19.535,27
Papiery Procentowe	5.500,00		5.500,00	Dostawcy	338.685,65		338.685,65
Udziały	500,00		500,00	Składy konsygnac.	305,82		306,82
Towary (remanent)	39.090,31	2.272,77	41.363,08	Różni	527,32	20,00	547,32
Dłużnicy:				Akcepty Własne	104 500,00		104.500,00
Odbiorcy	316.506,77	477,74	316.934,51	Pożyczka Zagraniczna	122.800,00		122.800,00
Dostawcy	13.211,92	2.170,99	15 382,91	Przedpłata na III Emisję	31.700,00		31.700,00
Składy Konsygnac.	6 315,63		6.345,63	Centrala — Oddział			
Różni	6.649 22	1.944,30	8.593,52	w Krakowie		6.415,69	6 415 69
Weksle (w portfelu)	21.009,66		21.009,66	Sumy Przechodnie	25,12		25,12
„ (wysł. na incaso)	1.681,00		1.681,00	Weksle gwarancyjne	52.000,00		52 000,00
Zakup akcji „Baildon“				Zysk	2.215,68		2 215,68
i „Silesia“	168.992,58		168 992,58				
Oddział w Krakowie —							
Centrala	6.415,69		6.415,69				
Sumy Przechodnie	4.675,33		4.675,33				
Dostawcy za weksle							
gwarancyjne	52.000,00		52.000,00				
	1.165.163,24	7.452,23	1.172.615,47		1.165.163,24	7.452,23	1.172 615,47

STRATY RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW ZA CZAS OD I.X DO 31.XII 1925 R. Z Y S K

	Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM		Centrala	Oddział w Krakowie	RAZEM
Koszty Handlowe	56.460,02	4.799,94	61.259,96	Prowizje od Komisów	34.516,61	1.254,04	35.770,65
Opłaty Stemplowe	450,55		450,55	Towary na własny r-k	11.035,57	2.298,14	13.333,71
Straty Oddziału w Kra-				Procenty	9.381,92	135,71	9.517,63
kowie	1.112,05		1.112,05	Administ. Nieruchomo-			
Zysk	2.215,68		2.215,68	ści	3 238,99		3.238,99
				Różnice Kursowe na			
				Walut. Obcych	2 065,21		2.065,21
				Straty Oddziału w Kra-		1.112,05	1.112,05
				kowie			
	60.238,30	4.799,94	65 038,24		60.238,30	4.799,94	65 038,24

Księgowy:
(—) R. Osterczyk.

Komisja Rewizyjna:
(—) M. Brabander.
(—) St. Gostyński.
(—) L. Skibiński.
(—) H. Wolff.

Dyrektor Zarządzający:
(—) S. J. Okolski.

Zarząd:
Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy
Metalowi Spółka Akcyjna
(—) K. Ambrożewicz.
(—) W. Woszczyński.
(—) L. Haffner.
(—) P. Król.
(—) A. Wysocki.

PROTOKÓŁ KOMISJI REWIZYJNEJ

Spółki Akcyjnej „ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI” w Warszawie, Traugutta 4.

Powołana w myśl § 50 Statutu Komisja Rewizyjna Spółki Akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi” po przejrzeniu sprawozdania Zarządu za czas od 1 września do 31 grudnia 1924 roku, oraz przedstawionego za tenże okres bilansu, znalazła podane w nim cyfry zgodne z książkami i załącznikami i stwierdza, że czysty zysk wykazany w kwocie

Żł. 2.215.68

(słownie: dwa tysiące dwieście piętnaście złotych sześćdziesiąt osiem groszy) odpowiada rzeczywistemu stanowi majątkowemu Spółki Akcyjnej „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi” w dniu 31 grudnia 1924 r.

Wobec powyższego, Komisja Rewizyjna proponuje Walnemu Zgromadzeniu akcjonariuszów zarówno bilans, jak i rachunek strat i zysków zatwierdzić i udzielić Zarządowi pokwitowania.

Członkowie Komisji Rewizyjnej

(—) *M. Brabander*

(—) *L. Skibiński*

(—) *Henryk Wolff*

Warszawa, dnia 18 kwietnia 1925 roku.

SPIS FABRYK,

BĘDĄCYCH AKCJONARJUSZAMI SP. AKC.

„Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”

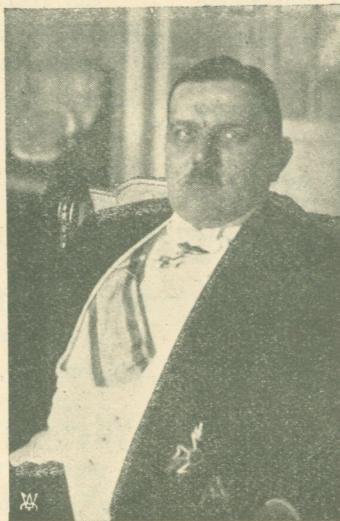
- „Agrarja”, Fabryka maszyn, Tow. Akc. dawn. Max Kuhl w Poznaniu.
- „Ajaks”, Fabryka konstrukcji żelaznych, Odlewnia żelaza i metali inż. Zygmunta Piotrowicza i Sp., Sp. z o. o. we Lwowie.
- Ambrożewicz Władysław, Odlewnia żelaza w Warszawie.
- Bauerertz B-cia, Tow. Akc. Zakładów Mechanicznych, Odlewnia stali i żelaza w Mijaczowie.
- „Białogon”, Zakłady Mechaniczne, Odlewnia żelaza, Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych w Białogoni.
- „Blacha”, Zbijewski Mieczysław, Fabryka blachy białej i wyrobów blaszanych w Warszawie.
- „Bliżyn”, Zakłady Górnicze w Bliżynie.
- Biskupscy B-cia Sp. Akc. Fabryka maszyn i odlewnia w Kołomyi.
- „Bodzechów”, Zakłady żelazne w Bodzechowie.
- Bolesta K. Fabryka maszyn rolniczych w Radomiu.
- Borman, Szwede i S-ka, Zakłady Mechaniczne, Tow. Akc. w Warszawie.
- Brevillier i Sp. i A. Urban i Synowie, Tow. Akc. dla fabrykacji śrub i wyrobów kutych w Ustroniu.
- Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. w Warszawie.
- Budowa Mostów na Pelcowiźnie, Sp. z o. o. dawn. Miklaszewski, Muszyński i Sp. w Warszawie.
- Cegielski H. Tow. Akc. Fabryki maszyn i wagonów, odlewnia żelaza i stali w Poznaniu.
- Cieślik P. Odlewnia żelaza i bronzu w Sosnowcu.
- Drewitz E., Fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza, Sp. z o. o. w Toruniu.
- Drzewiecki i Jeziorański, Budowa maszyn i urządzeń sanitarnych Tow. Akc. w Warszawie.
- „Drut” Warszawska fabryka drutu i gwoździ J. B. Rozenfeld w Warszawie.
- Dziewulski Józef i Sp., Fabryka narzędzi do obróbki metali w Warszawie.
- „Ferrum”, Fabryka kuto-lanych wyrobów w Zawierciu.
- Fink i Wille w Warszawie.
- „Fitzner W. i K. Gamper”, Sp. Akc. Zakładów kotlar. i mechanicznych w Sosnowcu.
- Gassner F., K. Najdeker i W. Orłowski, Fabryka maszyn rolniczych i odlewnia żelaza w Chełmie.
- Geissler B-cia, Okolski i Patschke, Tow. Akc. fabryki maszyn w Warszawie.
- Goldblum H. E., Fabryka odlewów żelaznych i warsztaty mechaniczne w Radomiu.
- Gołębiowski T., Mokotowska odlewnia żelaza w Warszawie.
- Gostyński Wł. i Sp., Tow. Akc. Fabryki wyrobów żelaznych w Warszawie.
- Henneberg B-cia, Fabryka wyrobów platerowanych w Warszawie.
- Horoch Tadeusz Inż., Młotownie i zakłady przemysłowe w Warszawie.
- „Hossyb”, Zakłady Przemysłowe w Żbikowie.
- „Ideal”, Fabryka Wąg w Lublinie.
- Jarisch Juljusz Spadkobiercy, Fabryka śrub, okuć i wyrobów tłoczonych w Łodzi.
- Jarkowski Stefan Inż. Odlewnia lano-kutego i zwyczajnego żelaza w Warszawie.
- John J., Tow. Akc. Fabryki Transmisji, Maszyn i Odlewów żelaznych w Łodzi.
- „Kamienna”, Jan Witwicki, Odlewnia żelaza i emaljerna w Kamiennej.
- Kłobukowski Dr. W. P., Fabryka przyrządów i urządzeń ogrzewniczych i zdrowotnych w Warszawie.
- Konrad, Jarnuszkiewicz i S-ka, Tow. Akc. Zakładów wyrobów metalowych w Warszawie.
- „Kraj”, Sp. Akc. Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych dawn. Alfred Vaedtke w Kutnie.
- „Kraków”, Huta żelazna Sp. Akc.
- Krawczyk i Sp. Fabryka pędni, maszyn i odlewnia żelaza w Zawierciu.
- Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia, Sp. Akc. we Włocławku.
- Lilpop, Rau i Loewenstein, Akc. Tow. Przemysłowe Zakładów Mechanicznych w Warszawie.
- Lisowski M. Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego w Warszawie.
- Lubert Bracia, Fabryka Okuć Budowlanych w Warce.

- „Moc”, Fabryka maszyn i kotłarnia, Sp. Akc. w Warszawie.
- Margulies M., Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych oraz budowy wozów i kół w Płocku.
- Mencel B-cia, Fabryka wyrobów ślusarskich w Warszawie.
- „Meta” A. Wróblewski i Sp., Fabryka wyrobów metalowych w Warszawie.
- „Metalurgia”, Tow. Częstochowskiej Fabryki odlewów i emaljeri, w Częstochowie.
- Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc. W Sosnowcu.
- Nitsche i Sp., Fabryka maszyn rolniczych w Poznaniu.
- Norblin, B-cia, Buch i T. Werner, Sp. Akc. Fabryk metalowych w Warszawie.
- „Odlew”, Fabryka maszyn rolniczych w Krakowie.
- Orłowski M., Odlewnia żelaza i fabryka maszyn rolniczych w Łomży.
- Ortwein, Karasiński i S-ka, Tow. Akc. Fabryki maszyn i odlewni w Warszawie.
- „Osprzęt”, Wytwórnia mechaniczna wyrobów metalowych Inż. Tadeusz Graff, Z. Wolski i Sp. w Warszawie.
- „Ostrówek”, Odlewnia żelaza, fabryka maszyn i emaljeri w Łochowie.
- Ostrowski M. Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych w Kole.
- „Perkun”, Towarzystwo fabryki motorów, Sp. Akc. w Warszawie.
- Perlis B-cia, Fabryka maszyn rolniczych w Łochowie.
- „Perun”, Tow. Akc. dla wyrobu karbidu rozpuszczalnego, acetyleny i dla spawania i cięcia metali w Warszawie.
- Plaże i T. Łaskiewicz, Zakłady Mechaniczne w Lublinie.
- Piżyc M. i Sp. Fabryka Odlewów żelaznych i zakłady mechaniczne „Krasna” w Końskich.
- Polskie Tow. Elektryczne (P. T. E.) Sp. Akc., Wytwórnia Maszyn i Motorów Elektrycznych w Warszawie.
- „Potęga”, Sp. Akc. Towarzystwo Polskich Fabryk, Huty żelaza w Krakowie.
- „Pragmet”, Sp. Akc. Wyrobów Metalowych w Warszawie.
- Proszower J. M. i Sp. Fabryka wyrobów metalowych, Walcownia żelaza na zimno w Warszawie.
- Reymond E., Odlewnia żelaza, fabryka maszyn i kotłów parowych w Koninie.
- „Rekord”, Fabryka odlewów żelaznych w Warszawie.
- Rohn, Zieliński i S-ka, Zakłady mechaniczne i odlewnia, Sp. Akc. w Warszawie.
- „Rzuców”, Witold Mokiejewski, Zakłady przemysłowe w Rzucowie.
- „Sirius”, Tow. Fabryki maszyn i aparatów w Warszawie.
- Sosnowiecka Fabryka Rur i Żelaza, Sp. Akc. w Sosnowcu.
- Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki w Warszawie.
- Suchedniowska Fabryka Odlewów, Sp. Akc. w Suchedniowie.
- Tenenbaum Eljasz, Radomska fabryka drutu i gwoździ w Radomiu.
- „Stąporków”, Tow. Akc. Zakładów górniczo-hutniczych i fabryk w Stąporkowie.
- „Tytan”, Rejchman Bronisław, Fabryka aparatów i elementów w Warszawie.
- „Unia”, Zjednoczone fabryki maszyn dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters w Grudziądzu.
- Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów w Warszawie.
- Warszawskiej Fabryki Drutu, Szytytów i Gwoździ Belgijska Sp. Akc. w Warszawie.
- Weigt i Sp. Odlewnia żelaza i fabryka maszyn w Łodzi.
- Wiśniewski A. Fabryka narzędzi rolniczych i odlewnia w Kutnie.
- Wolski M. i Sp., Sp. Akc. Fabryki maszyn i narzędzi rolniczych w Lublinie.
- Wytwórnia Maszyn Młyńskich, Tow. Akc. w Warszawie.
- „Wulkan”, Warszawskie Towarzystwo fabryk wyrobów metalowych i emaljowanych Sp. Akc. w Warszawie.
- Zieleniewski L., Polskie fabryki maszyn i wagonów w Krakowie.
- Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Warszawie, Lublinie i Sierpcu.
- Żółtowski A. i Sp., Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia żelaza w Płońsku.
- „Żychlin”, Odlewnia i fabryka maszyn w Żychlinie.
- Żyrardowskie Zakłady Hiele i Dittrich w Żyrardowie.

SPIS CZŁONKÓW RADY

Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”

Prezes Rady Stefan Przanowski, b. Minister P. i H. naczelny dyrektor fabryk metalowych Norblin, Br. Buch i T. Werner, Sp. A.

I Wiceprezes Rady, Stefan Benzel — Członek Rady Banku dla Handlu i Przemysłu w Warszawie, członek Zarządu Polskiego Towarzystwa Elektrycznego.

Aleksander Adelman — Senator Rzeczypospolitej.
 Kazimierz Ambrożewicz — Dyrektor odlewni żelaza „Wł. Ambrożewicz”, Prezes Rady Sp. Akc. Zjedn. Ślusarzy Chrz. w Warszawie.
 Tadeusz Epstein — Prezes Izby Handlowo-Przemysłowej w Krakowie.
 Ludwik Haffner — Dyrektor Sp. Akc. Fabryki maszyn i narzędzi rolniczych M. Wolski i S-ka w Lublinie.
 Piotr Król — Właściciel Biura Elektrotechnicznego w Krakowie.
 Antoni Lewalski — Dyrektor Polskich Fabryk Maszyn i wagonów L. Zieleniewski Sp. Akc. w Krakowie, Lwowie i Sanoku.
 Herman Wilde — Dyrektor Tow. Akc. Fabryki transmisji, maszyn i odlewów żelaznych J. John w Łodzi.
 Stanisław Jan Okolski — Członek rady i dyrektor zarządzający Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, członek Zarządu Spółek Akc. „Polskie Towarzystwo Elektryczne”, „Pocisk” i „Kraj”.
 Edward Ortwein — Dyrektor zarządzający Fabryki maszyn i odlewni „Ortwein, Karasiński i S-ka” we Włochach pod Warszawą.
 Leopold Wellisz — Członek Zarządu Modrzejowskich Zakładów Górniczo-hutniczych S. A., Zakładów Amunicyjnych „Pocisk” Sp. Akc. w Warszawie, Sp. Akc. Fitzner i K. Gamper” w Sosnowcu i Pierwszej Fabryki Lokomotyw w Chrzanowie.
 Stanisław Wierzbicki — Dyrektor Tow. Fabryki maszyn i odlewów K. Rudzki i S-ka w Warszawie.

II Wiceprezes Rady, prof. Zygmunt Sochacki — naczelny dyrektor Warszawskiej Spółki Akcyjnej Budowy Parowozów.

Juljan Weliński — Dyrektor zarządzający Belgijskiej Spółki Akcyjnej Warszawskiej fabryki drutu, sztyftów i gwoździ w Warszawie.
 Witold Wierzejski — Dyrektor „Zjednoczenia Polskich Fabryk Maszyn i narzędzi Rolniczych” w Warszawie, Lublinie i Sierpcu.
 Antoni Wysocki — Prezes Zarządu Sp. Akc. „Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych” w Warszawie, członek Zarządu Sp. Akc. „K. Rudzki i S-ka” w Warszawie i Sp. Akc. „Wł. Gostyński i S-ka” w Warszawie.
 Wacław Woszczyński — Dyrektor Akc. Tow. Przemysłowego Zakładów Mechanicznych Lilpop, Rau i Loewenstein w Warszawie.
 Stefan Zieliński — Prezes Zarządu Zakładów mechanicznych i odlewni Rohn, Zieliński i S-ka w Warszawie.
 Janusz Czarliński — Dyrektor zarządzający „Unji” Zjednoczonych Fabryk Maszyn, dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters Tow. Akc. w Grudziądzu.
 Władysław Loewenstein — Dyrektor fabryki odlewów żelaznych i narzędzi rolniczych oraz warsztatów mechanicznych „Ostrówek” Sp. Akc. w Łochowie.
 Józef Łubieński — Dyrektor Tow. Fabryki motorów Sp. Akc. „Perkun” w Warszawie.
 Kazimierz Radziszewski — Prokurent Sosnowieckiej Fabryki Rur i Żelaza w Sosnowcu.
 Edward Weigt — Dyrektor Fabryki maszyn i odlewni żelaza St. Weigt i S-ka w Łodzi.
 Gustaw Pammer — Przemysłowiec ze Lwowa.

CZŁONKOWIE ZARZĄDU

Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”

Kazimierz Ambrożewicz — Prezes Zarządu.

Wacław Woszczyński — Wiceprezes Zarządu.

Ludwik Haffner,

Piotr Król,

Antoni Wysocki,

D Y R E K C J A

Sp. Akc. „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”

Stanisław Jan Okolski — Dyrektor Zarządzający.

Tadeusz Leczewicz — Wicedyrektor.

Mieczysław Bujalski — Prokurent.

Stanisław Zapałowicz — Dyrektor Oddziału Krakowskiego.

Personel Centrali „Z. P. P. M.”, składający się z osób 22 w sali posiedzeń Rady Spółki.

Wykaz obrotów towarowych za rok 1924

stałych odbiorców Sp. Akc.

„Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”

	Obroty w zł. gr.		Obroty w zł. gr.
1. M. Wolski i Ska Sp. Akc. Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Lublinie	167.637 19	17. M. Lisowski Sp. Akc. Handlu i Przemysłu Metalowego w Warszawie	36.321 98
2. Norblin, B-cia Buch i T. Werner Sp. Akc. Fabryk Metalowych w Warszawie	118.061 71	18. „Neptun” J. Mintz, Fabryka Odlewów Żelaznych i Zakłady Mechaniczne w Końskich	34.633 92
3. „Wulkan”, Warszawskie Towarzystwo Fabryk WYROBÓW Metalowych i Emaljowanych, Sp. Akc. w Warszawie	107.095 31	19. A. Wiśniewski, Fabryka Narzędzi Rolniczych i Odlewnia w Kutnie	30.832 86
4. Władysław Ambrożewicz Odlewnia żelaza w Warszawie	89.767 56	20. P. Cieślik, Odlewnia Żelaza i Bronzu w Sosnowcu	29.623 17
5. Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów w Warszawie	86.128 54	21. „Słowianin”, Fabryka Odlewów Żelaznych i Emaljownia w Końskich	29.436 20
6. „Ostrówek” Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Emaljownia w Łochowie	75.526 64	22. Gotlib i Sokolski, Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn w Białymstoku	28.453 76
7. B-cia Perlis Sukcesorowie, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Łochowie	67.194 00	23. „Drut”, Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ J. B. Rozenfeld w Warszawie	26.147 04
8. Lilpop, Rau i Loewenstein, Akc. Tow. Przemysłowe Zakładów Mechanicznych w Warszawie	66.043 11	24. T. Gołębiowski, Mokotowska Odlewnia Żelaza w Warszawie	24.632 87
9. „Kraj”, Sp. Akc. Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawn. Alfred Vaedtkę w Kutnie	57.857 55	25. Zolberg i Pinkert, Fabryka Odlewów Żelaznych i Warsztaty Mechaniczne w Szydłowcu	24.498 47
10. Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Warszawie, Lublinie i Sierpcu	53.957 60	26. E. Tenenbaum, Radomska Fabryka Drutu i Gwoździ w Radomiu	24.190 21
11. „Pocisk” Zakłady Amunicyjne, Sp. Akc. w Warszawie	48.388 15	27. J. Fraget, Fabryka WYROBÓW Srebrnych i Platerowanych w Warszawie	21.935 57
12. St. Weigt i Sp. Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn w Łodzi	47.139 43	28. K. Rudzki i Sp. Towarzystwo Fabryki Maszyn i Odlewów w Warszawie	21.757 99
13. Wł. Gostyński i S-ka Tow. Akc. Fabryki WYROBÓW Żelaznych w Warszawie	38.481 79	29. „Młynotwórnia”, Tow. Akc. Wytwórni Maszyn Młyńskich w Warszawie	20.268 94
14. Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Szytytów i Gwoździ w Warszawie	38.000 61		
15. L. Warwasiński, J. Wojakowski i Sp. Fabryka Maszyn i odlewnia żelaza w Radomsku	36.842 05		
16. Eberhardt, Wolski i Sp. Fabryka WYROBÓW Żelaznych i Odlewnia Żelaza w Warszawie	36.388 40		

OBROTY OD 20.000 ZŁ. DO 10.000 ZŁ.

30. „Odlew” Fabryka Maszyn Rolniczych, Sp. Akc. w Krakowie.
31. „Bliżyn” Zakłady Górniczo - Hutnicze w Bliżynie.
32. Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Metali dawniej Robotnicza Fabryka Maszyn i narzędzi Rolniczych w Wyszku.
33. Borman, Szwede i Sp. Zakłady Mechaniczne Tow. Akc. w Warszawie.
34. H. E. Goldblum, Fabryka Odlewów Żelaznych i Warsztaty Mechaniczne w Radomiu.

35. M. S. Sarna w Płocku.
36. „Glinice”, Odlewnia Żelaza i Emaljerna w Radomiu.
37. Rohn, Zieliński i S-ka, Zakłady Mechaniczne i Odlewnia w Warszawie.
38. Juljusza Jarischa Spadkobiercy, Fabryka Śrub, Okuć i Wytworów Tłoczonych Sp. Akc. w Łodzi.
39. M. Margulies, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Płocku.
40. „Perkun”, Towarzystwo Fabryki Motorów Sp. Akc. w Warszawie.
41. D. i Ch. Zysman, Odlewnia Żelaza i Zakłady Mechaniczne w Krasnej.
42. H. Mühsam, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Sp. Akc. we Włocławku.
43. J. John, Tow. Akc. Fabryki Transmisji, Maszyn i Odlewów Żelaznych w Łodzi.
44. S. Kronenblum, Fabryka Odlewów Żelaznych i Zakłady Mechaniczne w Końskich.
45. Jakób Kleiner, Fabryka Odlewów Żelaznych w Opocznie.
46. W. Klimek, Odlewnia Żelaza i Metali w Krakowie.
47. M. Minc, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Pułtusku.
48. „Lechja”, Zakłady Budowy Młynów, Wytwórnie Maszyn i Odlewnie w Lublinie.
49. „Białogon”, Zakłady Mechaniczne, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Białogonie.
50. W. Fitzner i K. Gamper, Sp. Akc. Zakładów Kotlarskich i Mechanicznych w Sosnowcu.
51. Jan Serkowski, Fabryka Lamp, Bronzów i Wytworów Metalowych, Sp. Akc. w Warszawie.
52. „Agraria”, Fabryka Maszyn Tow. Akc. dawn. Max Kuhl w Poznaniu.
53. A. Matthei, Fabryka Bronzu Fosforowego w Sosnowcu.
54. Joel Zygmunt i Sp. Fabryka Maszyn, Odlewnia Żelaza i Kociarnia w Piotrkowie.
55. J. M. Proszower i Sp. Fabryka Wytworów Metalowych, Walcownia żelaza na zimno w Warszawie.
56. Jan Kegel, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza w Lublinie.
57. Born i Schutze, Fabryka Maszyn i Kotłów, Odlewnia Żelaza i Stali w Toruniu.
58. F. Eberhardt, Fabryka Maszyn Rolniczych Sp. z o. o. w Bydgoszczy.
59. Jan Makowski, Fabryka Maszyn i Skład Narzędzi Rolniczych w Piątku.
60. W. Szrednicki, Fabryka Odlewów i Narzędzi Rolniczych w Łowiczu.
61. A. Żółtowski i Sp. Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza w Płońsku.
62. „Metallum”, Sp. Akc. Warszawskiej Odlewni i Fabryki Maszyn w Warszawie.
63. Zakłady Ubezpieczeń we Lwowie.
64. G. Busz, Fabryka Maszyn w Łodzi.
65. M. Ostrowski, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Kole.
66. M. Orłowski, Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych w Łomży.
67. Leopold Probulski, Odlewnia Żelaza i Metali w Gorlicach.
68. M. Piżyc i Sp., Fabryka Odlewów Żelaznych i Zakłady Mechaniczne „Krasna” w Końskich.
69. Tow. Wielkich Pieców i Zakładów Ostrowieckich w Ostrowcu.
70. „Record”, Fabryka Odlewów Żelaznych w Warszawie.
71. Jan Sambor, Fabryka Armatur w Lublinie.
72. E. Reymond, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Kociarnia w Koninie.
73. L. Zieleniewski, Polskie Fabryki Maszyn i Wagonów w Krakowie.
74. J. Aronowicz, Wolska Odlewnia Żelaza i Fabryka Maszyn Rolniczych w Warszawie.
75. B. Dojlidzki, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Białymstoku.
76. B-cia Biskupcy, Fabryka Maszyn i Odlewnia w Kołomyi.
77. St. Malinowski, Fabryka Maszyn, Wozów i Odlewnia Żelaza w Sremie.

OBROTY PONIŻEJ 10.000 ZŁ.

48. A. Stellman i H. E. Goldblum, Fabryka Odlewów Żelaznych i Emaljerna w Radomiu.
49. F. Gassner, K. Najdeker i W. Orłowski, Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza w Chełmie.
50. Konrad, Jarnuszkiewicz i Sp. Tow. Akc. Zakładów Wytworów Metalowych w Warszawie.
51. „Ferrum” Fabryka Kuto-Lanych Wytworów w Zawierciu.
52. Zygmunt Włodarczyk, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawn. Skarbek Tadeusz w Koninie.
53. R. Dratt i Sp. Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza w Chełmie.
54. B-cia Henneberg, Fabryka Wytworów Platerowanych w Warszawie.
55. Chrzanowski Józef Inż. i Sp. Sosnowiecka Fabryka Odlewów Stalowych i Żelaznych w Sosnowcu.
56. „Potęga” Sp. Akc., Towarzystwo Polskich Fabryk, Huty Żelaza w Krakowie.
57. Sp. Akc. „Trzebinia”, w Trzebinie.
58. Leon Czarliński, Tow. Akc. Fabryki Maszyn Rolniczych, Odlewnia Żelaza i Spiżu w Krępie.
59. Kujawska Fabryka Maszyn i Odlewnia Sp. z o. o. we Włocławku.
60. Inż. St. Jarkowski Odlewnia Żelaza w Warszawie.
61. „Bodzechów”, Zakłady Żelazne w Bodzechowie.
62. Ortwein, Karasiński i Sp., Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Odlewni w Warszawie.
63. B-cia Lubert Fabryka Okuć Budowlanych w Warce.
64. Waldemar Krusche i S-ka, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Pabjanicach.

95. B-cia Geisler, Okolski i Patschke, Tow. Akc. Fabryki Maszyn w Warszawie.
96. J. Sosnowski, Fabryka Pilników w Skarżysku.
97. Sp. Akc. „Żeliwo” w Warszawie.
98. „Plateron”, Fabryka Wyrobów Srebrnych i Platowanych w Poznaniu.
99. M. Rubinstein, Odlewnia w Radomiu.
100. W. Hess, Fabryka Wag w Lublinie.
101. „Polrol”, Odlewnia Żelaza, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych Kon i Donde w Wołominie.
102. „Metalurgja”, Tow. Częstochowskiej Fabryki Odlewów i Emaljerni w Częstochowie.
103. Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki.
104. „Unja”, Zjednoczone Fabryki Maszyn w Grudziądzu.
105. Herzfeld i Victorius, Tow. Akc. Odlewni żelaza i Emaljerni w Grudziądzu.
106. A. Fiutkowski, Fabryka Narzędzi Rolniczych w Końskich.
107. Müller i Seidel, Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza w Łodzi.
108. H. Cegielski, Tow. Akc. Fabryki Maszyn i Wagonów w Poznaniu.
109. Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. w Warszawie.
110. „Osprzęt”, Wytwórnia Mechaniczna Wyrobów Metalowych w Warszawie.
111. „Stocznia Gdańska” w Gdańsku.
112. Piotr Sucheni, Fabryka Pługów w Gidlach.
113. K. Wasilewski i Sp. Pierwsza w Kraju Fabryka Piór Stalowych w Warszawie.
114. Fabryka Budowy Mostów na Pelcowiznie.
115. Żelazo—Mosiężna Odlewnia Br. Beker w Wilnie.
116. „Herkules”, Fabryka Maszyn w Gnieźnie.
117. St. Langiewicz, Odlewnia Żelaza i Metali w Warszawie.
118. K. Krawczyk i Sp. Fabryka Pędni, Maszyn i Odlewnia Żelaza w Zawierciu.
119. J. Neufeld, Fabryka Mebli Żelaznych, Wózków Dziecięcych w Warszawie.
120. Plage i Łaskiewicz, Zakłady Mechaniczne w Lublinie.
121. B-cia Kanczewscy, Fabryka Maszyn, Odlewnia Żelaza i Metali w Częstochowie.
122. „Wisła”, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych we Włocławku.
123. „Unja”, Zjednoczone Fabryki Maszyn dawn. Peters w Chełmie.
124. Sz. Barasz, Odlewnia żelaza i Fabryka Budowy Maszyn w Wołkowysku.
125. B-cia Szeinmeil, Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych w Międzyrzeczu Podlaskim.
126. „Spław”, Zakłady Przemysł. w Warszawie.
127. Zakłady Mechaniczne w Strudze.
128. B-cia Ałapin, Fabryka Maszyn w Warszawie.
129. August Rephan i Syn, Fabryka Kotłów Parowych i Konstrukcji Żelaznych w Warszawie.
130. „Ideal”, Fabryka Wag w Lublinie.
131. Centralne Warsztaty Samochodowe w Warszawie.
132. Wiktor Jankowski, Odlewnia żelaza w Wilnie.
133. „Żychlin”, Odlewnia i Fabryka Maszyn Sp. o. o. w Żychlinie.
134. Inż. Gniazdowski i Janiszewski, Zakłady Mechaniczne w Lublinie.
135. G. Kindt, Fabryka Maszyn w Radomiu.
136. „Pelikan”, Fabryka Wyrobów Metalowych Sp. Akc. w Warszawie.
137. Weber, Dähne i S-ka, Fabryka Wag w Warszawie.
138. Wołomińska Fabryka Maszyn w Wołominie.
139. „Wiepofana”, Wielkopolska Fabryka Maszyn w Poznaniu.

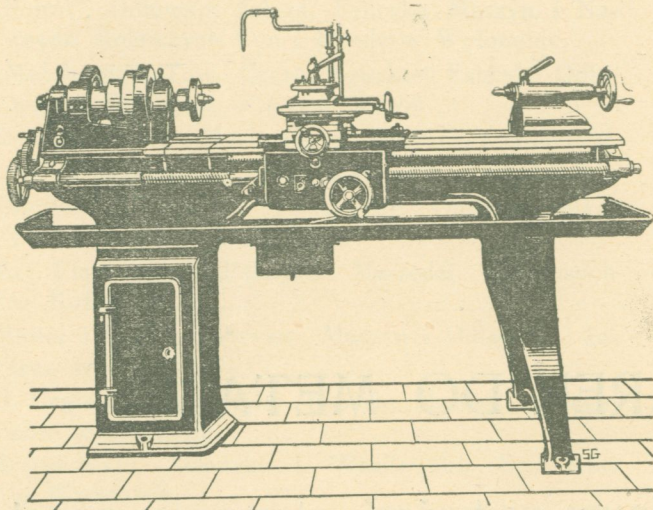

WYKAZ OBRABIAREK DO METALI,

objętych programem fabrykacyjnym wytwórni, stowarzyszonych
w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych.

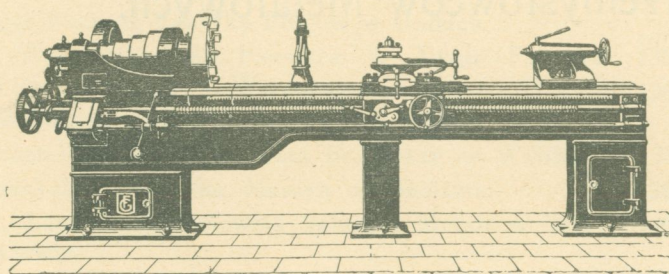
Tokarki pociągowe.

„W. FITZNER i K. GAMPER“ Sp. Akc.

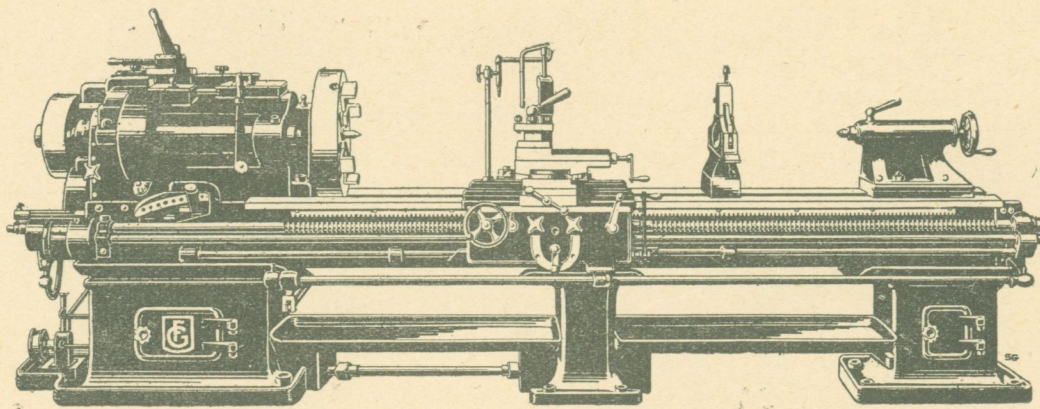
Typ T3S — 150.

Typ (śruba, będąca wałkiem pociągowym)	T3S—150
Wysokość kłów ponad łóżem mm.	150
„ „ „ dnem wykroju „	230
Długość toczenia	1000
Waga (z przystawką sufitową i dodatkami) kg.	450

Typ T4S — 210.

Typ (śruba i wałek pociągowy)	T3S — — 210	T4S — — 210	T4S — — 210
Wysokość kłów ponad łóżem mm.	210	210	210
Wysokość kłów ponad dnem wykroju	{ — 350	350	350
Długość toczenia	1600	2000	3000
Waga (z przystawką sufitową i dodatkami) kg.	1680	1840	2150

Typ T4K — 260.

Typ (śruba i wałek pociągowy, skrzynka Norton'a, napęd jednokołowy) . . .	T1K — 260
Wysokość kłów ponad łóżem mm.	260
„ „ „ dnem wykroju	—
Długość toczenia	2000
Waga (z dodatkami) kg.	3050

Tokarki pociągowe.

„J. J O H N” Sp. Akc.

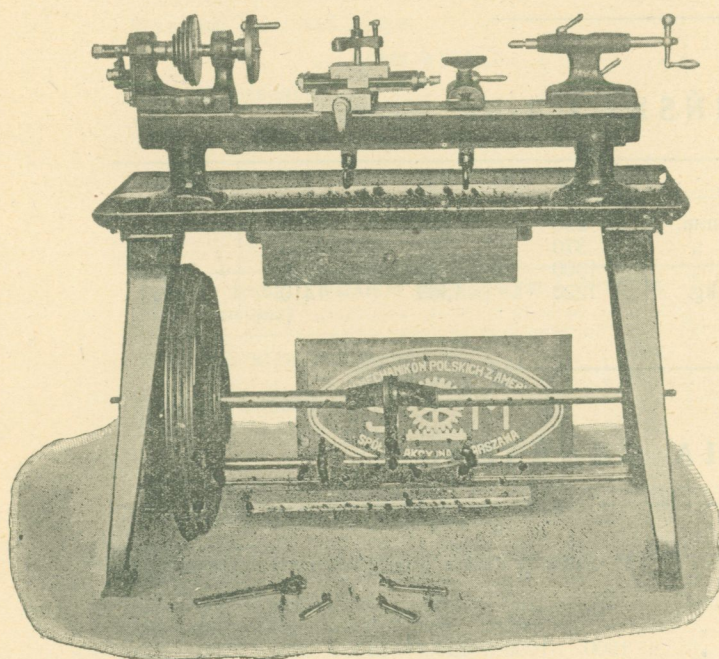
Typ (dla popędu nożnego i mechanicznego) . . .	JL — 150	JL — 150	JL — 150
Wysokość kłó w nad łożem mm.	150	150	150
„ „ „ „ dnem wykroju ”	240	240	240
Długość toczenia ”	600	1000	1500
Waga (z dodatkami) kg.	350	400	450

Typ (ze śrubą i wałkiem pociągowym)	JZL—230	JZL—230	JZL—230	JZL—230	JZL—230
Wysokość kłó w nad łożem mm.	230	230	230	230	230
„ „ „ „ dnem wykroju ”	330	380	380	380	380
Długość toczenia ”	1000	1500	2000	2500	3000
Waga (z dodatkami) kg.	1400	1500	1600	1700	1800

Typ (ze śrubą i wałkiem pociągowym)	JZL—300	JZL—300	JZL—300	JZL—300	JZL—300
Wysokość kłó w nad łożem mm.	300	300	300	300	300
„ „ „ „ dnem wykroju ”	500	500	500	500	500
Długość toczenia ”	1000	1500	2000	2500	3000
Waga (z dodatkami) kg.	2700	2950	3050	3250	3450

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki

Sp. Akc.

Typ 2TB

Typ	TS	2TB	2TH
Rodzaj	stołowa	patron. do pop. nożn. i mechan.	do narzędzi
Wysokość kłó w ponad łożem mm.	90	125	150
Wysokość kłó w ponad dnem wykroju mm.	—	—	—
Długość toczenia mm.	370	850	750
Waga (z dodatkami) kg.	88	325	820

Tokarki pociągowe.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH Z AMERYKI.

Sp. Akc.

Typ (do popędu nożnego i mechanicznego)	TN	TN
Wysokość kłków ponad łóżem mm.	150	150
„ „ „ dnem wykroju „	220	220
Długość toczenia „	750	1000
Waga (z dodatkami) kg.	400	440

Typ	TE	TE
Wysokość kłków ponad łóżem mm.	185	185
„ „ „ dnem wykroju „	280	280
Długość toczenia „	1000	1500
Waga (z dodatkami) kg.	—	—

Typ	TKA	TKA	TKA	TKA	TKA
Wysokość kłków nad łóżem mm.	250	250	250	250	250
„ „ „ dnem wykroju „	350	350	350	350	350
Długość toczenia „	1000	1500	2000	2500	3000
Waga (z dodatkami) kg.	1180	1300	1420	1540	1660

Typ	2TA	3TA	4TA
Wysokość kłków nad łóżem mm.	275	350	500
„ „ „ dnem wykroju „	360	600	800
Długość toczenia „	1500	1500	2000
Waga (z dodatkami) kg.	2500	4750	7250

(Budowane są o długości rob. do 8000 mm)

ROHN, ZIELIŃSKI i S-ka. Sp. Akc.

Typ	TRZ	TRZ	TRZ	TRZ
Wysokość kłków nad łóżem mm.	230	230	230	230
„ „ „ dnem wykroju „	370	370	370	370
Długość toczenia „	1000	1500	2000	2500
Waga (z dodatkami) kg.	1220	1360	1410	1480

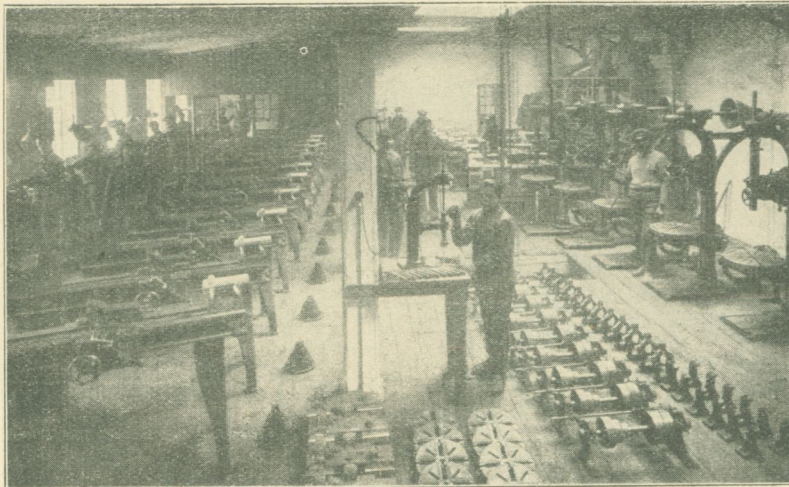
STOCZNIA GDAŃSKA.

Typ	System Defries'a						
Rodzaj	ze śrubą, wałkiem pociągów. i skrzynka biegów						
Wysokość kłków ponad łóżem mm.	180	180	180	210	210	300	300
„ „ „ dnem wykroju „	—	305	305	350	350	510	510
Długość toczenia „	1000	1000	1500	1500	2000	2000	3000
Waga kg.	1400	1450	1550	1935	2145	4770	5250

Tokarki pociągowe.

„P I O N I E R“ Sp. z o. o.

Typ (do popędu nożnego i mechan.)	1C
Wysokość kłków nad łóżem mm.	130
„ „ „ dnem wykroju „	210
Długość toczenia „	800
Waga „	320

Typ TB

Typ	TB	TB	TB	TB
Wysokość kłków nad łóżem mm.	160	160	160	160
„ „ „ dnem wykroju.. . . . „	(240)	240	240	240
Długość toczenia. „	500	1000	1500	2000
Waga kg.	(540)	600	650	700

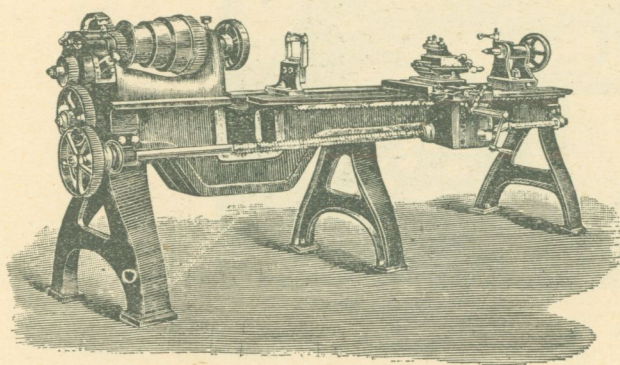
Typ (ze śrubą i wałkiem pociągowym i skrzynką Nortona)	TG	TG	TG	TG	TG
Wysokość kłków nad łóżem mm.	160	160	160	160	160
„ „ „ dnem wykroju. „	240	240	240	240	240
Długość toczenia „	1000	1500	2000	2500	3000
Waga kg.	1200	1350	1500	1650	1780

Typ	TA	TA	TA	TA	TA
Wysokość kłków nad łóżem mm.	250	250	250	250	250
„ „ „ dnem wykroju. „	390	390	390	390	390
Długość toczenia „	1000	1500	2000	2500	3000
Waga kg.	1100	1200	1300	1400	1520

Tokarki pociągowe.

„K R A J” Sp. Akc.

Typ	TP	TN
Rodzaj	transm.	do popędu transm. i nożn.
Wysokość kłków nad łóżem mm.	150	150
„ „ dnem wykroju „	230	230
Długość toczenia	1000	1000
Waga (z dodatkami) kg.	340	360

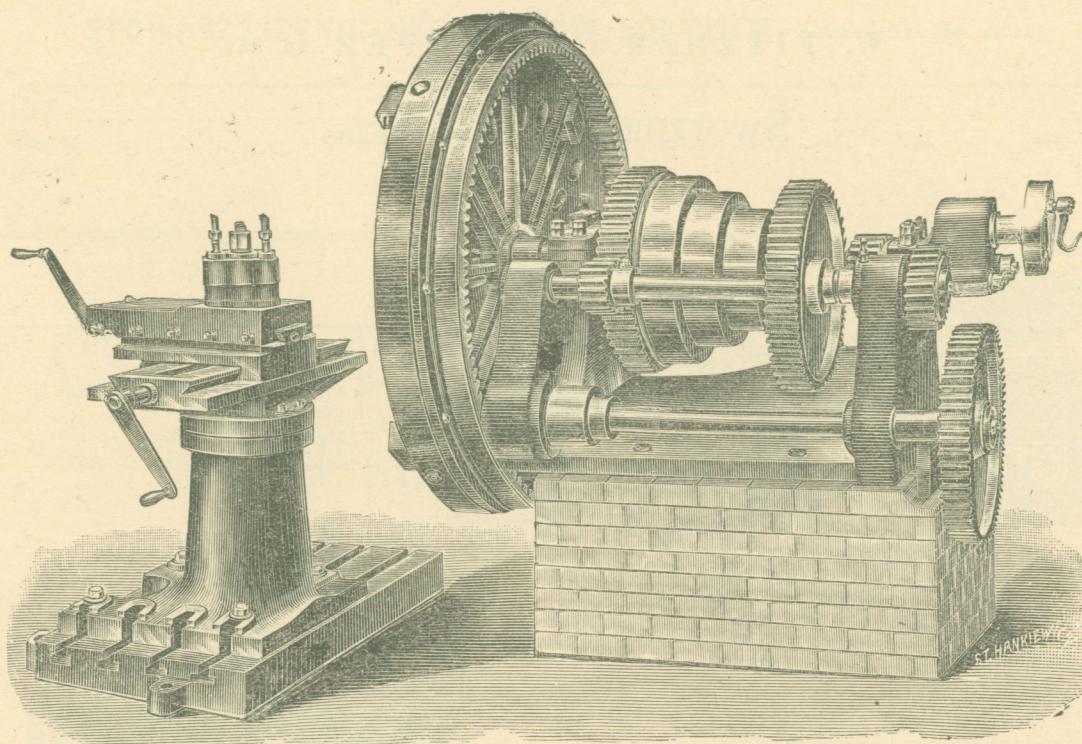
Typ TC

Typ	TC1	TC2	TC3	TC4	TC5
Wysokość kłków nad łóżem mm.	230	230	230	230	230
Wysokość kłków nad dnem wykroju mm.	435	435	435	435	435
Długość toczenia	1000	1500	2000	2500	3000
Waga (z dodatkami) kg.	900	960	1125	1175	1280

B-CIA BERNAT Zakł. Mech.

Typ	
Rodzaj	pedałowe
Wysokość kłków nad łóżem mm.	150
Długość toczenia „	750
Waga kg.	250

Tokarki czołowe.

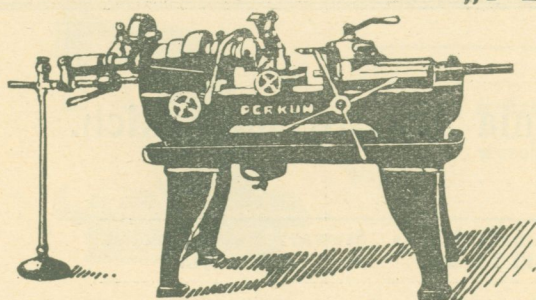

Typ T2

Typ	Stow. Mech. Pol. z Amer.			„K r a j”	
	1TD	2TD	2½TD	T1	T2
Rodzaj	wieniec zębaty			—	wieniec zębaty
Średnicy tarczy mm.	1250	1500	1750 do 4000	1000	1500
Waga (z dodatkami). kg.	3300	5000	10000	1950	3100

Tokarki rewolwerowe.

„P E R K U N“ [Sp. Akc.]

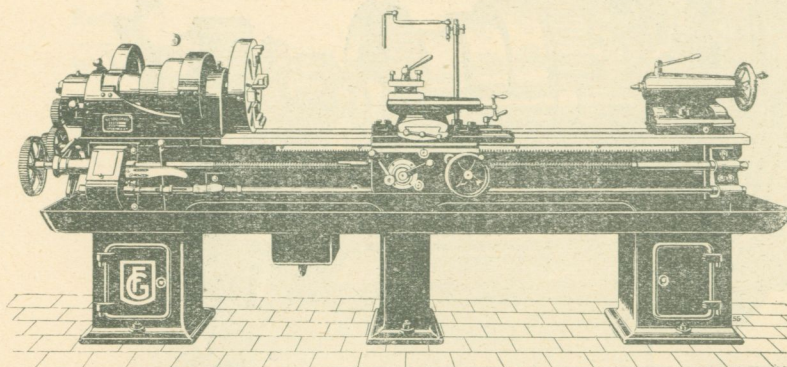
Typ RT

Typ	RT1
Otwór we wrzecionie mm.	40
Wysokość osi wrzeciona „	150
Waga (z dodatkami) kg.	665

Tokarki (specjalne).

W. FITZNER i K. GAMPER Sp. Akc.

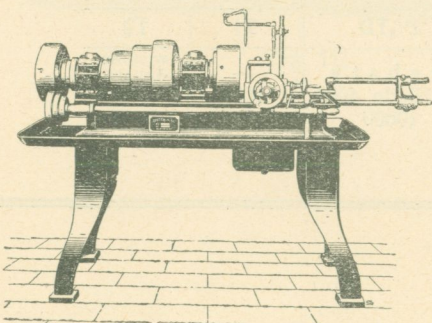
Sworzniówki (szybkobieżne).

Typ B4S — 170

Typ z wałkiem pociagowym .	B4S — 170
Wysokość kłów mm	170
Długość toczenia "	1000
Wydrążenie wrzeciona "	37
Waga (z dodatkami) kg.	760

Obcinarki.

Typ O3S — 80

Typ	O3S—80
Wydrążenie wrzeciona. mm.	80
Ilość szybkości	6
Waga (z dodatkami) kg.	590

Maszyny do ryflowania i szlifowania walców młyńskich.

	L. Warwasiński, J. Wo- jański i S-ka	Stowarz. Mechan. Polsk. z Ameryki
Do walców o wymiarach. mm.	ϕ 400 × 1000	ϕ 600 × 1000
Waga (z dodatkami) kg.	1600	2700

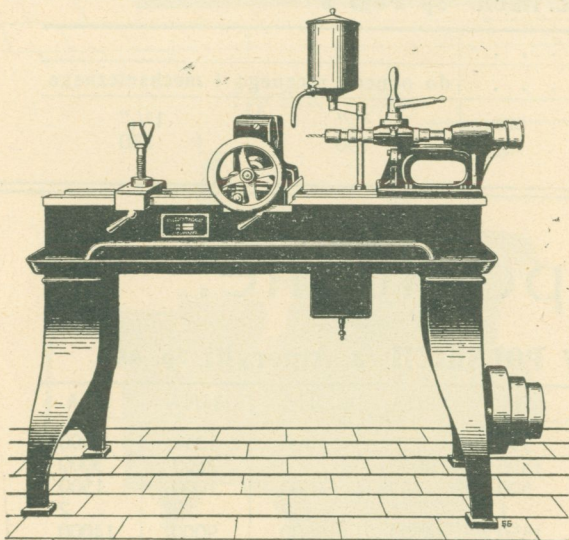
Tokarki do zestawów kół wagonow. i tendrowych.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH Z Ameryki Sp. Akc.

Typ	1TC	2TC	3TC
Do średnicy mm.	1000	1500	2100
Waga kg.			

Centrówki dwuwrzecionowe.

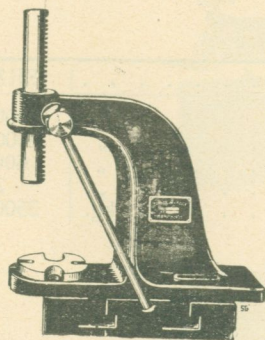
W. FITZNER i K. GAMPER Sp. Akc.

Typ C2W — 100

Typ	C2W—100
Najw. średnica wałka mm.	100
Waga (z dodatkami) kg.	280

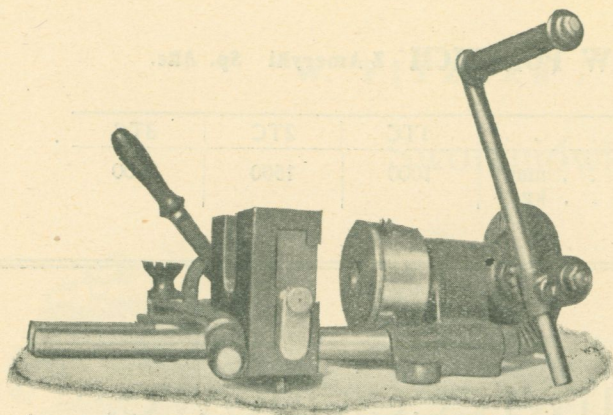
Wciskarki.

Typ WT — 60

Typ	WT—60
Największa średnica osadz. koła mm.	400
„ „ „ w piaście „	60
„ „ wysokość „	300
Waga kg.	85

Gwinciarki.

Typ „Simplex“

	Stowarz. Mechan. Polsk. z Ameryki. Sp. Akc.	J. Dziewulski. Fabryka narzędzi do obróbki metali
Typ	3GA	„Simplex“
Rodzaj	do popędu mech. - nicznego	do popędu ręczn i mechan.
Do śrub o grubości	$\left\{ \begin{array}{l} (3/8'' - 1 1/3'') \\ \text{i do rur do śr. 2''} \end{array} \right.$	$1/4'' - 1 1/8''$
Waga (z dodatkami). kg.	700	65

B-cia BERNAT ZAKŁ. MECH. Sp. z ogr. o.

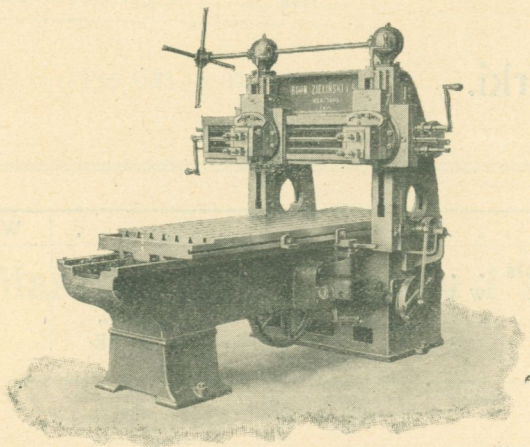
Typ		
Rodzaj	do popędu ręcznego i mechanicznego	
Do śrub o grub. mm.	$3/8''$	$1 1/2''$
Waga kg	150	250

Strugarki podłużne.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki Sp. Akc.

Typ.	H	2HA	3HA	3 1/2 HA	4HA
Szerokość strugania mm.	550	750	1000	1250	1500
Długość	1550	2000	2500	2500	3000
Wysokość	500	750	1000	1000	1500
Ilość suportów	1	1	2	2	2
Waga (z dodatkami) kg.	1550	4500	8500	9000	14000
Przedłużenie stołu może być do mm.	—	4000	7000	7000	7000

ROHN, ZIELIŃSKI i S-ka Sp. Akc.

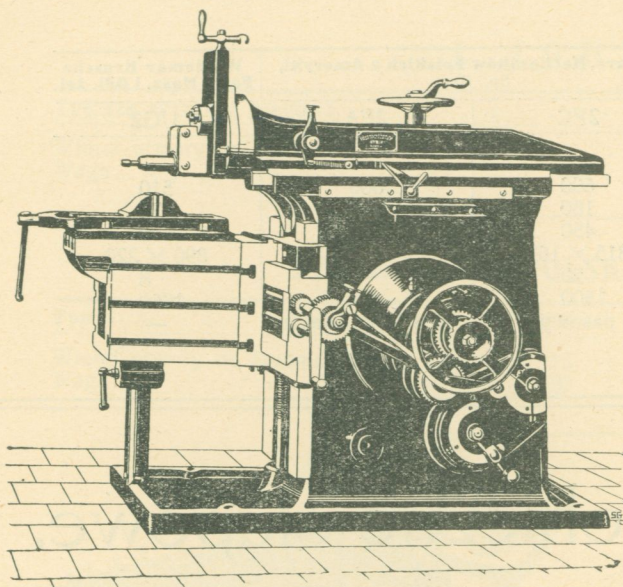

Typ SRZ

Typ	SRZ
Szerokość strugania mm.	800
Długość	2000
Wysokość	600
Ilość suportów	2
Waga (z dodatkami) kg.	3500

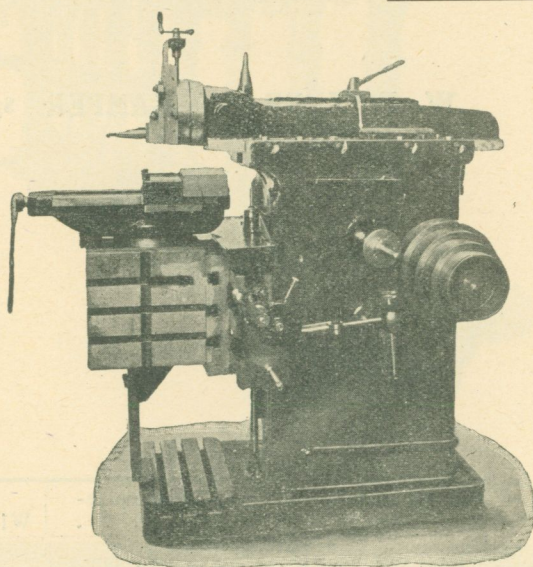
Strugarki poprzeczne.

W. FITZNER i K. GAMPER Sp. Akc.

Typ SIK — 500

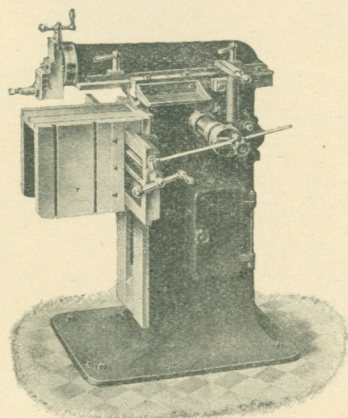
Typ — napęd jednokołowy	SIK — 500
Skok noża mm.	500
Waga (z dodatkami) kg.	1935

Typ 2ZA

**STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW
POLSKICH Z AMERYKI Sp. Akc.**

Typ	1ZB	1ZA	2ZB	3ZA
Skok noża mm.	180	250	400	600
Waga (z dodatkami) kg.	—	575	1100	2250

Typ SPRZ

ROHN, ZIELIŃSKI i S-Ka Sp. Akc.

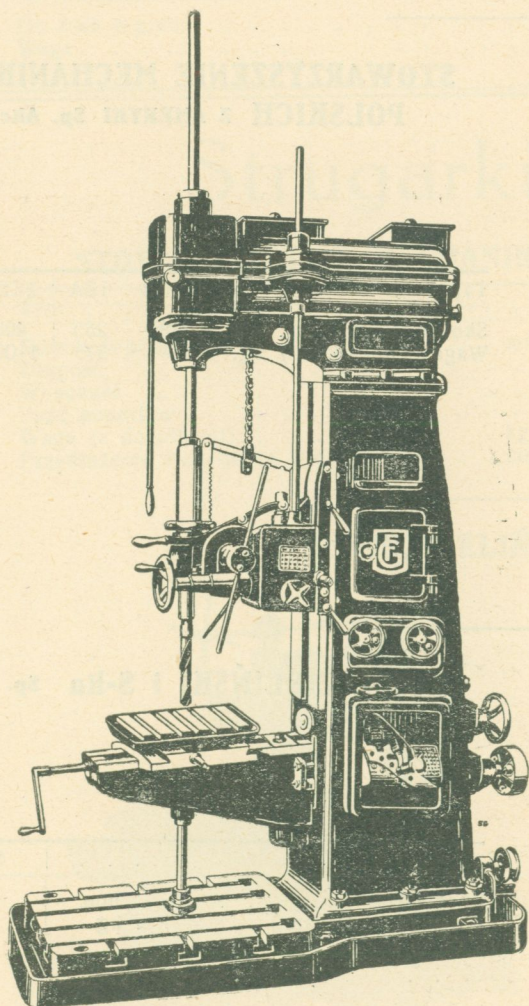
Typ	SFRZ
Skok noża mm.	450
Waga (z dodatkami) kg.	740

Gryzarki uniwersalne.

	Stowarz. Mechaników Polskich z Ameryki, Sp. Akc.		Waldemar Krusche Fabr. Masz. i Odl. żel.
Typ	2FC	2FA	UG2
Posuwy robocze stołu:			
podłużny mm.	600	600	510
poprzeczny "	180	180	170
pionowy "	450	450	400
Wymiary stołu "	815 × 165	—	890 × 220
Liczba posuwów	20	—	8
Waga (z dodatkami) kg.	1500	—	1000
Napęd	pasowy	od silnika elektr.	—

Wiertarki szybkobieżne słupowe.

W. FITZNER i K. GAMPER Sp. Akc.

Typ W1K — 50

Typ (napęd jednokołowy z urządzeniem do zwojowania)	W1K — 50
Wierci otwory do średnicy. . . mm.	50
Waga. kg.	1850

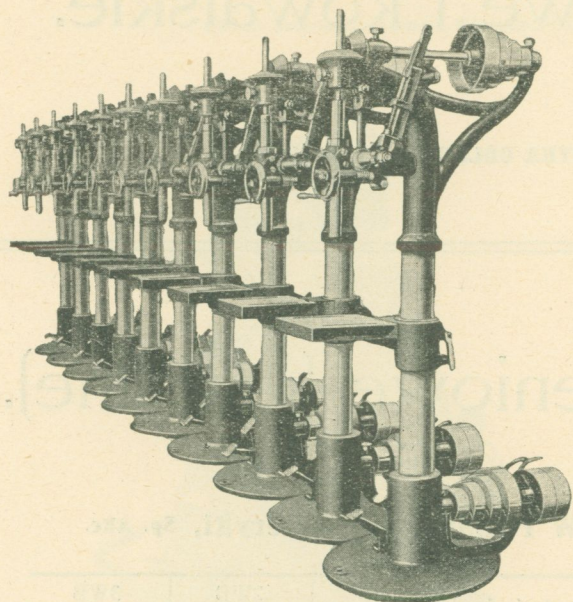
Wiertarki szybkobieżne słupowe.

J. J O H N Sp. Akc.

Typ (ze skrzynką biegów)		WA32	Wb40
Wierci otwory do średnicy mm.		32	40
Waga kg.		500	650

STOW. MECH. POLSK. z Ameryki, Sp. Akc.

Typ	WR	WP	WA	1WC	2WC	3WC
Wierci otwory do średnicy . . . mm.	16	22	32	40	60	75
Waga kg.	120	180	400	800	1650	2000

Typ B

WALDEMAR KRUSCHE i S-ka.

Typ	B1	B2	B3b	B3a
Wierci otwory do średnicy mm.	20	24	35	40
Waga kg.	212	290	530	530

Typ HB

„P I O N I E R“ Sp. z o. o.

Typ.	HB
Wierci otwory do śr. mm.	40
Waga kg.	630

Wiertarki szybkobieżne słupowe.

L. WARWASIŃSKI, J. WOJAKOWSKI i S-ka.

Typ		
Wierci otwory do średnicy	mm.	25
Waga wraz z przystawką	kg.	340

Wiertarki stołowe i kowalskie.

S. KRONENBLUM, FABRYKA ODLEWÓW ŻELAZNYCH.

Wiertarki promieniowe (radjalne).

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki, Sp. Akc.

Typ	1WB	2WB	3WB
Wierci otwory do mm.	50	65	75
Wysięg "	1000	1500	2000
Waga kg.	2300	3800	8000

Dłutownice.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki Sp. Akc.

Typ	2DB	2DA	3DA
Skok noża mm.	150	300	450
Wysięg "	300	650	850
Waga kg.	1500	4000	8000

Młoty kowalskie.

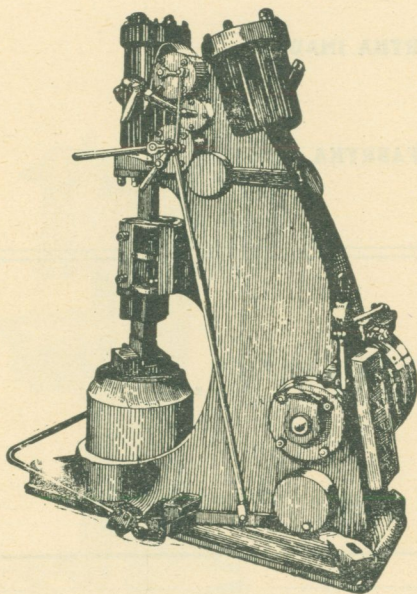
Sprężynowe.

		St. Weigt Fabryka Maszyn		Z. Joël i Sp. Fabryka Maszyn	
Waga części uderzającej (baby)	kg.	80	175	50	110
Moc najw. potrzebna	koni	3—4	5—7	1—5	—
Waga	kg.	2500	5000	1000	—

Powietrzne.

„STOCZNIA GDAŃSKA”

(The International Shipbuilding and Engineering Co. Ltd.).

Typ	LH2	LH3	LH4	LH5
Waga części uderzającej (baby)	50	80	125	175
Przekuwa żelazo	75	90	120	150
Moc najwyższa potrzebna	5,7	8,5	11,8	18,2
Waga do popędu transmisyjnego	2600	3650	5200	7425
Waga do popędu elektrycznego	2770	3840	5465	7775

Szlifierki (różne).

	Stow. Mechanik. Polsk. z Ameryki Sp. Akc.	W. Krusche Fabr. Maszyn i Odlewnia żelaza			St. Weigt Fabryka Maszyn		B-cia Ałapin, Fabr. Masz.
Typ	Sz	SMI	SK1	Elektr.	A	B	K
Rodzaj	dwutarczowe	dwutarczowe			dwutarczowe		dwutarcz.
Średn. tarczy do mm.	300	łoż.bronz.	łoż.kulk.	250	400	600	360
Waga	185	20	25	145	70	315	190

Wytaczarki.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki, Sp. Akc.

Typ	1 WGA
Średn. wrzeciona mm.	70
Wysokość osi "	500
Waga kg.	4000

Obrabiarki specjalne dla kolei żelaznych.

Piły do przecinania metali.

A. DELOFF, FABRYKA IMADEŁ

B-cia AŁAPIN inż., FABRYKA MASZYN.

Prasy tarciove.

WŁ. STEFAŃSKI i S-ka.

Typ										
Grub. wrzeciona . . . mm.	60	70	80	90	100	120	150	150	180	200
Ciśn. wywier. tony	15	24	35	47	65	100	160	160	230	300
Stół mm.	350×350	350×350	400×400	400×400	450×450	450×450	500×500	500×500	500×500	500×500
Ilość uderzeń n/min.	40	35	33	28	22	20	16	15	13	13
Waga kg.	850	650	1500	1400	2100	2400	3800	4500	5200	7500
Korpus	žel.	stal.	žel.	stal.	žel.	stal.	stal.	žel.	stal.	stal.

B-cia BERNAT i S-ka, Sp. z o. o.

Typ				
Rodzaj	z podstawą lub bez		bez podstawy	
Grub. wrzeciona mm.	65	82	105	150
Stół "	350×350	360×360	385×385	430×430
Ilość uderzeń na minutę				
Waga kg.				
Korpus	žel.	žel.	žel.	žel.

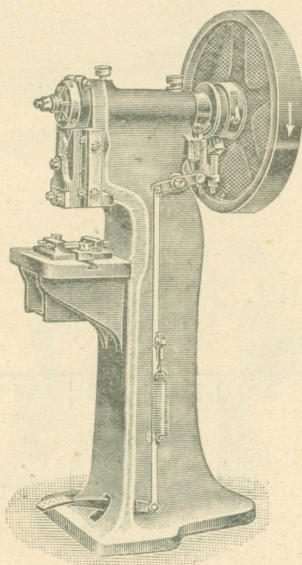
Prasy mimośrodowe.

STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki, Sp. Akc.

Typ	3PA
Rodzaj	jednoramienna
Skok mm.	100
Stół	245 × 520
Ciśnienie wywierane ton.	20
Waga kg.	1210

WŁ. STEFAŃSKI i S-ka.

Typ	AZ	A8Z	ACZ	DT	PHDZ	PHT3	PHT4
Rodzaj.	jednoramienne			dwuramienne			
	pochylone						
Skok mm.	5-45	5-50	5-52	5-60	5-5	5-55	5-55
Stół.	350×250	390×290	450×450	500×500	520×330	—	—
Ciśnienie wywierane. . . tony	6	10	18	100	20	48	60
Waga kg.	275	475	850	2350	950	1150	1800

B-cia A Ł A P I N, FABRYKA MASZYN.

Maszyny do obróbki blachy.

Nożyce cyrkularne.

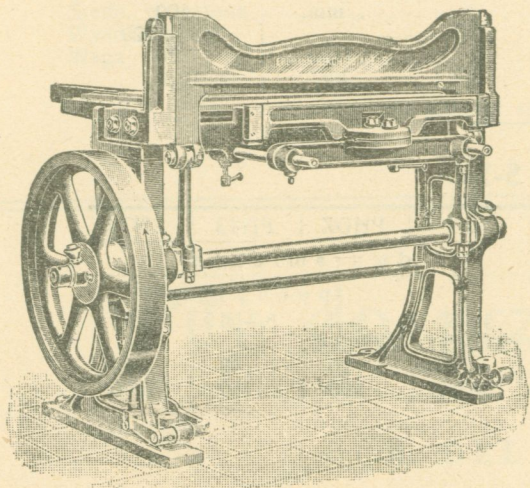
B-cia A Ł A P I N, FABRYKA MASZYN

Typ	BA1	BA2	BA3
Do średn. krążka mm.	400—350	45—500	50—650
Szerokość pasa „	10—140	10—200	12—210
Do grub. blachy „	0,5	0,75	1,25
Waga kg.	18	50	70

Maszyny do obróbki blachy.

B-cia A Ł A P I N — FABRYKA MASZYN.

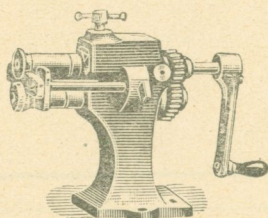
Nożyce dźwigniowe i równoległe.

Typ HA

	Nożyce dźwigniowe (ręczne)			Nożyce równoległe (do popędu mechan.)			
Typ	HA1	HA4	HA5	bez przekł. zębatej		z przekł. zębata	
Dług. krajanja mm.	440	800	1000	1000	1250	1050	1250
Do grub. blachy „	0,75	1,0	1,25	1,5	2	4	4
Waga kg.	140	400	600	750	1200	800	1275

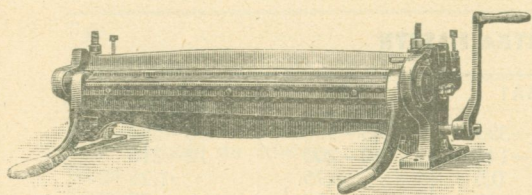
Maszyny do rowkowania.

Typ AA

Typ	AA1	AA2	AA3	AA4	AA5	AA6
Odległość między wałkami mm.	35	43	46	48	56	65
Najwyższa głębokość załozenia „	100	120	150	190	260	320
Waga kg.	12	20	25	30	55	115

Walcówki i krawędziarki.

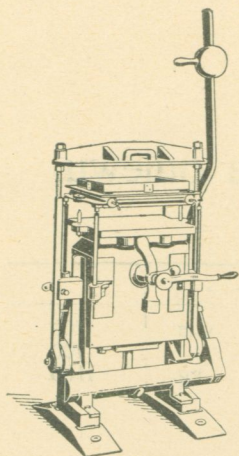
	Walcówki					Krawędziarki (do zagin. kant)		
Typ	DA3	DA4	DA6	DA8	DA0	CA4	CA6	CA7
Długość walcowania mm.	450	500	750	1000	1500	500	750	1000
Do najw. grub. blachy „	0,4	0,4	0,4	0,5	1,5	1	1	12,5
Waga kg.	20	30	50	100	170	100	190	260

Różne maszyny blacharskie.

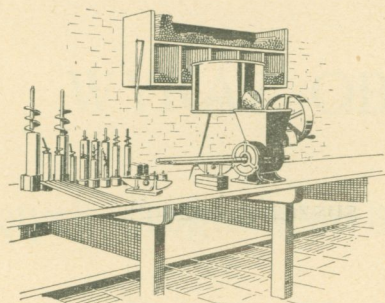
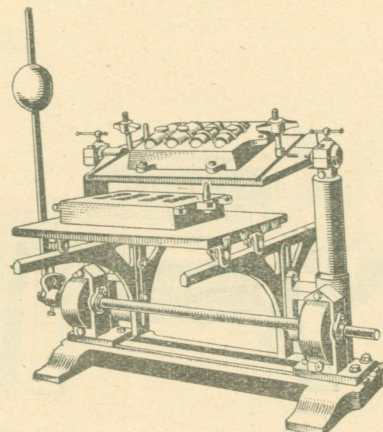
Maszyny dla odlewni.

ST. WEIGT i S-ka, FABRYKA MASZYN.

Formierki.

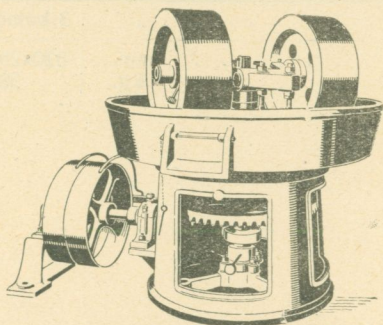

Typ		do prasowania ręcznego	o płycie obrotowej
Do skrzynek formierskich mm.		400×300	550×400
Waga kg.		400	500

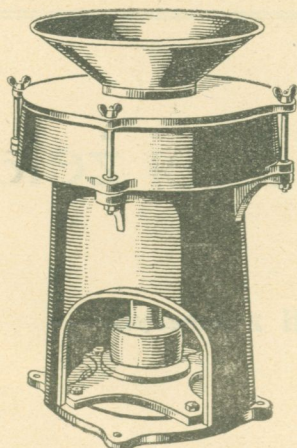
Rdzeniarki (do formowania rdzeni okrągłych).

Typ.		
Do rdzeni od średn. mm.		10—100
Waga kg.		150

Gniotowniki (do mielenia piasku formierskiego).

Typ		
Średnica talerza mm.		1000 — 1600
Waga kg.		1500

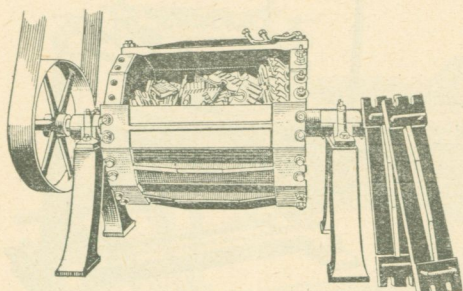
Trzepaczki (do spulchniania piasku formierskiego).

Typ		
Waga kg.		300

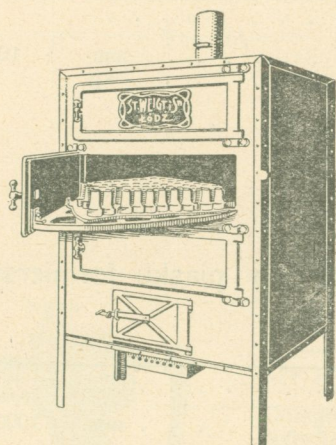
Maszyny dla odlewni.

ST. WEIGT i S-ka FABRYKA MASZYN.

Maszyny do oczyszczania odlewu.

Typ		
Srednica tębna	mm.	700
Długość „	„	700
Waga	kg.	1100

Piece (do suszenia rdzeni).

Typ		3-komorowy
Wymiary szuflad	mm.	820x250x820
Waga	kg.	380

Obrabiarki specjalne dla kolei żelazn.

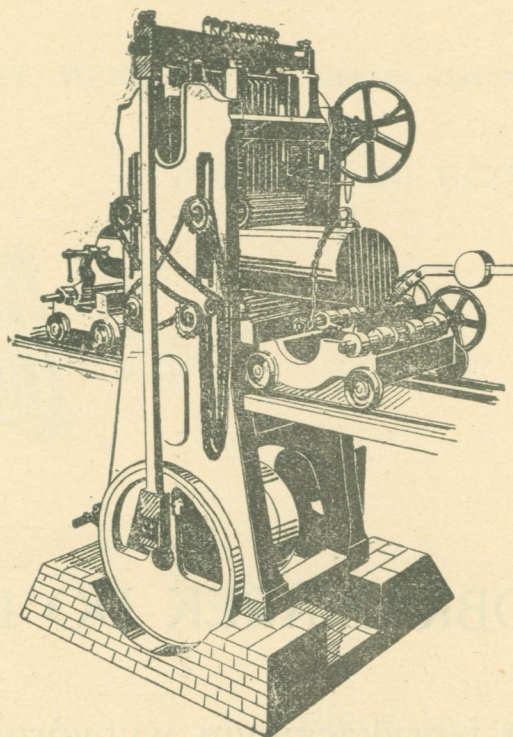
STOWARZYSZENIE MECHANIKÓW POLSKICH z Ameryki

Sp. Akc.

WYKAZ OBRABIAREK DO DRZEWA,

objętych programem fabrykacyjnym wytwórni, stowarzyszonych
w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych.

Traki z dolnym napędem.

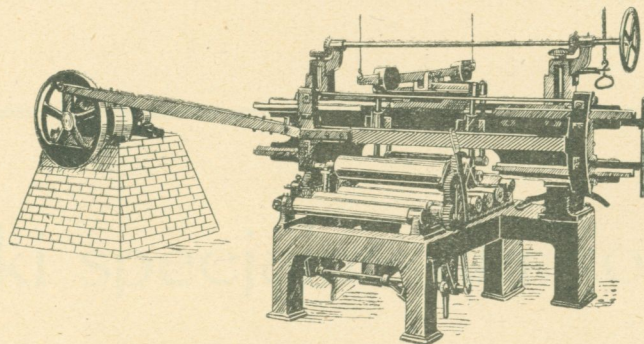

Typ GGA

„Unia“ Sp. Akc. „Unia“ Zjednoczone Fabryki Maszyn, Sp. Akc.										Stow. Mech. Pol. z Ameryki Sp. Akc.	
o ramach otwartych, wysokim skoku i walcowym posuwie										przewoźne z po- suwem walc.	dwupiętrowy
Typ	GGA1	GGA2	GGA3	GGA4	GGA5	GGA6	GGA7	FW1	FW2	G	B
Odległość ram . mm.	350	450	550	650	750	850	950	650	800	625	750
Skok	275	400	420	470	520	550	600	440	500	420	500
Ilość obrot. na minutę	325	255	240	220	205	200	185	200	170	250	210
Waga	3400	4800	5250	5900	6250	7100	8900	6750	8250	6350	7100

Traki podwójne i poziome.

„Unia“
Sp. Akc.

Typ HGW

Traki podwójne z dolnym napędem.					Traki poziome				Traki poziome do przecinania bali najw. 800 x 200
Typ	GDW0	GDW1	GDW2	GDW3	HGA0	HGA1	HGA11a	HG111	HGW
Odległość ram. mm.	500×500	600×600	700×700	800×800	800	1050	1250	1500	800
Skok	420	500	550	575	600	775	950	1200	600
Ilość obrot. n/min.	230	200	190	180	285	245	200	165	280
Waga kg.	8000	11600	14600	18000	3000	4300	5950	6900	3200

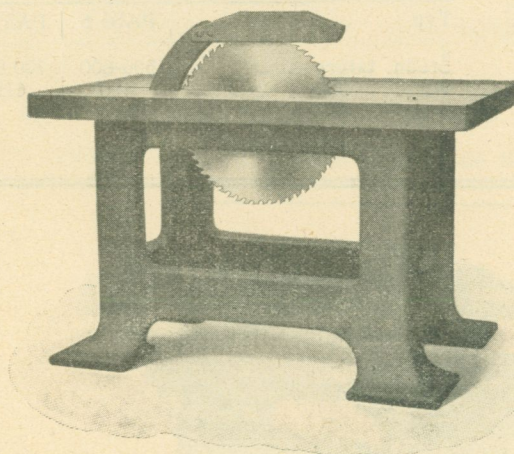
Traki z górnym napędem i posuwem walcowym.

„U n i a” Sp. Akc.

Typ.	GZO3	GZO4	GZO4a	GZO5	GZO6	GZO7
Odległość ram mm.	500	600	650	700	800	900
Skok	400	470	470	525	550	600
Ilość obrot. na min.	230	215	215	200	190	180
Waga kg.	4500	5600	6200	6900	7500	8900

Piły tarczowe.

	„U n i a”, Sp. Akc.								Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki, Sp. Akc.				S. Samulski i S-ka	
	Ramy z wrzecionem do pił tarczowych													
Typ.	JSA3	JSa4	JSa5	JSa6	JSa7	JSa8	JSa9	JSa10	1PKDB	IIPKDB	IIIPKDB	IVPKDB	SWK5	SWK7
Sredn. tarczy . . mm.	300	400	500	600	700	800	900	1000	200—400	400—600	600—800	800—1000	400—500	600—750
Waga bez tarczy . kg.	30	40	45	55	70	80	100	130	—	—	—	110	45—55	70—80

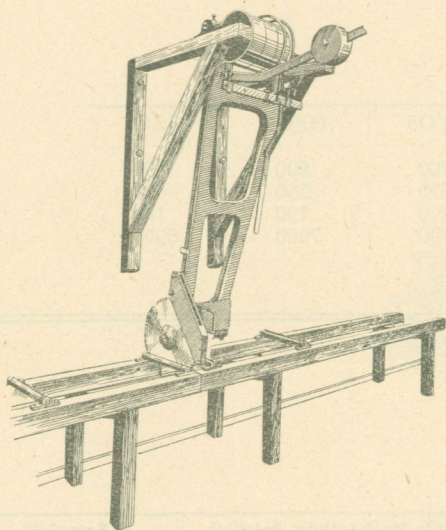

Typ SKI

		„Unia”, Sp. Akc.		Stow. Mechan. Polsk. z Amer. Sp. Akc.		S. Samulski i S-ka	
		na drewnianej podstawie		na żelaznej podstawie			
Typ	KJS3-KJS10	TKS	KS	IPRDA	SKI	SKR	
Średnica tarczy mm.	300 — 1000	400	500	400	—	—	
Wysokość krajania	—	120	150	125	—	—	
Waga kg.	—	525	460	425	400	360	
Rodzaj (ze stołem)	—	wahliw.	pochyłan.	pochyłanym	stałym	pochyłan.	

Piły tarczowe (specjalne) — „Unia” Sp. Akc.

Piły wahadłowe.

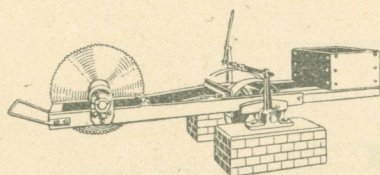

Typ PKS

	„Unia” Sp. Akc.				Stow. Mech. Pol. z Amer. Sp. Akc.	E. Twerdy
	Z g ó r n y m n a p ę d e m					
Typ	PKS5	PKS6	PKS7	PKS8	IPWDA	
Średn. tarczy. . mm.	500	600	700	800	400 — 600	600
Dług. wahadła . . ”	1800	1800	000	2000	2100	
Waga kg.	260	265	340	360	350	200

Piły dźwigniowe.

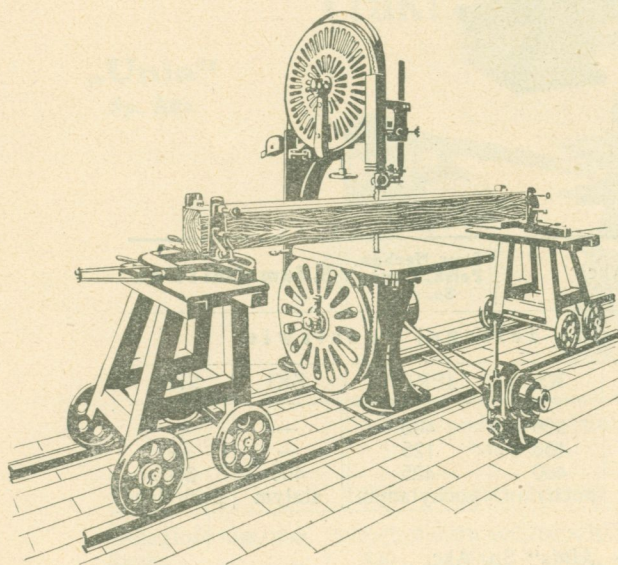
„U n i a” Sp. Akc.

Typ PAS

Typ	PAS5-6	PAS7-8	PAS9-10	PAS11-12	PAS 11-14
Średn. tarczy	500-600	700-800	900-1000	1100-1300	1300-1400
Waga	460	625	960	1030	

Piły taśmowe.

Typ BSR

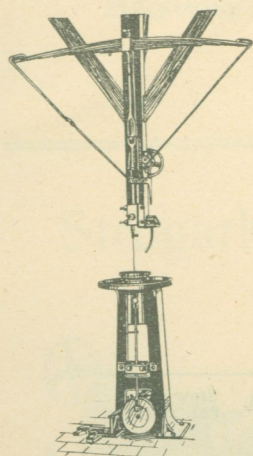
	„Unia“			Stow. Mechan. Pol. z Amer. Sp. Akc		S. Samulski i Sp.	
Typ . . .	BAO	BSR1	BSR2	IPDDB	IPDTC	ST7	ST8
Średn. koła taśm. mm.	700	800	900	700	800	700	800
Wys. cięcia „	500	500	600	350	400		
Waga . kg.	500	680	875	565	900	550	600

Piły taśmowe kombinowane — „Unia”, Sp. Akc. i S. Samulski i Sp

Piły do wycinania.

„U n i a“

Zjednoczone Fabryki Maszyn Sp. Akc.

Typ DK

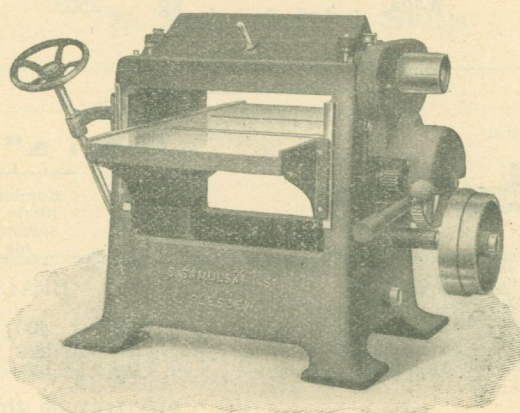
Typ	DKO	DKI	DKIII
Wys. cięcia mm.		80	110
Skok ”		80	110
Waga		200	460

Strugarki walcowe (grubościowe) (z jednym wałkiem nożowym).

„U n i a“ Sp. Akc.

	lekkie			średniej wagi					ciężkie		
Typ	HHL3	HHL4	HHL5	HE3	HE4	HE5	HE6	HE7	HE8	HE9	HE10
Szerokość strugania . mm.	300	400	500	300	400	500	600	700	800	900	1000
Grubość strugania . ”	120	120	120	200	200	200	200	200	200	200	200
Waga kg.	490	545	600	610	660	710	820	920	1030	1180	1330

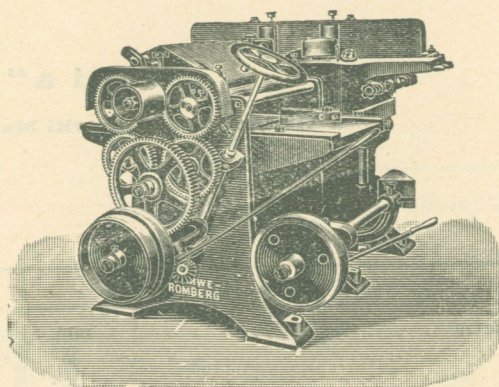
UWAGA: Typ HE posiada przyrząd do żłobkowania.

Typ SD

	Stow. Mechan. Polsk. z Amer. Sp. Akc.		S. Samulski i S-ka, Pleszewski Fabryka Maszyn.							
Typ	IISQDA	SD4	SD5	SD6	SD7	SD8	SDC9	SDC10		
Szerokość strugania . . . mm.	600	400	500	600	700	800	900	1000		
Grubość ”	200	180	200	200	200	200	250	250		
Waga kg.	790	500	620	700	870	950	1700	2000		

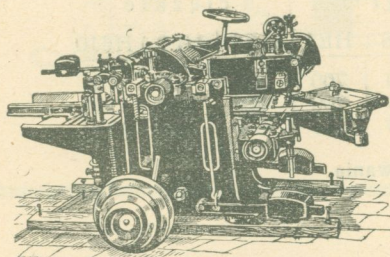
Strugarki walcowe o 3 wałkach nożowych.

Typ HRS

	„Unia” Sp. Akc.						S. Samulski i S-Ka	Stow. Mech. Pol. z Amer. Sp. Akc.
Typ	HRS4	HRS5	HRS6	BRS4 ciężki	BRS5	BRS6	SDN6	1HTDA
Szerokość strugania . . mm.	400	500	600	400	500	600	600	300
Grubość	200	200	200	200	200	200	200	125
Waga kg.	1050	1160	1420	1770	1885	2020	1100	1470

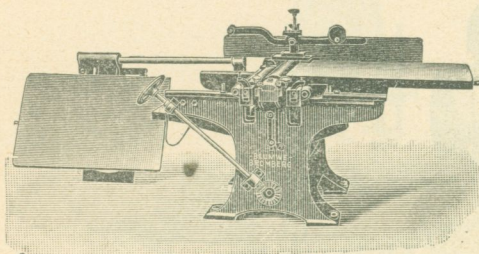
Strugarki walcowe o 4 wałkach nożowych.

Typ HSmb

	„U n i a”, Sp. Akc.			Stow. Mechanik. Polsk. z Ameryki Sp. Akc.
Typ	HMSb4	HMSb5	HMSb6	IHCz DA
Szerokość strugania . mm.	400	500	600	300
Grubość	200	200	200	125
Waga kg.	2500	2630	2770	1630

„U n i a” Sp. Akc.

Typ HRA

	Kombinowane wyrównierki i strugarki do spajania, żłobkowania i strugania,			Strugarki kombinowane z maszyną do wpustów i wypustów,		
Typ	HRA4	HRA5	HRA6	HND4	HND5	HND6
Szerokość strug. . . . mm.	400	500	600	400	500	600
Grubość	200	200	600	200	200	200
Waga kg.	935	1065	1260	1150	1270	1380

przyrządy do żłobkowania

	Strugarki podwójne do wpustów i wypustów	Strugarki do drążków okrągłych		
Typ	NSMOa	SRI	SRII	RR
Grubość najw. drzewa . . mm.	80	—	—	—
Dla średnicy	—	10—50 posuw ręczny	10—80 66	10—50 pos. samocz.
Waga kg.	800	66	66	420

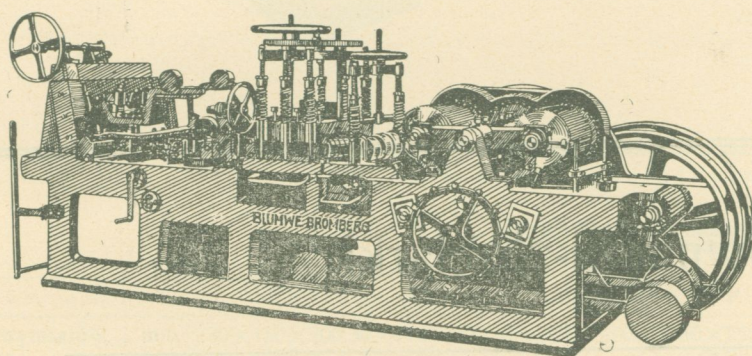
Kombinowane uniwersalne strugarki grubościowe.

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc.

Typ 1KWDA

Strugarka szwedzka z nożami wygładzającymi.

„U n i a” Sp. Akc.

Typ KMPO

Typ	KMPO
Szerokość strugania . mm.	350
Grubość	75
Waga kg.	5200

Kombinowane strugarki grubościowe z wyrówniarką.

S. Samulski i S-ka.

Typ.	SDKH5	SDKH6
Szerokość strugania mm.	500	600
Grubość	200	200
Waga kg.	1050	1250

Czopiarki i wpustownice.

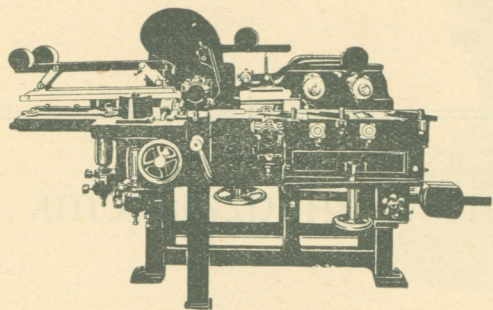
„U n i a” Sp. Akc.

Typ	DRK
Do długości czopa mm.	20
Waga (z dodatkami) kg.	17 0

Listwownice-wpuściarki.

Czopiarki i wpustownice.

„Unia“ Sp. Akc.

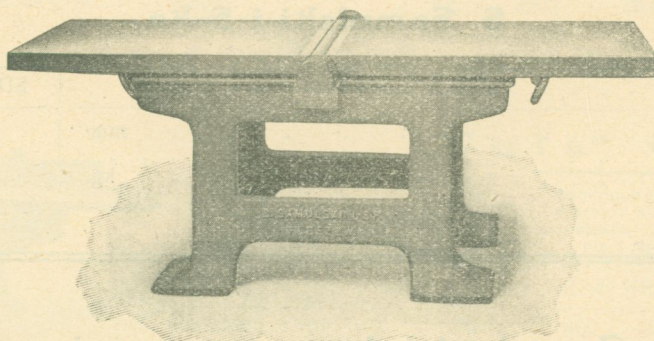
Typ KHM

Typ	T W	KHMO
Do wymiarów mm.	100 × 60	80 × 175
Ilość wałków nożowych	4	4
Waga (z dodatkami) kg.	825	—

Listwownice różne — „Unia“ Sp. Akc.

Wyrówniarki-żłobiarki.

Typ	„Unia“ Sp. Akc.								E. Twerdy
	A03	A04	A05	A06	A07	A08	A09	A010	—
Szerokość stołu mm.	300	400	500	600	700	800	900	1000	600
Długość „ „	2000	2000	2000	2000	2000	2500	2500	250	
Waga z dodatkami kg.	580	660	690	740	790	870	940	1020	430

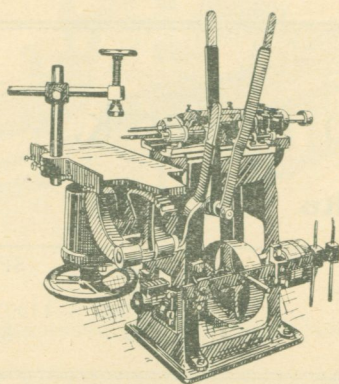

Typ SH

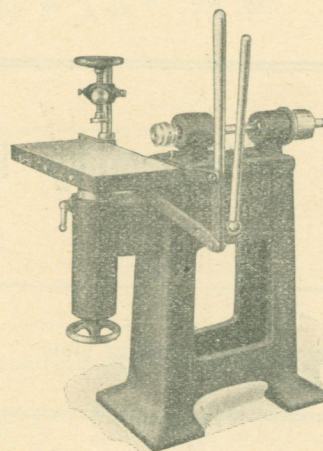
Typ	Stow. Mech. Polskich z Ameryki, Sp. Akc.			S. Samulski i Sp. Fabryka maszyn			
	IWDB	IIWDB	IIIWDB	SH4	SH5	SH6a	SH6
Szerokość stołu mm.	400	500	600	400	500	600	600
Długość „ „	1860	1800	1800	2000	2000	2000	2500
Waga (z dodatk.) kg.	600	720	750	460	520	580	620

Aparaty do żłobkowania.

Wiertarki.

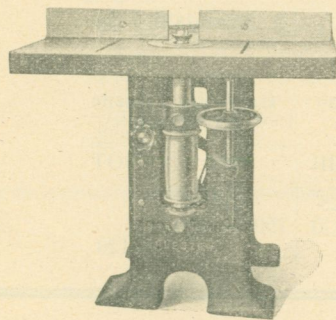
Typ LBS

Typ SWP

	do otworów podłużnych					ścienne	pionowe	poziome	
	„U n i a” Sp. Akc.		Stow. Mechan. Polsk. z Amer. Sp. Akc.	S. Samulski i S-ka	„U n i a” Sp. Akc.				
Typ	LBS	JG	IWPDA	SWP	NHLI	WB	VB	HB1	HBII
Do wymiarów . mm.	30×150×200	30×175×200	40×150×400	160×250	50×200×450	40×150	20×80	20	30
Waga kg.	240	250	380	200	600 z łożownicą	120	125		

Gryzarki.

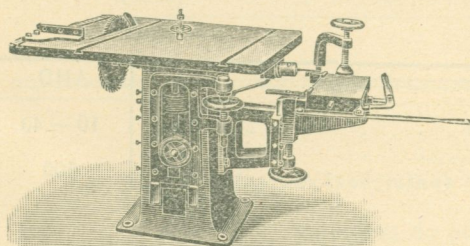

Typ SF

	„Unia” Sp. Akc.			S. Samulski i S-ka		Stow. Mech. Pol. z Amer. Sp. Akc.	„Unia” Sp. Akc.
Typ	F1	F2	F3	SFI	SF	IGDB	FJ ze wsporn. obrot.
Wielkość stołu mm.	850×800	1000×810	1350×975	900×900	1150×950	800×900	770×900
Waga . kg.	360	500	590	360	420	625	685

Aparaty do gryzarek.

Gryzarki kombinowane (z piłą tarczową i wiertarką do otw. podł.).

Typ FLD

„Unia” Sp. Akc.

Typ	FLD
Wielkość stołu mm.	1050×1000
Waga kg.	660

Gryzarki różne.

„Unia” Sp. Akc.

Suporty kompletne do gryzarek.

S. Samulski i S-ka

Typ	SFS1	SFS
Do gryzarek o mymiarze stołu	900×900	1150×900
Waga	70	85

Tokarki na żelaznej podstawie.

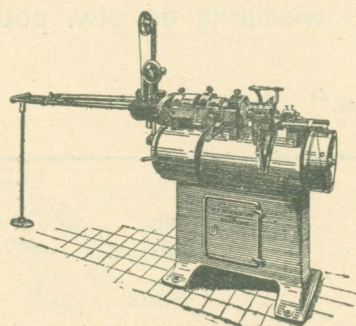
	Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki, Sp. Akc.	S. Samulski i S-Ka		
Typ	ITDA	STZII	STZI	STZ
Wysokość kłów mm.	250	260	260	260
Długość toczenia ”	2000	1000	1500	2000
Waga kg.	330	235	270	290

Tokarki.

	„Unia” Sp. Akc.						S. Samulski i Sp	
	Tokarki na drewnianej podstawie							
	Tokarki do popędu nożnego, do popędu mechanicznego						Garnitury żelazne do tokarni	
Typ	Hbfl	HbflI	HbflII	Hbl	HblI	HblII	Hbf	SGT
Wysokość kłów mm.	225	225	225	225	225	225	225	
Długość toczenia ”	750	1250	1500	750	1250	1500	750 — 1500	
Waga kg.								120

Automaty do wyrobów fasonowych (szpułek i t. p.).

„Unia” Sp. Akc.

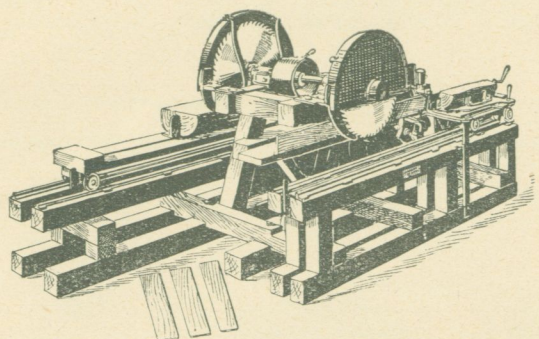

Typ AHD

Typ	AHD
Do średn. mm.	10 — 40
Długość najwyższa ”	
Waga kg.	100

Gonciarki.

„Unia” Sp. Akc.

Typ DSMf

Typ	DSMf
Do długości gontów mm.	400 × 650
Waga kg.	1280

Ostrzarki (szlifierki) do noży strugarek.

	„Unia”, Sp. Akc.			Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc.
	automatyczne			z posuwem ręcznym
Typ	XK1	XK2	X K3	ISDB
Długość ostrzenia mm.	600	800	1000	600
Waga kg.	325	360	—	108

Ostrzarki do pił.

„Unia” Sp. Akc.

	tarczowych	tarczowych i trakowych	
	o jednej tarczy	o 2 tarczach	
Typ.	SS	S	SGK
Do średnicy tarczy mm.	250 × 20	250 × 20	150
Waga kg.		45	

Ostrzarki (kombinowane).

„Unia” Sp. Akc.

	do pił tarczowych, noży i strugarek	do pił tarczowych, taś- mowych i trakowych
Typ.	SGM	OS
Rodzaj.	posuw ręczny	automatyczna
Waga kg.	200	—

Ostrzarki różne — „Unia”, Sp. Akc.

Maszyny (specjalne) do obróbki drzewa (poza wymienionymi) „Unia”, Sp. Akc.

Ostrzarki do pił tarczowych typ C — B-cia Ałapin Fabr. Maszyn.

Maszyny uniwersalne (strugarka, wyrówniarka, gryzarka, wiertarka, dłutownica i t. p.) S. Samulski i S-ka.

Włocławskie Młotownie Parowe

J. SZWARC

WŁOCŁAWEK

polecają **OSIE** do wozów i powozów różnych typów maszynowo okute i precyzyjnie obtłoczone.

108

„BABBIT”
FABRYKA AMUNICJI I ARMATUR,
ODLEWNIA METALI I DZWONÓW
STANISŁAW HOŁEWIŃSKI
II WARSZAWA-MOKOTÓW,
KAZIMIEROWSKA 14. TELEFON 91-81.
DZWONY KOŚCIELNE
WSZELKICH ROZMIARÓW GOTOWE NA SKŁADZIE
FOSFORBABBITY
FOSFORBABBIT A.W. DO TRAKTORÓW I T.
FOSFORBABBIT A.W. DO SAMOLOTÓW
FOSFORBABBIT A.B. DO SAMOCHODÓW
FOSFORBABBIT K.1. DO PAROWOZÓW
FOSFORBABBIT K.2. DO WAGONÓW
FOSFORBABBIT K.3. DO WAGONIKÓW
STOPY BIAŁYCH METALI ŁOŻYSKOWYCH PG. ŻĄDANYCH ANALIZI
WARSZAWA-MOKOTÓW
KAZIMIEROWSKA 14. TELEFON 91-81

109

Warszawska Fabryka Drutu i Gwoździ

„DRUT”

J. B. ROZENFELD

Warszawa, Przyokopowa Nr. 24.

Skrzynka pocztowa III.

Adres telegr.: DRUTY

Telefony: 12-67, 19-32 i 41-58.

WYRABIA: drut żelazny ciągniony, blankowy, żarzony telefoniczny, telegraficzny, odpowiadający warunkom technicznym Ministr. Pocz. i Telegr., ocynkowany, kolczasty i galwanizowany.

Gwoździe okrągłe i kwadratowe, papowe, sufitowe, tapicerskie, **podkówczaiki, tyble, szpilki szewskie** nity do kół i t. p.

110

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki S. A.

WARSZAWA, Marszałkowska 46.

Tel. 106-99; 106-06; 106-22; 106-13.

POLECA ZE SKŁADU WŁASNEGO WYROBU:

Obrabiarki do metali i drzewa: tokarki, wiertarki, heblarki, gwinciarki, frezarki uniwersalne, dłutownice, szlifierki, ryflarki, traki i piły taśmowe.

Narzędzia do metali: wiertła spiralne ze stali wolframowej, gryzy, rozwiertaki różnego rodzaju, gwintowniki i t. p.

Przyrządy do frezowania i szlifowania na tokarkach, imadła równoległe maszynowe i warsztatowe.

Maszynty i narzędzia specjalne dla przemysłu wojennego i kolejnictwa.

Pędnie, koła zamachowe i linowe.

Odlewy żeliwne: maszynowe, rury kanalizacyjne i wodociągowe, naczynia kuchenne, emaljowane, odlewy sanitarne emaljowane.

Maszynty rolnicze.

OFERTY
NA
ŻĄDANIE

111

ZAKŁADY DRUK. „PRASA”, TAMKA 46.

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

5237/1924

AE00335684